

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

2012

Mgr. Petr Souček

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Právní úprava doručování v civilním řízení

Legal regulation of service in civil proceedings

Konzultant: JUDr. Tomáš Pohl

Zpracovatel: Mgr. Petr Souček

Listopad 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 30.11.2012

Mgr. Petr Souček

.....

Poděkování

Děkuji panu JUDr. Tomáši Pohlovi za vstřícný přístup a odborné konzultace při zpracování zadaného tématu.

Obsah

ÚVOD	1
1. VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY DORUČOVÁNÍ	6
1.1. VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY DORUČOVÁNÍ DO 31.12.1991	6
1.2. VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY DORUČOVÁNÍ PO ROCE 1991	7
1.3. SOUHRNNÁ NOVELA	12
2. ADRESA PRO DORUČOVÁNÍ	14
2.1. SITUACE DO PŘIJETÍ SOUHRNNÉ NOVELY	14
2.2. STÁVAJÍCÍ KONCEPCE ADRESY PRO DORUČOVÁNÍ	16
2.2.1. <i>Adresa pro doručování v případě datových schránek</i>	17
2.2.2. <i>Ad hoc určená adresa pro doručování</i>	18
2.2.3. <i>Generálně nahlášená adresa pro doručování</i>	19
2.2.4. <i>Změna adresy pro doručování v průběhu řízení</i>	20
2.3. ADRESA PRO DORUČOVÁNÍ URČENÁ DLE HLEDISEK UVEDENÝCH V USTANOVENÍ § 46B O.S.Ř.	22
2.4. NĚKTERÉ PROBLEMATICKÉ ASPEKTY PRÁVNÍ ÚPRAVY ADRESY PRO DORUČOVÁNÍ.....	25
3. JEDNOTLIVÉ ZPŮSOBY DORUČOVÁNÍ PÍSEMNOSTÍ A JEJICH POŘADÍ	36
3.1. DORUČOVÁNÍ PŘI JEDNÁNÍ NEBO JINÉM SOUDNÍM ÚKONU	37
4. DORUČOVÁNÍ PROSTŘEDNICTVÍM VEŘEJNÉ DATOVÉ SÍTĚ DO DATOVÉ SCHRÁNKY	39
4.1. DATOVÁ SCHRÁNKA A DATOVÁ ZPRÁVA	40
4.2. TYPY DATOVÝCH SCHRÁNEK A JEJICH ZŘIZOVÁNÍ	42
4.2.1. <i>Zřízení datové schránky na žádost</i>	45
4.2.2. <i>Oprávněné osoby, pověřené osoby, administrátor</i>	47
4.2.3. <i>Více datových schránek v rukou jedné osoby</i>	48
4.2.4. <i>Zneplatnění přístupových údajů a zneprístupnění datové schránky</i>	49
4.2.5. <i>Zrušení datové schránky</i>	51

4.3.	DORUČOVÁNÍ PROSTŘEDNICTVÍM DATOVÝCH SCHRÁNEK V CIVILNÍM ŘÍZENÍ.....	53
4.3.1.	<i>Příjem podání doručených soudu prostřednictvím datové schránky.....</i>	55
4.3.2.	<i>Určení okamžiku doručení datové zprávy</i>	59
4.3.3.	<i>Okamžik odeslání vs. okamžik dodání datové zprávy</i>	62
4.3.4.	<i>Problematika podepisování příloh zasílaných do datové schránky soudu.....</i>	64
4.4.	VYPRÁVOVÁNÍ PÍSEMNOSTÍ OD SOUDU PROSTŘEDNICTVÍM DATOVÉ SCHRÁNKY	70
4.4.1.	<i>Nerespektování povinnosti doručovat do datové schránky.....</i>	77
4.4.2.	<i>Odesílání datové zprávy z datové schránky soudu.....</i>	80
4.4.3.	<i>Okamžik doručení datové zprávy do datové schránky účastníků řízení a jejich zástupců....</i>	82
4.4.4.	<i>Doba uchování datové zprávy v datové schránce</i>	85
4.4.5.	<i>Doručování adresátům majícím více datových schránek.....</i>	86
4.4.6.	<i>Doručování do datových schránek advokátů</i>	87
4.5.	CENTRÁLNÍ ELEKTRONICKÝ PLATEBNÍ ROZKAZ A TZV. HYBRIDNÍ POŠTA	89
4.6.	SOUKROMOPRÁVNÍ DORUČOVÁNÍ DATOVÝCH ZPRÁV	94
5.	DORUČOVÁNÍ NA ELEKTRONICKOU ADRESU	96
5.1.	POŽADAVEK NAHLÁSIT ELEKTRONICKOU ADRESU JAKO ADRESU PRO DORUČOVÁNÍ.....	96
5.1.1.	<i>Uznávaný elektronický podpis</i>	97
5.1.2.	<i>Okamžik doručení datové zprávy.....</i>	98
6.	DORUČOVÁNÍ PROSTŘEDNICTVÍM DORUČUJÍCÍHO ORGÁNU.....	100
6.1.	DORUČUJÍCÍ ORGÁNY	100
6.2.	POSTUP PŘI DORUČOVÁNÍ PROSTŘEDNICTVÍM DORUČUJÍCÍHO ORGÁNU.....	102
6.3.	DORUČOVÁNÍ DO VLASTNÍCH RUKOU S MOŽNOSTÍ NÁHRADNÍHO DORUČENÍ – TYP I (§ 49 ODS. 1 AŽ 4 O.S.Ř.).....	103
6.3.1.	<i>Adresát zastížen.....</i>	103
6.3.2.	<i>Adresát nezastížen a je mu možné zanechat výzvu</i>	103
6.3.3.	<i>Adresát nezastížen a není mu možné zanechat výzvu.....</i>	105

6.4.	DORUČOVÁNÍ DO VLASTNÍCH RUKOU S VYLOUČENÍM NÁHRADNÍHO DORUČENÍ – TYP II (§ 49 ODST. 5 O.S.Ř.).....	107
6.5.	DORUČOVÁNÍ JINÝCH PÍSEMNOSTÍ – TYP III (§ 50 O.S.Ř.).....	108
6.5.1.	<i>Adresát má schránku.....</i>	<i>109</i>
6.5.2.	<i>Adresát nemá schránku.....</i>	<i>109</i>
6.6.	VZORY OBÁLEK PRO DORUČOVÁNÍ PÍSEMNOSTÍ	110
6.6.1.	<i>Doručenka</i>	<i>111</i>
6.7.	PŘÍJEMCI SOUDNÍCH PÍSEMNOSTÍ.....	115
6.8.	ZÁSTUPCE PRO DORUČOVÁNÍ PÍSEMNOSTÍ.....	117
6.9.	DORUČOVÁNÍ ZÁSTUPCI ÚČASTNÍKA ŘÍZENÍ	118
6.9.1.	<i>Zastoupení na základě plné moci.....</i>	<i>118</i>
6.9.2.	<i>Zastoupení na základě rozhodnutí soudu</i>	<i>119</i>
6.9.3.	<i>Zákonné zastoupení.....</i>	<i>120</i>
6.10.	DORUČOVÁNÍ PROSTŘEDNICTVÍM ÚČASTNÍKA ŘÍZENÍ	120
7.	NEÚČINNOST DORUČENÍ.....	122
7.1.	PŘEDPOKLADY VYSLOVENÍ NEÚČINNOSTI DORUČENÍ	123
7.2.	ROZHODNUTÍ O NÁVRHU NA VYSLOVENÍ NEÚČINNOSTI DORUČENÍ.....	125
8.	DORUČOVÁNÍ DO CIZINY	127
8.1.	DORUČOVÁNÍ V RÁMCI EVROPSKÉ UNIE	127
8.1.1.	<i>Působnost Nařízení</i>	<i>128</i>
8.2.	ZPŮSOBY DORUČOVÁNÍ DLE NAŘÍZENÍ.....	134
8.2.1.	<i>Doručování prostřednictvím odesílajících a přijímajících subjektů.....</i>	<i>135</i>
8.2.2.	<i>Ostatní způsoby doručování písemností podle Nařízení</i>	<i>145</i>
8.3.	DORUČOVÁNÍ DO OSTATNÍCH ZEMÍ.....	147
8.3.1.	<i>Dvoustranné mezinárodní smlouvy o právní pomoci.....</i>	<i>147</i>
8.3.2.	<i>Vícestranné smlouvy</i>	<i>147</i>
	ZÁVĚR.....	152
	RESUMÉ.....	156
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	158

NÁZEV RIGORÓZNÍ PRÁCE V ANGLICKÉM JAZYCE.....	167
ABSTRAKT.....	168
SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV V ČESKÉM A ANGLICKÉM JAZYCE.....	170

ÚVOD

Tématem předložené rigorózní práce je problematika doručování v civilním řízení. Konečnému rozhodnutí ve věci zpravidla předchází, sice ne v každé věci stejně intenzivní, ale alespoň v minimální míře povinná komunikace soudu s účastníky řízení, když právě nezbytným předpokladem vydání takového konečného rozhodnutí je především řádné doručení potřebných písemností. Proto každý spis, který přijde zaměstnanci soudu pod ruku, bude dříve či později obsahovat průkaz o doručení. Vedle toho je doručování úzce spjato s mnoha dalšími procesními instituty, které na něj zpravidla navazují, a tuto provázanost je důležité mít při jeho analýze neustále na paměti. Jak bude podrobněji rozebráno dále v textu této rigorózní práce, nejen z těchto důvodů je doručování důležitou součástí občanského soudního řízení.

Setkávám se občas s reakcemi, kdy někteří jedinci ne zcela doceňují význam institutu doručování. I těch několik málo ustanovení věnovaných mu v občanském soudním řádu považují za něco nadbytečného a zbytečně rozsáhlého, zcela nevýznamného v porovnání s jinými ustanoveními tímto právním předpisem upravených, a proto nehodného se těmito ustanoveními jakkoliv zabírat. Já osobně tento názor nesdílím. Institut doručování naopak považuji zejména z důvodu své praxe u soudu na pozici asistenta soudce za více než hodný pozornosti, a to nejen v kontextu civilního řízení, ale také třeba řízení trestního nebo správního. Jak bude totiž dále v této práci uvedeno, ve sféře práv a povinností fyzických a právnických osob, jako potencionálních účastníků soudního řízení, může hrát doručování významnou roli, a to především z pohledu výsledku takového řízení.

Avšak nejen pro vážnost následků, které může doručování ve výsledku účastníkům řízení přivodit, je důležité komunikaci soudu s účastníky soudního řízení určitým způsobem právně regulovat. Je nezbytně nutné také zajistit, aby tam, kde se žalobce domáhá svého práva soudní cestou, nebyla jeho reálná možnost dosáhnout vydání spravedlivého rozhodnutí ve věci vyloučena jen pro záměrné vyhýbání se řádnému přebírání jednotlivých soudních písemností ze strany žalovaného.

Na druhou stranu je pak stejně důležité zabezpečit, aby právní úprava doručování neodnímala už žalovanému např. pro široké uplatnění doručovací fikce možnost účinně se v řízení bránit a neporušovala jeho právo na spravedlivý proces,

zejména právo být slyšen. Najít takovýto ideální a vyvážený stav však nemusí být v praxi jednoduché, o čemž svědčí hned úvodní kapitola této rigorózní práce, která popisuje dlouhá léta trvající snahu českého zákonodárce se nějakému takovému vyváženému stavu alespoň přiblížit.

Jak z důvodu právní jistoty, tak z důvodu ochrany práv účastníků řízení musí být v každém řízení jednoznačně doloženo, že předmětné písemnosti byly řádně doručeny, a že doručení proběhlo dle zákonem stanovených postupů. Jen tak může být naplněn primární cíl každého soudního řízení, kterým je bezpochyby vydání spravedlivého rozhodnutí. Předkládaná práce se snaží nejen analyzovat právě tyto jednotlivé doručovací postupy, ale i poukázat na některá jejich sporná místa, která splnění uvedeného cíle soudu ne vždy zrovna usnadňují.

Celá tato rigorózní práce je pro snadnější orientaci v textu rozdělena do osmi základních a dále členěných kapitol.

První kapitola se zabývá vývojem právní úpravy doručování a postihuje jeho nejzásadnější mezníky. Snažím se v ní především poukázat na některá slabší místa institutu doručování v minulosti, přičemž tento historický exkurs do vývoje právní úpravy doručování má za cíl zejména poskytnout čtenáři určitou představu o tom, s jakými obtížemi se zúčastněné subjekty při doručování písemností v minulosti potýkaly a jakým směrem se v té které době zákonodárce při snaze odstranit tyto nedostatky v právní úpravě doručování vydal. Přehled základních rysů tohoto vývoje je zakončen pojednáním o tzv. souhrnné novele občanského soudního řádu, která s účinností k 1.7.2009 vtiskla institutu doručování jeho současnou podobu a z pohledu civilního řízení znamenala skutečně významný mezník.

Kapitola druhá je věnována jednomu ze základních pilířů stávající koncepce doručování, kterým je tzv. adresa pro doručování. S účinností souhrnné novely ke dni 1.7.2009 byla odpovědnost za doručení písemností přesunuta ze státu na adresáta. Fyzické a právnické osoby jsou dnes povinny si zajistit řádné přebírání zásilek na své adrese pro doručování a soudy již nemusí složitě pátrat po pobytu osoby v takovém rozsahu, jako tomu bylo před přijetím souhrnné novely. Povinná doručovací adresa jako základ současného systému doručování je přiřazena každému účastníku soudního řízení a v této kapitole popisují jak způsob jejího určení, tak možnost jednotlivých adresátů písemností ovlivnit, kam jim má být ze strany soudu doručováno. Závěrem kapitoly se

potom věnuji popisu některých problematických aspektů právní úpravy adresy pro doručování, které se výrazně promítají ve vztahu k účastníkům řízení do možnosti řádné obrany jejich práv v občanskoprávním řízení.

Třetí kapitola vymezuje jednotlivé způsoby doručování písemností. Přehledně zde uvádím, jaké možnosti se soudu otevírají, vyvstane-li v průběhu řízení potřeba doručit účastníkům řízení či jejich zástupcům konkrétní písemnost. Občanský soudní řád stanoví v současné době hierarchicky uspořádaný systém, z něhož vyplývá, že použití určitého způsobu doručování konkrétní písemnosti je pro soud obligatorní, jsou-li pro něj splněny podmínky. Prioritním způsobem, jak dopravit písemnost do rukou jejího adresáta, zůstává i dnes doručování při jednání nebo jiném soudním úkonu. Právě tomuto způsobu doručování je potom vedle výčtu jednotlivých způsobů doručování písemností věnována závěrem této kapitoly největší pozornost.

Kapitola čtvrtá mé práce se podrobně zabývá institutem datových schránek. V občanském soudním řádu je dnes zakotvena priorita elektronického doručování a nejvýraznějším projevem toho je absolutní přednost doručování do datové schránky účastníka řízení či jeho zástupce v případech, kdy se jim nepodařilo doručit písemnost při jednání nebo jiném soudním úkonu. Zavedení datových schránek mělo být jedním z hlavních nástrojů, od kterého si zákonodárce sliboval zvýšení efektivity doručování písemností a odstranění administrativní zátěže soudů. Předmětem této kapitoly je právě analýza toho, do jaké míry se tento cíl podařilo naplnit, a co naopak zůstalo za očekáváním nejen překladatelů souhrnné novely, resp. zákona o elektronických úkonech, s jehož účinností byl institut datových schránek v českém právním řádu zakotven. Po nezbytného úvodu, kde je popsána podstata jejich fungování a definovány hlavní pojmy obecně související s jejich používáním, je následně přistoupeno k analýze jejich role v procesu doručování písemností, a to jak ze strany soudu účastníkům řízení, tak ve směru opačném. Každodenní praxe podhalila některá úskalí na něž se při zavádění datových schránek nepomyslelo a na které se rovněž snažím v této kapitole poukázat.

V páté kapitole své rigorózní práce se zabývám doručováním na elektronickou adresu účastníka soudního řízení nebo jeho zástupce. Na rozdíl od doručování do datových schránek není doručování prostřednictvím běžné e-mailové korespondence chráněno tak přísnými bezpečnostními pravidly. Pro řádné doručení písemnosti je tak

nutné splnit některé specifické podmínky, které v této kapitole vyjmenovávám a snažím se především upozornit na některé jejich nedostatky.

V kapitole šesté je předmětem mého zájmu způsob doručování písemností bezpochyby nejtradičnější, kterým je v našem právním řádu doručování prostřednictvím doručujícího orgánu. Před rozmachem informačních technologií a postupným upřednostňování elektronické formy komunikace na úkor tradičních doručovacích institutů představoval dlouhou dobu nejrozšířenější způsob, jak dopravit adresátu určitou písemnost, její zalepení do obálky a odeslání prostřednictvím provozovatele poštovních služeb. Ačkoliv dnes disponuje značná část adresátů písemností (zejména advokáti) datovou schránkou povinně ze zákona, doručování prostřednictvím doručujících orgánů představuje v praxi stále rozšířený způsob doručování, a to především z toho důvodu, že zákonodárce ponechal účastníkům soudního řízení a jejich zástupcům i nadále možnost zasílat soudu písemnosti jakýmkoliv ze zákonem umožněných způsobů, i přestože disponují datovou schránkou. V této kapitole je vedle vymezení doručujících orgánů především podrobně rozebrán jejich samotný postup při doručování, stejně tak jako vzory obálek používaných pro doručování písemností. Závěrem kapitoly pak zaměřuji pozornost především na jednotlivé subjekty oprávněné dle stávající právní úpravy z rukou doručujících orgánů doručované písemnosti přebírat.

Sedmá kapitola mé práce se zabývá institutem vyslovení neúčinnosti doručení. Jak bylo uvedeno výše, současným systémem doručování stojí na odpovědnosti adresáta za svou adresu pro doručování, s čímž souvisí i rozsáhlé uplatnění fikce doručení. Institut neúčinnosti doručení má pak v první řadě za cíl negaci účinků fikce v případech, kde by její uplatnění bylo nepřiměřeně tvrdé. Oproti dřívější právní úpravě, detailněji rozebrané v první kapitole, však již nestačí k vyslovení neúčinnosti doručení pouhé tvrzení účastníka, že se na adrese svého bydliště v době doručení nezdržoval. Současná právní úprava vyžaduje kvalifikovaný důvod, pro který se adresát s písemností nemohl seznámit, přičemž domáhat se vyslovení neúčinnosti doručení je navíc v současné době možné jen po omezenou dobu. V této kapitole se věnuji jak jednotlivým podmínkám, za kterých se lze vyslovení neúčinnosti domáhat, tak popisu postupu soudu při projednávání a rozhodování o takovémto návrhu na vyslovení neúčinnosti.

V závěrečné osmé kapitole podrobuji detailní analýze proces doručování písemností do ciziny. Pro postup při doručování do zahraničí je určující, zdali má být

předmětná písemnost doručována do členského státu Evropské unie anebo nikoliv. Od této skutečnosti se totiž odvíjí konkrétní právní úprava, na jejímž základě soud bude při doručování písemnosti do ciziny postupovat. S ohledem na tuto skutečnost je tak tato kapitola podle toho pro přehlednost členěna. Její první část je věnována doručování v rámci zemí Evropské unie a příslušné komunitární úpravě, zatímco ve druhé části této kapitoly je pojednáno o proceduře zasílání písemností do nečlenských států Evropské unie.

Závěr, v němž shrnuji poznatky vyplývající z mé rigorózní práce, je doplněn o cizojazyčné resumé. Součástí rigorózní práce je pochopitelně seznam použité literatury, který je pro přehlednost členěn na monografie, odborné publikace, učebnice a komentáře, odborné články, právní předpisy, použitou judikaturu a internetové odkazy a zdroje. Na úplný závěr této rigorózní práce je připojen abstrakt a klíčová slova v českém a anglickém jazyce.

Text této práce byl dokončen podle právního stavu účinného ke dni 30.11.2012.

1. Vývoj právní úpravy doručování

Těžiště předkládané rigorózní práce tvoří posouzení stávající právní úpravy doručování. V souvislosti se studiem a analýzou tohoto institutu je však zároveň nutné, alespoň v určitém rozsahu, věnovat pozornost také dosavadnímu vývoji v oblasti této právní úpravy. Povědomí o tom, jaká panovala situace v doručování v civilním řízení několik let zpátky, umožňuje objektivněji posoudit a komplexněji zhodnotit dnešní systém doručování.

Níže popsaný přehled hlavních rysů vývoje v oblasti doručování nemá za účel vyzdvihnout um na straně soudců, u nichž, zejména v případě těch déle sloužících, znamenala neustále další a další adaptace na nové principy a postupy v doručování uznáníhodný výkon, ale především přispět k pochopení a následně střízlivému a objektivnímu zhodnocení koncepce současné, kdy určité dnes aplikované principy a pravidla by neměly být vytrhovány z celkového kontextu, na jehož pozadí se po dlouhou dobu formovaly a získávaly na svém opodstatnění. Právě neznalost základních rysů vývoje v oblasti právní úpravy doručování a jejich tehdejších nedostatků totiž může u některých jedinců zapříčinit neobjektivní a zkreslené hodnocení současné právní úpravy, která se snaží primárně reagovat právě na neblahý stav, jenž v doručování v civilním řízení v minulosti panoval.

1.1. VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY DORUČOVÁNÍ DO 31.12.1991

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, (dále jen „o.s.ř.“), účinný od 1.4.1964, obsahoval původně jen šest ustanovení o doručování (§§ 45-50 o.s.ř.), přičemž ty zůstaly do konce roku 1991 prakticky beze změny. Za základní doručující orgán byla stanovena pošta. V závislosti na konkrétních okolnostech mohl soud doručovat také sám nebo prostřednictvím místního národního výboru anebo orgánu Veřejné bezpečnosti, a v případech stanovených zvláštními předpisy i prostřednictvím ministerstva spravedlnosti.¹

¹ Viz § 45 o.s.ř. ve znění účinném do 31.12.1991.

Písemnosti, které nebyly určeny do vlastních rukou, a jejichž adresáta se nepodařilo zastihnout, bylo možné předat i jiné osobě, pokud tato osoba byla ochotna písemnost převzít. Mohlo jít o dospělou osobu žijící v témže domě či bytě anebo pracující na stejném pracovišti, avšak za podmínky, že neměla na věci protichůdný zájem (jinak by bylo doručení neúčinné). Nezastihl-li doručující orgán adresáta písemnosti, a ani ji nebylo možné zanechat u jiné osoby, uložila se na poště nebo u místního národního výboru a adresát byl vyzván, aby si písemnost vyzvedl. Písemnost se považovala za doručenu dnem, kdy byla uložena, i když se adresát o uložení nedozvěděl.²

Naproti tomu u písemností určených do vlastních rukou se za situace, kdy nebyl adresát zastížen, učinil nový pokus o doručení, o němž byl adresát předem vyrozuměn, a až nebyl-li adresát ani opětovně zastížen, uložila se písemnost na poště nebo u místního národního výboru. Nevyzvedl-li si adresát zásilku do tří dnů od uložení, poslední den lhůty byl považován za den doručení.³

V ustanovení § 48 o.s.ř. ve znění účinném do 31.12.1991 bylo upraveno doručování orgánům a organizacím (pověřeným pracovníkům a u zásilek doručovaných obyčejně komukoliv), a doručování advokátům, u nichž se doručovalo advokátní poradně i když šlo o písemnosti určené do vlastních rukou.

Doručování zástupci účastníka řízení, možnost zvolit si zástupce pro přijímání písemností a doručování usnesení o ustanovení opatrovníka účastníku neznámého pobytu pak bylo stručně upraveno v ustanovení § 49 o.s.ř.

Ustanovení § 50 o.s.ř. upravující podmínky odepření přijetí písemnosti (fikce doručení dnem odepření) bylo s výše uvedenými pěti paragrafy posledním z těch, které společně po dobu 27 let regulovaly ve své stručné podobě proces doručování v civilním řízení.

1.2. VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY DORUČOVÁNÍ PO ROCE 1991

Novelizace občanského soudního řádu provedená zákonem č. 519/1991 Sb., který nabyl účinnosti 1.1.1992, přinesla ve vztahu k doručování především nahrazení

² Viz § 46 odst. 1 a 2 o.s.ř. ve znění účinném do 31.12.1991.

³ Viz § 47 odst. 1 a 2 o.s.ř. ve znění účinném do 31.12.1991.

některých doposud používaných výrazů novou terminologií: orgán Veřejné bezpečnosti/policejní orgán, advokátní poradna/advokát, organizace/právnícká osoba, místní národní výbor/orgán obce. Advokátů a komerčních právníků se tato novela dotkla v souvislosti s rozšířením okruhu subjektů oprávněných k přijetí písemností jim určených, když bylo do budoucna možné předat danou zásilku také koncipientům či jiným pracovníkům, kteří byli u advokáta nebo komerčního právníka pracovně činní⁴ a byli jim k přijímání zásilek pověřeni.⁵ Zároveň byl v souvislosti s přijetím zákona o konkursu a vyrovnání č. 328/1991 Sb., rozšířen občanský soudní řád o nový § 50a, který upravoval uveřejňování vyhlášek.

V průběhu devadesátých let pak následovaly některé další novelizace,⁶ které však měly ve vztahu k doručování povětšinou jen dílčí charakter, a o rozsáhlejší a koncepční změně lze tak hovořit až v souvislosti s přijetím zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, tzv. velká novela občanského soudního řádu.

Tato novela měla kromě rozšíření počtu ustanovení týkajících se v občanském soudním řádu doručování z osmi na třináct, dále za následek např. zrušení shora zmiňované povinnosti opakovaného doručování zásilek určených do vlastních rukou.

K účinnosti této novely, tj. ke dni 1.1.2001, byla zároveň v právní úpravě doručování zakotvena vyvratitelná domněnka, že se adresát v místě doručování zdržuje, a je na adresátovi, aby prokázal opak.⁷ Nezastihl-li tak doručující orgán fyzickou osobu v místě doručení, zásilka byla uložena a třetí den, popř. desátý den u písemností určených do vlastních rukou, nastávala fikce doručení. Důkazní břemeno k vyvrácení oné domněnky, že se adresát v místě doručení zdržoval, tížilo adresáta písemnosti.⁸

Ze zkušeností s doručováním podle právní úpravy účinné před touto tzv. velkou novelou občanského soudního řádu, provedenou zákonem č. 30/2000 Sb., vyplývalo, že

⁴ K tomu srovnej např. rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 22.2.2006, sp. zn. 9 Ca 99/2004.

⁵ Viz § 48 odst. 2 o.s.ř. ve znění novely č. 519/1991 Sb.

⁶ Např. zákon č. 263/1992 Sb. anebo zákon č. 171/1993 Sb.

⁷ Pro závěr o tom, že se fyzická osoba zdržuje na adrese svého bydliště, je postačující, že do místa svého bydliště dojíždí každý den z místa výkonu práce byť i jen přespat. Blíže k tomu viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.9.2003, sp. zn. 29 Odo 181/2002.

⁸ Viz § 46 odst. 5 o.s.ř. ve znění účinném od 1.1.2001 do 31.12.2004.

doručování prováděné poštou bylo zdlouhavé, přičemž tak novelizovaná právní úprava preferenci doručování soudních písemností prostřednictvím pošty opouští, a k držitelům poštovní licence byli jako doručující orgány na roveň postaveni též soudní doručovatelé, orgány justiční stráže a policejní orgán. Doručování se členilo na doručování fyzickým osobám, právníckým osobám, státním orgánům, státu, advokátům, notářům, obcím a vyšším územně samosprávným celkům, když novelizovaná úprava byla postavena na předpokladu, že doručování je odvislé od odlišné povahy jednotlivých adresátů a mělo by reflektovat některé rozdíly mezi nimi.⁹

S účinností ke dni 1.1.2003 byla do občanského soudního řádu doplněna možnost doručovat skrze veřejné datové sítě a soudního exekutora, a to v důsledku přijetí zákona č. 151/2002 Sb., kterým se měnily některé zákony v souvislosti s přijetím soudního řádu správního (zákon č. 150/2002 Sb.). Touto novelizací měl být mimo jiné odstraněn jeden z problémů tehdejší právní úpravy doručování, spočívající ve vztahu občanského soudního řádu na jedné straně a předpisů upravujících postup při doručování držitele poštovní licence na straně druhé.

Předpoklad zákonodárce, že dojde po přijetí tzv. velké novely občanského soudního řádu (zákon č. 30/2000 Sb.) v poštovním řádu k nezbytným změnám, jež by měly za následek přijetí poštovní služby korespondující s právní úpravou v občanském soudním řádu, se nenaplnil. K přijetí příslušné úpravy nedošlo a proto novelizace provedená zákonem č. 151/2002 Sb. vyloučila za účelem odstranění neutuchajícího stavu použití obecných pravidel týkajících se dodávání poštovních zásilek na doručování písemností podle občanského soudního řádu,¹⁰ když se zároveň v pěti ustanoveních nově vložených do občanského soudního řádu pod společným nadpisem "Postup při doručování" sama pokusila detailně¹¹ regulovat to, co je však pro svou povahu obvykle vtěleno do ustanovení prováděcích předpisů.¹² Záměr zákonodárce se tak v praxi neujal, když držitel poštovní licence i přes tuto změnu nadále prováděl

⁹ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000Sb., zvláštní část (k bodům 63 až 73).

¹⁰ Viz § 50b odst. 4 o.s.ř. ve znění účinném od 1.1.2003.

¹¹ Ustanovení § 50c odst. 1 o.s.ř. ve znění zákona č. 151/2002 Sb., např. upravovalo dokonce konkrétní časy, kdy měl doručující orgán provádět doručování.

¹² ŠÍNOVÁ R., BARTONÍČKOVÁ K., KŘIVÁČKOVÁ J., KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I., Doručování v civilním soudním řízení, 1. vydání. Praha: Leges, 2009, str. 13.

doručování soudních písemností dle pravidel stanovených poštovními předpisy, a nikoli dle občanského soudního řádu a kancelářského řádu.¹³

Z důvodu zmíněných problematických aspektů přijaté právní úpravy a zejména jejího nerespektování ze strany držitele poštovní licence se v praxi ve vztahu k doručování soudních písemností vytvořil nevyhovující stav, jehož průvodním jevem byly především průtahy v soudním řízení. Proto bylo poměrně záhy přistoupeno k dalšímu pokusu o nalezení efektivní a reálně fungující právní úpravy doručování, k čemuž mělo dojít s účinností od 1.1.2005 skrze novelizaci občanského soudního řádu provedenou zákonem č. 555/2004 Sb. Bohužel to, co tato tzv. doručovací novela přinesla na kvantitě (zvýšení počtu ustanovení o doručování v o.s.ř. z 19 na 31), nedokázala už vykázat na kvalitě právní úpravy doručování.

Právní úprava členěná dle jednotlivých adresátů byla touto novelou ještě detailněji rozpracována, když se zde nově objevuje celkem šestnáct typů adresátů, a co se týká počtu doručujících orgánů, ten nově činil dokonce deset. Tato strohá čísla zde uvádím především proto, aby si bylo později, při čtení jednotlivých kapitol věnovaných situaci v doručování dnes, možné udělat komplexní a ucelenou představu o tom, jakým vývojem právní úprava doručování od počátku procházela a jakým směrem se v tu kterou dobu zákonodárce při její regulaci vydal.

V případě novely provedené zákonem č. 555/2004 Sb. to bylo cestou ne zrovna šťastnou, když přílišná kasuističnost se ukázala být kontraproduktivní a úprava doručování ve výsledku zbytečně složitou a nepřehlednou, o čemž svědčí např. tehdejší znění ustanovení § 46a odst. 5 o.s.ř.: *„Není-li možné policistovi doručit písemnost jinak, doručí se mu prostřednictvím ministerstva vnitra“*.

Co je však nutné ve vztahu k této novele a jejímu srovnání s dnešní koncepcí doručování zdůraznit, je odlišnost následků nevyzvednutí si uložené zásilky do 10 dnů (zásilky do vlastních rukou) resp. do 3 dnů (obyčejné doručování) od uložení písemností, a to v návaznosti na místo, na které bylo doručováno.¹⁴

¹³ SMOLÍK P., Doručování ve světle posledních změn občanského soudního řádu, Právní fórum, 2009, č. 10, str. 424.

¹⁴ Blíže k tomu např. EPPINGER A., Novinky v právní úpravě exekučního řízení, dostupné na <http://www.konkurs-vyrovnavani.cz/index.php?idac=97&idb=13> [ke dni 29.11.2012].

Ve vztahu k adresátovi, jemuž bylo doručováno na jinou adresu, než která byla vedena podle zvláštního právního předpisu jako místo jeho pobytu nebo která byla odlišná od adresy, kterou soudu pro účely doručování sdělil, bylo uložení písemnosti, kterou si nevyzvedl do 3 dnů od uložení, resp. do 10 dnů v případě zásilky do vlastních rukou, neúčinné. Jako úspěšné mohlo být toto náhradní doručení považováno pouze tehdy, podařilo-li se soudu, případně adresátu samotnému, prokázat, že se dotčený adresát v místě doručování v úložní době zdržoval.¹⁵

Bylo-li naopak doručováno na adresu vedenou jako místo pobytu adresáta písemnosti anebo adresátem sdělenou, takové náhradní doručení bylo účinné. Ovšem je důležité podotknout, že pro vyvrácení účinků doručení stačilo adresátovi soudní písemností prokázat, že se v den doručení a ani následné úložní době v místě doručování nezdržoval, přičemž břemeno v podobě prokázání této skutečnosti mohl dotčený adresát unést kdykoliv, což vedlo třeba i po letech ke zpochybnění právní moci a vykonatelnosti rozhodnutí, a s tím ruku v ruce jdoucím nastolení právní nejistoty na straně účastníků soudního řízení.¹⁶

Pro soud představoval alespoň určitou výhodu fakt, že k účinnosti náhradního doručení písemnosti, doručované fyzické osobě do vlastních rukou, nebylo třeba, aby se adresát zdržoval v místě doručování po celou dobu běhu desetidenní lhůty pro uložení písemnosti, ale plně stačilo, prokázalo-li se, že se v místě doručování zdržoval byť i jediný den v rámci uvedené desetidenní lhůty.¹⁷

Ze všeho shora uvedeného je zřejmé, že právní úprava doručování prodělala v průběhu svého vývoje několik více či méně průlomových změn, jejichž důvodem bylo po celou dobu v podstatě jediné: zamezení průtahům v řízení a zvýšení efektivity doručování soudních písemností účastníkům řízení. Bohužel přese všechnu snahu zákonodárce zásadní změna k lepšímu nenastala a shora popsaná úprava doručování, účinná až do 30.6.2009, působila soudům neustále problémy. Zákon neupravoval odpovědnost adresáta za existenci adresy pro doručování a ochranu vlastních zájmů.

¹⁵ ŠÍNOVÁ R., BARTONÍČKOVÁ K., KŘIVÁČKOVÁ J., KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I., Doručování v civilním soudním řízení, 1. vydání. Praha: Leges, 2009, str. 16.

¹⁶ SVOBODA K., SUK M., ZEMAN P., Doručování v soudním řízení, Linde Praha, akciová společnost, 2009, str. 40.

¹⁷ Viz např. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 16.4.2008, sp. zn. 5 Azs 13/2008.

Kasuistická úprava obsahovala zbytečné podrobnosti a komplikovaná konstrukce fikce doručení skýtala možnost poměrně snadno zpochybnit doručení soudní písemnosti. Soudy tak i po všech shora popsaných pokusech o reformu právní úpravy doručování obsažené v občanském soudním řádu tížily problémy s efektivitou a spolehlivostí doručování. Zareagovat na tento neblahý stav se tak následně pokusila novela ve vztahu k doručování doposud nepřevratnější, tzv. souhrnná novela, o níž je pojednáno v následující podkapitole.

1.3. SOUHRNNÁ NOVELA

Z pohledu stávající právní úpravy doručování v civilním řízení lze jako zásadní mezník považovat datum 1. července 2009, a to z toho důvodu, že k tomuto dni nabyla účinnosti novela občanského soudního řádu provedená zákonem č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (dále jen „**souhrnná novela**“).

Čeští zákonodárci se při přípravě souhrnné novely inspirovali zejména v právních úpravách Francie a Německa.¹⁸ Souhrnná novela si kladla za cíl především nahrazení dosavadní rozsáhlé a kasuistické úpravy doručování (vycházející především ze zákona č. 555/2004 Sb.). Ve výsledku pak měl největší přínos spočívat zejména v zefektivnění a zrychlení soudního řízení, zamezení průtahům v řízení a odbřemenění soudů.

Pro aktuálně platnou a účinnou právní úpravu doručování má souhrnná novela stěžejní význam, neboť jí vtiskla její současnou podobu a nejen v oblasti doručování soudních písemností přinesla několik zásadních změn.¹⁹ S její účinností dochází od 1.7.2009 k zakotvení odpovědnosti adresáta za přebírání zásilek, zavedení povinné doručovací adresy, rozšíření možností volby adresy pro doručování, posílení fikce doručení a omezení důvodů vyslovení neúčinnosti doručení. Převratnou změnou byla rovněž změna základní priority mezi doručováním poštou a doručováním

¹⁸ Např. u nově zavedeného institutu vhození do schránky – viz důvodová zpráva k zákonu č. 7/2009 Sb., obecná část, str. 2.

¹⁹ Kromě změny systému doručování, která byla z pohledu souhrnné novely okruhem páteřním, se změny týkaly také posílení pozice notáře jako soudního komisaře, zjednodušení systému protokolace nebo zavedení přípravného jednání a na něj navazující změny v koncentraci řízení.

elektronickým. Právě rozšíření doručování elektronickou cestou na úkor tradičních doručovacích institutů a zakotvení preference elektronického doručování byly jednou z mnoha změn, od nichž si autoři souhrnné novely slibovali zejména zrychlení soudního řízení.

Konkrétním důkazem svědčícím o preferenci elektronické formy doručování v rámci civilního řízení bylo například zavedení datových schránek. V současnosti totiž platí, že nedoručí-li soud účastníkovi řízení předmětnou písemnost při jednání nebo jiném soudním úkonu, je prioritním způsobem, jak dopravit soudní písemnost do rukou jejího adresáta, doručování prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky. Až nemá-li adresát zřízenou datovou schránku, nastupují na řadu ostatní způsoby doručování.

Jelikož celá dnešní právní úprava doručování ze souhrnné novely vychází a od nabytí její účinnosti je v občanském soudním řádu zakotvena v takřka nezměněné podobě, vystačím zde ve vztahu k jejímu detailnějšímu rozboru pouze s výše uvedeným, když jednotlivá její úskalí, přednosti a nedostatky jsou podrobně rozebrány v následujících kapitolách věnovaných stávající právní úpravě doručování.

2. ADRESA PRO DORUČOVÁNÍ

Pojem „*adresa pro doručování*“ byl výslovně zaveden až souhrnnou novelou a představuje jeden ze základních stavebních kamenů stávající koncepce doručování, s nímž je nedomyšlitelně spjata jedna ze stěžejních změn, kterou sebou souhrnná novela přinesla, totiž zavedení zásady odpovědnosti účastníků řízení za adresu, na kterou jim má být ze strany soudu doručováno.

Adresou pro doručování se rozumí místo, kam mají být adresátu doručovány soudní písemnosti. Každý účastník řízení má pro dané soudní řízení přiřazenu svou adresu pro doručování a jak bude uvedeno níže, má dnes i do značné míry možnost svobodně určit, kam mu má být ze strany soudu doručováno. Nevyužije-li však možnosti si adresu pro doručování zvolit, a ovlivnit tak místo, kam mu mají být soudní písemnosti zasílány, bude mu přiřazena doručovací adresa zákonná.

Na celém institutu adresy pro doručování je nejpodstatnější to, že zákon dnes s doručením písemnosti na takovouto doručovací adresu spojuje konkrétní procesní následky, aniž by bylo nutné, aby se adresát na této adrese v době doručování (a následné úložní době) zdržoval (tzv. fikce doručení). Soud dnes může na konkrétní adrese pro doručování, kterou má každý účastník řízení přiřazenu, doručovat uložením (fikcí) i v případech, kdy je mu například z vlastní činnosti dokonce známo, že se účastník na této adrese ve skutečnosti nezdržuje. Zavedení přísné doručovací fikce, že se adresát zdržuje na své adrese pro doručování kdykoliv, bylo důsledkem nevyhovujícího stavu panujícího v právní úpravě doručování do konce června roku 2009.

2.1. SITUACE DO PŘIJETÍ SOUHRNNÉ NOVELY

Do 30. června 2009 platila ve vztahu k doručování vyvratitelná právní domněnka, že se adresát v době doručování v místě doručování, kterým byla jeho evidenční adresa (adresa trvalého pobytu) nebo adresa, kterou soudu pro účely doručování sdělil, zdržoval. Prokázalo-li se, že se obesílaná osoba na této své

doručovací adrese nezdržovala, nemohla nastat fikce doručení při nevyzvednutí zásilky.²⁰

Účastník nenesl do nabytí účinnosti souhrnné novely žádnou odpovědnost za existenci své adresy pro doručování. Konstrukce doručování byla postavena na předpokladu, že se dotyčný adresát musí v místě doručování fakticky zdržovat, aby mu bylo možné doručit fikci. Ale právě neodpovědnost adresáta za místo, kam mu má být doručováno, byla jednou z hlavních příčin průtahů vznikajících v rámci jednotlivých soudních řízení. Bylo-li totiž zjištěno, že se adresát písemnosti na konkrétní adrese ve skutečnosti nezdržuje, následovalo v takovýchto případech zpravidla administrativně náročné a zdoluhavé pátrání po takovéto osobě, když povinnost nalezení jejího skutečného pobytu tížila soud, jenž musel složitě pátrat po tom, kde se konkrétní účastník fakticky zdržuje.

Soud tak činil zejména skrze dotazy na nejrůznější státní instituce (úřad práce, ČSSZ, policie ČR, aj.), případně lustrací ve vlastním informačním systému soudu, u kterého mohlo být proti dané osobě vedeno i jiné řízení, v rámci něhož by u této osoby mohla být evidována ještě jiná její adresa. Avšak velice často toto detektivní úsilí soudu, odehrávající se v rámci soudního řízení zpravidla několik měsíců, kdy se soudce ani nezabýval věcí samou, nevedlo ani za součinnosti jiných úřadů a subjektů ke zjištění aktuálního pobytu dotyčné osoby, přičemž v důsledku toho často nezbývalo soudu po bezvýsledném pátrání učinit nic jiného, než ustanovit opatrovníka osobě neznámého pobytu, což sebou neslo další administrativní zatížení.

Z uvedeného vyplývá, že konkrétní „hledaná“ osoba nejenže neměla povinnost zajistit si funkční doručovací adresu, ale tehdejší právní úprava také skýtala poměrně velký prostor pro možnost následného vyloučení účinků doručení. I v případě doručování na adresu trvalého pobytu, uvedenou v centrální evidenci obyvatel, bylo totiž možné zmařit účinnost doručení prostě tím, že dotyčný adresát písemnosti následně prokázal svou absenci v místě doručení.²¹

Uvedenému stavu, jehož průvodním jevem byla logicky nízká efektivita doručování soudních písemností a s tím ruku v ruce jdoucí průtahy v řízení, tak mělo být zabráněno právě přijetím dnešní koncepce adresy pro doručování, která upevňuje

²⁰ Viz § 46 odst. 6 ve znění účinném do 30.6.2009.

²¹ Viz § 46 odst. 6 o.s.ř. ve znění účinném do 30.6.2009.

procesní disciplínu osob, po nichž se dříve v soudním řízení často dlouhé měsíce bez výsledku pátralo.²²

2.2. STÁVAJÍCÍ KONCEPCE ADRESY PRO DORUČOVÁNÍ

Jak bylo již zmíněno výše, současný systém doručování stojí na odpovědnosti každého adresáta za ochranu vlastních zájmů a existenci adresy pro doručování, přičemž s doručením na adresu pro doručování jsou spojeny konkrétní procesní následky i v případě, že se adresát na daném místě v době doručování nezdržuje.

Základem doručování je povinná doručovací adresa (tzv. adresa pro doručování), což v praxi znamená, že každý účastník řízení má dnes přiřazenu svou adresu pro doručování, na kterou je mu soudem doručováno.²³ Jinými slovy existuje zde určitá forma povinné doručovací adresy a adresát písemnosti je povinen si zajistit přijímání listin na adrese pro doručování bez ohledu na to, zda se na této adrese fakticky zdržuje.²⁴ Adresa pro doručování se stanoví povinně každému, komu je třeba v civilním řízení doručit nějakou písemnost.

Stávající koncepce doručování nastoluje zákonnou domněnku, že se adresát písemnosti v době doručování (a v úložní době) na adrese pro doručování zdržoval kdykoliv. Z pohledu starší právní úpravy tak odpadá jeden její zásadní nedostatek, totiž možnost účastníka řízení později kdykoliv prokázat, a to i v řádu několika let, že se v místě doručení nezdržoval, důsledkem čehož došlo ke zpochybnění právní moci a vykonatelnosti rozhodnutí doručených náhradním způsobem (uložením).²⁵

Adresou pro doručování, která představuje jeden ze základních pilířů stávající právní úpravy doručování, je za situace, kdy nedošlo k doručení při jednání nebo jiném soudním úkonu:

1. adresa datové schránky v případě doručování prostřednictvím veřejné datové sítě;

²² JIRSA J., K souhrnné novele občanského soudního řádu, Právní rozhledy, 2009, č. 1, s. II.

²³ Viz § 46a odst. 1 o.s.ř.

²⁴ Viz např. usnesení Ústavního soudu ze dne 12.1.2012, sp. zn. III. ÚS 3538/11.

²⁵ SVOBODA K., SUK M., ZEMAN P., Doručování v soudním řízení, Linde Praha, akciová společnost, 2009, str. 40.

2. adresa sdělená adresátem soudu v konkrétním řízení, na niž se doručuje tehdy, pokud nemá adresát zřízenou datovou schránku;
3. doručovací adresa vedená v informačním systému evidence obyvatel, o jejíž zaevidování si může adresát požádat;
4. adresa trvalého pobytu vedená v informačním systému evidence obyvatel, nezvolí-li adresát nebo nepřipadá-li v úvahu žádná z předchozích možností.

2.2.1. Adresa pro doručování v případě datových schránek

Současná právní úprava adresy pro doručování je charakteristická tím, že nabízí účastníkům civilního řízení poměrně širokou možnost, jak ovlivnit místo, kam jim má být ze strany soudu doručováno. Avšak z výše uvedeného a hierarchicky uspořádaného pořadí je patrné, že výjimku z této svobodné volby představuje situace, kdy má adresát písemnosti zřízenou datovou schránku. V takovém případě mu do ní bude soud totiž doručovat vždy a adresát se tomu nemůže nijak vyhnout.²⁶ Adresu pro doručování pak v tomto případě představuje identifikátor datové schránky, který je nezaměnitelný s jiným identifikátorem, přičemž účastník nemá povinnost sdělovat soudu identifikátor své datové schránky a soud je povinen si jej sám vyhledat v informačním systému datových schránek.²⁷

Elektronické doručování do datové schránky adresáta písemnosti je sice v současnosti způsobem doručování prioritním, avšak u většiny občanů, kteří nemají povinnost si datovou schránku zřídit, je stále nejfrekventovanějším způsobem doručování soudních písemností jejich dopravování skrze doručující orgán, přičemž zásadní význam tak mají i nadále adresy pro doručování odlišné od identifikátoru datové schránky.

²⁶ Skutečnost, že o.s.ř. vylučuje doručování na jinou, byť i účastníkem zvolenou adresu, než je adresa datové schránky, plyne z ustanovení § 45 odst. 2 o.s.ř. Z dikce tohoto ustanovení vyplývá absolutní přednost doručování písemnosti do datové schránky, pokud ji má adresát zřízenou a zároveň mu nebylo možné písemnost doručit při jednání nebo jiným soudním úkonu tzv. krátkou cestou.

²⁷ Problematice datových schránek je věnována samostatná kapitola č. 4 dále v této práci.

2.2.2. Ad hoc určená adresa pro doručování

Pokud adresát písemnosti datovou schránkou nedisponuje, má možnost požádat soud a uvést v rámci konkrétního řízení, na kterou adresu mu mají být písemnosti ze strany soudu zasílány. Soud takové žádosti zpravidla vyhoví, zejména může-li to přispět k urychlení řízení, avšak nevyklučuje-li to zákon nebo povaha věci.²⁸

Obecně platí, že za sdělení adresy se zpravidla považuje i její uvedení v podání nebo jiném úkonu učiněném vůči soudu. Takováto adresa sdělená soudu ze strany účastníka je pak adresou pro doručování se všemi procesními důsledky, kterými je zde míněna především možnost soudu doručovat na ni náhradní způsobem (fikcí).²⁹

Může se jednat o ad hoc sdělenou elektronickou adresu (e-mail) nebo korespondenční (hmotnou) adresu. V případě elektronické adresy ukládá občanský soudní řád adresátovi navíc povinnost uvést akreditovaného poskytovatele certifikačních služeb, který vydal jeho kvalifikovaný certifikát a vede jeho evidenci, nebo předložit platný kvalifikovaný certifikát,³⁰ a adresát písemnosti je povinen její doručení soudu potvrdit do 3 dnů od odeslání písemnosti datovou zprávou podepsanou jeho uznávaným elektronickým podpisem.³¹

V případě ad hoc zvolené korespondenční adresy se může jednat o jakékoliv místo v rámci České republiky, kde je přebírání písemností pro dotyčnou osobu pohodlnější (např. adresa zaměstnání). Samozřejmě ale platí, že příslušný adresát si dané místo jako svou adresu pro doručování sám zvolil a tak se skutečnost, že se na dané adrese zdržuje, předpokládá. Proto i v těch případech, kdy si adresát zásilku na takto zvolené adrese nevyzvedne, dochází bez dalšího k jejímu náhradnímu doručení (doručení fikcí).³²

²⁸ Viz § 46a odst. 2 o.s.ř.

²⁹ K tomu srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.5.2012, sp. zn. 32 Cdo 80/2012.

³⁰ Viz § 46 odst. 2 o.s.ř.

³¹ Viz § 47 odst. 2 o.s.ř.

³² KORBEL F., PRUDÍKOVÁ D., Nové instituty a postupy při doručování listinných zásilek, Bulletin advokacie, 2010, č. 4, s. 16.

2.2.3. Generálně nahlášená adresa pro doručování

Další variantou, skrze níž umožňuje stávající právní úprava doručování adresátovi ovlivnit svou konkrétní adresu pro doručování, je možnost fyzické osoby nechat si do centrální evidence obyvatel³³ generálně zanést konkrétní adresu pro účely doručování. Na žádost adresáta tak lze vést v centrální evidenci obyvatel rovněž údaj o adrese, na kterou mu mají být doručovány písemnosti, přičemž tato adresa musí být vždy odlišná od adresy místa trvalého pobytu.

Na rozdíl od možnosti vybrat si a sdělit soudu ad hoc jinou adresu pro doručování až v průběhu soudního řízení,³⁴ rozebrané v předchozí podkapitole, tato varianta představuje možnost nechat si zanést do centrální evidence obyvatel adresu pro doručování bez vazby na konkrétní řízení, tedy naopak pro všechny potenciální budoucí soudní řízení.

Doručuje-li soud prostřednictvím doručujícího orgánu, účastníka řízení nebo jeho zástupce, je povinen předem prověřit, zda nemá adresát písemnosti v centrální evidenci obyvatel nahlášenou adresu pro doručování, přičemž v kladném případě je povinen na ni doručovat přednostně před adresou místa trvalého pobytu.³⁵ Nerespektovat takto generálně zapsanou adresu pro doručování je možné pouze tehdy, má-li adresát zřízenou datovou schránku, nebo požádal-li ad hoc v souvislosti s konkrétním řízením o doručování na jinou adresu.

Možnost nechat si zapsat do informačního systému evidence obyvatel adresu pro doručování bez vazby na konkrétní řízení do přijetí souhrnné novely neexistovala a nyní je upravena v ustanovení § 10b zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel). O zápis, stejně tak jako změnu či zrušení zvolené doručovací adresy je nutné žádat na příslušném obecním

³³ Centrální evidence obyvatel je informační systém evidence obyvatel, upravený zákonem č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů. Řadí se mezi základní informační systémy veřejné správy a jeho účelem je zpracovávání údajů o obyvatelích České republiky, uchovávání těchto údajů a jejich poskytování oprávněným uživatelům. Správcem informačního systému evidence obyvatel je Ministerstvo vnitra (§ 3 zákona o evidenci obyvatel).

³⁴ Viz § 45 odst. 2 a § 46 odst. 2 o.s.ř.

³⁵ Vyplývá to z věty před středníkem v ustanovení § 46b písm. a) o.s.ř.

úřadě (úřadě městské části) v místě trvalého pobytu.³⁶ Spolu s vyplněným a podepsaným tiskopisem je nutné předložit k ověření totožnosti platný občanský průkaz, cestovní doklad, případně průkaz povolení k pobytu v případě cizinců. Za ohlášení adresy pro doručování, její změnu nebo zrušení se nevybírá správní poplatek.

Výhoda toho nahlásit svou adresu pro doručování centrálně do evidence obyvatel spočívá zejména v možnosti občana zvolit si adresu pro účely doručování tehdy, pokud ví, že se např. ze studijních důvodů bude po delší dobu vyskytovat na jiné adrese než na adrese svého trvalého pobytu, a přebírání písemností na takto generálně nahlášené adrese tak bude pro něj v dané životní situaci z nejrůznějších osobních důvodů praktičtější.

Pro úplnost dodávám, že i zde platí, že zvolil-li si adresát takto dobrovolně svou adresu pro doručování, nehraje žádnou roli, zda se na ní pak ve skutečnosti zdržuje či nikoliv. Nevyzvedne-li si na ní zásilku ve lhůtě 10 dnů od jejího připravení k vyzvednutí, nastává posledním dnem této lhůty fikce doručení.

Z vlastní praxe na pozici asistenta soudce mohu říci, že se lze setkat jen s nevelkým počtem případů, kdy fyzické osoby přistoupily k dobrovolnému nahlášení adresy pro doručování do centrální evidence obyvatel. Dle mého názoru je to způsobeno především nevědomostí, když většina obyvatel České republiky ani pravděpodobně netuší, že stávající právní úprava doručování vůbec skýtá takovou možnost ovlivnit místo, kam jim má být ze strany soudu doručováno.

2.2.4. Změna adresy pro doručování v průběhu řízení

Jak u adresy zvolené ad hoc pro konkrétní řízení, tak u adresy nahlášené generálně do centrální evidence obyvatel má z pohledu účastníků řízení ve vztahu k jimi zvolené adrese pro doručování nemalý význam ustanovení § 46a odst. 3 o.s.ř., které ukládá adresátům povinnost sdělit soudu bez zbytečného odkladu změny skutečností významných pro doručování na adresátem sdělenou adresu. S ohledem na tuto svou zákonnou povinnost hlásit soudu změny týkající se skutečností významných pro doručování se adresát později nemůže domáhat vyslovení neúčinnosti doručení písemností na adresu, kterou původně soudu sdělil, ale jejíž změnu neohlásil, neboť dle ustanovení §50d odst. 4 o.s.ř. není omluvitelným důvodem pro namítnutí neúčinnosti

³⁶ Viz § 10b odst. 2 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel.

doručení skutečnost, že se fyzická osoba na adrese pro doručování trvale nezdržuje, a v případě podnikající fyzické osoby a právnické osoby, že se na adrese pro doručování nezdržuje nikdo. Uvedené ustanovení plně odpovídá jednomu z principů, na nichž je současná právní úprava doručování postavena, totiž že každý musí dbát o svá práva, přičemž tak v případě porušení povinnosti sdělit soudu změny skutečností rozhodných pro doručování bude doručení na poslední soudu známou adresu považováno za řádné, a to i v případě náhradního doručení (doručení fikcí).

V kontextu s výše uvedeným je rovněž potřeba zmínit, že vedle povinnosti adresáta hlásit soudu změny týkající se doručovací adresy, existuje i na straně soudu povinnost monitorovat v příslušných registrech a evidencích, jestli nedošlo k nějakým změnám týkajícím se adresy pro doručování jednotlivých účastníků soudního řízení. Neumožnil-li by totiž soud účastníku řízení v důsledku doručování písemností na nesprávnou adresu vyjádřit se k věci a hájit svá práva, porušil by tím právo být slyšen ve smyslu článku 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a článku 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.³⁷

Ve většině případů bude do vydání konečného rozhodnutí adresa účastníků řízení či jejich zástupců stejná jako byla k okamžiku jeho zahájení. Stěhování účastníků nebo přemístění sídla advokátní kanceláře totiž bezpochyby není běžnou a každodenní záležitostí, i když k tomu samozřejmě také čas od času dochází.

Z vlastní zkušenosti však vím, že mnohem více je potřeba z pohledu oprávněné soudní osoby dávat pozor na situace jiné, frekventovanější, jako je např. zřízení datové schránky na straně žalovaného, nebo situace, kdy si žalovaný nechal do evidence obyvatel centrálně zanést svou doručovací adresu a nadále mu tak není možné doručovat na adresu jeho trvalého pobytu.

V praxi naštěstí účastníci řízení nebo jejich zástupci povětšinou upozorní na změnu sami, když uvedou svou novou doručovací adresu přímo v některém jimi soudu adresovaných úkonů, a to nejlépe rovnou v záhlaví či úvodní části textu jimi činěného podání.

Věnovat pozornost změnám doručovací adresy účastníků řízení není samoúčelné.³⁸ Je nepochybně škoda, když po pracně proběhlém soudním řízení

³⁷ Viz náleží Ústavního soudu ČR ze dne 28.3.2012, sp. zn. I. ÚS 3158/11.

³⁸ K tomu srovnej náleží Ústavního soudu ČR ze dne 22.6.2011, sp. zn. IV. ÚS 2687/10.

a správně provedeném hmotněprávním posouzení věci dojde z důvodu vadného postupu při doručování, např. konečného rozhodnutí ve věci, v lepším případě jen k průtahům v řízení způsobených nutností zopakovat proces doručování.

Doručoval-li by soud účastníkovi například namísto do datové schránky i nadále na jeho dříve známou korespondenční adresu, jednalo by se samozřejmě o závažnou procesní vadu. Proto je nutné před každým vypravením té které soudní písemnosti prolustrovat dotyčného adresáta v informačním systému datových schránek a záznam o provedené lustraci založit do spisu. Je neakceptovatelné, aby docházelo například k vyznačení právní moci na rozhodnutí, které bylo účastníkovi náhradně doručeno na jeho korespondenční adresu, zatímco on již měsíc před vydáním onoho rozhodnutí disponoval datovou schránkou a legitimně tak očekával, že mu do ní bude ze strany soudu doručováno.

2.3. ADRESA PRO DORUČOVÁNÍ URČENÁ DLE HLEDISEK UVEDENÝCH V USTANOVENÍ § 46b o.s.ř.

Z výše uvedeného je patrné, že v rámci současné právní úpravy doručování v civilním řízení existuje poměrně široká možnost, jak ovlivnit místo, na které mají být ze strany soudu zasílány písemnosti. Tato svobodná volba adresy pro doručování (jejíž součástí je i právo nezvolit si žádnou adresu), jde ruku v ruce s odpovědností adresáta za její správnost. Je na adresátovi, aby si zajistil přebírání písemností na takto zvolené adrese a z pohledu soudu jako odesílatele písemností je lhostejné, zdali se adresát na nahlášené adrese skutečně zdržuje, neboť ve vztahu k doručovací adrese se naplno uplatní fikce doručení.³⁹

Ne vždy mají jednotlivé subjekty soudního řízení zřízenou datovou schránku nebo nahlásí, ať už ad hoc v konkrétním řízení anebo generálně do centrální evidence obyvatel, svou adresu pro doručování. V těch případech, kdy adresát nedisponuje datovou schránkou, ani si adresu pro doručování sám nezvolí, je jeho adresa pro doručování stanovena zákonem. Adresu pro doručování takového účastníka potom v současnosti představuje adresa určená podle hledisek uvedených v ustanovení § 46b o.s.ř. (tzv. zákonná nebo někdy také evidenční adresa pro doručování).

³⁹ Viz § 50d odst. 4 o.s.ř.

V ustanovení § 46b o.s.ř. je uveden taxativní výčet adres pro doručování prostřednictvím doručujícího orgánu, účastníka řízení nebo jeho zástupce. Adresy zde uvedené představují sice poslední možnost, kam bude ze strany soudu adresátovi doručováno, ovšem stane-li se tak, adresát písemnosti nemá možnost se jejímu (náhradnímu) doručení vyhnout.⁴⁰

Ustanovení § 46b o.s.ř. vyjmenovává pod písmeny a) až n) adresy pro doručování těmto jednotlivým typům adresátů:

- **Nepodnikající fyzická osoba [§ 46b písm. a) o.s.ř.]**

V případě doručování nepodnikající fyzické osobě, která ad hoc v daném řízení a ani centrálně žádnou doručovací adresu nenahlásila, resp. této možnosti dosud nevyužila, je její adresou pro doručování prostřednictvím doručujícího orgánu, účastníka řízení nebo jeho zástupce adresa místa jejího trvalého pobytu vedená podle zvláštního právního předpisu.

Tímto zvláštním právním předpisem je zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (dále jen „**zákon o evidenci obyvatel**“), který v ustanovení § 10 vymezuje místo trvalého pobytu jako adresu pobytu občana v České republice, kterou si občan zvolí zpravidla v místě, kde má rodinu, rodiče, byt nebo zaměstnání, přičemž občan může mít jen jedno místo trvalého pobytu. Místem trvalého pobytu občana v době jeho narození je místo trvalého pobytu jeho matky, pokud se rodiče nedohodnou jinak.⁴¹

Nějaký čas po nabytí účinnosti souhrnné novely se bylo možné setkat s tím, že někteří soudci zaměňovali adresu pro doručování, určenou podle místa trvalého pobytu fyzické osoby v souladu s § 46b písm. a) o.s.ř., s pojmem bydliště, rozhodným pro určení obecného soudu fyzické osoby. Po provedené lustraci v centrální evidenci obyvatel⁴² tak v případě zjištění, že žalovaná osoba má evidován trvalý pobyt mimo

⁴⁰ Blíže k tomu viz KORBEL F., PRUDÍKOVÁ D., Nové instituty a postupy při doručování listinných zásilek, Bulletin advokacie, 2010, č. 4, s. 16.

⁴¹ Viz § 10 odst. 3 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel.

⁴² Centrální evidence obyvatel je informační systém evidence obyvatel, upravený zákonem č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel. V souladu s ustanovením § 2 písm. e) zákona č. 111/2009 Sb., o základních registrech, je centrální evidence obyvatel agendovým informačním systémem, jehož správu vykonává Ministerstvo vnitra.

jejich obvod, tito bez dalšího přistupovali k vydávání usnesení o místní nepříslušnosti, aniž by se například na adresu uvedenou žalobcem v žalobě vůbec pokoušeli žalovanému doručovat.

K následně podávaným nesouhlasům s postoupením věci však vyšší soudy zaujaly jednotné stanovisko, v němž se v souladu s logikou věci vyjádřily v tom smyslu, že adresa určená podle hledisek uvedených v ustanovení § 46b písm. a) o.s.ř. má význam toliko ve vztahu k doručování, a nelze na jejím základě dovozovat místní nepříslušnost soudu. Bydlištěm fyzické osoby se rozumí místo, v němž se fyzická osoba zdržuje s úmyslem zdržovat se tam trvale.⁴³ V místě trvalého pobytu evidovaného podle ustanovení § 10 zákona o evidenci obyvatel tak má fyzická osoba své bydliště pouze tehdy, zdržuje-li se v něm s úmyslem zdržovat se tam trvale, o čemž však nelze učinit jednoznačný závěr pouze na základě evidenčního údaje vedeného v centrální evidenci obyvatel.

- **Podnikající fyzická osoba [§ 46b písm. b) o.s.ř.]**

U podnikající fyzické osoby je její adresou pro doručování adresa místa podnikání nebo adresa zástupce pro doručování uvedená ve smlouvě, v případě sporu z této smlouvy. Pokud má podnik fyzické osoby organizační složku, je adresou pro doručování i adresa sídla této organizační složky.

Za místo podnikání fyzické osoby se považuje adresa zapsaná jako její místo podnikání v obchodním rejstříku či jiné zákonem upravené evidenci (např. živnostenský rejstřík).

V situaci, kdy se příslušný spor netýká podnikatelské činnosti dotyčného účastníka, doručuje se mu za stejných podmínek jako nepodnikající fyzické osobě.

- **Právnícká osoba [§ 46b písm. e) o.s.ř.]**

Adresou pro doručování je u právnické osoby adresa sídla právnické osoby zapsaná v příslušném rejstříku (obchodní rejstřík, nadační rejstřík, aj.) nebo adresa zástupce pro doručování uvedená ve smlouvě (v případě sporu z této smlouvy). Navíc, stejně jako u podnikající fyzické osoby, platí i v případě právnické osoby, že adresou pro doručování může být rovněž adresa sídla organizační složky této právnické osoby.

⁴³ Viz § 85 odst. 1 o.s.ř.

- **Adresa pro doručování v případě některých dalších adresátů**

V ustanovení § 46b o.s.ř. jsou vypočteny adresy pro doručování i pro některé další kategorie adresátů písemností, kterými jsou:

- u fyzické osoby ve výkonu trestu odnětí svobody nebo ve vazbě adresa věznice, v níž vykonává trest nebo vazbu [§ 46b písm. c)]
- u fyzické osoby v zařízení pro výkon ochranného opatření zabezpečovací detence, ústavní nebo ochranné výchovy adresa tohoto zařízení [§ 46b písm. d)]
- u advokátů adresa jejich sídla [§ 46b písm. f)]
- u notářů adresa jejich notářské kanceláře [§ 46b písm. g)]
- u soudních exekutorů adresa jejich kanceláře [§ 46b písm. h)]
- u patentových zástupců adresa jejich sídla nebo bydliště zapsaná u Komory patentových zástupců [§ 46b písm. i)]
- u insolvenčních správců adresa jejich sídla zapsaná v seznamu insolvenčních správců [§ 46b písm. j)]
- u státu adresa sídla příslušné organizační složky státu, v případě Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových adresa jeho příslušného územního pracoviště [§ 46b písm. k)]
- u státního zastupitelství adresa jeho sídla [§ 46b písm. l)]
- u správních úřadů adresa jejich sídla [§ 46b písm. m)]
- u obcí a vyšších územních samosprávných celků adresa sídla obecního úřadu a adresa sídla krajského úřadu nebo Magistrátu hlavního města Prahy [§ 46b písm. n)]

2.4. NĚKTERÉ PROBLEMATICKÉ ASPEKTY PRÁVNÍ ÚPRAVY ADRESY PRO DORUČOVÁNÍ

Jak vyplývá z výše uvedeného, pomineme-li doručení při jednání nebo jiném soudním úkonu, ve vztahu k jednotlivým způsobům doručování v civilním řízení platí, že soud doručuje primárně do datové schránky adresáta, jejíž identifikátor představuje pro dané řízení jeho adresu pro doručování. Pokud adresát datovou schránkou nedisponuje, a současně nenahlásil soudu jinou adresu pro doručování (ať už ad hoc v konkrétním řízení, anebo generálně do systému centrální evidence obyvatel skrze

příslušný obecní úřad), stanoví mu soud adresu pro doručování podle hledisek uvedených v ustanovení § 46b o.s.ř. V případě nepodnikající fyzické osoby tedy soud přistoupí k doručování na adresu jejího trvalého pobytu⁴⁴ vedenou v informačním systému obyvatel (centrální evidence obyvatel). Tato tzv. *evidenční* nebo někdy také *zákonná* adresa tak bude v případě nepodnikající fyzické osoby její adresou pro doručování pro dané řízení, z čehož vyplývá mimo jiné možnost soudu doručovat na tuto adresu náhradním způsobem (fikcí).

Ve vztahu k doručování nepodnikajícím fyzickým osobám je však nutné na tomto místě upozornit na jednu důležitou skutečnost, totiž že občan je dnes podle ustanovení § 10 odst. 5 zákona o evidenci obyvatel povinen nahlásit změnu místa svého trvalého pobytu.⁴⁵ Nenahlásí-li občan na úřadě svou novou adresu, může být údaj o místě jeho trvalého pobytu úředně zrušen,⁴⁶ přičemž evidovaným místem jeho trvalého pobytu potom bude sídlo ohlašovny (obecního úřadu, resp. úřadu městské části), v jejímž územním obvodu byl občanovi trvalý pobyt úředně zrušen. Na základě vlastní zkušenosti mohu říci, že adresa účastníka řízení v místě sídla ohlašovny není výjimečný jev, a v praxi pak působí tato situace určité potíže.

Na první pohled je zřejmé například to, že vůči takovému žalovanému nemá smysl vydávat platební rozkaz, který je nutné doručit žalovanému do vlastních rukou s vyloučením možnosti náhradního doručení.⁴⁷ Lze s téměř stoprocentní jistotou tvrdit, že vydání platebního rozkazu v situaci, kdy jediná soudu známá adresa účastníka řízení

⁴⁴ Podle ustanovení § 10 odst. 1 zákona o evidenci obyvatel se místem trvalého pobytu rozumí adresa pobytu občana v České republice, která je vedena v registru obyvatel ve formě referenční vazby (kódu adresního místa) na referenční údaj o adrese v základním registru územní identifikace, adres a nemovitostí, kterou si občan zvolí zpravidla v místě, kde má rodinu, rodiče, byt nebo zaměstnání. Občan může mít jen jedno místo trvalého pobytu, a to v objektu, který je podle zvláštního právního předpisu označen číslem popisným nebo evidenčním, popřípadě orientačním číslem a který je určen pro bydlení, ubytování nebo individuální rekreaci.

⁴⁵ Do přijetí souhrnné novely nebylo porušení povinnosti ohlásit změnu místa trvalého pobytu ve vztahu k aplikaci ustanovení občanského soudního řádu o doručování písemností nijak relevantní. K tomu blíže viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15.5.2008, sp. zn. 20 Cdo 5197/2007.

⁴⁶ Viz § 12 zákona o evidenci obyvatel.

⁴⁷ Za svou praxi jsem se osobně setkal jen s jediným případem, kdy se žalovaný dostavil do sídla ohlašovny, odkud si potom na základě zanechané výzvy k vyzvednutí zásilky došel dobrovolně na poštu vyzvednout platební rozkaz.

je adresou obecního úřadu, je pouhým protahováním řízení, neboť soud bude muset vzápětí stejně přistoupit ke zrušení platebního rozkazu z důvodu jeho nedoručení a zvolit jiný procesní postup.

Uvedený případ představuje komplikaci na straně soudu. Adresa v místě sídla ohlašovny ale může mít mnohem závažnější důsledky z pohledu výsledku soudního řízení pro samotné účastníky řízení. Na níže uvedeném příkladu, se kterým jsem se v praxi na pozici asistenta soudce setkal nesčetněkrát, bych rád přiléhavě ilustroval, jaké následky může mít za stávající koncepce adresy pro doručování pro nepodnikající fyzickou osobu jako účastníka řízení fakt, že se z adresy svého trvalého pobytu odstěhovala, aniž by nahlásila adresu jinou, resp. pokud má bez ohledu na konkrétní důvod jako adresu svého trvalého pobytu zaneseno v centrální evidenci obyvatel sídlo ohlašovny (obecního úřadu).

Jak bylo uvedeno výše, soud doručuje adresátům na jejich adresu pro doručování. V nejednom případě pak představuje tuto adresu na straně žalovaných nepodnikajících fyzických osob právě zmiňované sídlo ohlašovny (obecního úřadu). Je samozřejmé, že na této adrese ve skutečnosti nikdo nebydlí.⁴⁸ To ovšem nic nemění na tom, že se z pohledu stávající právní úpravy jedná o řádnou adresu pro doručování, přičemž soud tak může zcela v souladu se zákonem přistoupit na doručování i na tuto adresu. V mnoha případech tak dochází k situaci, kdy je žalovanému na takovou adresu sídla ohlašovny zasláno např. předvolání k jednání s poučením o možnosti vydání rozsudku pro zmeškání v případě, že se žalovaný k nařízenému jednání bez omluvy nedostaví.⁴⁹

Uvedené předvolání se zasílá žalovanému do vlastních rukou s možností náhradního doručení. Na adrese obecního úřadu si adresát předvolání doručované skrze doručující orgán pochopitelně osobně nepřeveze (nebydlí zde), a písemnost se tak uloží na dobu deseti dnů, přičemž nevyzvedne-li si ji adresát ani v této úložní době, ze zákona se desátým dnem od uložení považuje písemnost (zde předvolání) za

⁴⁸ Bohužel soud nemá jak zjistit z centrální evidence obyvatel, že adresa zde u účastníka řízení uvedená je adresou ohlašovny. Jevilo by se účelným, aby tato informace byla z centrální evidence obyvatel zřejmá a ušetřil se tak soudu čas vynaložený v souvislosti s vypravováním písemností na adresy, na nichž prokazatelně nikdo nebydlí, resp. sídlí tam pouze obecní úřad.

⁴⁹ K tomu srovnej např. nález Ústavního soudu ČR ze dne 21.11.2011, sp. zn. IV. ÚS 1685/11.

doručenou.⁵⁰ Soud tak má z pohledu současné právní úpravy řádně (účinně) doručené předvolání,⁵¹ přičemž může následně (za současného splnění několika dalších podmínek)⁵² rozhodnout ve věci rozsudkem pro zmeškání, a to přímo na jednání, o kterém se žalovaný ve skutečnosti vůbec nedozvěděl.

Rozsudek pro zmeškání je následně zaslán žalovanému, a to opět do vlastních rukou s možností náhradního doručení, a opět na adresu sídla ohlašovny.⁵³ Žalovaný si rozsudek od doručujícího orgánu osobně nepřevzme, a ani si ho, stejně jako v případě předvolání, nevyzvedne v desetidenní úložní době. Desátým dnem od připravení zásilky k vyzvednutí je pak rozsudek považován za řádně doručený a žalovanému počíná běžet lhůta pro odvolání, o čemž však logicky nemá vůbec ponětí. V takovýchto případech totiž žalovaný samozřejmě mnohdy ani netuší, že je proti němu vůbec vedeno nějaké soudní řízení. Žalobce tak má zanedlouho v ruce vykonatelný exekuční titul, přičemž právě až ve fázi exekuce nastává v mnoha případech okamžik, kdy se žalovaný, nyní již povinný, poprvé vůbec dozvídá o proběhlém nalézacím řízení.

Uvedený postup, jakkoli striktním a formalistickým se může jevit, přichází v úvahu právě proto, že dnes, narozdíl od úpravy účinné do 30. června 2009, nemusí soud v podstatě vůbec pátrat po aktuálním pobytu adresáta, a vystačí si s doručováním na účastníkovu evidenční adresu určenou podle hledisek uvedených v ustanovení § 46b o.s.ř.

⁵⁰ Viz věta první ustanovení § 49 odst. 4 o.s.ř.

⁵¹ Již např. v usnesení ze dne 31.1.2006, sp. zn. 29 Odo 431/2003, Nejvyšší soud ČR dovodil, že předvolání k prvnímu jednání, při kterém může být vydán rozsudek pro zmeškání, lze jako písemnost určenou do vlastních rukou adresáta doručit žalovanému též uložení, s tím, že při řádném náhradním doručení písemnosti uložení platí, že účastník řízení, který si zásilku ode dne, kdy nastala fikce doručení, nevyzvedl, byl s jejím obsahem seznámen dnem, kdy fikce doručení nastala.

⁵² Ustanovení § 153b odst. 1 o.s.ř. stanoví, že „zmešká-li žalovaný, kterému byly řádně doručeny do jeho vlastních rukou (§ 49) žaloba a předvolání k jednání nejméně deset dnů přede dnem, kdy se jednání má konat, a který byl o následcích nedostavení se poučen, bez důvodné a včasné omluvy první jednání, které se ve věci konalo, a navrhne-li to žalobce, který se dostavil k jednání, pokládají se tvrzení žalobce obsažená v žalobě o skutkových okolnostech, týkající se sporu, za nesporná a na tomto základě může soud rozhodnout o žalobě rozsudkem pro zmeškání“.

⁵³ Nedošlo-li by v mezidobí u žalovaného k nějaké změně adresy nebo zřízení datové schránky.

Z vlastního působení na soudě vím, že shora popsaná situace není v praxi ojedinelou, a nastíněný příklad ukazuje, jaký význam institut doručování v současném civilním řízení pro účastníky má, a jak závažné následky jim může ve finále přivodit. Avšak shora nastíněná situace skýtá několik okruhů k zamyšlení.

Předně je vhodné uvést, že shora popsaný příklad není univerzální a postup v rámci každého soudního řízení bude vždy do určité míry odlišný zejména v závislosti na osobě konkrétního soudce. Nebo by se také dalo říci v závislosti na stavu jeho senátu, jak bude vysvětleno níže.

Tím, že soudce v souladu s výše uvedeným příkladem doručí fikci účastníkům řízení na jejich evidenční adresu (adresu ohlašovny) předvolání k jednání, nebo třeba výzvu k tomu, aby se vyjádřili, zdali souhlasí s rozhodnutím bez nařízení jednání, si možná usnadní cestu k vydání konečného rozhodnutí ve věci, potom je ale otázkou, do jaké míry je toto konečné rozhodnutí blízko tomu, jak se posuzovaný skutek ve skutečnosti odehrál. Soud by se měl v rámci všech svých možností dobrat co možná nejúplněji zjištěného skutkového stavu, čehož nepochybně nedocílí jen skrze slyšení jedné ze stran, bez znalosti stanoviska druhé procesní strany. Vydání konečného rozhodnutí může být v případě doručování fikcí sice docíleno procesně správně, ale účel civilního řízení sporného, kterým je zjistit co možná nejpřesněji podstatu sporu (posuzovaného skutku) a na základě toho spravedlivě rozhodnout, zůstane nenaplněn. V konečném důsledku je pak doručování fikcí způsobilé navodit skrze takové soudní rozhodnutí vnější obraz světa, který je na míle vzdálen skutečnosti.⁵⁴

Osobně zastávám názor, že by soud ani dnes neměl okamžitě rezignovat na aktivní pátrání po pobytu účastníka. Začít hned zkraje řízení bezmyšlenkovitě doručovat účastníkovi fikcí právě na jeho evidenční adresu sídla ohlašovny, když je na první pohled zřejmé, že na adrese obecního úřadu adresát bezpochyby nebydlí, mi přijde přinejmenším předčasné. Soudu se i po souhrnné novele nabízí řada možností a prostředků, jak zapátrat po pobytu adresáta, jehož pobyt není znám nebo jehož adresu pro doručování představuje adresa sídla obecního úřadu, které nejsou stávající právní úpravou zapovězeny. Nic nebrání soudu zapátrat po pobytu adresáta např. ve svém vlastním informačním systému, dále v přílohách k žalobě či skrze dotazy na nejřůznější

⁵⁴ SVOBODA K., SUK M., ZEMAN P., Doručování v soudním řízení, Linde Praha, akciová společnost, 2009, str. 15.

státní instituce (katastrální úřad, úřad práce, ČSSZ, ústřední evidence vězňů apod.). V praxi se tak ale povětšinou neděje a příčina toho je podle mě trochu někde jinde.

Jedním z negativních fenoménů dnešní doby je bohužel přetíženost soudů. Od 1.7.2008, kdy došlo k zavedení možnosti podávání návrhů na vydání elektronického platebního rozkazu skrze elektronický formulář, se objem práce, který musí soudy zvládnout, značně rozrostl, narozdíl třeba od velikosti administrativního aparátu. Elektronizace justice přispěla k tomu, že přístup k soudu se stal snazším. Účastník má dnes možnost odeslat podání soudu poslední den lhůty těsně před půlnocí z pohodlí svého obývacího pokoje. Možnost každého obrátit se na soud se stala komfortnější, přičemž ti „prozíravější“ dovedli rozeznat výhodnost této elektronické formy komunikace a přizpůsobili tomu své podnikání.⁵⁵ Společným důsledkem (nejen) těchto činitelů pak byl v konečném součtu nepochybně také nárůst (nejen) agendy elektronických platebních rozkazů, který je rok od roku větší.⁵⁶ Soudy jsou ročně zavaleny tisíci návrhy na vydání elektronického platebního rozkazu, které nejsou schopny náležitě, bez průtahů, v přiměřené době vyřizovat. Ač to není možná na první pohled zřejmé, všechny tyto faktory se potom společně promítají i do institutu doručování v civilním řízení a také do přístupu jednotlivých soudců ve vztahu k vedení řízení.

Ze strany veřejnosti je vůči soudům vyvíjen mnohdy neúměrný tlak na rychlost rozhodování, a toto měřítko se bohužel stává čím dál častěji jediným kritériem hodnocení jejich práce. Úsudek o kvalitě soudců jakoby byl dnes činěn jen na základě premisy, že výkonný soudce, který má pro velký počet skončených věcí jednu čárku za druhou, rovná se automaticky kvalitní soudce.

Já osobně se s uvedeným, zejména v médiích prezentovaným a značně zkresleným hodnocením činnosti soudů (soudců), vyvěrajícím často z neznalosti, vadné či nedostatečné informovanosti ohledně skutečného stavu věci, neztotožňuji. Dostávám se zde ale k tomu, proč je dnes, alespoň dle mého názoru, čím dál častěji konečné rozhodnutí ve věci výsledkem promítnutí fikce než obrazem a popisem skutku tak, jak

⁵⁵ Řeč je zde právě o nejrůznějších inkasních agenturách a překupnicích bagatelních pohledávek.

⁵⁶ Srovnání dvou pololetí (1/2009 a 1/2011) ukazuje, že růst nápadů v elektronické rozkazní agendě byl za tuto dobu dvou let přibližně 2,5násobný. Viz JIRSA J., Historie, současnost a perspektivy elektronické justice. Soudce, 2012, č. 1, str. 5.

se ve skutečnosti stal. Pod tlakem rostoucího nápadu (nejen) v agendě EC a tíhou vědomí o počtu neskonalých věcí v senátu se dnes ne jeden soudce uchyluje k častějšímu využívání fikce doručení, než by si ještě například před dvěma lety byl sám ochoten připustit. Soudce se dnes může vydat shora popsanou cestou a stát se prostřednictvím doručovací fikce výkonným nástrojem spravedlnosti, který bude generovat jednu čárku za druhou.⁵⁷ Nebude vykazovat nedodělky, nebude mít hromadu neskonalých věcí a jeho senát tak třeba v porovnání s jinými unikne kontrole ze strany ministerských úředníků o něco pravděpodobněji. Samozřejmě, právní úprava s fikcí doručení počítá, nic tak nenapovídá tomu, že by takovému postupu mělo něco vadit. Přesto se ale nabízí např. otázka, o co byly před půl rokem napadlé věci, u nichž dnes polovinu spisu tvoří listy vzniklé v souvislosti s pátráním po pobytu žalovaného, odlišné od těch stávajících? Nebo čím bylo tehdy ustanovení opatrovníka, který v zastoupení žalovaného uplatnil námitku promlčení, v důsledku čehož žalobce spor prohrál, odůvodněno jinak, když současná žaloba má totožný skutkový základ, totožného žalobce, jen osoba žalovaného je jiná, ale v případě předvolání doručení fikcí a následného vydání rozsudku pro zmeškání bude vítězem sporu najednou opačný účastník řízení?

Ne každé rozdílné posuzování obdobných situací musí být nutně libovůlí a neodůvodněně nerovným zacházením. Zastávám však názor, že při rozhodování skutkově shodných nebo podobných případů by neodůvodněné rozdíly vznikat neměly, a vždy je potřeba respektovat zásadu rovnosti zbraní účastníků řízení. Ustanovit v jednom případě žalovanému opatrovníka a den na to v druhém takřka totožném případě doručovat žalovanému předvolání na jednání fikcí za účelem vydání rozsudku pro zmeškání, resp. přesněji za účelem skončit věc co nejrychleji, není podle mě správné. V prvním případě způsobí námitka promlčení vznesená ze strany opatrovníka prohru žalobce ve sporu, naproti tomu v případě druhém, po skutkové stránce totožném (také žalovaná promlčená pohledávka), bude naopak výsledkem řízení vítězství žalobce, nejčastěji skrze rozsudek pro zmeškání.

Jsem dále toho názoru, že není správné v jednom případě ustanovovat žalovaným opatrovníka v situaci, kdy některý žalobce zabývající se hromadným

⁵⁷ V prostředí justice se hovoří o získávání „čárek“ – čárka za každou jednu skončenou věc.

vymáháním pohledávek podá 15 návrhů na vydání platebního rozkazu, jimiž se bude domáhat zaplacení několik let promlčených pohledávek, zatímco v jiných případech takto nepostupovat a doručovat od začátku žalovaným fikcí na adresu, na které se prokazatelně nezdržují. Z mého pohledu se jedná o neodůvodněné zasahování do rovnosti účastníků řízení a jistou formu zvyhodňování žalovaných, resp. poskytování jim nadstandardní ochrany mimo rámec oprávnění soudu. Funkce opatrovníka by v žádném případě neměla sloužit soudu ad hoc tehdy, kdy se to soudu hodí pro usnadnění jeho činnosti.⁵⁸

Znám a do jisté míry rozumím některým pohnutkám na straně soudů v „boji“ proti fenoménu, kterým se v posledních letech stalo hromadné skupování promlčených pohledávek a jejich následné vymáhání po tisících, i přesto ale podle mě není v žádném případě možné jít nad základní principy ovládající civilní řízení jenom proto, že je například každá ze sta žalovaných pohledávek promlčená, žalovaný „slabší“ stranou, apod. Rozdílný přístup ke skutkově obdobným věcem, odvíjející se například pouze od povahy žalobce jako inkasní agentury těžící z přiznávaných nákladů řízení, je ze strany soudů nepochybně nežádoucí, z mého pohledu i nedůstojný.

Ze všeho v této kapitole uvedeného je patrné, že nemusí být vždy snadné najít kompromis mezi ochranou práv účastníků řízení na jedné straně a ještě nelikvidačním využití právní fikce v doručování na straně druhé. Z fikce doručení se stala v současném přísném systému doručování, jenž zcela přenáší odpovědnost za doručování na účastníky řízení, mocná zbraň.⁵⁹ Představuje zákonnou konstrukci, která umožňuje svou povahou vyloučit možné obstrukce osob, které se svým jednáním snaží vyhnout doručení a zabránit tak účinkům rozhodnutí.⁶⁰ Stejně tak představuje citlivé téma, když ohledně jejího užití v doručování bude vždy existovat řada protichůdných názorů.

⁵⁸ K tomu srovnej např. náleží Ústavního soudu ČR ze dne 16.12.2010, sp. zn. I. ÚS 1769/10.

⁵⁹ Občanský soudní řád není jediným právním předpisem, který s tímto institutem počítá. Fikce doručení se promítá např. i v ustanovení § 24 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, kde je stanoveno: „jestliže si adresát uložené písemnosti písemnost ve lhůtě 10 dnů ode dne, kdy byla k vyzvednutí připravena, nevyzvedne, písemnost se považuje za doručenu posledním dnem této lhůty“.

⁶⁰ MACKOVÁ A., ŠTĚDRONĚ B., Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů s komentářem, včetně souvisejících zákonů a prováděcích předpisů, 1. vyd., Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2009, str. 36.

Kritikům současného přísného režimu doručování lze přisvědčit v tom smyslu, že tento sebou může „semlít“ i jinak „pocitivé“ občany, kteří si např. předvolání k jednání nepřevezmou nikoliv záměrně, ale prostě jen z roztržitosti, zapomnětlivosti, resp. z důvodů, jejichž motivem není vyhýbání se soudnímu řízení.⁶¹

Na druhou stranu je však podle mě potřeba objektivně říci, že určitá forma povinné doručovací adresy je dost možná jediný způsob, jakým bylo možné dosáhnout vyšší efektivity doručování soudních písemností. Osoba obeznámená se špatným stavem doručování, který v České republice do přijetí současné koncepce doručování panoval, tj. do nabytí účinnosti souhrnné novely ke dni 1.7.2009, nepochybně musí připustit, že určitá změna již byla nevyhnutelná. Průtahy v řízení byly způsobovány mimo jiné právě problémy s doručováním účastníkům soudního řízení. Soudy musely složitě pátrat po aktuálním pobytu žalovaného a v případě, že se jim to nepovedlo, byl dotyčnému ustanoven opatrovník jako osobě, jejíž pobyt není znám. V porovnání s tím však dnes, s ohledem na stávající koncepci adresy pro doručování, tato povinnost odpadla, resp. došlo k výraznému oslabení významu funkce opatrovníka podle ustanovení § 29 odst. 3 o.s.ř.⁶²

Ze všeho, co bylo výše uvedeno, vyplývá, že dnešní právní úprava doručování v civilním řízení skýtá významná usnadnění. Současný systém doručování zakotvený v občanském soudním řádu vychází z přísné doručovací fikce, že se adresát na své adrese pro doručování zdržuje kdykoli. Soudní písemnost doručovanou na adresu pro doručování je tak možné považovat za doručenu i tehdy, když je soudu dokonce známo, že se adresát na této adrese nezdržuje.⁶³ V souvislosti s tím tak lze uzavřít, že přenesení odpovědnosti za doručovací adresu na účastníka řízení v souladu se zásadou, že „bdělým náležejí práva“, výrazně usnadnilo soudům postup ve věci. Avšak měla by existovat určitá proporcionalita a doručení fikcí na evidenční adresu adresáta by mělo představovat spíše východisko z nouze v situaci, kdy soud vyčerpal přiměřené možnosti

⁶¹ I těm ale zákon ponechává možnost domáhat se vyslovení neúčinnosti doručení.

⁶² Vzhledem ke stávající konstrukci fikce doručení, která říká, že doručení nemůže být neúčinné proto, že se adresát na doručovací adrese trvale nezdržuje, postrádá pro účely doručování institut opatrovníka dle ustanovení § 29 odst. 3 o.s.ř. až na výjimky zcela své opodstatnění, o čemž se shodně vyjádřil i Ústavní soud v usnesení ze dne 30.6.2010, sp. zn. II. ÚS 1308/2010.

⁶³ Viz např. usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 28.2.2011, sp. zn. 51Co 418/2010.

ke zjištění pobytu adresáta.⁶⁴ Soud by neměl doručovat fikci na evidenční adresu, kde se účastník řízení prokazatelně nezdržuje, pokud má prostřednictvím nejrůznějších databází možnost snadno zjistit, že se adresát písemnosti ve skutečnosti zdržuje na jiné konkrétní adrese.⁶⁵ Současný trend rozhodování ovlivněný konstantně se zvyšujícím nápadem nových věcí však spíše ukazuje, že vyhledávací činnost soudu stává se dnes činností spíše výjimečnou a její rozsah dříve tak velký záleží dnes už jen v individuálním přístupu jednotlivých soudců. Konkrétní postup v řízení a míra zneužití (využití) fikce doručení je tak u jednotlivých soudců dnes mnohdy i v rámci civilního úseku téhož soudu značně rozdílná a do značné míry ovlivněná třeba i zmiňovaným stavem jejich senátu, který jim při současném tlaku na rychlost rozhodování dle mého názoru mnohdy neumožňuje věnovat každé věci tolik času, jak by si podle svého nejlepšího vědomí a svědomí představovali.

Závěrem této kapitoly lze konstatovat, že problémem všech koncepcí týkajících se doručování vždy bylo, je a bude nalezení rovnováhy mezi zájmy žalobce a jeho právu na projednání věci v přiměřené době na jedné straně, a zároveň ještě nelikvidačním systémem právní fikce doručení na straně druhé. Dřívější právní úprava umožňující se donekonečna vyhýbat doručení soudních písemností doznala důležitých změn, které z pohledu soudce, jenž musí v podstatě každý jím vyhotovený úkon v dané věci doručit do rukou účastníků či jejich zástupců, přispěly k zamýšlenému urychlení soudního řízení. Doslovný výklad občanského soudního řádu ve vztahu ke stávající koncepci doručování dnes při širokém využití fikce doručení umožňuje rozhodnout spor velice rychle a pohodlně, v podstatě bez slyšení druhé strany (argumentů žalovaného), které by spor zkomplikovalo.

Doručovat účastníkovi od začátku řízení na adresu ohlašovny nebo jeho evidenční adresu, na níž se prokazatelně nezdržuje, je sice v době nynějšího přísného režimu doručovací fikce postupem zákonným,⁶⁶ vyvolává ale také otázky spojené například s tím, proč zákonodárce ponechal v právní úpravě mírnější instituty nutící

⁶⁴ K tomu srovnej usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 16.9.2009, sp. zn. 71 Co 254/2009.

⁶⁵ SVOBODA K., SUK M., ZEMAN P., Doručování v soudním řízení, Linde Praha, akciová společnost, 2009, str. 78.

⁶⁶ Ústavní soud se např. již v usnesení ze dne 30.6.2010, sp. zn. II. ÚS 1308/2010, vyjádřil v tom smyslu, že úprava doručování ve znění přijatém souhrnnou novelou je ústavně konformní.

účastníka řízení k součinnosti při doručování soudních písemností,⁶⁷ jako je například institut zástupce pro doručování.⁶⁸

Přetíženost soudů a s tím související prodlužování délky soudního řízení je v poslední době zcela evidentní. Právní úprava adresy pro doručování, jejíž podstatě a problematickým okruhům s ní spojených byla věnována tato kapitola, představuje dnes spolu s širokým uplatněním fikce doručení významný nástroj v rukách soudů, skrze nějž je možné vzdorovat neustále rostoucímu nápadu nových věcí. Objektivně je však nutno také říci, že přísnost právní úpravy je na druhé straně vyvážená možností účastníka aktivně se zajímajícího o svá práva ovlivnit ve značné míře místo, kam mu má být doručováno, a pro jiné excesy je v občanském soudním řádu upraven institut neúčinnosti doručení.

⁶⁷ SVOBODA K., SUK M., ZEMAN P., Doručování v soudním řízení, Linde Praha, akciová společnost, 2009, str. 54.

⁶⁸ Viz § 46c o.s.ř.

3. JEDNOTLIVÉ ZPŮSOBY DORUČOVÁNÍ PÍSEMNOSTÍ A JEJICH POŘADÍ

Právní úprava jednotlivých způsobů doručování, které souhrnná novela vtiskla s účinností k 1. červenci 2009 její současnou podobu, vypadá následovně: prioritním způsobem doručování je doručování při jednání nebo jiném soudním úkonu. Pokud takto doručit nelze, doručí soud písemnost prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky. Není-li možné doručit písemnost prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky, soud ji doručí na žádost adresáta na jinou (hmotnou) adresu nebo na elektronickou adresu (e-mail). Není-li možné doručit písemnost žádným z výše uvedených způsobů, přistoupí soud k doručování prostřednictvím doručujícího orgánu či prostřednictvím účastníka řízení nebo jeho zástupce.

Z uvedeného je zřejmé, že spíše než na volbě soudu tak závisí konkrétní způsob doručování písemností v civilním řízení na možnostech, resp. poměrech osoby, které je potřeba písemnost doručit.

Ve vztahu k jednotlivým způsobům doručování, které jsou v současnosti vymezeny v ustanovení § 45 o.s.ř., je především nutné podotknout, že se jedná o výčet taxativní, přičemž pořadí jednotlivých způsobů doručování uvedených v tomto ustanovení je závazné a soud jej musí respektovat. Jinými slovy pro účely doručování v civilním řízení existuje občanským soudním řádem vymezený a hierarchicky uspořádaný systém, pro nějž platí, že použití určitého způsobu doručování konkrétní písemnosti je pro soud obligatorní, jsou-li pro něj splněny podmínky.

V současné době se o tomto hierarchicky uspořádaném pořadí jednotlivých způsobů doručování hovoří nejčastěji v souvislosti s datovými schránkami. Jak vyplývá z výše uvedeného, má-li účastník zřízení datovou schránku, je soud v takovém případě ze zákona povinen doručovat mu primárně do jeho datové schránky, jejíž identifikátor je pro dané řízení jeho adresou pro doručování. Této povinnosti soudu pak koresponduje právo dotyčného účastníka soudního řízení legitimně očekávat, že mu budou veškeré písemnosti ze strany soudu doručovány do jeho datové schránky, a nikoliv jiným způsobem. Doručování do datových schránek je věnována samostatná kapitola dále v textu této rigorózní práce.

3.1. DORUČOVÁNÍ PŘI JEDNÁNÍ NEBO JINÉM SOUDNÍM ÚKONU

Stejně jako tomu bylo do přijetí souhrnné novely, tak i dnes má absolutní přednost doručení písemnosti tzv. krátkou cestou, tedy při jednání nebo jiném soudním úkonu (§ 45 odst. 1 o.s.ř.). Jednáním je tu třeba rozumět úkon soudu nařízený a provedený dle ustanovení § 115 o.s.ř.⁶⁹ Pod jiný úkon soudu naproti tomu spadá např. výsledek u dožádaného soudu nebo ohledání na místě samém.

Jedná se o nejjednodušší a zároveň nejméně nákladný způsob, jak doručit účastníkovi příslušnou písemnost, přičemž nespornou výhodou tohoto způsobu doručování je především jeho neformálnost a rychlost. Například ukáže-li se v průběhu jednání před soudem, že bude potřeba nechat vyhotovit znalecký posudek, soud za součinnosti stran vyhotoví příslušné usnesení o ustanovení znalce, každé straně doručí přímo v jednacím síni jedno jeho vyhotovení, tuto skutečnost zaprotokoluje a namísto toho, aby po skončení jednání bylo dané usnesení vláčeno soudní kanceláří za účelem jeho vypravení a následně sáhodlouze doručováno oběma stranám např. skrze poštovního doručovatele, usnesení může putovat (se spisem) rovnou ke znalci.

S ohledem na tento způsob doručování je potřeba upozornit na tu skutečnost, že soud se nemusí omezovat při doručení konkrétní písemnosti na řízení, jehož se doručovaná písemnost týká. Za účelem doručení předmětné písemnosti může soud využít i jiné řízení, kterého se osoba, jíž je určitou písemnost potřeba doručit, účastní.⁷⁰ Takové doručení se může ovšem uskutečnit pouze v souvislosti s výkonem soudnictví, resp. při úředním kontaktu soudu a adresáta doručované písemnosti. Lze tak např. předat advokátovi, jako zástupci účastníka, písemnost související s jiným řízením i při jednání nařízeném v odlišné věci.

Soudní judikatura⁷¹ dokonce dovodila, že je-li řádně vyhotoven průkaz o doručení a dodrženy všechny ostatní zákonem stanovené postupy, doručení písemnosti není vyloučeno ani při nahlížení do spisu, přestože jde svou povahou o úkon

⁶⁹ Dle ustanovení § 115 odst. 1 o.s.ř. „*nestanoví-li zákon jinak, nařídí předseda senátu k projednání věci samé jednání, k němuž předvolá účastníky a všechny, jejichž přítomnosti je třeba*“.

⁷⁰ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 7/2009 Sb., zvláštní část (k bodům 16 až 25).

⁷¹ Viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23.4.1998, sp. zn. 5 Cmo 180/98.

účastníka a nelze jej tak podřadit pod § 45 odst. 1 o.s.ř., který pojednává o procesních úkonech soudu.⁷²

Dojde-li k doručení při jednání nebo jiném soudním úkonu, o kterém se pořizuje protokol, zaznamená se doručení písemnosti v protokolu, v němž je současně nutné uvést označení doručované písemnosti a podpis doručující osoby a příjemce. V případě úkonů, ohledně nichž se naopak protokol nepořizuje, se doručení písemnosti vyznačí na doručence. Průkazem o doručení podle ustanovení § 50f odst. 1 a 3 o.s.ř. potom bude v závislosti na situaci buď protokol pořizovaný při jednání nebo jiném soudním úkonu, anebo vyplněná doručenka.

V případě, že soud nedoručí účastníkovi řízení předmětnou písemnost při jednání nebo jiném soudním úkonu, je prioritním způsobem, jak dopravit písemnost do rukou jejího adresáta, doručování prostřednictvím datové schránky. Právě tomuto způsobu doručování je věnována následující kapitola.

⁷² ŠÍNOVÁ R., BARTONÍČKOVÁ K., KŘIVÁČKOVÁ J., KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I., Doručování v civilním soudním řízení, 1. vydání. Praha: Leges, 2009, str. 21.

4. DORUČOVÁNÍ PROSTŘEDNICTVÍM VEŘEJNÉ DATOVÉ SÍTĚ DO DATOVÉ SCHRÁNKY

Občanský soudní řád v ustanovení § 45 odst. 2 stanoví, že „*nedošlo-li k doručení písemnosti při jednání nebo jiném soudním úkonu, doručí ji soud prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky*“. V ustanovení § 47 odst. 1 o.s.ř. pak je uvedeno, že „*při doručování prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky se postupuje podle zvláštního právního předpisu*“.

Z uvedeného je zřejmé, že právní úprava doručování prostřednictvím datových schránek není upravena v občanském soudním řádu, ale v samostatném právním předpise, kterým je v současnosti zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů (dále jen „**zákon o elektronických úkonech**“), jenž nabyl účinnosti stejně jako souhrnná novela dne 1. července 2009.

Spuštění informačního systému datových schránek představuje zcela nepochybně jednu z převratných změn, kterou sebou nový systém doručování po 1. červenci 2009 přinesl. Jejich zavedení je pokračováním nastoleného trendu elektronizace justice, jenž si klade za cíl usnadnění komunikace účastníků řízení se soudem. Je nepochybně pravdou, že forma dálkové komunikace má několik nesporných výhod, z praxe se ale nemohu zbavit pocitu, že někdy jakoby tyto výhody zůstávaly ve značném nepoměru na straně účastníků (jejich zástupců) na úkor soudu. Účastníkům řízení byla skrze datové schránky dána možnost odeslat např. odvolání z pohodlí svého obývacího pokoje doslova za minutu dvanáct před uplynutím příslušné lhůty. Náklady na tisk podání a rozsáhlých příloh se s preferencí elektronické formy komunikace postupně přesunuly na soud, který se v tomto směru stal zejména v souvislosti s rozvojem hromadného vymáhání pohledávek doslova otrokem žalobce. Administrativní zázemí a technické vybavení soudního aparátu však bohužel velmi často neodpovídá možnostem a úrovni zázemí na straně účastníků komunikujících se soudem elektronicky.

Dále je zde nutné konstatovat, že v souvislosti se zaváděním datových schránek nefungovalo vše ideálně, což dokládají i některé případy z praxe. Zejména na straně

soudů a některých dalších orgánů státní správy působilo z počátku doručování prostřednictvím datových schránek komplikace, když příslušní zaměstnanci a úředníci neměli úplně jasno ve všech aspektech souvisejících s jejich používáním. Příkladem je mylné domnění o tom, že pro přistoupení k doručování prostřednictvím datových schránek je rozhodující, zdali zasílaná písemnost obsahuje číslo jednací, anebo například o tom, že samotné fyzické osoby mají povinnost informovat úřady o zřízení své datové schránky.⁷³

V době napsání této práce fungují datové schránky již několik let a jejich každodenní používání přispělo k odstranění některých nedostatků, na které se v okamžiku jejich zamýšleného uvedení do praxe nepomyslelo. Nejen orgány státní správy si postupně osvojily jejich používání a počet zpráv dopravených prostřednictvím datových schránek konstantně roste.⁷⁴ Jak se datové schránky v právním životě postupně více a více etablují, vytrácí se obavy z jejich používání a klesá míra pozornosti, které se těšily v době krátce po svém spuštění. Diskuse širší právnické veřejnosti ohledně jejich používání navíc s blížícím se datem 1. ledna 2014 stále více nahrazují témata nového občanského zákoníku.

Předmětem této práce není analýza samotného institutu datových schránek, ale posouzení jejich fungování z pohledu doručování v civilním řízení a zhodnocení role, kterou v tomto procesu sehrávají. Aby ale bylo možné tento proces náležitě analyzovat, je za tímto účelem pochopitelně nutné nejprve vymezit na úvod další podkapitoly některé klíčové pojmy a instituty s datovými schránkami souvisejícími. Dále v této práci je na nich totiž stavěno a bez jejich důkladné znalosti by nebylo možné k detailní analýze procesu doručování prostřednictvím datových schránek přistoupit.

4.1. DATOVÁ SCHRÁNKA A DATOVÁ ZPRÁVA

Zákon o elektronických úkonech v ustanovení § 2 odst. 1 uvádí, že datová schránka je elektronické úložiště, které je určeno k:

⁷³ Viz internetový článek: <http://www.novinky.cz/domaci/243556-ani-sami-urednici-nevedi-jak-pouzivat-datove-schranky.html>

⁷⁴ Ke dni 25.11.2012 bylo prostřednictvím datových schránek odesláno 106 982 433 datových zpráv. Počet zřízených datových schránek k tomuto dni činil 498 741. Podrobnější statistiky je možné dohledat zde: <http://www.datoveschranky.info/cz/statistiky-id34635/>

- a) doručování orgány veřejné moci,
- b) provádění úkonů vůči orgánům veřejné moci,
- c) dodávání dokumentů fyzických osob, podnikajících fyzických osob a právnických osob.

Datová schránka nepředstavuje tradiční e-mailovou adresu a na rozdíl od klasického e-mailového systému, kde jsou zprávy posílány z jednoho serveru na druhý, v případě datových schránek platí, že zpráva zůstává na jednom místě a fyzicky k žádnému faktickému zasílání nedochází. Zpráva je uložena na serveru, dokud si ji prostřednictvím svého přihlášení do datové schránky příjemce nevyzvedne.⁷⁵

Datové schránky zřizuje a spravuje ministerstvo vnitra České republiky.⁷⁶ Provozovatelem datových schránek je držitel poštovní licence (Česká pošta, s.p.). Pomocí datových schránek se uskutečňuje elektronická komunikace mezi subjekty, které datové schránky mají, a tato komunikace plně nahrazuje komunikaci písemnou (v případě splnění všech formálních náležitostí tohoto způsobu komunikace).⁷⁷

Datová schránka je součástí informačního systému datových schránek, který je informačním systémem veřejné správy⁷⁸ obsahujícím informace o datových schránkách, jejich uživatelích a datových zprávách zasílaných prostřednictvím tohoto systému. V souladu s nálezem Ústavního soudu⁷⁹ se tyto informace považují ve smyslu ustanovení § 121 o.s.ř. za skutečnosti známé soudu z jeho činnosti a není třeba je dokazovat, neboť jsou dostupné přímo soudu, který si je může obstarat sám.

Elektronické dokumenty zasílané prostřednictvím informačního systému datových schránek mají v souladu s ustanovením § 19 odst. 1 zákona o elektronických

⁷⁵ ŠTĚDRŮŇ B., PROKEŠ J., Datové schránky, elektronický podpis a autorizovaná konverze dokumentů, Bulletin advokacie, 2011, č. 10, s. 30.

⁷⁶ Viz § 2 odst. 2 zákona o elektronických úkonech.

⁷⁷ Datové schránky pro advokáty – jak na to, Bulletin advokacie, 2011, č. 10, s. 11.

⁷⁸ Informačním systémem veřejné správy ve smyslu zákona č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁹ Viz náleží Ústavního soudu ze dne 10.1.2012, sp. zn. II. ÚS 3518/11.

úkonech formu datové zprávy,⁸⁰ která se skládá ze dvou samostatných částí – obálky a připojeného souboru (příloh).

Obálka obsahuje informace jako označení příjemce datové zprávy, identifikace odesílatele, spisová značka nebo třeba k rukám koho je datová zpráva určena.

Přílohou datové zprávy je pak míněn samotný obsah datové zprávy, který tvoří všechny zasílané dokumenty – např. žaloba, důkazní listiny, odvolání, apod. Na rozdíl od prosté e-mailové zprávy totiž nelze u datových schránek do těla datové zprávy vepsat žádný text. Všechny písemnosti adresované soudu je tak nutné vložit do přílohy datové zprávy.

V příloze č. 3 vyhlášky č. 194/2009 Sb., o stanovení podrobností užívání a provozování informačního systému datových schránek (dále jen „**Vyhláška**“), jsou potom stanoveny přípustné formáty datové zprávy (např. pdf, xml, rtf). Seznam je to poměrně rozsáhlý, otázkou však zůstává, nakolik jsou soudy v praxi schopny všechny tam uvedené formáty přijímat a zpracovávat.

V souladu s ustanovením § 5 Vyhlášky je nutné pamatovat na to, že velikost datové zprávy dodávané do datové schránky adresáta může činit maximálně 10 MB. I když samotný počet příloh zasílaných v rámci jedné datové zprávy nikde omezen není, odesílatel musí mít na paměti, že součet zasílaných příloh (dokumentů) nesmí překročit zmíněnou velikost. To platí bez ohledu na to, zdali je odesílatelem soud nebo účastník řízení.

4.2. TYPY DATOVÝCH SCHRÁNEK A JEJICH ZŘIZOVÁNÍ

V současnosti existují 4 základní typy datových schránek, které se člení podle subjektu, který je jejich uživatelem. Podle toho rozlišujeme datové schránky (i) orgánů veřejné moci, (ii) právnických osob, (iii) podnikajících fyzických osob a (iv) fyzických osob.

⁸⁰ Podle ustanovení § 2 písm. d) zákona č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů (zákon o elektronickém podpisu), se datovou zprávou rozumí „*elektronická data, která lze přenášet prostředky pro elektronickou komunikaci a uchovávat na technických nosičích dat, používaných při zpracování a přenosu dat elektronickou formou, jakož i data uložená na technických nosičích ve formě datového souboru*“.

Datová schránka se zřizuje povinně ex lege nebo na žádost. Ze zákona se zřizuje datová schránka orgánům veřejné moci, dále insolvenčním správčům, advokátům, daňovým poradcům, právníckým osobám zřízeným zákonem, právníckým osobám zapsaným v obchodním rejstříku a organizačním složkám podniku zahraniční právnícké osoby zapsaným v obchodním rejstříku. Uvedená legislativní zkratka „orgán veřejné moci“, která je použita v ustanovení § 1 odst. 1 písm. a) zákona o elektronických úkonech, zahrnuje státní orgány, orgány územních samosprávných celků, Pozemkový fond ČR a jiné státní fondy, zdravotní pojišťovny, Český rozhlas, Českou televizi, samosprávné komory zřízené zákonem, notáře a soudní exekutory.

S výjimkou advokátů a daňových poradců byla všem shora vyjmenovaným subjektům, existujícím k okamžiku nabytí účinnosti zákona o elektronických úkonech, zřízena datová schránka do 90 dnů ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, tj. do 29.9.2009. Datová schránka se zpřístupnila prvním přihlášením oprávněné osoby. Pokud se oprávněná osoba nepřihlásila do datové schránky do 31.10.2009 sama, zpřístupnila se jí datová schránka automaticky dnem 1.11.2009.⁸¹

V případě advokátů a daňových poradců zákon o elektronických úkonech odložil povinnost mít zřízenou datovou schránku na tři roky od účinnosti tohoto zákona. Těm, kteří si nezřídili datovou schránku (typu podnikající fyzická osoba-advokát/daňový poradce) na základě vlastního požadavku dobrovolně, byla datová schránka zřízena nejpozději ke dni 1.7.2012 povinně.⁸²

Jak bylo uvedeno výše, všechny orgány veřejné moci, právnícké osoby soukromého práva zřízené zákonem, právnícké osoby zapsané do obchodního rejstříku, organizační složky zahraničních právníckých osob zapsaných v obchodním rejstříku a od 1.7.2012 rovněž advokáti a daňoví poradci, musí mít zřízenou datovou schránku obligatorně ze zákona. V praxi vše funguje tak, že ministerstvo zřídí datovou schránku uvedeným subjektům bezodkladně po jejich vzniku (orgán veřejné moci, právnícké osoby zřízené zákonem), nebo bezodkladně poté, co obdrží informaci o jejich zapsání do příslušné (zákonem stanovené) evidence (např. obchodní rejstřík). Pro tyto účely ukládá zákon o elektronických úkonech všem rejstříkovým soudům, Notářské komoře ČR, Exekutorské komoře ČR, České advokátní komoře, Komoře daňových poradců

⁸¹ Viz § 31 odst. 1 zákona o elektronických úkonech.

⁸² Viz § 31 odst. 3 zákona o elektronických úkonech.

a Ministerstvu spravedlnosti, povinnost neprodleně informovat ministerstvo vnitra o zapsání subjektů, které musí mít datovou schránku, do příslušné evidence, a o změně zapisovaných údajů.⁸³

Pro ostatní subjekty, tj. fyzické osoby, podnikající fyzické osoby, které nejsou insolvenčním správcem, advokátem nebo daňovým poradcem, a právnické osoby, které nejsou zřizovány zákonem ani zapsány v obchodním rejstříku (např. občanská sdružení, církev), platí, že zřízení datové schránky je ponecháno plně na jejich volné úvaze. Zákon o elektronických úkonech jim povinnost mít zřízenou datovou schránku neukládá.

Povinnost zřídit si datovou schránku byla již zkoumána i v rovině ústavní, důkazem čehož je usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 21.07.2011, sp. zn. III. ÚS 1513/11, kde se stěžovatelka snažila napadnout uložení této povinnosti jen určitým subjektům jako protiústavní. Stěžovatelka argumentovala tím, že není zřejmé, na základě jakého kritéria jsou subjekty rozčleněny na ty, jimž se datová schránka zřizuje výhradně na jejich žádost, a na subjekty, kterým je datová schránka zřízena bez žádosti automaticky. Uváděla, že vůbec nemá zřízen internet a proto si nemohla zprovoznit a zpřístupnit datovou schránku. Principy zákona o elektronických úkonech považovala za porušení základních lidských práv, zejména práva rovnosti stran jak před zákonem, tak v procesním postavení, a také za omezení svobody podnikání. Ústavní soud její argumentaci nepřisvědčil, když mimo jiné uvedl, že v době informační společnosti nemůže být o objektivní nemožnosti přístupu k internetu vůbec uvažováno, přičemž samotná povinnost některých subjektů zřídit si pro doručování datovou schránku vychází z exaktně zjistitelných dat a zrychlení a racionalizace soudního procesu představují legitimní cíl v demokratické společnosti.

Ve vztahu k jednotlivým typům datových schránek dále platí, že zřízením datové schránky orgánu veřejné moci je vyloučeno, aby stejnému subjektu byla zřízena datová schránka právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby. Avšak je možné, aby orgán veřejné moci, který představuje jedna fyzická osoba (notář a soudní exekutor), měl zřízenou datovou schránku fyzické osoby.

Zákon o elektronických úkonech stanoví povinné použití datových schránek

⁸³ Viz § 15 zákona o elektronických úkonech.

- při obousměrné komunikaci orgánů veřejné moci mezi sebou;
- v případě doručování prováděném ze strany orgánů veřejné moci vůči právnickým osobám a podnikajícím fyzickým osobám, jimž byla datová schránka zřízena ze zákona; a
- při komunikaci orgánů veřejné moci vůči osobám, kterým byla datová schránka zřízena na základě jejich žádosti.

Naproti tomu fyzické osoby, podnikající fyzické osoby a právnické osoby, které mají datovou schránku zřízenou (třeba i povinně ze zákona), datovou schránku ke komunikaci se soudem (orgánem veřejné moci) použít nemusí. Platí pro ně, že mohou využívat při komunikaci se všemi orgány státní správy i nadále všech ostatních zákonem umožněných způsobů zaslání písemností (např. skrze poštovního doručovatele).

4.2.1. Zřízení datové schránky na žádost

Zřízení datové schránky je bezplatné. Žádost o její zřízení je možné podat třemi způsoby. Prvním je vložit žádost s úředně ověřeným podpisem do obálky a zaslat poštou na adresu ministerstva vnitra. Nejdéle do tří dnů ministerstvo žádost zpracuje a bude-li vše v pořádku, žadateli budou odeslány přístupové údaje do datové schránky.

Druhou možností je zažádat osobně na některém kontaktním místě Czech POINT.⁸⁴ Příslušný pracovník takového kontaktního místa ověří totožnost žadatele, vyplněnou žádost vytiskne a nechá podepsat.

O zřízení datové schránky lze zažádat ještě třetím způsobem, a to elektronicky prostřednictvím internetu na elektronickou adresu posta@mvcz.cz. Žádost musí být v takovém případě podepsána uznávaným elektronickým podpisem.

Osobně jsem ke zřízení datové schránky přistoupil prostřednictvím kontaktního místa Czech POINT a tuto variantu mohu doporučit. Není potřeba disponovat

⁸⁴ Jedná se o kontaktní místa veřejné správy, přičemž pod samotným názvem Czech POINT se skrývá označení Czech = Český, podací ověřovací informační národní terminál. Seznam Czech POINTů je dostupný na <http://www.czechpoint.cz/web/?q=node/62>. Těmito místy jsou dle ustanovení § 8a zákona č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a o změně některých zákonů notáři, krajské úřady, matriční úřady, obecní úřady, úřady městských částí hlavního města Prahy, jejichž seznam stanoví zvláštní právní předpis, zastupitelské úřady stanovené prováděcím právním předpisem, držitel poštovní licence a Hospodářská komora České republiky.

uznávaným elektronickým podpisem, ani nechávat někde svůj podpis na žádosti za poplatek úředně ověřovat. Přístupové údaje do datové schránky mi byly zaslány na e-mail ještě než jsem se stihl z úřadu vrátit a rychlost zřízení datové schránky touto cestou se tak odvíjí pouze od počtu lidí ve frontě na úřadě.

Náležitosti přístupových údajů a elektronické prostředky k přihlášení jsou stanoveny Vyhláškou. Přístupové údaje tvoří uživatelské jméno a bezpečnostní heslo.⁸⁵ Je-li při přihlášení do datové schránky zadáno bezpečnostní heslo chybně pětkrát po sobě, správce informačního systému datových schránek neumožní přihlášení do datové schránky prostřednictvím stejného uživatelského jména po dobu jedné hodiny, přičemž současně zašle na příslušnou elektronickou adresu oprávněné osoby oznámení o pokusu neoprávněného přihlášení do datové schránky spolu s doporučením okamžité změny bezpečnostního hesla.⁸⁶

Datová schránka se zpřístupní prvním přihlášením oprávněné osoby, nejpozději však patnáctým dnem od doručení přístupových údajů této osobě.⁸⁷ Daným okamžikem je datová schránka zpřístupněna nejen pro oprávněné osoby, ale zároveň i pro ty, kteří hodlají do datové schránky posílat zprávy.

Po novele zákona o elektronických úkonech, účinné ode dne 28.11.2011 a provedené zákonem č. 263/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, vede ministerstvo vnitra veřejný seznam držitelů datových schránek, který je přístupný způsobem umožňujícím dálkový přístup.⁸⁸ Seznam je součástí informačního systému datových schránek a je rozdělen na samostatné části vedené pro fyzické osoby, pro podnikající fyzické osoby, pro právnické osoby a pro orgány veřejné moci. Fyzickým

⁸⁵ Uživatelské jméno je jedinečné a tvoří ho řetězec nejméně 6 a nejvýše 12 znaků vzniklý automatickým generováním. Heslo, které si lze po prvním přihlášení do datové schránky změnit, tvoří řetězec nejméně 8 a nejvýše 32 znaků (kombinace písmen, čísel a speciálních znaků).

⁸⁶ Viz § 3 odst. 2 vyhlášky č. 194/2009 Sb., o stanovení podrobností užívání a provozování informačního systému datových schránek.

⁸⁷ Viz § 10 odst. 2 zákona o elektronických úkonech.

⁸⁸ Seznam držitelů datových schránek je dostupný na tomto internetovém odkazu:

<http://seznam.gov.cz/ovm/welcome.do>

osobám je v souladu s ustanovením § 14b odst. 4 zákona o elektronických úkonech umožněno požádat o vyškrtnutí z tohoto veřejného seznamu.

4.2.2. Oprávněné osoby, pověřené osoby, administrátor

Kdo je subjektem oprávněným k přístupu do datové schránky vymezuje § 8 zákona o elektronických úkonech. K přístupu do datové schránky fyzické osoby nebo podnikající fyzické osoby je oprávněna pouze fyzická osoba, resp. podnikající fyzická osoba, pro níž byla datová schránka zřízena (§ 8 odst. 1 a 2 zákona o elektronických úkonech). K přístupu do datové schránky právnické osoby je oprávněn statutární orgán právnické osoby, člen statutárního orgánu právnické osoby nebo vedoucí organizační složky podniku zahraniční právnické osoby zapsané v obchodním rejstříku, pro něž byla datová schránka zřízena (§ 8 odst. 3 zákona o elektronických úkonech).⁸⁹ Co se týče přístupu do datové schránky orgánu veřejné moci, k tomu je oprávněn vedoucí orgánu veřejné moci, pro něhož byla datová schránka zřízena (§ 8 odst. 4 zákona o elektronických úkonech).

Nejen ve vztahu k doručování v civilním řízení je však důležité uvést, že k přístupu do datové schránky jsou dále oprávněny i osoby, které shora uvedené osoby, oprávněné k přístupu do datové schránky ze zákona, pověřily, avšak pouze v rozsahu tohoto pověření. Z pohledu doručování písemností ze strany soudu to hraje roli např. v situaci, kdy pověřená osoba nemá s ohledem na omezený rozsah svého pověření přístup k dokumentům doručovaným do vlastních rukou. Systém datových schránek totiž dokáže v okamžiku přihlášení konkrétní osoby rozpoznat, k jakým dokumentům (datům), má tato přihlášená osoba přístup.⁹⁰ Zprávy, které nemá pověřená osoba oprávnění číst, se jí vůbec nezobrazí. Přihlášením této pověřené osoby do datové schránky tak v tomto případě dojde k doručení pouze těch písemností, které nejsou určeny do vlastních rukou.

⁸⁹ Pro úplnost na tomto místě uvádím, že insolvenční správce nemá po celou dobu trvání insolvenčního řízení přístup do datové schránky dlužníka. K tomuto závěru dospěla expertní skupina pro insolvenční právo – blíže k tomu viz výkladové stanovisko č. 3/2010 dostupné na <http://insolvencni-zakon.justice.cz/expertni-skupina-s22/vykladova-stanoviska-expertni-skupiny.html>

⁹⁰ K tomu srovnej usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 1.12.2011, sp. zn. IV. ÚS 2594/11.

Oprávněné osoby k přístupu do datové schránky mohou dále určit, že úkony, které jsou jim podle zákona o elektronických úkonech vyhrazeny ve vztahu k pověřeným osobám a k ministerstvu vnitra, může činit fyzická osoba k tomu určená, tzv. administrátor.⁹¹ Institut administrátor má opodstatnění zejména v těch případech, kdy se primární osoba, pro níž byla datová schránka zřízena, nemůže z nějakého důvodu starat o její provoz. Některé subjekty disponujících datovou schránkou ji objektivně nemohou pro množství jimi uskutečňovaných činností náležitě obsluhovat. Institut administrátora tak umožňuje určit fyzickou osobu, která bude vykonávat práva k datové schránce primární osoby, jestliže tato tak není schopna činit z nějakého důvodu sama (např. pro velké vytížení členů statutárního orgánu společnosti).

4.2.3. Více datových schránek v rukou jedné osoby

Fyzická osoba má nárok na zřízení jedné datové schránky fyzické osoby,⁹² podnikající fyzická osoba má nárok na zřízení jedné datové schránky podnikající fyzické osoby⁹³ a právnická osoba má nárok na zřízení jedné datové schránky právnické osoby.⁹⁴ V případě, že některý z těchto subjektů vykonává působnost v oblasti veřejné správy, ministerstvo vnitra mu na žádost umožní, aby jeho datová schránka plnila rovněž funkci datové schránky orgánu veřejné moci.⁹⁵ Pro orgány veřejné moci a samosprávné orgány navíc platí, že mohou požádat o více datových schránek, vyžaduje-li to jejich vnitřní organizační struktura.⁹⁶

Podle ustanovení § 4 odst. 3 zákona o elektronických úkonech platí, že advokátu, daňovému poradci a insolvenčnímu správci zřídí ministerstvo vnitra jednu datovou schránku podnikající fyzické osoby. Dané ustanovení je nutné vykládat tak, že vykonává-li určitá osoba současně více než jednu z těchto profesí, má nárok na zřízení datové schránky podnikající fyzické osoby pro každou z nich zvlášť. Tento výklad posvětil i Nejvyšší správní soud, když v rozhodnutí ze dne 15.7.2010, č.j. 7 Afs

⁹¹ Viz § 8 odst. 7 zákona o elektronických úkonech.

⁹² Viz § 3 odst. 2 zákona o elektronických úkonech.

⁹³ Viz § 4 odst. 2 zákona o elektronických úkonech.

⁹⁴ Viz § 5 odst. 3 zákona o elektronických úkonech.

⁹⁵ Viz § 5a zákona o elektronických úkonech.

⁹⁶ Viz § 6 odst. 2 zákona o elektronických úkonech.

46/2010-51, uvedl, že „v ustanovení § 4 odst. 2 zákona o elektronických úkonech je stanoveno pravidlo, že podnikající fyzická osoba má nárok na zřízení jedné datové schránky podnikající fyzické osoby. Z tohoto pravidla, že podnikající fyzická osoba může mít zřízenou pouze jednu datovou schránku podnikající fyzické osoby bez ohledu na počet podnikatelských činností, platí výjimka ve vztahu k advokátům, daňovým poradcům a insolvenčním správcům. Jak vyplývá z důvodové zprávy, pro advokacii, daňové poradenství a insolvenční správcovství se zřizuje samostatná datová schránka podnikající fyzické osoby.“

Zatímco u právnické osoby platí, že tato může získat pouze jednu datovou schránku, u fyzických osob je v souladu s výše uvedeným možné (a v praxi velmi obvyklé), aby jedna fyzická osoba měla (podle svého postavení) i několik datových schránek najednou, například v kombinaci advokát – insolvenční správce – tlumočník – fyzická osoba (občan). Při doručování písemností ze strany soudu takovéto fyzické osobě, která disponuje několika datovými schránkami, je potom povinností soudu zvolit tu ze zřízených datových schránek, která souvisí s právním postavením majitele příslušné datové schránky v konkrétním soudním řízení. Například do datové schránky typu podnikající fyzická osoba-advokát, nesmí soud vypravit rozsudek o rozvodu dotyčného advokáta, který v daném rozvodovém řízení vystupuje jako účastník.

Vezmeme-li do úvahy, co bylo uvedeno již výše, totiž že do datové schránky může mít přístup i jiná pověřená osoba (např. zaměstnanec), celá věc získává z pohledu doručování další důležitý rozměr. V případě doručení soudní písemnosti do datové schránky advokáta jako podnikající fyzické osoby, která však měla být doručována do datové schránky fyzické osoby, může totiž například dojít k nežádoucímu seznámení se pověřené osoby mnohdy i s citlivými informacemi výlučně soukromé povahy, což je nepochybně nežádoucí.

4.2.4. Zneplatnění přístupových údajů a znepřístupnění datové schránky

Všechny osoby disponující datovou schránkou by měly dbát zvýšené opatrnosti ve vztahu k nakládání s přístupovými údaji. V případě jejich ztráty či odcizení upravuje zákon v zájmu zachování bezpečnosti datové schránky možnost zneplatnění přístupových údajů, a to samozřejmě primárně z důvodu zamezení v přístupu do datové

schránky nepovolaným osobám. Ministerstvo vnitra zneplatní přístupové údaje do datové schránky neprodleně po oznámení této skutečnosti ze strany oprávněné osoby, a současně zašle této osobě do vlastních rukou nové přístupové údaje.⁹⁷

Zneplatnění přístupových údajů provede ministerstvo vnitra také v těch případech, kdy osoba, které byla datová schránka zřízena, oznámí, že ruší možnost přístupu do datové schránky pověřené osobě.⁹⁸ V tomto případě nové přístupové údaje nejsou zasílány a ministerstvo vnitra o této skutečnosti informuje jednak pověřenou osobu, jejíž údaje zneplatnilo, a zároveň osobu, která o zneplatnění požádala.⁹⁹

Pro úplnost dodávám, že jsou-li osobě oprávněné k přístupu do datové schránky zaslány po jejich předchozím zneplatnění nové přístupové údaje opětovně během tří let, ministerstvo vybírá správní poplatek stanovený jiným právním předpisem.¹⁰⁰ Účelem zpoplatnění je nepochybně snaha motivovat k obezřetnosti při nakládání s přístupovými údaji.¹⁰¹

Od institutu zneplatnění přístupových údajů je třeba odlišit tzv. zneprístupnění datové schránky, jímž se rozumí akt ministerstva vnitra, v jehož důsledku nastane nemožnost doručování do datové schránky dotyčného adresáta. Datová schránka sice existuje, ale není způsobilá k příjmu datových zpráv. Ministerstvo dle ustanovení § 11 odst. 1 zákona o elektronických úkonech zneprístupní datovou schránku fyzické osoby a podnikající fyzické osoby, a to případně i zpětně, ke dni

- a) úmrtí osoby, pro niž byla datová schránka zřízena,
- b) uvedenému v rozhodnutí soudu o prohlášení za mrtvého jako den úmrtí této osoby,
- c) nabytí právní moci rozhodnutí o zbavení nebo omezení způsobilosti této osoby k právním úkonům,

⁹⁷ Viz § 12 odst. 1 zákona o elektronických úkonech.

⁹⁸ Např. z důvodu ukončení pracovního poměru.

⁹⁹ Viz § 12 odst. 2 zákona o elektronických úkonech.

¹⁰⁰ Viz § 12 odst. 4 zákona o elektronických úkonech a část I. položka 4 a část XII. položka 151 Sazebníku správních poplatků, který je přílohou zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích.

¹⁰¹ MACKOVÁ A., ŠTĚDRŮŇ B., Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů s komentářem, včetně souvisejících zákonů a prováděcích předpisů, 1. vyd., Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2009, str. 30.

d) kdy byla tato osoba omezena na osobní svobodě z důvodu vzetí do vazby, výkonu trestu odnětí svobody, výkonu zabezpečovací detence, ochranného léčení nebo ochrany zdraví lidu.

U právnické osoby a podnikající fyzické osoby je zneprístupnění datové schránky následek výmazu dotyčné osoby ze zákonem stanovené evidence (např. obchodní rejstřík).¹⁰² Jak bylo již zmíněno výše, mají orgány, které vedou příslušné evidence (např. rejstříkové soudy), povinnost tyto skutečnosti ministerstvu vnitra neprodleně ohlásit. Ministerstvo má potom povinnost i zpětně zneprístupnit datovou schránku osobě, která přestala existovat nebo vykonávat činnost, pro kterou jí byla datová schránka zřízena.

Ke zneprístupnění datové schránky může dojít i na žádost oprávněné osoby, přičemž datová schránka bude zneprístupněna nejpozději třetím pracovním dnem od podání žádosti o zneprístupnění.¹⁰³ Subjekty, které musí mít datovou schránku přímo ze zákona (např. orgány veřejné moci), však nemohou požádat o její zneprístupnění, ale jen o zneplatnění přístupových údajů.

Zneprístupněním datová schránka nezaniká a je jí možné opětovně zpřístupnit na žádost osoby, které byla datová schránka zřízena, nebo administrátora.¹⁰⁴ Dojde-li však ke druhému zneprístupnění datové schránky v jednom roce, je možné podat žádost o opětovné zpřístupnění datové schránky až po uplynutí 12 měsíců od posledního zneprístupnění.¹⁰⁵

4.2.5. Zrušení datové schránky

Zákon o elektronických úkonech upravuje rovněž zrušení datové schránky. Podle ustanovení § 13 tohoto zákona ministerstvo vnitra zruší

¹⁰² Viz § 11 odst. 2 zákona o elektronických úkonech.

¹⁰³ Viz § 11 odst. 5 zákona o elektronických úkonech.

¹⁰⁴ Dle § 8 odst. 7 zákona o elektronických úkonech se administrátorem rozumí fyzická osoba určená osobami oprávněnými k přístupu do datové schránky dle § 8 odst. 1 až 4 zákona o elektronických úkonech k tomu, aby činila úkony těmto osobám tímto zákonem vyhrazené ve vztahu k pověřeným osobám a ministerstvu.

¹⁰⁵ Viz § 11 odst. 6 zákona o elektronických úkonech.

- a) datovou schránku fyzické osoby po uplynutí 3 let ode dne úmrtí fyzické osoby, případně dne, který je v rozhodnutí soudu o prohlášení za mrtvého uveden jako den úmrtí,
- b) datovou schránku podnikající fyzické osoby po uplynutí 3 let ode dne výmazu podnikající fyzické osoby ze zákonem stanovené evidence,
- c) datovou schránku právnické osoby po uplynutí 3 let ode dne zániku právnické osoby nebo organizační složky podniku zahraniční právnické osoby zapsané v obchodním rejstříku, které nemají právního nástupce, případně ode dne jejich výmazu ze zákonem stanovené evidence,
- d) datovou schránku orgánu veřejné moci po uplynutí 3 let ode dne po jeho zrušení.

Po uvedenou dobu tří let nebudou datové schránky přístupné osobám, které v minulosti měly statut oprávněné osoby nebo pověřené osoby, zároveň však bude možné se na základě jiných právních předpisů v případě nutnosti s obsahem datových schránek po tuto dobu seznámit.¹⁰⁶

Ve vztahu k bezpečnému zacházení s datovými schránkami a ochraně informačního systému datových schránek jako celku je závěrem této podkapitoly ještě důležité podotknout, že zákon o elektronických úkonech v § 26a a násl. obsahuje právní úpravu přestupků, resp. správních deliktů, kterých se fyzická osoba, podnikající fyzická osoba a právnická osoba může dopustit, pokud užije datovou schránku k šíření

- a) nevyžádaných obchodních či jiných obtěžujících sdělení,
- b) počítačového programu, který může poškodit informační systém datových schránek, údaj v něm obsažený nebo výpočetní techniku držitele datové schránky.

Uvedené skutkové podstaty mají za cíl zamezit zneužívání informačního systému datových schránek k šíření obtěžujících zpráv/sdělení a nebezpečných souborů, když za spáchání přestupku zákon o elektronických úkonech umožňuje uložit fyzické

¹⁰⁶ MACKOVÁ A., ŠTĚDRŮŇ B., Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů s komentářem, včetně souvisejících zákonů a prováděcích předpisů, 1. vyd., Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2009, str. 31.

osobě pokuta až do výše 20 000,- Kč, v případě správního deliktu podnikající fyzické osoby nebo právnické osoby až do výše 20 000 000,- Kč.¹⁰⁷

Správní delikty projednává v prvním stupni ministerstvo vnitra, které při určení výměry pokuty právnické osobě přihlédne k závažnosti správního deliktu, tj. zejména ke způsobu jeho spáchání, jeho následkům a k okolnostem, za nichž byl spáchán. Právnická osoba za správní delikt neodpovídá, jestliže prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které bylo možno požadovat, aby porušení právní povinnosti zabránila. Odpovědnost za správní delikt zaniká, jestliže správní orgán o něm nezačal řízení do 2 let ode dne, kdy se o něm dozvěděl, nejpozději však do 10 let ode dne, kdy byl spáchán.¹⁰⁸

4.3. DORUČOVÁNÍ PROSTŘEDNICTVÍM DATOVÝCH SCHRÁNEK V CIVILNÍM ŘÍZENÍ

Zavedení datových schránek sebou bezesporu přineslo mnohá ulehčení ve vzájemné komunikaci soudů s účastníky řízení a jejich zástupci. Zaslat podání do datové schránky soudu dnes představuje časově nenáročný a bezpečný způsob dopravování písemností, přičemž výhodu pro účastníky soudního řízení představuje např. fakt, že komunikace se soudem prostřednictvím datových schránek není zpoplatněna.

Právě rychlost tohoto způsobu doručování byla autory datových schránek zamýšlena jako jedna z jeho budoucích největších předností a dle mého názoru se tato očekávání podařilo naplnit. Nedělám si iluze, že by byly nadobro pryč časy, kdy musí studenti-pochůzkáři v mnoha advokátních kancelářích běhat s podáním na soud a ztrácet čas čekáním ve frontách, než na ně v podatelně přijde řada. Oproti dřívějším dobám ale dnes díky datovým schránkám existuje možnost, jak při komunikaci se soudem dosáhnout výrazné úspory času, který lze při jejich efektivním používání věnovat jiné, přínosnější činnosti než nadepisování obálek a chození na poštu.

Stejně tak soudům přináší využití datových schránek při komunikaci s účastníky soudního řízení mnohá ulehčení, i když od okamžiku jejich aktivace trvalo možná

¹⁰⁷ Viz § 26a a § 26b zákona o elektronických úkonech.

¹⁰⁸ Viz § 26c zákona o elektronických úkonech.

poněkud déle, než se o tom podařilo některé osoby přesvědčit a jednotlivá pozitiva jednoznačně pojmenovat.

Pro justici znamenalo zavedení datových schránek nutnost připravit se na změnu značného rozsahu, a to jak po stránce technické, tak po stránce personální. Bylo nezbytné zajistit bezproblémový chod činností spočívajících v příjmu a zpracování dokumentů přijatých do datové schránky, jejich odesílání, stejně jako konverzi z elektronické podoby do podoby listinné a naopak. Za tím účelem bylo nutné poskytnout administrativním pracovníkům soudů náležitě odborné a technické znalosti, což znamenalo doplnit systém vzdělávání v rámci resortu justice o školení zaměřená na práci s datovými schránkami. V neposlední řadě pak bylo nutné počítat s celkovou úpravou interních procesů v rámci soudu a přizpůsobit komunikační kanály novému stavu, případně provést personální změny a přesuny v rámci jednotlivých soudních oddělení.

Přes některé nedostatky a slabší místa v právní úpravě datových schránek, která budou níže rozebrána, se dá konstatovat, že obavy z jejich zavedení se nakonec nenaplnily. Rezort justice, veřejností mnohdy vnímaný jako velmi zkosnatělý a konzervativní, si přes některé počáteční problémy dokázal se zavedením datových schránek poradit, a používání datových schránek se pro něj stalo doslova rutinní činností. Soudy dnes přijmou a odešlou skrze datové schránky denně tisíce datových zpráv. Z toho, co bylo na počátku zahaleno jakýmsi tajemstvím, se dnes stalo něco samozřejmého.

Po nezbytném a v předchozí podkapitole provedeném vymezení samotného informačního systému datových schránek a definici klíčových pojmů souvisejících s jeho fungováním bych v další části rád přistoupil k popisu konkrétní role datových schránek, kterou v procesu doručování písemností v civilním řízení sehrávají. Zejména bude přistoupeno k analýze některých spornějších míst, které v souvislosti s používáním datových schránek mohou v rámci doručování v civilním řízení vyvstat.

Datové schránky jsou specifickým institutem jak po stránce právní, tak technické. Nejen ve vztahu k nim, ale i celkově se dá říci, že většina problematiky spojená s elektronickým doručováním a elektronickými právními úkony obecně představuje poměrně náročnou a do jisté míry abstraktní materii, která se mnohdy stává pro své čtenáře hůře uchopitelnou. Bez dostatečné znalosti technických aspektů

a technického provedení toho kterého institutu nemusí být snadné umět si představit aplikovatelnost jednotlivých ustanovení zákona v každodenní praxi. Podobně to platí ve vztahu k datovým schránkám.

Následující část této rigorózní práce těží nejen ze zkušeností nabytých na základě vlastní praxe, ale rovněž z poznatků některých kolegů, kteří v rámci soudu přijdou s datovými schránkami rovněž do styku. Konzultace s nimi výrazně přispěly k možnosti pojednat o problematice doručování prostřednictvím datových schránek komplexně a co nejpodrobněji. Přesto jsem se dále v textu snažil nezabřednout do detailního rozboru technické stránky věci a technologické podstatě fungování systému datových schránek natolik, aby se nevytratil primární cíl této rigorózní práce, kterým není vytvořit IT manuál pro uživatele datových schránek, ale postihnout jejich roli a význam pro doručování v civilním řízení.

Na doručování prostřednictvím datové schránky soudu se dá pohlížet ze dvou stran. Soud je buď adresátem dané písemnosti, která je mu doručena do jeho datové schránky, anebo je soud naopak v postavení odesílatele, jenž vypravuje dokumenty do datových schránek účastníků řízení či jejich zástupců. V následujícím textu věnuji pozornost oběma situacím a s nimi souvisejícím procedurám s tím, že nejprve bude pojednáno o postupu soudu v případě příjmu a zpracování podání došlých do datové schránky soudu.

4.3.1. Příjem podání doručených soudu prostřednictvím datové schránky

Účelem této podkapitoly je analyzovat postup soudu při zpracování datových zpráv odeslaných soudu ze strany účastníků soudního řízení.

Hned zkraje je vhodné předeslat, že cesta podání účastníka řízení k soudu prostřednictvím jeho datové schránky není tak přímočará, jak by se na první pohled mohlo zdát. Naopak na trase je několik „mezikroků“ a mylná je tak představa, že ihned po odeslání datové zprávy se může účastník řízení těšit z toho, že během vteřiny dopravil své podání k rukám konkrétního soudce nebo vedoucí kanceláře. Těmito mezikroky mám na mysli v první řadě tzv. lokální elektronickou podatelnu a tzv. centrální elektronickou podatelnu.

V okamžiku, kdy např. právní zástupce žalobce odešle omluvu z jednání do datové schránky soudu, jeho datová zpráva je z datové schránky soudu nejdříve stažena do centrální elektronické podatelny. Tato centrální spisová služba se v pravidelných intervalech (cca 30 minut) připojuje do datových schránek všech soudů, přičemž zde nově nalezené datové zprávy stáhne, uloží je do tzv. centrálního datového úložiště a datové zprávy jsou dále distribuovány do lokálních elektronických podatelen jednotlivých soudů.¹⁰⁹

Centrální elektronická podatelna tedy zajišťuje automatické stažení obsahu datových schránek všech soudů, jejichž obsah pravidelně doslova vybírá, když takto stažený obsah následně bezpečně uloží. Lokální elektronická podatelna potom sama periodicky zjišťuje, zdali je pro ni v centrální elektronické podatelně připravena (stažena) nějaká datová zpráva, přičemž v kladném případě zahájí její stahování a ukládání do svého úložiště u příslušného organizačního útvaru (soudu).

Tím se dostane shora zmiňovaná omluva z jednání právního zástupce žalobce do lokální elektronické podatelny, kde je pak úkolem konkrétního zaměstnance všechna došlá podání roztřídit a umístit je do provozního informačního systému (koncové aplikace) daného soudu.¹¹⁰ Zde je potřeba učinit poznámku o takové koncové aplikaci.

U všech okresních soudů v České republice je používán jeden provozní informační systém správy soudů (aplikace ISAS). U krajských soudů a vrchních soudů je potom dle příslušné agendy používáno několik informačních systémů (např. pro obchodní rejstřík aplikace ISOR, pro insolvenční rejstřík aplikace ISIR, pro prvostupňovou agendu krajských soudů aplikace ISVKS). A u nejvyššího soudu potom počítačový informační systém ISNS.

Jednotlivé provozní informační systémy představují, zjednodušeně řečeno, každodenní pracovní plochu jednotlivých oprávněných soudních osob. Který informační systém konkrétně, to závisí v souladu s výše uvedeným na pozici soudu v rámci soudní soustavy a agendě, kterou se příslušná osoba zabývá. Tyto koncové aplikace obsahují především údaje o jednotlivých soudních spisech, účastnících řízení, soudních jednáních

¹⁰⁹ PRUDÍKOVÁ D., KORBEL F., Datové schránky tři roky poté: praktické zkušenosti s jejich používáním, Bulletin advokacie, 2012, č. 5, str. 27.

¹¹⁰ PRUDÍKOVÁ D., KORBEL F., Datové schránky tři roky poté: praktické zkušenosti s jejich používáním, Bulletin advokacie, 2012, č. 5, str. 27.

a zároveň jsou v nich v elektronické podobě uloženy dokumenty vyhotovené oprávněnými soudními osobami (např. soudcem, vedoucí kanceláře, apod.).

Jak bylo uvedeno výše, datové zprávy zaslané do datové schránky soudu putují nejdříve do centrální elektronické podatelny, odkud si je potom automaticky stahují lokální elektronické podatelny, v rámci nichž potom dochází k „ručnímu“ zpracování přijatých datových zpráv.¹¹¹ Pověřený zaměstnanec zde před sebou na monitoru vidí přehled (seznam) došlých datových zpráv, u nichž nejdříve zkoumá existenci spisové značky, pod níž by došlé dokumenty podřadil (uložil).¹¹² U všech došlých zpráv musí totiž provést jejich roztřídění do shora uvedených koncových aplikací (např. ISOR, ISVKS, apod.). To fakticky provede prostým vyznačením (zaškrtnutím) toho informačního systému,¹¹³ v němž má být datová zpráva zpracována, přičemž takto označený informační systém si datovou zprávu (došlé dokumenty) automaticky převezme a uloží k příslušné spisové značce. Další zpracování došlého podání se potom už děje v rámci konkrétní koncové aplikace daného soudu. Tímto okamžikem, kdy se soudu elektronicky odeslaná písemnost vloží do příslušného informačního systému (koncové aplikace), si totiž již může příslušná soudní osoba (soudce, vedoucí kanceláře, apod.) daný dokument otevřít ve svém počítači a reagovat na něj.¹¹⁴

Shora uvedená procedura zpracování došlých podání je dnes do značné míry poznamenána tím, že v době vzniku této rigorózní práce jsou až na agendu elektronického platebního rozkazu, o níž bude pojednáno níže, spisy vedeny ještě pořád v listinné podobě. V praxi to znamená, že soudy tak musí každé elektronicky došlé podání vytisknout do spisu. Tato skutečnost zneprjemňuje práci soudů a znamená pro ně krom jiného i nemalou finanční zátěž, přenesenou z účastníka na soud.¹¹⁵

Pověřený zaměstnanec lokální elektronické podatelny tak dnes musí současně s přiřazením došlého podání do koncové aplikace toto podání rovněž vytisknout

¹¹¹ Viz § 13 odst. 1 vyhlášky č. 259/2012 Sb., o podrobnostech výkonu spisové služby.

¹¹² KOTASOVÁ E., Práce soudů s datovými schránkami, Právní fórum, 2012, č. 4, str. 32.

¹¹³ Je možné označit (zaškrtnout) více informačních systémů (koncových aplikací) najednou.

¹¹⁴ JIRSA J., Datové schránky, advokáti a soudy, Právní fórum, 2012, č. 4, str. 26.

¹¹⁵ Zvýšené náklady v souvislosti s nákupem papíru, tonerů do tiskáren, apod.

a k vytisknutým dokumentům připojit ještě tzv. identifikátor,¹¹⁶ který je jakousi obdobou podacího razítka.

Identifikátor elektronického podání působí na první pohled poněkud nepřehledně, ale po nějaké době strávené na soudě získá příslušná soudní osoba trénované oko a přesně ví, do kterých kolonek kouknout a co ověřit. Samotný identifikátor představuje jakýsi průvodní list, který obsahuje některé důležité informace o došlém elektronickém podání, např. informace o odesílateli (ID jeho datové schránky, typ datové schránky, adresu odesílatele), druh podání, informace o zaslaných přílohách, apod.

Po takto provedeném zpracování putuje vytisknuté podání účastníka soudního řízení z lokální elektronické podatelny do příslušné soudní kanceláře, která má za úkol došlá podání zažurnalizovat do spisu a ten následně předložit oprávněné soudní osobě (např. soudci, justičnímu čekateli, apod.). Až tímto okamžikem tedy daná písemnost, např. shora zmiňovaná omluva právního zástupce žalobce z jednání, doputuje do rukou konkrétního soudce.

S ohledem na vše shora uvedené je zřejmé, že lze jen stěží odhadnout celkový časový interval, za který urazí podání účastníka soudního řízení cestu z jeho datové schránky až na stůl příslušné rozhodující osoby.¹¹⁷ V první fázi, tj. od okamžiku odeslání datové zprávy do jejího přijetí lokální elektronickou podatelnou, se uvádí časový interval 10-20 minut, nevyskytnou-li se žádné technické problémy.¹¹⁸ V následné fázi však již vstupuje na scénu lidský faktor a osud odeslaného podání tak přestává být odvislý pouze od technické vyspělosti a rychlosti provozu informačního systému datových schránek. Bezesporu tak platí, že časový rámec se bude lišit soud od soudu. Vstupují zde totiž na scénu jiné, vysoce specifické a individuální okolnosti, tkvící např. ve velikosti nápadu daného soudu, v kvantitě ale také kvalitě personálního obsazení soudu,¹¹⁹ apod.

¹¹⁶ Viz § 7 odst. 3 vyhlášky č. 259/2012 Sb., o podrobnostech výkonu spisové služby.

¹¹⁷ Že by tento časový interval měl být co nejkratší je ale zřejmé, neboť okamžik dodání datové zprávy do datové schránky soudu např. zakládá počátek běhu lhůt pro jeho navazující úkony.

¹¹⁸ KOTASOVÁ E., Práce soudů s datovými schránkami, Právní fórum, 2012, č. 4, str. 31.

¹¹⁹ Zpracování došlé pošty by mělo být prioritou, pravdou však bohužel je, že z různých objektivních, ale i subjektivních příčin leží mnohdy podání účastníků řízení delší dobu nezařazené do spisu v soudní

Bohužel zkušenost s prací v justici mi velí konstatovat, že k časovým prodlevám při zpracování došlých (nejen) elektronických podání v praxi dochází. Příčin je nepochybně několik, avšak datové schránky a jejich uvedení v život mezi nimi dle mého názoru na předních příčkách rozhodně nefigurují. Vše souvisí spíše s neustále narůstajícím nápadem nových věcí a stagnujícím počtem (i mzdou) pracovníků administrativy správy soudů, což se však dle všeho v blízkém časovém horizontu nijak nezlepší, spíše naopak.¹²⁰ Tyto relevantní příčiny jsou však poněkud jiného charakteru, vyvěrají z jiných skutečností (podfinancování resortu justice, struktura práce jednotlivých soudů), a nesouvisí tak s datovými schránkami, když ani sebelepší právní úprava datových schránek problémy tohoto charakteru odstranit nemůže.

Co však může z hlediska každodenní praxe přispět k urychlení věci a zabránit pozdnímu předávání písemností z lokální elektronické podatelny, je např. uvedení předmětu datové zprávy. Jenom prostřednictvím datových schránek se musí některé soudy denně vypořádat se stovkami došlých podání a takové kvantum datových zpráv není možné vyřídit obratem. Je-li z předmětu datové zprávy zřejmé, že se jedná o urgentní podání ve věci,¹²¹ výrazně se tím zvýší pravděpodobnost, že se předmětné podání dostane k příslušné osobě včas, zvláště v situaci, kdy např. některé soudy přistupují k vyhledávání takto označených datových zpráv v pravidelném intervalu.¹²²

4.3.2. Určení okamžiku doručení datové zprávy

V souvislosti s doručováním do datové schránky soudu je důležité odlišovat termíny dodání a doručení datové zprávy. Dodáním se rozumí přijetí datové zprávy cílovou datovou schránkou a nastává zpravidla v řádu několika sekund (v závislosti na zatíženosti a funkčnosti informačního systému datových schránek) po odeslání datové zprávy adresátovi.

kanceláři. Když se pak dostane do rukou soudce např. odvolání proti rozsudku, na němž soudce týden před tím vyznačil právní moc, protože odvolání leželo bez jeho vědomí mimo spis v soudní kanceláři třeba celý měsíc, jedná se o situaci velmi nepříjemnou a nežádoucí, o to více dochází-li k ní pravidelně.

¹²⁰ Např. od 1.1.2013 přejde na soudy z Českého telekomunikačního úřadu kompetence týkající se rozhodování sporů o peněžité plnění v rámci telekomunikačních služeb, přičemž se v souvislosti s tím hovoří o čísle až 120 000 případů ročně.

¹²¹ Např. omluva z hlavního líčení, návrh na vydání předběžného opatření, apod.

¹²² KOTASOVÁ E., Práce soudů s datovými schránkami, Právní fórum, 2012, č. 4, str. 33.

Určení okamžiku doručení datové zprávy je však závislé na typu datové schránky. Je-li příjemcem datové zprávy soud (šířeji orgán veřejné moci), zasílaný dokument bude považován za doručení okamžikem jeho dodání do datové schránky. Naproti tomu je-li dokument dodán do datové schránky fyzické osoby, podnikající fyzické osoby nebo právnické osoby, doručení nastane okamžikem, kdy se do datové schránky přihlásí oprávněná osoba.¹²³ V případě, že se oprávněná osoba do své datové schránky nepřihlásí do deseti dnů ode dne dodání příslušného dokumentu, nastává posledním dnem této lhůty fikce doručení.¹²⁴ Tato tzv. elektronická ukládací domněnka se však neuplatní tam, kde je náhradní doručení vyloučeno zvláštním právním předpisem (doručení např. platebního rozkazu dle § 173 odst. 1 o.s.ř.).¹²⁵

Bez ohledu na výše rozebranou proceduru soudu při zpracovávání došlých datových zpráv platí, že podání účastníka či jeho zástupce je soudu doručeno již okamžikem jeho dodání do datové schránky soudu a není rozhodné, kdy se soud (pověřená osoba) do datové schránky soudu přihlásí. V případě doručování soudu, resp. šířeji orgánu veřejné moci, se totiž nerozlišuje okamžik dodání a doručení datové zprávy. Tento závěr se opírá o soudní judikaturu,¹²⁶ když např. Nejvyšší správní soud již ve svém rozhodnutí ze dne 15.7.2010, č.j. 9 Afs 28/2010-79, uvedl, že „*není přijatelné, aby orgán veřejné moci (zde soud) vlastním postupem (zejména svým pasivním přístupem či nečinností - nepřihlášením oprávněné osoby do datové schránky) určil okamžik, kdy mu bude podání účastníka řízení předáno, tedy kdy z procesněprávního hlediska vyvolá účastníkem zamýšlené důsledky*“.

Hlavním problémem řešeným v tomto rozhodnutí Nejvyššího správního soudu byla skutečnost, že zákon o elektronických úkonech upravuje v ustanovení § 17 postup pro stanovení okamžiku doručení datové zprávy, je-li odesílatelem orgán veřejné moci, zatímco však v ustanovení § 18, upravujícím provádění úkonů různých skupin osob vůči orgánům veřejné moci prostřednictvím datové schránky, citovaný zákon žádná pravidla pro určování okamžiku doručení dokumentu odesílaného fyzickou či právnickou osobou neobsahuje. Jinými slovy § 17 odst. 3 zákona o elektronických úkonech stanoví, kdy je

¹²³ Viz § 17 odst. 3 zákona o elektronických úkonech.

¹²⁴ Fikce doručení nastává bez ohledu na to, jestli si daná osoba zprávu skutečně přečetla či nikoli.

¹²⁵ Viz § 17 odst. 4 zákona o elektronických úkonech.

¹²⁶ K tomu dále srovnej např. nález Ústavního soudu ČR ze dne 14.7.2011, sp. zn. IV. ÚS 2492/08.

možno dokument doručovaný soudem účastníkům řízení považovat za doručeny, tato úprava je však výslovně určena pouze pro dokumenty odesílané orgánem veřejné moci. Pro podání učiněná prostřednictvím datové schránky účastníkem řízení vůči soudu (či jinému orgánu veřejné moci) zákon o elektronických úkonech podobnou úpravu nestanoví, a neupravuje tedy pravidla pro určení okamžiku jejich doručení.

Nejvyšší soud se s danou situací vypořádal nepochybně správně, když uzavřel, že účinky doručení datové zprávy nelze vázat na okamžik, kdy se spisová služba soudu přihlásí do datové schránky soudu a seznámí se s dodanou zprávou. Osoby činící podání do datové schránky soudu nemají po odeslání této zprávy žádnou možnost, jak okamžik doručení ovlivnit, a tento okamžik nesmí být závislý na aktivitě osoby oprávněné k přístupu do datové schránky soudu.¹²⁷ Takový stav, kdy by účastník nemohl učinit své podání tak, aby měl bez jakýchkoli pochybností jistotu, že jeho podání bude včasné, je neakceptovatelný a v rozporu se základními zásadami fungování právního státu.¹²⁸

Z uvedeného tak vyplývá, že odešle-li účastník např. odvolání poslední den lhůty ve 23:55 hod., a toto je v horizontu pár vteřin dodáno do datové schránky soudu, je odvolání považováno bez dalšího za včasné doručené a nelze jej odmítnout jako opožděné. Výklad v tom smyslu, kdy by se oprávněná soudní osoba přihlásila do datové schránky až následujícího dne, a teprve svou aktivitou spočívající v přihlášení do datové schránky soudu tak vyvolala okamžik doručení uvedeného odvolání, je nepřijatelný.¹²⁹

Uvedené závěry se navíc aplikují i v situaci, kdy činí samotný orgán veřejné moci prostřednictvím své datové schránky úkony vůči soudu (jinému orgánu veřejné moci) jako účastník řízení. Dle Nejvyššího správního soudu musí být totiž v takovýchto případech úkony orgánu veřejné moci posuzovány dle stejných pravidel, jako u ostatních účastníků řízení. Ustanovení § 17 odst. 3 zákona o elektronických úkonech se tak s ohledem na zásadu rovnosti účastníků soudního řízení nepoužije. Okamžik doručení i v těchto případech splývá s okamžikem dodání datové zprávy a není odvozován od aktivity přijímajícího orgánu veřejné moci.

¹²⁷ Viz usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 31.10.2011, sp. zn. 2 As 122/2011.

¹²⁸ Stejný výklad jako zastává Nejvyšší správní soud je obsažen i v závěru Poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu č. 84/2009 dostupném na internetovém odkazu: <http://www.mvcr.cz/clanek/zavery-poradniho-sboru-ministra-vnitra-ke-spravnimu-radu.aspx>

¹²⁹ Viz náleží Ústavního soudu ze dne 10.1.2012, sp. zn. II. ÚS 3518/11.

4.3.3. Okamžik odeslání vs. okamžik dodání datové zprávy

Přijatý závěr o tom, že nelze vázat okamžik doručení na aktivitu oprávněné soudní osoby, je bezesporu správný. Diskutabilnější se však ve vztahu k uvedenému rozhodnutí jeví otázka jiná, a to zdali má být okamžik doručení do datové schránky soudu vázán na okamžik dodání datové zprávy, anebo nenastává-li okamžik doručení již samotným odesláním datové zprávy. Jak bylo totiž naznačeno výše, s určením okamžiku doručení datové zprávy do datové schránky je rovněž úzce spjata problematika zachování lhůt.

Nejvyšší správní soud se ve shora uvedeném rozhodnutí¹³⁰ touto otázkou rovněž zabýval, když ve vztahu k tomu, zda nastává okamžik doručení již odesláním datové zprávy, anebo až jejím dodáním do datové schránky orgánu veřejné moci, vyšel v dané věci z posouzení charakteru ustanovení § 40 odst. 4 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, které výslovně stanoví, že *„lhůta je zachována, bylo-li podání v poslední den lhůty předáno soudu nebo jemu zasláno prostřednictvím držitele poštovní licence, popřípadě zvláštní poštovní licence anebo předáno orgánu, který má povinnost je doručit, nestanoví-li tento zákon jinak“*.¹³¹

Nejvyšší správní soud se v odůvodnění citovaného rozhodnutí přiklonil k názoru, že informační systém datových schránek není ani držitelem (zvláštní) poštovní licence, ani orgánem, který má povinnost datové zprávy odesílané prostřednictvím datových schránek doručit. Pro tento závěr je podle něj rozhodující, že zatímco v případě doručování prostřednictvím držitele (zvláštní) poštovní licence či orgánu, který má povinnost odesílané zprávy doručit, odesílatel zprávu předává třetímu subjektu (přepравci), aby ji ten doručil adresátovi, informační systém datových schránek odesílatel sám přímo využívá. Z toho důvodu tak podání musí být předáno soudu a předáním soudu nelze rozumět nic jiného než doručení soudu.¹³²

¹³⁰ Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 15.7.2010, č.j. 9 Afs 28/2010.

¹³¹ Obdobně ustanovení § 57 odst. 3 o.s.ř., které stanoví, že lhůta je zachována, je-li posledního dne lhůty učiněn úkon u soudu nebo podání odevzdáno orgánu, který má povinnost je doručit.

¹³² Na podporu tohoto svého závěru odkázal Nejvyšší správní soud v uvedeném rozhodnutí rovněž na svou předchozí judikaturu týkající se elektronické komunikace prostřednictvím obyčejného e-mailu, jmenovitě rozsudek ze dne 18.7.2006, sp. zn. 5 Afs 77/2005, v němž již dříve uvedl: *„protože se v případě elektronického podání nejedná o podání prostřednictvím držitele poštovní licence, popřípadě*

Dle Nejvyššího správního soudu tak není možné dovozovat okamžik doručení datové zprávy od okamžiku jejího odeslání, neboť okamžik odeslání je rozhodující pouze tehdy, jsou-li využity služby držitele (zvláštní) poštovní licence nebo orgánu, který má povinnost odesílané zprávy doručit, nikoliv však v případě informačního systému datových schránek, který pod uvedené „kategorie“ podřadit nelze.

Tento závěr o tom, že pro zachování procesní lhůty není rozhodující okamžik odeslání datové zprávy, ale až samotné její dodání do datové schránky soudu, není přijímán jednoznačně.¹³³ Je sice pravda, že rozdíl mezi okamžikem odeslání datové zprávy a okamžikem jejího dodání do datové schránky (při bezporuchovém fungování informačního systému datových schránek) je v řádu jednotek sekund, avšak zcela jistě nelze do budoucna stoprocentně vyloučit situaci, kdy i těchto pár vteřin může hrát klíčovou roli.¹³⁴

V případě doručování písemností prostřednictvím služeb poštovního doručovatele platí, že jakmile je dopis zasílaný soudu odevzdán na poště, z hlediska procesních účinků je tímto okamžikem daná písemnost doručena a z odesílatele se v ten moment snímá veškerá zodpovědnost.¹³⁵ Naproti tomu v případě účastníka, který se rozhodl neposílat své podání „postaru“, ale skrze svou datovou schránku, způsobí jeho podání procesní účinky až ve chvíli, kdy dojde do datové schránky soudu.

Dovodil-li Nejvyšší správní soud, že pouhé odeslání datové zprávy je nedostačující pro zachování lhůty, vyplývají z tohoto závěru určitá rizika. Na straně informačního systému datových schránek může mezi okamžikem dodání a okamžikem odeslání datové zprávy dojít například v případě nepředvídatelných technických komplikací k časovému zpoždění. Potom by nepochybně nebylo spravedlivé odmítat příslušná podání účastníků řízení pro opožděnost v situaci, jestliže odesílající osoba nejednala v rozporu s žádnou právní normou, své podání odeslala včas a legitimně

jiné zvláštní licence, ani o případ předání podání orgánu, který má povinnost jej doručit, je lhůta ve smyslu § 40 odst. 4 věty první s. ř. s. zachována, bylo-li podání v poslední den lhůty předáno soudu.“

¹³³ SVOBODA K., SUK M., ZEMAN P., Doručování v soudním řízení, Linde Praha, akciová společnost, 2009, str. 170.

¹³⁴ PETERKA J., Datové schránky: kde ještě po roce zeje díra, viz internetový odkaz <http://www.lupa.cz/clanky/datove-schranky-kde-jeste-po-roce-zeje-dira/>

¹³⁵ VLK V., Poznámky k článku „Datové schránky pohledem advokátní koncipientky“, Bulletin advokacie, 2012, č. 11, str. 29.

očekávala jeho bezproblémové dodání (spojené se zachováním lhůty) pomocí stávající právní úpravou preferovaného způsobu doručování do datové schránky.¹³⁶ Výklad, podle něž nelze ztotožnit odeslání datové zprávy prostřednictvím informačního systému datových schránek s předáním zprávy držiteli poštovní licence nebo orgánu, který má povinnost zprávu doručit, tak může mít na institut datových schránek, jenž vznikl mimo jiné zejména jako nástroj pro co možná nejbezpečnější elektronickou komunikaci, z hlediska důvěry jeho uživatelů dosti negativní vliv, nemá-li po odeslání zprávy provozovatel povinnost datovou zprávu doručit.¹³⁷ Nejen z tohoto důvodu tedy není vyloučeno, že zákonodárce přistoupí v budoucnosti k novelizaci právní úpravy za účelem vyřešení této sporné otázky.

4.3.4. Problematika podepisování příloh zasílaných do datové schránky soudu

S problematikou doručování prostřednictvím datových schránek ze strany účastníků řízení (jejich zástupců) soudu souvisí ještě další věc, totiž problematika elektronického podepisování dokumentů zasílaných skrze datové schránky.

Důležitou skutečností odlišující doručování prostřednictvím datových schránek od doručování na elektronickou adresu sdělenou soudu účastníkem řízení (běžný e-mail) je to, že účastník zasílající dokument skrze datovou schránku nemusí své podání zvláště podepisovat uznávaným elektronickým podpisem. Podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech má totiž úkon učiněný prostřednictvím datové schránky vůči soudu stejné účinky jako úkon učiněný písemně a podepsaný (ledaže jiný právní předpis nebo vnitřní předpis¹³⁸ požaduje společný úkon více z uvedených osob). V souladu s tímto by tak mělo platit, že podání zasílané soudu v příloze datové zprávy nemusí být podepsáno uznávaným elektronickým podpisem původce dokumentu založeným na kvalifikovaném certifikátu vydaném akreditovaným poskytovatelem

¹³⁶ HRDLIČKA M., Okamžik doručení do datové schránky soudu, skutečnosti známé soudu z jeho činnosti, *Revue pro právo a technologie*, 2012, č. 5, str. 22.

¹³⁷ HRDLIČKA M., Okamžik doručení do datové schránky soudu, skutečnosti známé soudu z jeho činnosti, *Revue pro právo a technologie*, 2012, č. 5, str. 21.

¹³⁸ Vnitřním předpisem je míněna např. společenská smlouva nebo stanovy.

certifikačních služeb, a zároveň se zde neuplatní lhůta uvedená v ustanovení § 42 odst. 3 o.s.ř. pro předložení originálu (písemného podání shodného znění).¹³⁹

Ačkoliv se právě uvedená dikce zákona o elektronických úkonech zdá být jasná, praxe ukazuje něco jiného. Některé soudy nižších instancí v minulosti odmítly podání účastníků do datové schránky s odůvodněním, že není elektronicky podepsáno. Jedním z takových případů bylo např. rozhodnutí Městského soudu v Praze,¹⁴⁰ který odmítl žalobu podanou prostřednictvím datové schránky s poukazem na to, že k ní nebyl připojen uznávaný elektronický podpis ve smyslu zákona č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu, a žalobce nepotvrdil své podání v zákonné lhůtě písemným podáním shodného obsahu, resp. jej nepotvrdil vůbec. Žalobce v této věci nakonec podal kasační stížnost, které Nejvyšší správní soud vyhověl, když uzavřel, že *„činí-li podání určené soudu osoba oprávněná, v jejíž prospěch byla datová schránka aktivována, nebo alespoň jí osoba pověřená, není nutné, aby její podání, které je obsahem datové zprávy, bylo zvlášť podepsáno zaručeným elektronickým podpisem“*.¹⁴¹

Se stejným závěrem se lze setkat např. i v rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, podle kterého rovněž podání zaslané z datové schránky účastníka řízení do datové schránky soudu není třeba podepisovat uznávaným elektronickým podpisem a má stejné účinky jako procesní úkon učiněný písemně a podepsaný oprávněnou osobou.¹⁴²

I přes uvedená rozhodnutí však není praxe v této otázce sjednocena. Např. Česká advokátní komora (dále jen „ČAK“) vydala na svých internetových stránkách sdělení, v němž doporučuje dokumenty zasílané soudu datovou schránkou podepisovat uznávaným elektronickým podpisem.¹⁴³ ČAK v tomto svém vyjádření sice uvádí, že povinnost podepisovat dokument zasílaný datovou schránkou v zákoně o elektronických úkonech stanovena není, z opatrnosti ve vztahu k nejasné budoucnosti týkající se této otázky tak ale činit doporučuje.¹⁴⁴

¹³⁹ Viz § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech.

¹⁴⁰ Viz usnesení Městského soudu v Praze ze dne 18. 7. 2011, sp. zn. 8 Af 51/2011.

¹⁴¹ Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 17. 2. 2012, sp. zn. 8 As 89/2011.

¹⁴² Viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30.5.2011, sp. zn. 3 VSPH 605/2010.

¹⁴³ Viz webová stránka České advokátní komory: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=7869>

¹⁴⁴ Podobně také jiné sdělení České advokátní komory: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=8630>

Již v podkapitole 4.1. bylo uvedeno, že dokumenty doručované prostřednictvím datových schránek mají formu datové zprávy, která se skládá z obálky a samotného obsahu zprávy (připojených příloh). Výraz *přílohy* zde ale nemá ten význam, jaký známe v souvislosti se spisy vedenými v listinné podobě. Za přílohu datové zprávy jsou totiž považovány nejen klasické listinné důkazy, nýbrž všechny zasílané dokumenty, a to bez ohledu na jejich důležitost – žaloba, důkazy, apod. Jak bylo uvedeno výše, v praxi se potom liší názory ohledně toho, zdali je nutné elektronicky podepisovat zvlášť každý dokument, který je soudu v datové zprávě zasílán, anebo nikoliv. Vezmeme-li v úvahu, že například u insolvenčního návrhu, který není opatřen uznávaným elektronickým podpisem podávající osoby, soud nevyzývá k odstranění vad podání,¹⁴⁵ resp. k němu soud vůbec nepřihlíží,¹⁴⁶ je zřejmé, že mohou nejasnosti v této otázce způsobit účastníkům soudního řízení v praxi nemalé potíže, přičemž význam celé problematiky je tak mnohem větší, než by se mohlo na první pohled zdát.¹⁴⁷

Vyjdeme-li při řešení této otázky z doslovného znění stávající právní úpravy, tj. z ustanovení § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech,¹⁴⁸ není podle mého názoru nutné úkony účastníka (přílohy) zabalené do datové zprávy navíc ještě zvlášť podepisovat uznávaným elektronickým podpisem. Osobně se přikláním k těm názorům, podle nichž autenticita dokumentu je již dostatečně zajištěna samotnou podstatou fungování informačního systému datových schránek.¹⁴⁹ Odstranění nutnosti používat uznávaný elektronický podpis při zasílání dokumentů prostřednictvím datových

¹⁴⁵ Povinnosti soudu vyzvat podatele k odstranění vad podle ustanovení § 43 odst. 1 o.s.ř. se zde nepoužije.

¹⁴⁶ Podle ustanovení § 97 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), „*musí být insolvenční návrh opatřen úředně ověřeným podpisem osoby, která jej podala, nebo jejím uznávaným elektronickým podpisem; jinak se k němu nepřihlíží*“.

¹⁴⁷ JIRSA J., Datové schránky, advokáti a soudy, Právní fórum, 2012, č. 4, str. 28.

¹⁴⁸ Podle § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech platí, že „*úkon učiněný osobou uvedenou v § 8 odst. 1 až 4 nebo pověřenou osobou, pokud k tomu byla pověřena, prostřednictvím datové schránky má stejné účinky jako úkon učiněný písemně a podepsaný, ledaže jiný právní předpis nebo vnitřní předpis požaduje společný úkon více z uvedených osob*“.

¹⁴⁹ MACKOVÁ A., ŠTĚDRŮN B., Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů s komentářem, včetně souvisejících zákonů a prováděcích předpisů, 1. vyd., Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2009, str. 71.

schránek totiž vyplývá zejména z vlastností samotného informačního systému datových schránek, který sám ověřuje totožnost konkrétní osoby pomocí přístupových údajů.¹⁵⁰ Vyžadovat od účastníka v podstatě dvojí identifikaci se jeví poněkud nadbytečné.

Datová schránka nepředstavuje anonymní úložiště dat, naopak má osobní povahu a je svému majiteli individuálně přidělena, před odesláním úkonu soudu se tato osoba musí pomocí svých přístupových údajů do datové schránky přihlásit, přičemž další ověřování autenticity odesílatele se tak jeví poněkud bezúčelné.¹⁵¹ V opačném případě by datové schránky jako bezpečný a autentizovaný komunikační nástroj ztrácely jednu ze svých zamýšlených předností, kterou mělo být nepochybně i poskytnutí takové formy doručování, která umožní bezpečné činění úkonů způsobem, jenž vysoce přesáhne bezpečnost a důvěryhodnost současných doručovacích cest (např. skrze běžný e-mail).¹⁵² Pro podání, která soud obdrží přímo z datové schránky konkrétní osoby, tak platí vyvratitelná skutková domněnka, že jejich autorem je osoba, pro niž byla datová schránka zřízena.¹⁵³

Nikdy nebude možné stoprocentně zamezit zneužití přístupových údajů do datové schránky, ale je povinností každého zacházet s nimi tak, aby se možnost jejich zneužití minimalizovala. Stávající právní úprava stojí na přísné zásadě odpovědnosti adresáta za adresu pro doručování. Má-li účastník zřízenou datovou schránku, představuje tato jeho adresu pro doručování a je na něm, aby si na ní zajistil přebírání písemností. Pod to je možné zahrnout rovněž jeho povinnost neustále uchovávat svou adresu pro doručování ve stavu způsobilém k nerušenému přebírání zásilek (datových zpráv) a nést následky svého nezodpovědného počínání v případě ztráty přístupových údajů. Zejména o to víc v situaci, kdy zákon o elektronických úkonech k obezřetnosti s nakládáním s přístupovými údaji dokonce výslovně vyzývá.¹⁵⁴

¹⁵⁰ SMEJKAL V., VALÁŠEK M. A., Jak na datovou schránku: Praktický manuál pro každého, 1. vyd., Praha: Linde Praha, 2012, str. 68.

¹⁵¹ JIRSA J., Datové schránky, advokáti a soudy, Právní fórum, 2012, č. 4, str. 29.

¹⁵² SMEJKAL V., VALÁŠEK M. A., Jak na datovou schránku: Praktický manuál pro každého, 1. vyd., Praha: Linde Praha, 2012, str. 11.

¹⁵³ SVOBODA K., SUK M., ZEMAN P., Doručování v soudním řízení, Linde Praha, akciová společnost, 2009, str. 169.

¹⁵⁴ Ustanovení § 9 odst. 2 zákona o elektronických úkonech přímo stanoví: „osoba oprávněná k přístupu do datové schránky je povinna zacházet s přístupovými údaji tak, aby nemohlo dojít k jejich zneužití“.

Jednou z příčin, která nahrává nejasnostem ohledně podepisování dokumentů posílaných skrze datové schránky, je nepochybně úprava elektronického doručování vyžadující elektronický podpis, obsažená v různých dalších právních předpisech. Jedná se zpravidla o starší úpravu, existující již daleko dříve před nabytím účinnosti zákona o elektronických úkonech, která je navázána na doručování e-mailem. Příkladem je ustanovení § 42 odst. 3 o.s.ř., podle něžž podání učiněné v elektronické podobě je třeba ve lhůtě 3 dnů doplnit předložením jeho originálu, případně písemným podáním shodného znění. Nestane-li se tak, soud k takovým podáním nepřihlíží.¹⁵⁵ Zákon o elektronických úkonech je však k občanskému soudnímu řádu zákonem speciálním, který má pro styk soudu s účastníky svá zvláštní pravidla. Tato skutečnost vyplývá mimo jiné i z ustanovení § 47 odst. 1 o.s.ř., kde je uvedeno, že *„při doručování prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky se postupuje podle zvláštního právního předpisu“*. Ustanovení § 42 odst. 4 o.s.ř. vyžadující podpis jako jednu ze základních (obecných) náležitostí podání, tak v dané situaci nelze použít, neboť ustanovení § 18 odst. 1 a 2 zákona o elektronických úkonech výslovně umožňuje účastníkům soudního řízení komunikovat se soudem prostřednictvím datové schránky, aniž by museli své podání podepisovat.¹⁵⁶

Ke stejnému závěru lze dospět i při pohledu na strukturu ustanovení § 47 o.s.ř. O datových schránkách se zde hovoří pouze v rámci prvního odstavce, v němž občanský soudní řád navíc výslovně odkazuje na zvláštní zákon. Naproti tomu o nutnosti potvrdit doručení písemnosti soudu datovou zprávou podepsanou jeho uznávaným elektronickým podpisem hovoří samostatně odstavce druhý. I přesto, že uvedený odstavce upravuje doručování směrem od soudu, lze dle mého názoru s ohledem na strukturu daného ustanovení spíše dovodit, že požadavek elektronického podpisu se vztahuje na podání doručovaná obvyčejným e-mailem, tedy obecně vzato

¹⁵⁵ Jiným příkladem je ustanovení § 37 odst. 4 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, které stanoví, že *„podání je možno učinit písemně nebo ústně do protokolu anebo v elektronické podobě podepsané uznávaným elektronickým podpisem. Za podmínky, že podání je do 5 dnů potvrzeno, popřípadě doplněno způsobem uvedeným ve větě první, je možno je učinit pomocí jiných technických prostředků, zejména prostřednictvím dálhopisu, telefaxu nebo veřejné datové sítě bez použití uznávaného elektronického podpisu“*.

¹⁵⁶ SVOBODA K., SUK M., ZEMAN P., Doručování v soudním řízení, Linde Praha, akciová společnost, 2009, str. 168.

starším způsobem elektronického doručování, na něž nedopadají tak přísná bezpečnostní pravidla, která se aplikují na doručování prostřednictvím informačního systému datových schránek.

Skutečnost, že do datové schránky nemá kromě oprávněné osoby přístup nikdo jiný, zajišťuje dostatečnou identifikaci účastníka, přičemž soud tak nemusí mít pochybnosti o tom, kdo je původcem doručeného podání, a neměl by tudíž ani trvat na požadavku opatřovat podání činěná skrze datové schránky uznávaným elektronickým podpisem.¹⁵⁷ Informační systém datových schránek eviduje veškeré aktivity jednotlivých oprávněných osob a obsahuje mnohé bezpečnostní prvky, které umožňují zpětně prokázat identitu odesílatele i úkony jím prostřednictvím datových schránek učiněné.¹⁵⁸ Závěr o tom, že vlastní dokument, který je obsahem (přílohou) datové zprávy, nemusí být již samostatně podepisován, potvrzuje kromě shora uvedeného rozhodnutí Nejvyššího správního soudu i literatura věnující se problematice datových schránek.¹⁵⁹

Od shora uvedeného je nutné odlišovat situace, kdy je datovou zprávou zasílán dokument, pro něž jiný právní předpis nebo vnitřní předpis požaduje společný úkon více osob.¹⁶⁰ Typickým příkladem je způsob jednání statutárního orgánu právnické osoby zapsané v obchodním rejstříku (např. podepisování dvěma členy představenstva). Pro případy společného podpisu více osob je nutné použít nástroj pro podepisování, který umožňuje vícenásobný podpis a formát souboru, který jej podporuje, např. známý Adobe Acrobat.¹⁶¹

Bude-li účastník řízení zasílat soudu prostřednictvím své datové schránky podání ve věci samé (např. odvolání), nebude muset být jeho podání zvlášť elektronicky

¹⁵⁷ SVOBODA K., SUK M., ZEMAN P., *Doručování v soudním řízení*, Linde Praha, akciová společnost, 2009, str. 176.

¹⁵⁸ PRUDÍKOVÁ D., KORBEL F., *Datové schránky tři roky poté: praktické zkušenosti s jejich používáním*, Bulletin advokacie, 2012, č. 5, str. 26.

¹⁵⁹ Např. BUDIŠ P., HŘEBÍKOVÁ I., *Datové schránky*, 1. vyd., nakladatelství ANAG, 2010, str. 100, nebo také MACKOVÁ A., ŠTĚDRŮ B., *Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů s komentářem, včetně souvisejících zákonů a prováděcích předpisů*, 1. vyd., Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2009, str. 71.

¹⁶⁰ Viz § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech.

¹⁶¹ SMEJKAL V., *Datové schránky po roce*, Právní rádce, 2010, č. 7, str. 11.

podepsáno. Připojí-li však do datové zprávy nějaký hmotněprávní úkon (např. kupní smlouvu), pro nějž právní předpis vyžaduje, aby byl učiněn nikoliv pouze jednotlivcem, ale dvěma nebo více osobami, musí být v takovém případě k datové zprávě připojeny uznávané elektronické podpisy všech takovýchto osob.¹⁶² Tyto elektronické podpisy se vztahují k dokumentu, jenž má podepsat současně více osob, nikoliv k samotné datové zprávě, kterou může odeslat kterákoliv z osob oprávněných k datové schránce odesílajícího subjektu.

Pro plnou moc podanou prostřednictvím datové schránky platí, že musí být podepsána uznávaným elektronickým podpisem zmocnitele, anebo může být zkonvertována.¹⁶³ V opačném případě nebude plná moc zasláná v elektronické podobě podaná řádně.¹⁶⁴

4.4. VYPRAVOVÁNÍ PÍSEMNOSTÍ OD SOUDU PROSTŘEDNICTVÍM DATOVÉ SCHRÁNKY

V souvislosti s odesláním písemností prostřednictvím datových schránek směrem od soudu k účastníkům (jejich zástupcům) je na prvním místě nutné vymezit, kdy soud musí a kdy nesmí k doručování prostřednictvím datových schránek přistoupit.

Již výše bylo uvedeno, že soud doručuje do datové schránky účastníka, nedoručí-li písemnost při jednání nebo jiném soudním úkonu.¹⁶⁵ I když je zákon o elektronických úkonech *lex specialis* vůči občanskému soudnímu řádu, v ustanovení § 17 odst. 2 je stanoveno: „*připouští-li jiné právní předpisy doručování*

¹⁶² MACKOVÁ A., ŠTĚDROŇ B., Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů s komentářem, včetně souvisejících zákonů a prováděcích předpisů, 1. vyd., Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2009, str. 71.

¹⁶³ Zkonvertována ve smyslu autorizované konverze, kterou zákon o elektronických úkonech definuje v ustanovení § 22 odst. 1 jako: „*úplné převedení dokumentu v listinné podobě do dokumentu obsaženého v datové zprávě nebo datovém souboru, ověření shody obsahu těchto dokumentů a připojení ověřovací doložky, nebo úplné převedení dokumentu obsaženého v datové zprávě do dokumentu v listinné podobě a ověření shody obsahu těchto dokumentů a připojení ověřovací doložky*“.

¹⁶⁴ MACKOVÁ A., ŠTĚDROŇ B., Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů s komentářem, včetně souvisejících zákonů a prováděcích předpisů, 1. vyd., Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2009, str. 71.

¹⁶⁵ Viz § 45 odst. 1 o.s.ř.

prostřednictvím datových schránek, pořadí způsobů doručování stanovené těmito právními předpisy zůstává nedotčeno“. Doručení písemnosti při jednání nebo jiném soudním úkonu, které je i podstatně levnější a rychlejší, má tak přednost před jejím zasíláním do datové schránky.

Samotný zákon o elektronických úkonech v ustanovení § 17 odst. 1 stanoví, že doručování prostřednictvím datových schránek není možné:

- doručuje-li se veřejnou vyhláškou;¹⁶⁶
- doručuje-li se na místě;¹⁶⁷
- neumožňuje-li to povaha dokumentu;
- nemá-li adresát zpřístupněnou datovou schránku.

Skrze datové schránky nelze zasílat dokumenty, jejichž povaha to neumožňuje (např. směnka),¹⁶⁸ a dokumenty obsahující utajované informace.¹⁶⁹

Ve všech jiných než shora uvedených případech je soud povinen doručovat prostřednictvím datových schránek. Skutečnost, že účastník učinil podání vůči soudu v listinné podobě, nehraje žádnou roli, a soud je povinen takovému účastníkovi doručovat do datové schránky, má-li jí účastník zřízenou a zpřístupněnou.

Osobám činícím podání vůči soudu (orgánu veřejné moci) zákon o elektronických úkonech neukládá povinnost využít systému datových schránek a zůstává jim nadále zachována možnost učinit podání i jiným zákonem umožněným způsobem,¹⁷⁰ i přestože mají datovou schránku zřízenou. Subjekt disponující datovou schránkou však nemá možnost zabránit soudu, aby mu do ní doručoval, a to ani skrze svou výslovnou žádost. Má-li účastník zřízenou a zpřístupněnou datovou schránku, soud mu do ní bude doručovat vždy. Pouze osoby, jimž byla datová schránka zřízena na

¹⁶⁶ Případy, kdy se doručuje veřejnou vyhláškou, jsou stanoveny v jednotlivých právních předpisech (např. ustanovení § 144 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád).

¹⁶⁷ Např. doručení usnesení o předvedení předváděné osobě (§ 52 odst. 1 o.s.ř.)

¹⁶⁸ Viz § 17 odst. 1 zákona o elektronických úkonech.

¹⁶⁹ Viz § 1 odst. 2 zákona o elektronických úkonech.

¹⁷⁰ Např. osobně na podatelně nebo prostřednictvím provozovatele poštovních služeb.

žádost, mohou doručování do ní vyloučit jejím znepřístupněním, a otevřít třetí možnost doručování v pořadí.¹⁷¹

Má-li adresát zpřístupněnou datovou schránku, soud doručí tomuto adresátovi elektronicky vyhotovené rozhodnutí nebo elektronicky vyhotovený stejnopis (opis) rozhodnutí nebo další elektronicky vyhotovené písemnosti soudu, umožňuje-li to povaha dokumentu, prostřednictvím veřejné datové sítě do jeho datové schránky.¹⁷² Soud doručuje do datové schránky jednak soudní písemnosti,¹⁷³ kterými jsou např. rozhodnutí (rozsudek, usnesení), protokoly, předvolání, výzvy a poučení, a jednak jiné písemnosti, jejichž autorem je někdo jiný než soud (např. žaloba, znalecký posudek, apod.).

Nežli příslušná administrativní pracovnice soudu (zpravidla vedoucí kanceláře) vypraví konkrétní písemnost ze soudu do datové schránky účastníka řízení (jeho zástupce), je nutné danou písemnost nejprve vyhotovit a uložit v provozním informačním systému soudu (např. ISAS).¹⁷⁴ Zpravidla bude původcem dokumentu soudce, justiční čekatel nebo asistent soudce. U některých obsahově jednodušších soudních písemností (např. různé přípisy nebo výzvy) však bývá zvykem, že soudce jen nareferuje klíčový obsah takové písemnosti do spisu, přičemž kompletní a obsahově plnohodnotný dokument pak v informačním systému soudu „sestaví“ až příslušná administrativní pracovnice, která do takto vygenerovaného dokumentu doplní dle pokynu soudce v referátu (rozluští-li jej) relevantní skutečnosti (např. k čemu se účastník vyzývá, v jaké lhůtě se má vyjádřit, apod.).¹⁷⁵ Stačí, pokud příslušná administrativní pracovnice navolí v informačním systému soudu požadovaný typ soudní

¹⁷¹ PRUDÍKOVÁ D., KORBEL F., Datové schránky tři roky poté: praktické zkušenosti s jejich používáním, Bulletin advokacie, 2012, č. 5, str. 27.

¹⁷² Viz § 28b odst. 1 vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.

¹⁷³ Viz § 11c odst. 1 Instrukce Ministerstva spravedlnosti č.j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy.

¹⁷⁴ K povaze a významu jednotlivých provozních informačních systémů soudů viz podkapitola 4.3.1 této práce.

¹⁷⁵ Podle ustanovení § 11c odst. 2 Instrukce Ministerstva spravedlnosti č.j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, může soud pro vyhotovování rozhodnutí, protokolů, předvolání, výzev a poučení využívat schválené a vydané vzory pro trestní a občanské soudní řízení podle zvláštních předpisů.

písemnosti (vzor), a informační systém soudu jej sestaví, přičemž do něj automaticky doplní údaje o účastnících a jejich zástupcích, které jsou v informačním systému v dané fázi řízení k dispozici. Není tak nutné otrocky přepisovat zejména osobní údaje o účastnících z jejich došlých podání, což brání vzniku zbytečných překlepů, i když možná by se mnou mnoho osob znalých tohoto postupu souhlasilo, že i výsledný výstup je raději záhodno překontrolovat a ve finále občas i potřeba poopravit. I přes některé drobné technické nedostatky však uvedený postup nepochybně přispívá k urychlenějšímu vytváření rutinních (jednodušších) písemností soudu, což je při konstantně rostoucím nápadu nových věcí možné považovat z pohledu všech, možná s výjimkou administrativních pracovníků, za praktický nástroj přispívající k rychlejšímu rozhodování ve věci.

Jak bylo již uvedeno dříve v této práci, je v současnosti jediným typem agendy, v níž je veden elektronický soudní spis, agenda elektronického platebního rozkazu.¹⁷⁶ Ve všech ostatních věcech je soudní spis stále veden v listinné podobě.¹⁷⁷ Podle ustanovení § 21b odst. 1 vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, „*soud vyhotovuje rozhodnutí a další písemnosti v té podobě, v jaké je veden spis. Opisy (stejnopisy) rozhodnutí a dalších písemností se vyhotovují v listinné nebo v elektronické podobě podle způsobu doručování účastníkům nebo jiným osobám*“.

V současnosti tak platí, že soudce, asistent soudce nebo jiná oprávněná soudní osoba vyhotovující originál soudního rozhodnutí (např. platební rozkaz), takovýto dokument vytiskne, vlastnoručně podepíše a tento originál se založí do listinného spisu. Je-li potom nutné vypravit takovou soudní písemnost účastníkovi řízení s datovou schránkou, soud vyhotoví její elektronický stejnopis, který účastníkovi řízení zašle do jeho datové schránky.¹⁷⁸ Vyhotoví neznámá, že podle listinného originálu založeného ve spisu je nutné vytvářet znova dokument shodného znění. Každé soudní rozhodnutí pochopitelně vzniká v elektronické podobě (v MS Word) a tudíž elektronická verze jednotlivých písemností založených v listinném spisu existuje již před svým

¹⁷⁶ K elektronickému soudnímu spisu v agendě elektronického platebního rozkazu viz podkapitola 4.5.

¹⁷⁷ Podle ustanovení § 40b odst. 1 o.s.ř. se „*o každém sporu nebo jiné právní věci se vede spis v listinné nebo v elektronické podobě. Podmínky vedení spisu stanoví prováděcí právní předpis*“.

¹⁷⁸ V daném případě se jedná o elektronický úkon soudu podle ustanovení § 40b odst. 3 o.s.ř., nikoliv autorizovanou konverzi podle ustanovení § 22 zákona o elektronických úkonech.

vypravením do datové schránky v informačním systému soudu (např. ISAS), kam ji autor dané písemnosti uložil.

Jakmile je v informačním systému soudu (např. ISAS, ISVKS, apod.) uložen a připraven k odeslání předmětný dokument (např. rozsudek), příslušná administrativní pracovnice přistoupí k jeho vypravení do datové schránky účastníka, resp. zahájí jednotlivé kroky směřující k jeho vypravení. Vždy je nutné pamatovat na to, že rozhodnutí o způsobu doručení konkrétní písemnosti činí již oprávněná soudní osoba (soudce, asistent soudce, apod.) a administrativa (např. vedoucí kanceláře) se při vypravení písemnosti řídí pouze pokyny v referátu.¹⁷⁹

Dokumenty doručované prostřednictvím datových schránek mají formu datových zpráv a pro tyto účely tak musí existovat v elektronické podobě. Možnost vyhotovit elektronický úkon soudu upravuje ustanovení § 40b odst. 3 o.s.ř., kde je uvedeno, že *„nestanoví-li zákon jinak, elektronicky vyhotovený úkon soudu podepíše předseda senátu nebo ten, kdo ho z pověření předsedy senátu nebo podle zákona učinil, svým uznávaným elektronickým podpisem nebo označí uznávanou elektronickou značkou soudu“*. Z tohoto ustanovení, vloženého do občanského soudního řádu souhrnnou novelou, jednak vyplývá, že úkony soudu mohou být činěny v elektronické podobě, jednak požadavek opatřit úkony soudu uznávaným elektronickým podpisem oprávněné soudní osoby.¹⁸⁰

Povinnost opatřit úkon soudu uznávaným elektronickým podpisem lze dovozovat i z ustanovení § 24 odst. 5 písm. f) zákona o elektronických úkonech, podle kterého nelze provést autorizovanou konverzi dokumentu na žádost, nebyl-li dokument obsažený v datové zprávě podepsán uznávaným elektronickým podpisem nebo označen uznávanou elektronickou značkou toho, kdo dokument vydal nebo vytvořil. Opatření dokumentu uznávaným elektronickým podpisem tedy má význam i pro budoucí nakládání s tímto dokumentem, a proto zasílá-li soud účastníkovi nějaký dokument v elektronické podobě, mělo by být u takového dokumentu i po jeho vynětí z datové schránky vždy možné jednoznačně identifikovat, že se jedná o úřední dokument a kdo

¹⁷⁹ Viz § 12 odst. 3 Instrukce Ministerstva spravedlnosti č.j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy.

¹⁸⁰ Viz také ustanovení § 11 odst. 2 zákona č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů (zákon o elektronickém podpisu).

jej vydal.¹⁸¹ I z tohoto důvodu by tak měly být dokumenty vypravované soudem do datové schránky účastníka řízení (jeho zástupce) vždy podepsány uznávaným elektronickým podpisem.

Dokumenty musí být vypravovány od soudu do datové schránky účastníka řízení ve formátu PDF.¹⁸² Za tímto účelem převede příslušná administrativní pracovnice za pomoci speciální softwarové aplikace dokument uložený v informačním systému soudu ve formátu MS Word do formátu PDF.¹⁸³ Tím vytvoří elektronický stejnopis dokumentu určeného k odeslání do datové schránky účastníka řízení (jeho zástupce). Dotyčná osoba, která vzniklý PDF dokument vytvořila, jej překontroluje, a následně opatří svým uznávaným (zaměstnaneckým) elektronickým podpisem.¹⁸⁴ Tím je totiž zajištěno, že elektronický stejnopis doručený do datové schránky účastníka je i po jeho vynětí z datové schránky postaven z hlediska právních účinků na roveň originálu založenému v soudním spisu vedeném v listinné podobě.

S ohledem na skutečnost, že platnost elektronického podpisu je z bezpečnostních důvodů zpravidla omezena na dobu jednoho roku, jsou od listopadu 2011 všechny vyhotovované elektronické stejnopisy opatřovány také časovým razítkem, které umožňuje jejich autorizovanou konverzi i po vypršení platnosti elektronického podpisu.¹⁸⁵ Přítomnost kvalifikovaného časového razítka na dokumentu obsaženého v datové zprávě totiž umožňuje na dokument aplikovat vyvratitelnou domněnku pravosti uvedenou v ustanovení § 69a odst. 5 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví

¹⁸¹ BUDIŠ P., HŘEBÍKOVÁ I., *Datové schránky*, 1. vyd., nakladatelství ANAG, 2010, str. 103.

¹⁸² Podle ustanovení § 13a odst. 7 Instrukce Ministerstva spravedlnosti č.j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, se písemnosti doručované prostřednictvím datové schránky doručují ve formátu PDF. Součástí datové zprávy mohou být ale i přílohy v jiném formátu, např. jedná-li se o písemnost, kterou má vyplnit účastník řízení (např. potvrzení o osobních, majetkových a výtěžkových poměrech k žádosti o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce).

¹⁸³ Převedení dokumentu do formátu PDF samozřejmě není třeba provádět u dokumentů, které se v tomto formátu již v informačním systému soudu nacházejí (typicky např. rozhodnutí odvolacího soudu).

¹⁸⁴ Viz § 21b odst. 3 vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.

¹⁸⁵ PRUDÍKOVÁ D., KORBEL F., *Datové schránky tři roky poté: praktické zkušenosti s jejich používáním*, Bulletin advokacie, 2012, č. 5, str. 28.

a spisové službě.¹⁸⁶ Avšak s ohledem na fakt, že i platnost časového razítka je omezena většinou na dobu tří let, bude se muset rezort justice vypořádat po uplynutí této doby s otázkou platnosti dokumentů doručovaných do datové schránky účastníků soudního řízení. Po expiraci elektronického podpisu totiž nemá dokument v elektronické podobě zákonem požadované náležitosti a fakticky se tak stává pro adresáta v praxi nepoužitelný.

Jakmile je doručovaný dokument připraven k vypravení, musí soud zkontrolovat, zdali účastník řízení (jeho zástupce) disponuje datovou schránkou. Fyzickým a právnickým osobám je v současnosti ponechána možnost volby konkrétního zákonem umožněného způsobu komunikace se soudem. I když dotyčný účastník řízení datovou schránkou disponuje, je pouze na něm, zdali k doručení podání adresovaného soudu využije svou datovou schránku, anebo např. poštovních služeb. Jiná je však situace tehdy, doručuje-li se příslušná písemnost opačným směrem, tedy od soudu k účastníkovi řízení.

Ze zákonem stanovené hierarchie jednotlivých způsobů doručování vyplývá, že nedoručí-li soud písemnost při jednání nebo jiném soudním úkonu, doručí ji prostřednictvím datové schránky. Účastník řízení, který má zpřístupněnu datovou schránku, musí na doručování skrze datovou schránku přistoupit a nemá možnost zvolit si jinou adresu pro doručování. Nedisponuje-li adresát písemnosti datovou schránkou, případně nepodařilo-li se řádně doručit předmětnou písemnost do datové schránky, až poté přichází v úvahu další způsoby doručování, a to buď prostřednictvím veřejné datové sítě na adresátem uvedenou elektronickou adresu, prostřednictvím doručujícího orgánu, nebo účastníka řízení či jeho zástupce.¹⁸⁷

Platí tedy, že soudy mají povinnost doručovat účastníkům, kteří mají zřízenou datovou schránku, tímto způsobem doručování. Za tím účelem tak musí soud před vypravením každé písemnosti prověřit existenci datové schránky účastníků řízení (jejich zástupců). Bohužel krátce po spuštění systému datových schránek byl tento okamžik v průběhu zasílání písemností od soudu největším kamenem úrazu, když důvodem bylo zejména selhání lidského faktoru.

¹⁸⁶ Viz stanovisko odboru archivní správy a spisové služby k užívání časového razítka v souvislosti s odesíláním a ukládáním dokumentů v digitální podobě ze dne 6.4.2010, č.j. MV-36491-1/AS-2010.

¹⁸⁷ Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.1.2011, sp. zn. 32 Cdo 3459/2010.

4.4.1. Nerespektování povinnosti doručovat do datové schránky

Aby soud dostál zákonem stanovené prioritě elektronické formy doručování prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky účastníka řízení, musí před každým vypravením konkrétní písemnosti zjistit v informačním systému datových schránek, zdali adresát písemnosti disponuje datovou schránkou či nikoliv. V praxi to vypadá tak, že příslušná administrativní pracovnice prolustruje prostřednictvím informačního systému soudu (např. ISAS) konkrétního účastníka řízení (jeho zástupce), jemuž je daná písemnost zasílána.¹⁸⁸ Nenalezne-li systém pro dotyčného adresáta žádnou datovou schránku, dokument bude následně doručován jiným způsobem, v praxi momentálně nejčastěji v listinné podobě skrze poštovního doručovatele.

Pokud systém naopak nalezne datovou schránku, případně jich nalezne více než jednu, příslušný zaměstnanec soudu provede výběr konkrétní datové schránky v závislosti na právním postavení adresáta v daném řízení a potvrdí výběr. V obou případech, tj. v případě jak existence, tak neexistence datové schránky adresáta písemnosti, je nezbytné výsledkem o provedené lustraci vytisknout a zažurnalizovat do spisu, kde bude uvedený list do budoucna sloužit jako důkaz o existenci, resp. neexistenci datové schránky v okamžiku doručování uvedené písemnosti. Vzor tiskového výstupu o výsledku hledání datové schránky je uveden v příloze č. 20 Instrukce Ministerstva spravedlnosti č.j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy.

Pokud soud nerespektuje existenci datové schránky konkrétního účastníka řízení a doručí mu jiným způsobem, např. skrze provozovatele poštovních služeb, je takový procesní postup chybný. Nicméně může dojít k tomu, že účastník si takto nesprávně doručovanou soudní písemnost prokazatelně převezme do vlastních rukou a její přijetí stvrdí svým vlastnoručním podpisem na doručence. V takové situaci je obecně přijímán

¹⁸⁸ K vyhledání datové schránky adresáta písemnosti se používá několik kritérií, když tím primárním je typ osoby: OVM (orgán veřejné moci), PO (právnícká osoba), PFO (podnikající fyzická osoba), FO (fyzická osoba). Dalšími kritérii jsou pak v závislosti na vybraném typu osoby např. jméno a příjmení u fyzické osoby, IČO u právnické osoby, apod.

názor,¹⁸⁹ s nímž se zcela ztotožňuji, totiž že i přes nesprávně zvolený způsob doručování lze na danou písemnost pohlížet jako na řádně doručenou.¹⁹⁰ Tomuto závěru napovídá především samotný účel doručování, kterým je nepochybně seznámení adresáta s určitou informací. Předmětná písemnost se dostala do vlastních rukou adresáta, ten se s ní prokazatelně seznámil (mohl seznámit) a v návaznosti na takové doručení mu zůstala zachována možnost podniknout dle svého uvážení příslušný procesní úkon. Původně jinak neúčinný úkon, tj. odeslání písemnosti v rozporu se zákonem, se tak osobním převzetím zasílané písemnosti právně aproboval.¹⁹¹ Bezbřehý formalismus v podobě lpění na nutnosti seznámení adresáta konkrétní písemnosti s jejím obsahem jedině prostřednictvím datové schránky nemá dle mého názoru v případě osobního převzetí dané písemnosti adresátem rozumné opodstatnění.¹⁹²

Nebude však v pořádku situace, kdy by k doručení písemnosti, která byla vypravěna ze soudu nesprávným způsobem, tj. nikoliv prostřednictvím datové schránky, ale např. poštou, mělo dojít náhradním způsobem (tj. uložením u soudu nebo na poště). Pokud adresát doručovanou písemnost nepřevzme do vlastních rukou, a nevyzvedne si ji ani v následné úložní době, nemůže desátým dnem od jejího uložení nastat fikce doručení. Takové doručení nebude účinné a pakliže by příslušný soud písemnost za doručenou považoval, byl by tento deficit v průběhu doručování způsobitelným důvodem pro zrušení a následné vrácení věci odvolacím soudem. V daném případě totiž nejenže nebyla dodržena litera zákona stanovící pořadí způsobů doručování, ale ani samotný účel doručování (umožnit adresátovi seznámit se s písemností a včas na ni zareagovat) nebyl naplněn, načež je tak neospravedlnitelné, aby šel procesně vadný postup soudu v takovém případě k tíži adresáta písemnosti, jenž legitimně očekával doručení předmětné písemnosti do své datové schránky.¹⁹³

¹⁸⁹ Viz např. MACKOVÁ A., ŠTĚDRŮŇ B., Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů s komentářem, včetně souvisejících zákonů a prováděcích předpisů, 1. vyd., Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2009, str. 81-82.

¹⁹⁰ Srovnej např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29.6.2011, sp. zn. 8 As 31/2011.

¹⁹¹ K uvedenému názoru se kloní i judikatura (např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16.12.2010, sp. zn. 1 As 90/2010).

¹⁹² K tomu srovnej usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 1.3.2010, sp. zn. IV. ÚS 444/2010.

¹⁹³ BUDIŠ P., HŘEBÍKOVÁ I., Datové schránky, 1. vyd., nakladatelství ANAG, 2010, str. 107.

Uvedená situace, kdy soud přistoupil k doručení písemnosti jinak než prostřednictvím datové schránky, je nepochybně nežádoucí, avšak zejména v období krátce po zavedení datových schránek k ní docházelo, a některé takové případy, kdy došlo k pochybení ze strany soudu v souvislosti s vyhledáváním (používáním) datových schránek, nezůstaly ze strany médií a veřejnosti nepovšimnuty. V jednom takovém případě byl adresát písemnosti zatčen s odůvodněním, že se nedostavil na jednání k soudu, kam byl předvolán kvůli obvinění z neplacení výživného. Dotyčnému však bylo předvolání na jednání doručováno prostřednictvím provozovatele poštovních služeb, ačkoliv měl v rozhodné době zřízenou datovou schránku. Předvolaný si dopis se zeleným pruhem nepřevzal, na jednání k soudu se tak nedostavil, pro což měl být následně zatčen a na několik hodin omezen na osobní svobodě. Ve finále se pak dle dostupných informací rozhodl vymáhat po státu za způsobenou újmu půl miliónu korun.¹⁹⁴

K celé situaci došlo právě proto, že příslušná pracovnice soudu nedbala výše zmíněné povinnosti doručovat přednostně do datové schránky, když si neověřila, že dotyčný účastník datovou schránkou v okamžiku doručování disponoval, přičemž k doručování předvolání k hlavnímu líčení prostřednictvím datové schránky tak nebylo přistoupeno.

Od shora popsaného případu už uběhla nějaká doba, datové schránky se v právním životě daleko více etablovaly a rovněž administrativa soudů prošla pod metodickým vedením v rámci systému vzdělávání justičních zaměstnanců kolečkem pravidelných školení, tudíž by k uvedeným excesům nemělo dnes již vůbec docházet. Přesto je nepochybně škoda, že přes poměrně značnou technickou vyspělost systému datových schránek a přísnou kontrolu jeho fungování mohlo (může) dojít pro pochybení jedné zapisovatelky ve výsledku až k žalobě proti státu o náhradu škody v nemalé výši.

Jevilo by se možná účelným přednastavit v informační systému soudu jakousi pojistku, která by např. v případě neprovedení lustrace dotyčného účastníka řízení zabránila pokračovat ve vypravování písemnosti. Ve shora popsaném případě, stejně jako asi v naprosté většině dalších podobných opomenutí týkajících se doručování do datové schránky účastníků, nešlo s téměř stoprocentní jistotou ze strany příslušných

¹⁹⁴ Viz internetový článek: <http://www.novinky.cz/domaci/243555-datova-schranka-privedla-muze-az-do-vezeni.html>

zaměstnanců soudu o úmysl. Pokud by v případě neprovedení vyhledávání datové schránky například počítačový software neumožnil příslušné soudní osobě postoupit v procesu vypravování písemnosti o další krok, dalo by se uvedeným nežádoucím situacím předejít. Při vyspělosti informačního systému datových schránek a technickým možnostem dnešní doby v oblasti informačních technologií by jistě nemělo představovat zásadnější problém přijít s takovým nastavením programu, které by vyloučilo možnost selhání lidského faktoru v souvislosti s vypravováním datových zpráv od soudu.

Oproti dřívější době dnes výrazně napomáhá snížit riziko hrozby opomenutí povinnosti prověřit existenci datových schránek účastníků řízení také fakt, že od 1. července 2012 disponují datovou schránkou povinně všichni advokáti. Minimálně žalující strana je již v okamžiku zahájení soudního řízení velmi často zastoupena advokátem, a jelikož je tak administrativa soudů téměř v každé věci nucena doručovat pravidelně několikrát do dne zástupcům stran do datové schránky, pravděpodobněji dnes neopomene v souvislosti s vypravováním písemnosti provést lustraci i dalšího účastníka, kterému je předmětné rozhodnutí soudu rovněž doručováno.

4.4.2. Odesílání datové zprávy z datové schránky soudu

Poté, co příslušná osoba provedla převod doručovaného dokumentu do formátu PDF, podepsala tento elektronický stejnopis svým uznávaným elektronickým podpisem a zaškrtnula cílovou datovou schránku adresáta písemnosti, provede odeslání datové zprávy do datové schránky adresáta, respektive do tzv. lokální elektronické výpravny.¹⁹⁵

V podkapitole věnované doručování písemností směrem od účastníků řízení k soudu byl rozebrán proces přijímání datových zpráv s poukazem na činnost a funkci tzv. lokální a centrální elektronické podatelny. Na tomto místě je třeba zdůraznit, že i v případě doručování ve směru od soudu k účastníkům řízení tu existuje podobný mezikrok, jen namísto termínu podatelna se hovoří o lokální a centrální elektronické výpravně. Princip a význam tohoto mezikroku na cestě datové zprávy ze soudu do

¹⁹⁵ Systém zároveň v okamžiku, kdy příslušná osoba provede odeslání, automaticky zkontroluje velikost datové zprávy, která nesmí přesáhnout 10 MB, a upozorní případně odesílatele dané písemnosti, že k odeslání datové zprávy z důvodu nepovolené velikosti přílohy nedošlo.

datové schránky účastníka řízení je v podstatě obdobný, samozřejmě s přihlédnutím ke skutečnosti, že jde o zasílání datových zpráv opačným směrem.

Po odeslání datové zprávy z koncové aplikace (např. ISAS) tak tato ještě neputuje přímo do datové schránky adresáta, ale všechny datové zprávy odeslané z jednotlivých koncových aplikací daného soudu se nejprve uloží v lokální elektronické výpravně.¹⁹⁶ Až odtud jsou potom určeným zaměstnancem periodicky hromadně odesílány prostřednictvím centrální elektronické výpravny do datových schránek jednotlivých adresátů.¹⁹⁷

Je tak zřejmé, že na cestě soudního rozhodnutí ze soudní kanceláře do datové schránky např. zástupce účastníka řízení je i směrem od soudu v procesu zasílání datových zpráv jistý mezistupeň, který je rovněž způsobilý proces vypravení písemnosti o něco prodloužit. Zažil jsem v praxi případy, kdy se někteří právní zástupci účastníků řízení, kteří soud pravidelně v pozdních odpoledních hodinách požádali o zaslání konkrétní písemnosti do datové schránky, v zápětí opakovaně telefonicky dotazovali, proč se tak ještě nestalo, že danou písemnost urgentně potřebují, hoří jim totiž lhůty, apod. Vehementně tak činí zejména s poukazem na „známý fakt“, že dodání dokumentu skrze datové schránky přeci trvá řádově několik sekund. Vedoucí kanceláře potom tak prý nepokrytě lže, když tvrdí, že jim to odeslala už před 15 minutami.

Jak bylo shora uvedeno, proces doručování prostřednictvím informačního systému datových schránek není přímočarý a na cestě datové zprávy hrají mimo jiné¹⁹⁸ svou roli i další pověřené osoby (určení zaměstnanci elektronické podatelny/výpravny), které datové schránky soudu „vybírají“ a celý proces do jisté míry ovlivňují. Nemusí tak být proto nutně pravda, že dotyčná vedoucí kanceláře lhala, a že „místo aby dělala co má, se někde jen neustále poflakuje“.

¹⁹⁶ Viz ustanovení § 18 odst. 1 a 2 vyhlášky č. 259/2012 Sb., o podrobnostech výkonu spisové služby.

¹⁹⁷ S ohledem na to, že k odeslání datových zpráv z lokální elektronické výpravny dochází v určitých časových intervalech, bývá v praxi možné, že příslušná osoba má po odeslání datové zprávy z koncové aplikace (např. ISAS) ještě po nějakou dobu možnost dojít do lokální elektronické výpravny a zabránit zde konečnému odeslání písemnosti, vyvstane-li potřeba tak z nějakého důvodu učinit (např. špatná volba datové schránky adresáta).

¹⁹⁸ I přes zabezpečení a kvalitu informačního systému datových schránek nelze nikdy stoprocentně vyloučit možnost poruchy vzniklé v důsledku selhání techniky.

4.4.3. Okamžik doručení datové zprávy do datové schránky účastníků řízení a jejich zástupců

Doručení do datové schránky se považuje za doručení do vlastních rukou adresáta.¹⁹⁹ Jak bylo již zmíněno výše, v případě datových zpráv zasílaných účastníkem do datové schránky soudu je podání považováno za doručené okamžikem, kdy soudu došlo, resp. kdy se dostalo do jeho sféry vlivu, a okamžik doručení nezávisí na tom, kdy se příslušný pracovník soudu přihlásí do datové schránky soudu. Naproti tomu dokument dodaný do datové schránky fyzické osoby, podnikající fyzické osoby nebo právnické osoby je doručen okamžikem, kdy se do datové schránky přihlásí oprávněná osoba.²⁰⁰ V případě, že se oprávněná osoba do své datové schránky nepřihlásí do deseti dnů ode dne dodání příslušného dokumentu, nastává posledním dnem této lhůty fikce doručení. Fikce doručení nenastane pouze v těch případech, kdy je náhradní doručení vyloučeno zvláštním právním předpisem²⁰¹ Zde je nutné poukázat na novelu občanského soudního řádu provedenou zákonem č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, která by měla nabýt účinnosti k 1.1.2013.

Od tohoto data by totiž mělo dojít k poměrně zásadní změně, když bude do budoucna možné doručovat prostřednictvím datových schránek náhradním způsobem jak usnesení, kterým se žalovaný vyzývá k vyjádření k žalobě podle § 114b o.s.ř., tak předvolání k přípravnému jednání podle § 114c o.s.ř. Důvodová zpráva tento krok zdůvodňuje posílením elektronizace justice a odpovědnosti adresátů za přebírání zásilek v případech, kdy je doručováno prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky.

Z mého pohledu vloží tato změna do rukou soudů další významný nástroj, jak se vypořádat s rostoucím nápadem. Pode ustanovení § 114b odst. 5 o.s.ř. totiž platí, že *„jestliže se žalovaný bez vážného důvodu na výzvu soudu včas nevyjádří a ani ve stanovené lhůtě soudu nesdělí, jaký vážný důvod mu v tom brání, má se za to, že nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznává“*. Lze tedy očekávat, že od 1.1.2013 přibude výrazné množství rozsudků pro uznání, a tím pádem i exekučních titulů proti

¹⁹⁹ Viz § 49 odst. 6 o.s.ř.

²⁰⁰ Viz § 17 odst. 3 zákona o elektronických úkonech.

²⁰¹ Viz § 17 odst. 4 zákona o elektronických úkonech.

žalovaným, kteří se v mnoha případech o proběhlém nalézacím řízení vůbec nemuseli dozvědět.²⁰² Aby se tak uživatel datové schránky nedočkal nepříjemného překvapení, bude v blízké budoucnosti pravidelná kontrola datové schránky ještě mnohem důležitější.

Pro úplnost dodávám, že uvedená změna se dle všeho nebude vztahovat na doručování platebního rozkazu a elektronického platebního rozkazu, u nichž by mělo být v případech, kdy bude přistoupeno k jejich doručování prostřednictvím datové schránky, i nadále vyloučeno doručení fikcí. Vzhledem k nastolenému trendu jsem však toho názoru, že je jen otázkou času, kdy zákonodárce uzákoní možnost doručit náhradním způsobem do datové schránky žalovaného i (elektronický) platební rozkaz.

Jak bylo uvedeno výše, jestliže se oprávněná osoba do své datové schránky nepřihlásí do deseti dnů ode dne dodání příslušného dokumentu, nastává u písemností, u nichž není doručení náhradním způsobem vyloučeno, posledním dnem této lhůty fikce doručení. Na uvedenou desetidenní lhůtu je nutné pohlížet jako na lhůtu procesní a okamžik doručení se zde posuzuje stejně, jako v případech uložení zásilky na poště. Případně-li konec této desetidenní lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den.²⁰³ Právní účinky fikce doručení tedy nastávají až v tento pracovní den. Např. případně-li desátý den od dodání rozsudku do datové schránky účastníka na sobotu, k jeho doručení fikcí dojde až v pondělí²⁰⁴ a od úterý pak počne běžet účastníkovi lhůta pro podání odvolání.

O stavu doručování datové zprávy prostřednictvím datové schránky adresáta se vytiskne a založí do spisu oznámení.²⁰⁵ Na rozdíl od doručování prostřednictvím doručujícího orgánu, kde za průkaz doručení slouží odtržená přední strana obálky se zeleným pruhem (tzv. doručenka), v případě doručování prostřednictvím datových schránek se za doručenku považují tiskové výstupy „Potvrzení o dodání a doručení do datové schránky“ a „Výpis o zpětném znepřístupnění datové schránky“, jejichž vzory

²⁰² K tomu srovnej podkapitolu 2.4. této rigorózní práce.

²⁰³ Viz § 57 odst. 2 o.s.ř.

²⁰⁴ Pochopitelně nebude-li pondělí státním svátkem, v takovém případě by doručení fikcí nastalo až v úterý.

²⁰⁵ Viz § 13a odst. 3 Instrukce Ministerstva spravedlnosti č.j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy.

jsou uvedené v příloze č. 20 Instrukce Ministerstva spravedlnosti č.j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy.

Příslušné soudní osoby (zpravidla vedoucí kanceláře) mohou v informačním systému soudu (např. ISAS) sledovat jednotlivá stádia doručování datové zprávy po jejím odeslání.²⁰⁶ Tiskový výstup „Potvrzení o dodání a doručení do datové schránky“ potom průběžně tisknou z informačního systému soudu do spisů, které daly po odeslání písemnosti adresátovi na lhůtu. Tisknou jej jak v případě doručení předmětné datové zprávy, tak v případech, kdy písemnost podle stavu doručování v informačním systému datových schránek doručena nebyla. Vytisknuté „Potvrzení o dodání a doručení do datové schránky“ slouží jako průkaz o doručení a vedoucí kanceláře jej zakládají do spisů tak, že jej připojí k listu, na němž je pokyn k vypravení doručované písemnosti (referát).²⁰⁷ Po předložení spisu soudci pak má tento možnost vidět, jaký je výsledný stav doručení konkrétní písemnosti, k jejímuž vypravení dal předtím v referátu pokyn.

Ve vztahu k tiskovým výstupům o doručování do datové schránky bych si zde na závěr dovolil jen zalitovat nad jednou věcí. Jak bylo uvedeno výše, desetidenní lhůta pro fiktivní doručení je lhůtou procesní, a případně-li desátý den na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližze následující pracovní den. V tiskovém výstupu „Potvrzení o dodání a doručení do datové schránky“ je sice v kolonce stav doručení uvedeno přesné datum, kdy nastala fikce doručení, avšak bez rozlišení, stalo-li se tak v pracovní den nebo v den pracovního klidu. Při současném stavu techniky a vysoké úrovni informačního systému datových schránek by možná bylo přínosné zabudovat do něj aplikaci, která by byla schopná pracovat s kalendářem i tím způsobem, že by dovedla v tiskovém výstupu (v systému) uvádět rovnou správné (konečné, posunuté) datum doručení fikcí. Mohlo by to potom usnadnit práci jednotlivým soudním osobám (soudce, asistent soudce, atd.), které by nebyly nuceny např. při vyznačení právní moci na někdy i několik let starém rozhodnutí pokaždé vyndávat starý kalendář (diář), aby ověřily, nepřipadá-li den uvedený v tiskovém výstupu v kolonce „stav doručení“ na sobotu, neděli či státní svátek.

²⁰⁶ V příslušné aplikaci se mohou objevit tyto stavy (stádia) odeslání datové zprávy: (i) odesláno do lokální elektronické výpravny, (ii) dodáno, (iii) vyzvednuto, (iv) doručeno fikcí, (v) a chyba doručení.

²⁰⁷ Viz § 172 odst. 1 Instrukce Ministerstva spravedlnosti č.j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy.

4.4.4. Doba uchování datové zprávy v datové schránce

Podle ustanovení § 6 odst. 1 Vyhlášky činí doba uložení datové zprávy v datové schránce 90 dnů ode dne, kdy se do této datové schránky přihlásila osoba, která má s ohledem na rozsah svého oprávnění k dokumentu obsaženému v datové zprávě přístup.²⁰⁸ Uvedené pravidlo znamená pro účastníky soudního řízení jediné, za tři měsíce od doručení písemnosti se tato automaticky z datové schránky vytratí, a nezbude jim než se obrátit na soud s žádostí o vydání opisu originálu.²⁰⁹

Naštěstí pro majitele datových schránek dochází ruku v ruce s jejich rozvojem i k neustálému rozšiřování služeb všeho druhu na datové schránky navázaných a usnadňujících jejich každodenní využití. Pro účely zamezení automatické ztráty přijatých datových zpráv tak lze využít např. nejrůznějších komerčních služeb, které dnes umožňují uživatelům datových schránek jejich datové zprávy i nadále archivovat.²¹⁰ Tyto služby zajistí odstranění mechanismu mazání zpráv po uvedených 90 dnech. Bohužel ve vztahu k uchovávaným dokumentům ale již nijak neřeší, že poté, co vyprší platnost elektronického podpisu či elektronické značky, kterými jsou tyto jednotlivé dokumenty podepsány, resp. označeny, nebude možné na tyto nadále pohlížet jako na bezvadně podepsané a provádět jejich autorizovanou konverzi.²¹¹

Uvedené pravidlo omezující uchovávání datových zpráv v datové schránce po dobu 90 dnů může mít ale svým způsobem i obrácený efekt. Přesněji řečeno v některých případech, resp. u některých soudních písemnostech se může dle mého názoru jevit uvedená devadesátidenní lhůta až zbytečně dlouhá.

Mám na mysli případy, kdy bude do datové schránky žalovaného doručován např. platební rozkaz. Žalovaný se ve lhůtě deseti dnů ode dne dodání datové zprávy do své datové schránky nepřihlásí, přičemž v případě platebního rozkazu nenastává tímto desátým dnem fikce doručení. Vedoucí kanceláře následně do spisu založí vytisknuté „Potvrzení o dodání a doručení do datové schránky“, z něhož bude patrné, že žalovaný

²⁰⁸ V případě zaslání soukromých zpráv podle § 18a zákona o elektronických úkonech bude datová zpráva uchována po dobu 90 dnů ode dne dodání datové zprávy.

²⁰⁹ Po uplynutí 90 dnů zůstanou v datové schránce k dispozici jen tzv. metadata, tj. pouze informace o náležitostech odeslání a přijetí zprávy, bez původního obsahu samotné zprávy.

²¹⁰ Viz § 20 odst. 4 zákona o elektronických úkonech.

²¹¹ SMEJKAL V., *Datové schránky po roce*, Právní rádce, 2010, č. 7, str. 12.

se do datové schránky nepřihlásil a k doručení platebního rozkazu tak nedošlo. Soud na základě toho potom přistoupí ke zrušení platebního rozkazu v celém rozsahu. Žalovanému však bude platební rozkaz i nadále „viset“ v datové schránce. Ten si jej třeba následně přečte, a to bez sebemenšího ponětí o tom, že jemu právě „doručená“ soudní písemnost, v našem případě platební rozkaz, je už v danou chvíli v celém rozsahu zrušen s odůvodněním, že se jej nepodařilo doručit žalovanému.

Osobně bych se přikláněl k tomu, aby bylo možné dokument, který po svém dodání do datové schránky ztratí po uplynutí určité doby na právní relevanci, z datové stránky odstranit, a nenavodit u příjemce dané písemnosti dojem, který neodráží skutečný stav věci (řízení). Při doručování platebního rozkazu prostřednictvím poštovního doručovatele se zásilka také vrací soudu vždy nazpět, nevyzvedne-li si ji žalovaný ve lhůtě deseti dnů ode dne, kdy byla připravena k vyzvednutí. Žalovanému se tak při tomto klasickém způsobu doručování do rukou žádný platební rozkaz nedostane, narozdíl od doručování prostřednictvím datové schránky.

4.4.5. Doručování adresátům majícím více datových schránek

Jak bylo uvedeno výše, je možné, a v praxi velmi obvyklé, aby měla jedna fyzická osoba zřízených a zpřístupněných několik datových schránek (např. tři v kombinaci advokát - insolvenční správce - běžná fyzická osoba). Při doručování písemností ze strany soudu takovéto fyzické osobě, která disponuje několika datovými schránkami, je potom povinností soudu zvolit tu z existujících datových schránek, která souvisí s právním postavením majitele příslušné datové schránky v daném konkrétním řízení. Například do datové schránky typu podnikající fyzická osoba-advokát, by nemělo být zasíláno rozhodnutí ve věci, v níž dotýčný advokát vystupuje (sám za sebe) jako účastník tohoto řízení, nikoliv jako právní zástupce jedné ze stran na základě procesní plné moci. Jinými slovy kdy předmět řízení nesouvisí s výkonem advokacie, ale jde o jeho čistě soukromoprávní nárok.

V praxi se bohužel pravidlo o použití té datové schránky, která odpovídá právnímu postavení majitele příslušné kategorie datové schránky v daném řízení, ne vždy podaří důsledně dodržet, a datová zpráva související například s podnikatelskou činností fyzické osoby je jí doručována do datové schránky typu „běžné“ fyzické osoby.

Tyto situace, kdy dojde k doručení do neodpovídající datové schránky, je potom nutné vykládat stejně, jako shora rozebrané případy, kdy bylo adresátovi písemnosti doručováno poštovním doručovatelem, ačkoliv mu mělo být doručováno do jeho datové schránky.²¹² Pokud se tedy fyzická osoba, resp. podnikající fyzická osoba, již byla datová schránka zřízena, skrze přihlášení do datové schránky prokazatelně s doručovanou písemností seznámila, považuje se písemnost za doručenu. Naopak nepřihlásí-li se adresát písemnosti do své datové schránky, nenastává desátým dnem od dodání datové zprávy fikce doručení uvedená v ustanovení § 17 odst. 4 zákona o elektronických úkonech, a na písemnost doručovanou do špatného typu datové schránky je nutné pohlížet jako na nedoručenou.²¹³ Takovýto výklad vyzdvihující princip materiality nad neopodstatněný formalismus odráží jak ochranu legitimního očekávání osob a faktické seznámení se adresáta s doručovanou písemností, tak efektivitu systému zamezujícího obstrukcím.²¹⁴

4.4.6. Doručování do datových schránek advokátů

Z pohledu soudu představují advokáti v souvislosti s doručování v civilním řízení subjekt, jehož význam ke dni 1.7.2012 výrazně vzrostl, neboť od tohoto dne musí mít advokáti datovou schránku povinně. K tomuto datu tak soudy rozšířily své adresáře o řádově několik tisíc nových subjektů, s nimiž od té doby musí komunikovat prostřednictvím datové schránky.

Ve vztahu k advokátům (a daňovým poradcům) byla povinnost mít zřízenou datovou schránku odložena až k okamžiku uplynutí tříletého přechodného období ode dne nabytí účinnosti zákona o elektronických úkonech.²¹⁵ Do 1.7.2012 si advokáti mohli zřízet datovou schránku fakultativně. Těm, kteří k tomuto kroku přistoupili, byla zřízena datová schránka podnikající fyzické osoby, bez výslovné specifikace, že

²¹² BUDIŠ P., HŘEBÍKOVÁ I., *Datové schránky*, 1. vyd., nakladatelství ANAG, 2010, str. 108.

²¹³ Shodný výklad je obsažen i v závěru Poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu č. 86/2009 dostupném na internetovém odkazu: <http://www.mvcr.cz/clanek/zavery-poradniho-sboru-ministra-vnitra-ke-spravniimu-radu.aspx>

²¹⁴ PRUDÍKOVÁ D., KORBEL F., *Datové schránky tři roky poté: praktické zkušenosti s jejich používáním*, *Bulletin advokacie*, 2012, č. 5, str. 25.

²¹⁵ Viz § 31 odst. 3 zákona o elektronických úkonech.

jde o advokáta. Těm, kteří tak do tohoto dne dobrovolně neučinili, byla k tomuto dni datová schránka zřízena povinně.²¹⁶

V ustanovení § 4 odst. 3 zákona o elektronických úkonech je stanoveno, že „datovou schránku podnikající fyzické osoby zřídí ministerstvo bezplatně advokátu bezodkladně poté, co obdrží informaci o jeho zapsání do zákonem stanovené evidence“.

Přestože může být advokacie vykonávána několika různými způsoby,²¹⁷ zákon o elektronických úkonech mluví v uvedeném ustanovení pouze o datové schránce podnikající fyzické osoby. V praxi se tak vyskytly otázky spojené s případy, v nichž bylo doručováno do datové schránky advokátům vykonávajícím advokacii prostřednictvím obchodních společností. Problém spočíval v tom, že nebylo jasné, zda se jedná o platné doručení tehdy, kdy došlo k doručení advokátovi určené písemnosti prostřednictvím datové schránky právnické osoby, v níž advokát vykonává advokacii.

V praxi převládl názor, že advokát a právnická osoba jsou dva odlišné subjekty, a tudíž doručení písemnosti do datové schránky právnické osoby, v níž je advokát společníkem nebo zaměstnancem, nepředstavuje řádné doručení.²¹⁸ Dokumenty určené advokátovi by měly být ze soudu vypravovány do datové schránky podnikající fyzické osoby – advokáta, a nikoliv do datové schránky právnické osoby, v níž vykonává advokacii, ani do žádné jiné datové schránky, kterou disponuje (např. insolvenčního správce).²¹⁹ Pro tento závěr hovoří především fakt, že zvoleným zástupcem účastníka občanského soudního řízení dle ustanovení § 25 odst. 1 o.s.ř. může být pouze advokát, nikoli obchodní společnost, v níž advokát advokacii vykonává. I když tak má advokát

²¹⁶ U advokátů, kteří přistoupili k dobrovolnému zřízení datové schránky podnikající fyzické osoby již před 1. červencem 2012, byla tato ponechána a k tomuto dni došlo pouze k její formální změně na datovou schránku se specifickým příznakem, že se jedná o datovou schránku advokáta.

²¹⁷ Podle ustanovení § 11 odst. 1 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, advokát vykonává advokacii: samostatně, společně s jinými advokáty jako účastník sdružení, jako společník společností anebo jako společník zahraniční společnosti, v pracovním poměru.

²¹⁸ Objevují se však i názory, které s tímto pojetím ne úplně souhlasí, viz např.: KOLÁČEK M., TAJBR J., Doručování dokumentů orgánů veřejné moci prostřednictvím systému datových schránek a případná neúčinnost doručení. Dostupné na [www: http://www.epravo.cz/top/clanky/dorucovani-dokumentu-organu-verejne-moci-prostrednictvim-systemu-datovych-schranek-a-pripadna-neucinnost-doruceni-74685.html](http://www.epravo.cz/top/clanky/dorucovani-dokumentu-organu-verejne-moci-prostrednictvim-systemu-datovych-schranek-a-pripadna-neucinnost-doruceni-74685.html)

²¹⁹ BUDIŠ P., HŘEBÍKOVÁ I., Datové schránky, 1. vyd., nakladatelství ANAG, 2010, str. 109.

např. v plné moci uvedenou společnost, v níž vykonává advokacii jako společník, nemá tento údaj žádný vliv na to, že zastupování účastníka řízení vykonává advokát jakožto fyzická osoba. Doručením písemnosti soudu do datové schránky právnické osoby proto nenastávají účinky doručení advokátu dle ustanovení § 17 odst. 3 zákona o elektronických úkonech.²²⁰

Stejně tak v případě doručování opačným směrem, tj. od advokáta k soudu, je nutné, aby předmětné podání obsahující návrh ve věci samé bylo odesláno z datové schránky konkrétní podnikající fyzické osoby-advokáta, vykonávajícího zastoupení účastníka řízení, nikoliv z datové schránky advokátní kanceláře. Datovou schránku společnosti, jíž je zástupce žalobce jako advokát společníkem, by bylo možné k zaslání návrhu na zahájení řízení (jakož i jiného návrhu ve věci samé) využít jen tehdy, pokud by takový návrh, tvořící přílohu datové zprávy odeslané z datové schránky, byl samostatně podepsán uznávaným elektronickým podpisem zvoleného advokáta.²²¹

4.5. CENTRÁLNÍ ELEKTRONICKÝ PLATEBNÍ ROZKAZ A TZV. HYBRIDNÍ POŠTA

Datum 1. července 2008 znamenalo další krok vpřed v procesu elektronizace české justice. Od tohoto dne je možné cestou vyplnění elektronického formuláře podepsaného uznávaným elektronickým podpisem a jeho odesláním podat k soudu návrh na vydání elektronického platebního rozkazu.²²² V českém právním řádu tak byl zakotven další institut usnadňující komunikaci účastníka řízení se soudem.

Nejen z důvodu dálkového přístupu, ale také např. nižšímu soudnímu poplatku²²³ za takto podaný návrh dochází rok od roku k stále většímu využití tohoto institutu. Elektronický platební rozkaz se postupně stal pohodlným nástrojem, kterým se může věřitel domáhat vůči dlužníkovi zaplacení své splatné pohledávky.

Právě snadnost, s jakou může žalobce touto cestou uplatnit u soudu svou pohledávku proti žalovanému, přispěla mimo jiné k nebývalému rozmachu hromadného

²²⁰ Viz usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 28.2.2011, sp. zn. 15 Co 41/2011.

²²¹ Viz usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 29.6.2011, sp. zn. 27 Co 238/2011.

²²² Viz § 174a o.s.ř.

²²³ Srovnej položku 2 s položkou 1 Sazebníku soudních poplatků v příloze zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích.

vymáhání pohledávek v tzv. bagatelních věcech.²²⁴ Následkem toho je výrazný a setrvalý nárůst nápadu v rozkazní agendě, který nejsou soudy schopny již po delší dobu adekvátně zvládnout. Pomoci změnit tuto situaci má mimo jiné i aplikace tzv. centrálního elektronického platebního rozkazu (dále jen „CEPR“), zaváděná na českých soudech v průběhu celého roku 2012.²²⁵

CEPR představuje v české justici první využití elektronicky vedeného soudního spisu, což v praxi znamená, že v agendě elektronického platebního rozkazu není nadále automaticky vytvářen listinný spis, jako tomu bylo doposud. Formulářový návrh na vydání elektronického platebního rozkazu dnes již neputuje do podatelen jednotlivých soudů, ale do jedné centrální aplikace.²²⁶

Obsah elektronického soudního spisu je uložen současně na třech nezávislých serverech umístěných na třech různých místech, což v porovnání s jedním spisem v listinné podobě výrazně zvyšuje bezpečnost uchování spisu. Veškeré věci jsou vedeny v elektronické podobě, s čímž se pojí některé nezanedbatelné výhody. Dálkový přístup k elektronicky vedenému soudnímu spisu např. odstraňuje nutnost zasílat spis soudu vyššího stupně v případě odvolání, což může výrazně přispět k urychlení soudního řízení.²²⁷

Samotný CEPR má na rozdíl od výše v této práci zmiňovaných informačních systémů soudů (např. ISAS, ISVKS, atd.) spíše podobu internetového prohlížeče, v němž může jeho uživatel²²⁸ pracovat s jednotlivými dokumenty tvořícími elektronický soudní spis. Měl jsem možnost se s fungováním této aplikace setkat v praxi a na základě vlastních poznatků mohu říci, že ovládání aplikace CEPR je intuitivní a uživatelsky

²²⁴ Pojmem bagatelní věci jsou označovány spory o peněžité plnění nepřevyšující částku 10.000,- Kč. Blíže k tomuto pojmu viz např. nález Ústavního soudu ze dne 29.3.2012, sp. zn. I. ÚS 3923/2011.

²²⁵ Původně byl k 1.1.2012 CEPR zaveden pouze na pěti pilotních soudech (Krajský soud v Plzni, okresní soudy v Ostravě, Jablonci nad Nisou, Hradci Králové a Obvodní soud pro Prahu 9), avšak s tím, že do konce roku 2012 by měl klasický papírový spis postupně zaniknout v agendě elektronického platebního rozkazu na všech soudech.

²²⁶ KORBEL F., Elektronická spravedlnost (2), Právo a byznys, 2012, č. 1, str. 34.

²²⁷ Viz § 200g odst. 1 Instrukce Ministerstva spravedlnosti č.j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy.

²²⁸ Pověřenou osobou k vyřizování agendy elektronického platebního rozkazu pomocí aplikace CEPR bývá zpravidla vyšší soudní úředník.

přívětivé. Nenáročná obsluha a vysoký podíl automatizovaných úkonů umožňují dosáhnout výrazné úspory času při vyřizování návrhů na vydání elektronických platebních rozkazů, což bude mít dle mého názoru do budoucna pozitivní dopad na rychlost rozhodování v této dnes tak zahlcené agendě.²²⁹

Z pohledu každodenní činnosti soudů dokáže CEPR urychlit postup ve věci zejména tím, že je schopný provést automaticky některé administrativní kroky, které dříve zatěžovaly jednotlivé soudní osoby (např. zápis údajů o účastnících řízení do rejstříku soudu, prověření zaplacení soudního poplatku, kontrola údajů vůči různým registrům). V neposlední řadě pak dokáže během okamžiku vygenerovat samotný elektronický platební rozkaz. Ten vzniká v rámci aplikace CEPR pouze v elektronické podobě a musí být opatřen uznávaným elektronickým podpisem toho, kdo jej vyhotovil, nebo uznávanou elektronickou značkou soudu.²³⁰ Po svém vygenerování je pak zkontrolován příslušnou soudní osobou a jsou-li splněny všechny zákonné podmínky pro vydání elektronického platebního rozkazu, dotyčná osoba přistoupí k jeho vypravení ze soudu do datové schránky adresáta.

Protože však ne všechny fyzické a právnické osoby dnes disponují datovou schránkou, musel se rezort justice vypořádat s otázkou, jakým způsobem doručovat elektronický platební rozkaz vyhotovený v elektronické podobě osobám, kterým je stále nutné doručovat dokumenty klasickou cestou v listinné podobě. Řešením se stala tzv. hybridní pošta, která je svou podstatou úzce navázaná na projekt elektronického soudního spisu, a důvodem její existence jsou právě situace, kdy vznikne potřeba doručit písemnost vytvořenou v elektronické podobě klasickou papírovou cestou. V případě aplikaci CEPR konkrétně tedy osobě, která nedisponuje datovou schránkou a ani soudu neuvedla svou e-mailovou adresu.

Zjednodušeně celý proces funguje tak, že elektronický platební rozkaz, vyhotovený skrze aplikaci CEPR, je elektronicky odeslán provozovateli poštovních služeb, který elektronický platební rozkaz vytiskne, vloží do obálky se zeleným pruhem a následně zašle adresátovi.

²²⁹ Osvědčí-li se elektronická verze soudního spisu v praxi, uvažuje se o jejím rozšíření i do jiných agend (např. exekučního řízení).

²³⁰ Viz § 21b odst. 3 vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.

Právní základ pro toto vyhotovování písemností za součinnosti provozovatele poštovních služeb představuje ustanovení § 48 odst. 4 o.s.ř, které stanoví, že „*doručují-li se prostřednictvím provozovatele poštovních služeb, stejnopisy rozhodnutí a jiné písemnosti soudu v listinné podobě mohou být vyhotovovány za součinnosti tohoto provozovatele; podrobnosti takového postupu stanoví prováděcí právní předpis.*“²³¹ Tímto prováděcím předpisem je vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.

Zjistí-li tedy soud po provedené lustraci, že adresát nedisponuje datovou schránkou, doručování elektronického platebního rozkazu potom probíhá v součinnosti s provozovatelem poštovních služeb prostřednictvím hybridní pošty.²³² Soud zašle vyhotovený elektronický platební rozkaz v elektronické podobě provozovateli poštovních služeb, který zajistí v souladu s uzavřenou smlouvou jeho převedení z elektronické podoby do podoby listinné, vyhotovený listinný stejnopis vloží do obálky s doručenkou a odešle adresátovi.²³³

Takto vzniklý dokument samozřejmě neobsahuje ani klasické razítko soudu, ani podpis oprávněné soudní osoby za správnost. Obsahuje pouze vizualizaci elektronického podpisu a co je důležité, také v záhlaví umístěný specifický kód (identifikátor), kterým soud vyhotovený elektronický platební rozkaz opatřil.²³⁴ Ten slouží k tomu, aby si adresát mohl ověřit pravost obdrženého dokumentu a stáhnout si repliku jeho elektronického originálu.²³⁵ Učinit tak lze pomocí speciální aplikace umístěné na webových stránkách resortu justice (infodokument.justice.cz).

Zašle-li účastník soudu v návaznosti na obdržený elektronický platební rozkaz jakékoliv podání v listinné podobě, např. odpor, soud jej naskenuje a vloží do

²³¹ Ustanovení § 48 odst. 4 o.s.ř. bylo do občanského soudního řádu vloženo s účinností od 20.7.2009 zákonem č. 218/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

²³² Viz § 200f odst. 2 Instrukce Ministerstva spravedlnosti č.j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy.

²³³ Viz § 28c odst. 1 vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.

²³⁴ Viz § 21b odst. 4 vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.

²³⁵ Podle ustanovení § 21b odst. 4 vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, „*elektronické rozhodnutí a další písemnosti soudu v elektronické podobě se účastníkovi zpřístupní způsobem umožňujícím dálkový přístup; o tom musí být účastník poučen*“.

elektronického soudního spisu.²³⁶ Stejně tak všechny vrácené doručky a nedoručené obálky jsou provozovatelem poštovních služeb naskenovány a v takto vzniklé podobě vloženy do elektronického soudního spisu, kde se v souvislosti s tím zároveň vyplňují informace o průběhu a výsledku doručování písemnosti (např. datum doručení). Doručky v listinné podobě se potom u odesílajícího soudu ukládají do sběrného spisu, kam je za tím účelem provozovatel poštovních služeb periodicky dopravuje.²³⁷

V případě, že se elektronický platební rozkaz podaří doručit do vlastních rukou žalovaného, který proti němu nepodá v zákonem stanovené lhůtě odpor, vyznačí soud v elektronickém spisu na elektronický originál právní moc rozhodnutí. Pomocí specifického identifikátoru a spisové značky si pak může účastník řízení stáhnout prostřednictvím výše zmiňované internetové aplikace elektronický originál rozhodnutí s vyznačenou doložkou právní moci. Listinný stejnopis písemnosti, který byl vyhotoven prostřednictvím hybridní pošty, má shodné právní účinky jako listinné stejnopisy vyhotovené soudem bez součinnosti provozovatele poštovních služeb a je řádným exekučním titulem.

Nepodaří-li se elektronický platební rozkaz doručit, soud jej zruší²³⁸ a převede věc z agendy elektronických platebních rozkazů do klasické občanskoprávní soudní agendy vedené papírově. V souladu s rozvrhem práce věc napadne do senátu konkrétního soudce, kterému přistane na stůl spis v tradiční papírové podobě, a který podle svého uvážení zvolí další procesní postup ve věci.

Ze všeho shora uvedeného je zřejmé, že zavedení elektronického soudního spisu má primárně za cíl zrychlit soudní řízení a zefektivnit činnost soudů. Pomocí aplikace CEPR je řada úkonů prováděna automaticky a po praktické stránce potom odpadá např. psaní referátů, povinnost fyzického předávání spisů vedoucím kanceláří či jejich zakládání na lhůtu. V kombinaci s hybridní poštou zároveň odpadá v agendě elektronického platebního rozkazu časově náročná administrativní činnost (např. tisk písemností, jejich vkládání do obálek, apod.), s čímž jde ruku v ruce snížení nákladů vynaložených na tisk dokumentů a obálek, neboť písemnosti vznikají pouze elektronicky a příchozí dokumenty se skenují. Dalším projevem fungování aplikace

²³⁶ Viz § 25 odst. 4 věta první vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.

²³⁷ Viz § 25 odst. 4 poslední věta vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.

²³⁸ Viz § 173 odst. 2 o.s.ř.

CEPR a hybridní pošty je pak také redukce počtu pracovníků potřebných k vyřizování dané agendy.

Kombinace všeho shora uvedeného má ve výsledku přinést jedině, a to zrychlení rozhodování soudů a odstranění průtahů v soudním řízení. Jelikož však valná většina soudů pracuje s elektronickým spisem až od druhé poloviny roku 2012, teprve budoucnost ukáže, nakolik efektivní nástroj v boji s rostoucím počtem nedodělků v civilním řízení dostaly soudy k dispozici.

4.6. SOUKROMOPRÁVNÍ DORUČOVÁNÍ DATOVÝCH ZPRÁV

I když je tato práce věnována doručování v civilním řízení, není možné zcela opomenout skutečnost, že zákon o elektronických úkonech umožňuje využití datových schránek i pro komunikaci mezi osobami soukromého práva. Tedy nejen ve shora uvedených případech, kdy je jednou ze stran vždy orgán veřejné moci, ale rovněž při dodávání datových zpráv mezi fyzickými osobami, podnikajícími fyzickými osobami a právníky osobami navzájem.

Tato možnost využití datových schránek byla do zákona o elektronických úkonech doplněna až později, a to novelizací provedenou zákonem č. 190/2009 Sb.²³⁹ Do zákona o elektronických úkonech bylo uvedenou novelou vloženo s účinností od 1. ledna 2010 nové ustanovení § 18a, které se stalo základem pro soukromoprávní doručování datových zpráv.

Po přechodnou dobu od 1.1.2010 do 30.6.2010 bylo soukromoprávním subjektům umožněno využívat tento způsob vzájemné komunikace pouze při zasílání faktur a obdobných žádostí o zaplacení.²⁴⁰ Možnost zasílat i jakékoliv jiné dokumenty existuje tedy až od 1. července 2010.

Původně bylo v ustanovení § 18a odst. 2 zákona o elektronických úkonech stanoveno, že dokument se považuje za doručený, až když adresát prostřednictvím své datové schránky potvrdí jeho převzetí odesílateli.²⁴¹ I když tedy byl daný dokument

²³⁹ Zákon č. 190/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

²⁴⁰ Viz část čtvrtá, čl. VII zákona č. 190/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

²⁴¹ Viz § 18a odst. 2 zákona o elektronických úkonech ve znění účinném do 28.11.2011.

prokazatelně dodán do datové schránky adresáta, který si jej následně mohl přečíst, nebylo přesto možné považovat takový dokument za doručený, dokud adresát doručení sám aktivně nepotvrdil. Tato konstrukce, dle níž bylo doručení dokumentu odvislé od aktivity příjemce, byla poněkud nešťastná a v praxi logicky bránila rozumnému využití této formy komunikace mezi soukromoprávními subjekty.²⁴²

Novelou provedenou zákonem č. 263/2011 Sb., tak bylo s účinností od 29.11.2011 znění ustanovení § 18a odst. 2 nově upraveno tak, že dokument dodaný do datové schránky se považuje za doručený okamžikem, kdy se do datové schránky přihlásí osoba, která má s ohledem na rozsah svého oprávnění přístup k tomuto dokumentu.²⁴³ Odpadla tak nutnost výslovného potvrzení doručení ze strany adresáta.

Poněvadž zde mluvíme o doručování mezi osobami soukromého práva, které jsou v soukromoprávním vztahu v rovném postavení, pro účely stanovení okamžiku doručení není možné aplikovat v případě zaslání soukromých zpráv veřejnoprávní fikci doručení uvedenou v ustanovení § 17 odst. 4 zákona o elektronických úkonech,²⁴⁴ i přestože to ustanovení § 18a odst. 2 tohoto zákona již po novele provedené zákonem č. 263/2011 Sb., výslovně nevylučuje.

Soukromoprávní komunikace prostřednictvím datových schránek je zpoplatněna²⁴⁵ a v současné době jsou podrobné podmínky, regulující tuto privátní formu komunikace mezi fyzickými a právními osobami navzájem, upraveny provozovatelem informačního systému datových schránek.²⁴⁶

²⁴² SMEJKAL V., VALÁŠEK M. A., Jak na datovou schránku: Praktický manuál pro každého, 1. vyd., Praha: Linde Praha, 2012, str. 69.

²⁴³ Viz § 18a odst. 2 zákona o elektronických úkonech.

²⁴⁴ Podle ustanovení § 17 odst. 4 zákona o elektronických úkonech „nepřihlásí-li se do datové schránky osoba podle odstavce 3 ve lhůtě 10 dnů ode dne, kdy byl dokument dodán do datové schránky, považuje se tento dokument za doručený posledním dnem této lhůty; to neplatí, vylučuje-li jiný právní předpis náhradní doručení“.

²⁴⁵ Viz § 18a odst. 3 zákona o elektronických úkonech.

²⁴⁶ Česká pošta, s.p., jako provozovatel informačního systému datových schránek označuje tuto službu spočívající v zaslání datových zpráv mezi datovými schránkami fyzických osob, podnikajících fyzických osob a právnických osob navzájem jako „Poštovní datová zpráva“ a relevantní informace týkající se této služby (ceník, způsob úhrady, apod.) lze nalézt na internetovém odkazu:

<http://www.datoveschranky.info/cz/aditivni-sluzby/postovni-datova-zprava-id34587/>

5. DORUČOVÁNÍ NA ELEKTRONICKOU ADRESU

Doručování na elektronickou adresu je v současnosti vedle datových schránek další formou elektronického doručování. Nemá-li účastník řízení zřízenou datovou schránku, doručuje mu soud na adresu, kterou soudu účastník řízení sdělil. Dle stávající právní úpravy se může jednat o adresu pro doručování prostřednictvím doručující orgánu, účastníka nebo jeho zástupce (korespondenční adresa) anebo o adresu elektronickou.²⁴⁷ Touto elektronickou adresou je míněna klasická e-mailová adresa. Avšak s ohledem na skutečnost, že na rozdíl od datových schránek není doručování na elektronickou adresu chráněno přísnými bezpečnostními pravidly, je tento způsob doručování možné využít pouze za splnění několika níže rozebraných podmínek.

5.1. POŽADAVEK NAHLÁSIT ELEKTRONICKOU ADRESU JAKO ADRESU PRO DORUČOVÁNÍ

Ve vztahu k tomuto způsobu doručování primárně platí, že takto nelze doručovat proti vůli účastníka řízení, což vyplývá, jak bude dále vidět, ze samotné povahy tohoto způsobu doručování. Adresát musí o doručování prostřednictvím veřejné datové sítě na elektronickou adresu požádat nebo s ním vyslovit souhlas,²⁴⁸ přičemž za žádost o doručování na elektronickou adresu nebo za souhlas s tímto způsobem doručování lze považovat to, že účastník řízení na podání určeném soudu uvedl svou elektronickou adresu.

Z vlastní praxe na pozici asistenta soudce mohu potvrdit, že se jedná o poměrně častý jev. Zejména právní zástupci žalující strany uvádějí na titulní straně svého podání (např. žaloby) přímo za adresu svého sídla poznámku v tom smyslu, že veškeré soudní písemnosti si přejí doručovat na jimi uváděnou e-mailovou adresu. V elektronickém formuláři návrhu na vydání elektronického platebního rozkazu je potom přímo kolonka umožňující uvést e-mailovou adresu, na kterou si účastník řízení případně přeje

²⁴⁷ Viz § 46a odst. 2 o.s.ř.

²⁴⁸ Viz § 46 odst. 2 o.s.ř.

doručovat soudní písemnosti. Od 1. července 2012 je však s ohledem na povinnost advokátů mít zřízenou datovou schránku četnost použití tohoto způsobu doručování výrazně menší.

Pokud účastník řízení nebo jeho zástupce sdělil soudu svou elektronickou adresu, považuje se tato adresa pro dané řízení za adresu pro doručování.

5.1.1. Uznávaný elektronický podpis

Vedle toho, že účastník řízení (jeho zástupce) musí s doručováním na elektronickou adresu vyslovit souhlas, resp. o něj požádat, je zároveň nezbytné, aby uvedl akreditovaného poskytovatele certifikačních služeb, který pro něj vydal kvalifikovaný certifikát a vede jeho evidenci, nebo aby předložil svůj platný kvalifikovaný certifikát.²⁴⁹ Jinými slovy musí zároveň disponovat tzv. uznávaným elektronickým podpisem, jímž se v souladu s ustanovením § 11 odst. 3 zákona č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů (zákon o elektronickém podpisu), rozumí:

a) zaručený elektronický podpis²⁵⁰ založený na kvalifikovaném certifikátu vydaném akreditovaným poskytovatelem certifikačních služeb a obsahujícím údaje, které umožňují jednoznačnou identifikaci podepisující osoby,

b) zaručený elektronický podpis založený na kvalifikovaném certifikátu vydaném poskytovatelem certifikačních služeb, který je usazen mimo území České republiky, byl-li kvalifikovaný certifikát vydán v rámci služby vedené v seznamu důvěryhodných certifikačních služeb jako služba, pro jejíž poskytování je poskytovatel certifikačních služeb akreditován, nebo jako služba, nad jejímž poskytováním je vykonáván dohled podle předpisu Evropské unie.

(dále jen „**uznávaný elektronický podpis**“).

Uznávaný elektronický podpis se generuje na základě kvalifikovaného certifikátu vydaného akreditovanou certifikační autoritou,²⁵¹ která získala svou

²⁴⁹ Viz § 46 odst. 2 o.s.ř.

²⁵⁰ Viz § 2 písm. b) zákona č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů (zákon o elektronickém podpisu).

²⁵¹ V České republice působí v současnosti tři akreditované certifikační autority: První certifikační autorita, a.s., Česká pošta, s.p., eIdentity a.s. Ministerstvo vnitra v souladu s ustanovením § 9 odst. 2

akreditaci od státu a má postavení třetí nestranné osoby, která se zaručuje, že uznávaný elektronický podpis skutečně patří podepisující se osobě. Narozdíl od tzv. jednoduchého elektronického podpisu²⁵² disponuje uznávaný elektronický podpis zejména vyšší mírou spolehlivosti, neboť prostřednictvím kvalifikovaného certifikátu umožňuje jednoznačně identifikovat podepisující osobu.

5.1.2. Okamžik doručení datové zprávy

Jak bylo uvedeno výše, doručování na elektronickou adresu není na rozdíl od doručování do datové schránky chráněno přísnými bezpečnostními pravidly, a tak doručuje-li soud prostřednictvím veřejné datové sítě na elektronickou adresu, musí současně s tím vyzvat adresáta, aby soudu potvrdil doručení příslušné písemnosti datovou zprávou podepsanou jeho uznávaným elektronickým podpisem, poslanou nejdéle do 3 dnů ode dne odeslání písemnosti.²⁵³

Jestliže se písemnost zasláná na elektronickou adresu vrátí soudu jako nedoručitelná nebo jestliže adresát její přijetí do 3 dnů od odeslání nepotvrdí, je nutné považovat doručení za neúčinné (§ 47 odst. 3 o.s.ř.). Opožděné potvrzení o přijetí zásilky má stejné právní následky, jako kdyby adresát přijetí dané písemnosti vůbec nepotvrdil. Na daný dokument tak nelze pohlížet jako na doručený a soudu nezbyvá nic jiného, než se pokusit o doručení dané písemnosti jiným způsobem, který mu zákon umožňuje (např. poštou).

Z právě uvedeného je zřejmé, že adresát se doručení soudní písemnosti může vyhnout prostě tím, že doručení ve stanovené lhůtě nepotvrdí. V praxi tak není vyloučeno, že se dotyčný účastník řízení se zasláným dokumentem ve skutečnosti seznámí, ovšem není-li ochotný potvrdit soudu včas a předepsaným způsobem jeho přijetí, soud nemůže považovat daný dokument za řádně doručený, resp. doručení nebude účinné, i když dotyčný účastník zasílanou písemnost ve skutečnosti obdržel. Z toho rovněž vyplývá, že na rozdíl od doručování do datové schránky nebo

písm. e) zákona č. 227/2000 Sb., zveřejňuje přehled udělených akreditací způsobem umožňujícím dálkový přístup na této webové adrese: <http://www.mvcr.cz/clanek/prehled-udelenych-akreditaci.aspx>

²⁵² Viz § 2 písm. a) zákona č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů (zákon o elektronickém podpisu).

²⁵³ Viz § 47 odst. 2 o.s.ř.

prostřednictvím doručujícího orgánu nemůže u doručování na elektronickou adresu nikdy nastat fikce doručení.

Účastníci mohou zasílat soudu svá podání podepsaná uznávaným elektronickým podpisem bez obav, že by je soud svou nečinností mohl odmítnout nebo že by k nim podle ustanovení § 42 odst. 3 o.s.ř. nepřihlížel.²⁵⁴ Pracovník podatelny soudu potvrdí odesílateli přijetí daného dokumentu, a to formou datové zprávy.²⁵⁵ Elektronicky zaslané podání účastníka řízení (jeho zástupce) se považuje za doručené v okamžiku, kdy se stane soudu dostupné.²⁵⁶ Došlá podání podepsaná uznávaným elektronickým podpisem nemusí být doplněna předložením jejich originálu.²⁵⁷

Průkaz o doručení při doručování na elektronickou adresu představuje v souladu s výše uvedeným datová zpráva adresáta opatřená jeho uznávaným elektronickým podpisem, kterou ve lhůtě tří dnů od odeslání písemnosti soudem potvrdil její přijetí. Soud datovou zprávu obsahující potvrzení o doručení písemnosti, podepsanou uznávaným elektronickým podpisem adresáta, vytiskne a založí do spisu.²⁵⁸

Účastníkovi řízení lze prostřednictvím veřejné datové sítě na elektronickou adresu doručovat bez omezení rovněž listiny určené do vlastních rukou, a to včetně těch, u kterých je vyloučeno náhradní doručení (např. platební rozkaz). Avšak s ohledem na výše zmiňované podmínky, jež je v případě doručování tímto způsobem pro účely účinného doručení dané písemnosti nutné splnit, je evidentní, že na úspěšnost tohoto způsobu doručování má výrazný vliv i skutečnost, jak moc je zasílaná písemnost v zájmu adresáta. V praxi tak často dochází k obstrukcím, když s ohledem na povahu zasílané písemnosti není přijetí písemnosti adresátem záměrně potvrzeno.

²⁵⁴ SVOBODA K., Elektronické doručování po 1. červenci 2009, Právní fórum, 2009, č. 4, str. 163.

²⁵⁵ Viz § 6 odst. 3 vyhlášky č. 259/2012 Sb., o podrobnostech výkonu spisové služby.

²⁵⁶ K tomu srovnej např. nález Ústavního soudu ČR ze dne 14.7.2011, sp. zn. IV. ÚS 2492/08.

²⁵⁷ Viz § 42 odst. 5 o.s.ř.

²⁵⁸ Viz § 13b odst. 3 Instrukce Ministerstva spravedlnosti č.j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy.

6. DORUČOVÁNÍ PROSTŘEDNICTVÍM DORUČUJÍCÍHO ORGÁNU

Současná koncepce doručování v civilním řízení stojí na preferenci elektronické formy doručování, avšak jelikož povinnost mít datovou schránku dopadá pouze na omezený okruh adresátů soudních písemností, představuje i nadále doručování prostřednictvím doručujícího orgánu způsob, kterým se v praxi dopravuje stále značné množství soudních písemností.

K doručování prostřednictvím doručujícího orgánu soud přistoupí tehdy, nedošlo-li k doručení písemnosti při jednání nebo jiném soudním úkonu a zároveň nebylo-li možné doručit písemnost do datové schránky, na adresátem zvolenou jinou adresu nebo elektronickou adresu (§ 45 o.s.ř.). Formulace „na jinou adresu“, uvedená v ustanovení § 45 odst. 2 o.s.ř.,²⁵⁹ je však poněkud zavádějící, a to s ohledem na tu skutečnost, že na tuto „jinou adresu“ se rovněž doručuje právě prostřednictvím doručujícího orgánu. Při bližším zkoumání a porovnání tohoto ustanovení s ustanovením § 45 odst. 3 o.s.ř.²⁶⁰ je tak zřejmé, že zákonodárce v těchto dvou ustanoveních nevhodně spojil způsoby doručování a místo, kam se doručuje.²⁶¹

6.1. DORUČUJÍCÍ ORGÁNY

Výčet orgánů, prostřednictvím kterých lze doručovat písemnosti v civilním řízení, uvedený v ustanovení § 48 odst. 1 a 2 o.s.ř., představuje výčet taxativní. Není tak možné doručit písemnost účastníkovi řízení prostřednictvím někoho jiného (např.

²⁵⁹ Viz § 45 odst. 2 o.s.ř.: „Nedošlo-li k doručení písemnosti podle odstavce 1 (rozuměj při jednání nebo jiném soudním úkonu), doručí ji soud prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky. Není-li možné doručit písemnost prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky, soud ji doručí na žádost adresáta na jinou adresu nebo na elektronickou adresu“.

²⁶⁰ Podle ustanovení § 45 odst. 3 o.s.ř., není-li možné doručit písemnost podle odstavce 2, předseda senátu nařídí doručit ji prostřednictvím a) doručujícího orgánu, nebo b) účastníka řízení či jeho zástupce.

²⁶¹ ŠÍNOVÁ R., BARTONÍČKOVÁ K., KRIVÁČKOVÁ J., KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I., Doručování v civilním soudním řízení, 1. vydání. Praha: Leges, 2009, str. 40.

prostřednictvím obecní policie nebo tlumočnicka). Podle ustanovení § 48 odst. 1 o.s.ř. jsou doručujícími orgány:

- a) soudní doručovatelé,
- b) orgány Justiční stráže,
- c) soudní exekutoři,
- d) provozovatelé poštovních služeb.

Ve specifických a níže vyjmenovaných případech může být v souladu s ustanovením § 48 odst. 2 o.s.ř. doručujícím orgánem též:

- a) Vězeňská služba České republiky, jde-li o doručování fyzickým osobám ve výkonu trestu odnětí svobody nebo ve vazbě,
- b) zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, jde-li o doručování fyzickým osobám umístěným v těchto zařízeních,
- c) ústav pro výkon zabezpečovací detence, jde-li o doručování fyzickým osobám umístěným v tomto zařízení,
- d) krajská vojenská velitelství, jde-li o doručování vojákům v činné službě a písemnost není možno doručit jinak,
- e) Ministerstvo vnitra, jde-li o doručování příslušníkům Policie České republiky a písemnost není možno doručit jinak,
- f) Ministerstvo spravedlnosti, jde-li o doručování fyzickým osobám požívajícím diplomatické výsady a imunity, nebo osobám, které jsou v bytě toho, kdo požívá diplomatické výsady a imunity, anebo osobám, jimž má být písemnost doručena v budově nebo v místnosti chráněné diplomatickou imunitou.

Doručující orgány uvedené v odstavci prvním paragrafu 48 občanského soudního řádu jsou způsobilé doručovat písemnosti všem adresátům a platí, že volba konkrétního orgánu je ponechána na úvaze soudu, přičemž žádný zde uvedený doručující orgán nemá přednost před jiným. Naproti tomu doručování skrze orgány vyjmenované v odstavci druhém přichází v úvahu jen vůči adresátům v tomto ustanovení uvedeným a za podmínek v něm stanovených.²⁶²

²⁶² DRÁPAL, J., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1-200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 321.

6.2. POSTUP PŘI DORUČOVÁNÍ PROSTŘEDNICTVÍM DORUČUJÍCÍHO ORGÁNU

Občanský soudní řád rozlišuje dva základní typy doručování, a to doručování písemností do vlastních rukou podle ustanovení § 49 o.s.ř. a doručování jiných písemností - tzv. obvyčejné doručování podle ustanovení § 50 o.s.ř.

Písemnost se doručuje do vlastních rukou, stanoví-li tak zákon²⁶³ nebo nařídí-li tak soud.²⁶⁴ Oprávnění soudu určit, že konkrétní listina se má doručit do vlastních rukou, je občanským soudním řádem upraveno zejména pro situace, kdy existuje s ohledem na konkrétní okolnosti v průběhu doručování určitá míra rizika, že doručovaná písemnost by mohla být odevzdána účastníkovi, jenž má na výsledku soudního řízení protichůdný zájem.²⁶⁵

V praxi je naprosto nejfrekventovaněji využívaným doručujícím orgánem provozovatel poštovních služeb [§ 48 odst. 1 písm. d) o.s.ř.]. Podle ustanovení § 48 odst. 3 o.s.ř. lze prostřednictvím něho doručovat pouze tehdy, když mu podle uzavřené poštovní smlouvy²⁶⁶ vznikne povinnost dodat zásilku obsahující písemnost způsobem, jenž je předepsán pro doručování písemností občanským soudním řádem. Jinými slovy má-li být písemnost doručována na doručenkou za účelem řádného vykázaní doručení ve smyslu ustanovení § 49 a § 50 o.s.ř., lze využít služeb pouze takového držitele poštovní licence, který ve svých poštovních podmínkách nabízí doručování způsobem, jaký je předepsán pro doručování v občanském soudním řádu.²⁶⁷

Níže uvedené postupy při doručování prostřednictvím doručujícího orgánu se týkají nejen provozovatele poštovních služeb, jenž je v praxi doručujícím orgánem

²⁶³ Mezi písemnosti, o nichž zákon stanoví, že se doručují do vlastních rukou, patří typicky např. stejnopis žaloby, vyhotovení rozsudku či platební rozkaz.

²⁶⁴ Viz § 49 odst. 1 o.s.ř.

²⁶⁵ DRÁPAL, J., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1 - 200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 328.

²⁶⁶ Viz § 4 a násl. zákona č. 29/2000 Sb., o poštovních službách a o změně některých zákonů (zákon o poštovních službách), ve znění pozdějších předpisů.

²⁶⁷ DRÁPAL, J., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1 - 200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 322.

nejčastějším, ale zároveň i soudních doručovatelů, orgánů Justiční stráže a soudních exekutorů.

6.3. DORUČOVÁNÍ DO VLASTNÍCH RUKOU S MOŽNOSTÍ NÁHRADNÍHO DORUČENÍ – TYP I (§ 49 odst. 1 až 4 o.s.ř.)

6.3.1. Adresát zastížen

V případě, že doručující orgán adresáta písemnosti zastihne, předá mu proti jeho podpisu doručovanou písemnost, přičemž řádně vyplněnou a adresátem podepsanou přední stranu obálky (tzv. doručenku) zašle doručující orgán soudu nazpět. Písemnost se tímto okamžikem považuje bez dalšího za doručenu.

Odepře-li adresát nebo příjemce²⁶⁸ písemnosti přijmout doručovanou písemnost, považuje se písemnost za doručenu dnem, kdy přijetí písemnosti bylo odepřeno. O tom musí být adresát nebo příjemce písemnosti poučen, a to buď ústně při doručování, anebo skrze písemné poučení předané příjemci, případně zanechané v adresátově domovní nebo jiné jím užívané schránce nebo na jiném vhodném místě.²⁶⁹ Občanský soudní řád tak stanoví jako následek odepření přijetí písemnosti fikci doručení, byl-li adresát nebo příjemce písemnosti o tomto důsledku řádně poučen.

6.3.2. Adresát nezastížen a je mu možné zanechat výzvu

Poněkud jiná situace nastává tehdy, když doručující orgán adresáta písemnosti v místě doručení nezastihne. V takovém případě zanechá doručující orgán v místě doručování z obálky odtrženou výzvu obsahující poučení,²⁷⁰ aby si adresát písemnost

²⁶⁸ K pojmu příjemce soudních písemností srovnej podkapitolu 6.7. této rigorózní práce.

²⁶⁹ Viz § 50c o.s.ř.

²⁷⁰ Má-li mít výzva všechny předpokládané právní následky, musí splňovat náležitosti uvedené v § 50h o.s.ř., mezi které patří označení: (i) soudu, který písemnost předal k doručení, (ii) doručované písemnosti, která byla vložena do obálky, (iii) adresáta a adresy, na niž má být obálka s písemností doručena, (iv) doručujícího orgánu, (v) jména a příjmení doručovatele a jeho podpis (§ 50h odst. 1 o.s.ř.). V případě, že není vyloučeno náhradní doručení, musí výzva obsahovat též poučení o následcích, jestliže písemnost nebude vyzvednuta (§ 50h odst. 2 o.s.ř.). Doručující orgán je ve výzvě povinen uvést, u koho, kde a kdy byla písemnost připravena k vyzvednutí a do kdy si příjemce může písemnost vyzvednout (§ 50h odst. 3).

vyzvedl. Samotnou obálku obsahující písemnost následně uloží na úložní dobu deseti dnů buď:

- v provozovně provozovatele poštovních služeb, jestliže se písemnost doručuje jeho prostřednictvím, anebo
- u okresního soudu, v jehož obvodu je místo doručení, pokud byla písemnost doručována soudním doručovatelem, orgány justiční stráže nebo soudním exekutorem.

Vyzvedne-li si adresát písemnost před uplynutí desetidenní úložní doby, považuje se písemnost dnem vyzvednutí za doručenou. Doručující orgán vyznačí tento den na doručence, která se vrátí odesílajícímu soudu a je založena do spisu jako průkaz o doručení.

Jestliže se adresáta nepodaří zastihnout přímo v místě doručování, a tento si doručovanou písemnost nedojde vyzvednout ani v následné úložní době, dochází desátým dnem ode dne, kdy byla uložena písemnost připravena k vyzvednutí, k náhradnímu doručení písemnosti (tzv. fikce doručení).²⁷¹ Od tohoto okamžiku se na danou písemnost pohlíží jako na řádně doručenou, přičemž doručující orgán po uplynutí úložní doby vhodí písemnost do domovní nebo jiné adresátem užívané schránky, pokud soud takový postup podle ustanovení § 49 odst. 4 věta druhá o.s.ř. nevyloučil.²⁷²

Je třeba upozornit, že toto následné vhození písemnosti do schránky adresáta nemá žádný vliv na okamžik doručení. Adresát se s písemností později třeba skutečně seznámí, vyzvedne-li si poštu ze schránky, ale to nebude mít již žádný vliv na samotný okamžik doručení, který nastal posledním dnem úložní doby. Vhození do schránky zde má za účel zejména zvýšit faktickou možnost adresáta se s doručovanou písemností seznámit a alespoň následně nějakým způsobem, v závislosti na konkrétní písemnosti a procesní situaci, zareagovat.

²⁷¹ Na počítání této desetidenní lhůty se aplikuje ustanovení § 57 odst. 2 o.s.ř., podle kterého: *...“případne-li konec lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den“.*

²⁷² V praxi má soud možnost vyloučit následné vhození písemnosti do schránky adresáta zaškrtnutím příslušného políčka na obálce s označením „nevkládat do schránky“, přičemž zásilka se tak poté, co je doručena fikcí, vrátí po uplynutí úložní doby odesílajícímu soudu.

Pokud nelze písemnost po uplynutí úložní doby vhodit do schránky adresáta (např. adresát žádnou nemá), vrátí se písemnost odesílajícímu soudu, který o tom vyvěsí sdělení na 30 dnů na své úřední desce.²⁷³ Samotné sdělení však nemá, stejně jako výše uvedené vhození písemnosti do schránky, vliv na okamžik doručení. Ten nastal posledním dnem úložní doby a vyvěšení sdělení na tom nemůže nic změnit.

6.3.3. Adresát nezastižen a není mu možné zanechat výzvu

Výše popsané platí pro situaci, kdy doručující orgán měl možnost zanechat adresátovi v místě doručení odtrženou výzvu k vyzvednutí zásilky. V praxi tato situace nastává ve většině případů, což je nepochybně i důsledkem toho, že zákon hovoří v ustanovení § 49 odst. 2 věta první o „vhodném způsobu zanechání výzvy“, a tak kromě domovní schránky adresáta přichází v úvahu možnost zanechat výzvu i jinde, například na vstupní brance na pozemek, na domovní nástěnce či třeba na vstupních dveřích do domu.

Někdy však přeci jen může nastat situace, kdy doručující orgán skutečně nemá kde písemnou výzvu k vyzvednutí zásilky zanechat, přičemž v takovém případě vrátí doručující orgán písemnost odesílajícímu soudu s uvedením dne, kdy nebyl adresát zastižen, a odesílající soud, u něhož bude písemnost uložena, odtrhne výzvu z obálky a vyvěsí ji na úřední desce soudu na dobu 30 dnů.²⁷⁴ Desátým dnem ode dne, kdy byla písemnost připravena u soudu k vyzvednutí, nastává fikce doručení, resp. písemnost se posledním dnem této lhůty považuje za doručenou, a to i v případě, že se adresát o uložení vůbec nedozvěděl.²⁷⁵

Z uvedeného je zřejmé, že vyvěšení výzvy na úřední desce soudu má na rozdíl od vyvěšení sdělení (viz výše) vliv na okamžik doručení. Sdělení se vyvěšuje tehdy, když doručující orgán zanechal adresátovi v místě doručení výzvu s poučením, aby si písemnost vyzvedl, přičemž ten tak neučinil, a desátým dnem od uložení je zasílaná písemnost považována za doručenou. Sdělení zde slouží pouze k tomu, aby měl adresát písemnosti možnost dozvědět se o tom, že mu bylo doručováno, avšak pro neexistenci jeho poštovní schránky mu nebylo možné zásilku zanechat a tato se tak vrátila

²⁷³ Viz § 49 odst. 4 poslední věta o.s.ř.

²⁷⁴ Viz § 50l odst. 2 o.s.ř.

²⁷⁵ Viz § 49 odst. 4 věta první o.s.ř.

odesílajícímu soudu. Naproti tomu vyvěšení výzvy na úřední desce²⁷⁶ soudu má za následek, že desátým dnem ode dne, kdy byla písemnost u soudu připravena k vyzvednutí, nastává okamžik doručení předmětné písemnosti.

Pro práci se soudním spisem a bezprůtahový postup v řízení je nezbytně nutné si shora uvedené postupy osvojit. Výše rozebranou proceduru lze z pohledu každodenní praxe zjednodušit do té míry, že pro závěr o tom, zdali bude vyvěšena buď výzva, anebo sdělení, je rozhodující, zdali bylo možné zanechat v místě doručení výzvu k vyzvednutí písemnosti či nikoli. Fakticky tak oprávněné soudní osobě stačí při rozhodování o vyvěšení sdělení (výzvy) věnovat pozornost akorát tomu, jestli byla z vrácené obálky doručujícím orgánem odtržena výzva s poučením o vyzvednutí zásilky.

Avšak i přes takovéto zjednodušení celého procesu vyvěšování na úřední desce lze bohužel konstatovat, že ne všechny oprávněné soudní osoby mají v těchto postupech jasno, a na úřední desce soudu je tak mnohdy vyvěšováno sdělení namísto výzvy, anebo opačně. Toto zaměňování ale není v žádném případě žádoucí, neboť jak bylo již řečeno, u sdělení narozdíl od výzvy nenastávají dle platné právní úpravy desátým dnem účinky doručení vyvěšované písemnosti. Z toho důvodu je tak nezbytné, aby příslušné osoby (např. soudce, asistent soudce) měly problematiku vyvěšování na úřední desce dokonale zvládnutou, a aby hlavně v žádném případě nenechávaly rozhodnutí o tom, co v tom kterém případě vyvěsit, na úvaze např. vedoucí kanceláře (s čímž jsem se také v praxi setkal), ale daný postup vždy správně a důsledně nareferovaly do soudního spisu.

²⁷⁶ Soud je povinen podle ustanovení § 50l odst. 3 o.s.ř. vyvěsit výzvu vedle tradiční úřední desky také na své elektronické úřední desce, pro což využije vyplněnou Výzvu pro vyvěšení na úřední desce soudu podle § 49 odst. 2 o.s.ř., jejíž vzor je upraven v příloze č. 3 Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 27.9.2011, č.j. 145/2011-OD-ST, kterou se vydávají vzory obálek pro doručování písemností soudů a státních zastupitelství, potvrzení o přijetí, vzory výzvy a sdělení pro vyvěšení na úřední desce soudu a státních zastupitelství.

6.4. DORUČOVÁNÍ DO VLASTNÍCH RUKOU S VYLOUČENÍM NÁHRADNÍHO DORUČENÍ – TYP II (§ 49 odst. 5 o.s.ř.)

Doručování do vlastních rukou bez možnosti náhradního doručení upravuje ustanovení § 49 odst. 5 o.s.ř, kde se uvádí, že náhradní doručení je vyloučeno u písemností, u nichž to stanoví zákon, nebo u nichž to nařídil předseda senátu.

Jako typický příklad soudní písemnosti, u které je přímo občanským soudním řádem vyloučena možnost náhradního doručení, je platební rozkaz.²⁷⁷ Platební rozkaz tak nelze doručit fikcí, tj. posledním dnem úložní doby okamžik doručení nenastává.

V případě doručování písemností, u nichž je náhradní doručení vyloučeno, platí, že nezastihl-li doručující orgán adresáta písemnosti v místě doručení, uloží soudní písemnost po dobu deseti dnů a adresátovi zanechá v místě doručení vhodným způsobem výzvu, aby si písemnost vyzvedl. Není-li možné zanechat adresátovi v místě doručení výzvu k vyzvednutí písemnosti, vrátí se písemnost odesílajícímu soudu.

Je na první pohled zřejmé, že po tento okamžik se postup neliší od doručování písemností, u nichž je náhradní doručení možné (viz předchozí podkapitola). Zásadní rozdíl však nastává ve chvíli, kdy uplyne desetidenní úložní doba, a adresát si písemnost v této lhůtě nevyzvedl. Jeho nečinnost totiž v případě doručování písemností, u nichž je vyloučeno náhradní doručení, nemá za následek fikci doručení. Pokud si adresát zásilku nevyzvedne, písemnost není doručena. Marným uplynutím úložní doby tak nenastává doručení uložené písemnosti a samotná písemnost se po uplynutí úložní doby nevhazuje do schránky adresáta, ale je jako nedoručená vrácena odesílajícímu soudu. Na něm potom je, aby se s nastalou situací nějak procesně vypořádal. Jednu z variant představuje možnost pokusit se doručit adresátovi např. vrácený (nedoručený) platební rozkaz na jinou jeho známou adresu, případně opětovně na stejnou adresu, je-li z údajů uvedených doručujícím orgánem na vrácené obálce možné dovodit, že adresát se na uvedené adrese zdržuje, anebo zvolit úplně jiný procesní postup - např. zrušit platební rozkaz podle ustanovení § 173 odst. 2 o.s.ř. a nařídít jednání.

Mezi další písemnosti, u nichž při doručování prostřednictvím doručujícího orgánu občanský soudní řád výslovně vylučuje možnost náhradního doručení, patří

²⁷⁷ § 173 odst. 1 o.s.ř. říká: „Platební rozkaz je třeba doručit žalovanému do vlastních rukou, náhradní doručení je vyloučeno.“

kromě výše uvedeného platebního rozkazu (§ 172 o.s.ř.) také tzv. kvalifikovaná výzva (§ 114b o.s.ř.), elektronický platební rozkaz (§ 174a o.s.ř.), evropský platební rozkaz (§ 174b o.s.ř.), usnesení k vyjádření dle § 193d o.s.ř. a předvolání k přípravnému jednání (§ 114c o.s.ř.). Všem těmto soudním písemnostem je společné, že nemohou být doručeny náhradním způsobem, a žádné rozhodnutí předsedy senátu ani jiné oprávněné soudní osoby na tom nemůže nic změnit.²⁷⁸

6.5. DORUČOVÁNÍ JINÝCH PÍSEMNOSTÍ – TYP III (§ 50 o.s.ř.)

Pro doručování jiných písemností, v jejichž souvislosti se hovoří o tzv. obyčejném doručování, platí, že se tímto způsobem doručují listiny, u nichž zákon výslovně nestanoví, nebo u nichž soud nenařídí, že se doručují do vlastních rukou adresáta. Zjednodušeně se dá říci, že se jedná o listiny menší důležitosti z pohledu soudu i účastníků řízení, případně o písemnosti u nichž nehrozí takové nebezpečí, že by se mohly dostat do rukou straně, která má na věci protichůdný zájem. Je však na místě připomenout, že i u písemností, pro které zákon výslovně nepožaduje doručení do vlastních rukou, je možné k tomuto způsobu doručování přistoupit, rozhodl-li tak předseda senátu, případně jiná oprávněná osoba.²⁷⁹

Pro doručování jiných písemností platí, že se písemnost neukládá u doručujícího orgánu. V případě, že doručující orgán zastihne adresáta osobně, předá mu proti podpisu soudní písemnost a doručenkou s podpisem adresáta zašle zpět soudu.

Jakmile se však doručujícímu orgánu nepodaří adresáta zastihnout, je pro následný průběh doručování určující, zdali má adresát v místě doručení domovní nebo jinou užívanou schránku.

²⁷⁸ V souladu s novelou občanského soudního řádu provedenou zákonem č. 404/2012 Sb., jež má nabýt účinnosti k 1.1.2013, je zde nutné pro úplnost uvést, že v případě výzvy podle § 114b o.s.ř. a předvolání k přípravnému jednání podle § 114c o.s.ř., bude možné tyto písemnosti doručovat fikcí do datové schránky účastníků řízení.

²⁷⁹ Takovou oprávněnou osobou je zde míněn např. asistent soudce, justiční čekatel nebo vyšší soudní úředník.

6.5.1. Adresát má schránku

Má-li adresát v místě doručení domovní schránku, doručovaná písemnost se mu do ní vhodí a tímto okamžikem se písemnost považuje bez dalšího za doručenu. Nedochází zde tedy k ukládání písemnosti na poště nebo u soudu a doručující orgán v místě doručení nezanechává žádnou výzvu k vyzvednutí zásilky. Doručující orgán vyznačí na odtržené doručence datum vhození do schránky a zašle ji nazpět soudu.²⁸⁰ Skutečnost, že se písemnost případně nedostala k adresátu, nemá žádný právní význam.²⁸¹

6.5.2. Adresát nemá schránku

Nezastihl-li doručující orgán adresáta při doručování, a adresát ani nemá v místě doručení schránku, vrátí doručující orgán soudní písemnost odesílajícímu soudu a je-li to možné, zanechá adresátu v místě doručení písemné oznámení o vrácení písemnosti. Poněvadž však k doručení písemnosti prostřednictvím institutu vhození do schránky nedošlo právě z důvodu neexistence domovní schránky, nemusí mít doručující orgán v praxi lehkou situaci s tím, kam oznámení o vrácení písemnosti v místě doručení umístit. V úvahu připadají např. vstupní dveře do bytu či domovní nástěnka.

Pokud není možné ponechat v místě doručení písemné oznámení, jehož náležitosti upravuje ustanovení § 50i o.s.ř.,²⁸² zásilka se vrátí odesílajícímu soudu s poznámkou doručovatele o tom, že nebylo možné oznámení zanechat.

Ať už lze nebo nelze oznámení v místě doručování zanechat, odesílající soud v obou případech navrácenou písemnost vyvěsí na své úřední desce, přičemž písemnost se považuje za doručenu desátým dnem po vyvěšení, i když se adresát o jejím vyvěšení nedozvěděl (fikce doručení).²⁸³

²⁸⁰ Viz § 50 odst. 1 o.s.ř.

²⁸¹ Viz např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. května 2012, sp. zn. 2 VSPH 641/2012.

²⁸² Oznámení musí obsahovat označení: (i) soudu, který písemnost předal k doručení, (ii) doručované písemnosti, (iii) adresáta a adresy, na niž má být obálka s písemností doručena, (iv) doručujícího orgánu, (v) sdělení, že písemnost byla vrácena odesílajícímu soudu, (vi) jména a příjmení doručovatele a jeho podpis.

²⁸³ Viz § 50 odst. 2 o.s.ř.

Důležité je zmínit, že soud v tomto případě vyvěšuje na úřední desku samotnou písemnost, nikoli výzvu k vyzvednutí písemnosti nebo sdělení, jako tomu bylo u písemností určených do vlastních rukou. Vyvěšení výzvy namísto dané písemnosti by připadalo v úvahu za situace, kdy by zájem účastníků řízení nebo obecný zájem (zejména s ohledem na obsah vyvěšované písemnosti), bránil vyvěšení předmětné písemnosti.²⁸⁴

6.6. VZORY OBÁLEK PRO DORUČOVÁNÍ PÍSEMNOSTÍ

Instrukcí Ministerstva spravedlnosti ze dne 27.9.2011, č.j. 145/2011-OD-ST, jež nabyla účinnosti dne 12. října 2011 (dále jen „**Instrukce**“), a která nahradila předchozí instrukci ze dne 27. května 2009, č.j. 58/2009-OD-Org, byly vydány pro účely doručování v občanském soudním řízení vzory obálek pro doručování písemností soudů a státních zastupitelství, potvrzení o přijetí, vzory výzvy a sdělení pro vyvěšení na úřední desce soudu a státních zastupitelství.

Dle § 3 věty druhé Instrukce jsou všechny tři druhy obálek opatřeny zeleným pruhem odstínu Pantone 382 (proto tzv. obálky se zeleným pruhem), přičemž pro úplnost stojí za zmínku, že do nabytí účinnosti souhrnné novely ke dni 1.7.2009 sloužilo k doručování soudních písemností celkem devět typů obálek třech různých barev – viz § 2 instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 29. prosince 2004, č.j. 691/2004-ODS-Org, kterou se vydávají vzory doručenek v občanském soudním řízení.²⁸⁵

Instrukce stanoví, že soudy používají tři typy obálek²⁸⁶ označených římskými číslicemi I, II a III. Obálka se zeleným pruhem typ I slouží pro doručování písemností určených do vlastních rukou. Obálka typ II se použije pro doručování písemností určených do vlastních rukou s vyloučením vložení do schránky. Obálka typ III slouží pro doručování jiných písemností (tzv. obyčejné doručování).

²⁸⁴ DRÁPAL, J., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1-200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 335.

²⁸⁵ Uzavření smlouvy na stávající dodejkové obálky pro resort justice bylo v zadávacím řízení posuzováno ze strany Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. Více k tomu zde: <http://www.compet.cz/verejne-zakazky/sbirky-rozhodnuti/9208/>

²⁸⁶ Grafická podoba obálek odpovídá průmyslovému vzoru Ministerstva spravedlnosti, zapsanému u Úřadu průmyslového vlastnictví pod číslem 35038 (§ 4 Instrukce).

Je zřejmé, že mezi prvními dvěma typy obálek (I a II), určených do vlastních rukou adresáta, spočívá rozdíl v tom, že obálka typ I se použije tehdy, lze-li dle občanského soudního řádu doručit příslušnou písemnost uložení (např. pro rozsudek). Naopak obálku typu II je nutné zvolit pro účely doručování těch písemností, u nichž je vyloučeno náhradní doručení, tj. doručení fikcí (např. platební rozkaz).

Uvádění jednotlivých typů obálek není samoučelné a popisují ho záměrně v návaznosti na předešlou podkapitolu věnovanou postupu doručujícího orgánu při doručování soudních písemností. Jednotlivé soudní osoby vyjmenované v ustanovení § 6 Instrukce musí v referátu kromě volby způsobu doručení písemnosti zároveň vždy řádně určit, jaký druh obálky bude použit k doručení jednotlivým adresátům. Členění obálek tak má v praxi poměrně značný význam, přičemž si troufám tvrdit, že jen málokterý zaměstnanec soudu by nedovedl zodpovědět význam římských číslic I až III ve vztahu k doručování pomocí obálek se zeleným pruhem.

Lze mít za jisté, že z pohledu každodenní práce soudní osoby, a jedno jestli soudce, justičního čekatele nebo vedoucí kanceláře, představuje zkoumání údajů na obálce (doručence) neodmyslitelnou součást práce s každým soudním spisem. Právě z obálek (doručenek) dotyčná osoba například zjistí, zdali bylo doručeno předvolání, zdržuje-li se žalovaný na adrese uvedené v žalobě, kdy byla doručena příslušná písemnost uložení a počala tak běžet lhůta pro odvolání, apod. Právě pro tyto účely je pak nezbytně nutné, aby doručující orgány přistupovaly v průběhu doručování k vyplňování obálek (doručenek) co možná nejzodpovědněji.

6.6.1. Doručenka

V případech, kdy soud doručuje při úkonu, o němž se nepoživuje protokol, nebo prostřednictvím doručujícího orgánu, vyznačí se doručení písemnosti na doručence. Doručenka je veřejnou listinou ve smyslu ustanovení § 134 o.s.ř. Není-li prokázán opak, považují se údaje uvedené na doručence za pravdivé.²⁸⁷ Tato domněnka pravdivosti platí pro každý z údajů uvedených na doručence a prokázat jejich opak je povinen ten, kdo jej tvrdí.²⁸⁸

²⁸⁷ Viz § 50f odst. 3 o.s.ř.

²⁸⁸ Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.1.2009, sp. zn. 21 Cdo 658/2008.

Doručenka představuje průkaz o doručení,²⁸⁹ tj. dokument, z něž je soud spraven o výsledku doručování a na základě něhož může učinit závěr o tom, zdali v případě doručování určité písemnosti prostřednictvím doručujícího orgánu došlo k jejímu úspěšnému doručení adresátu či nikoliv.

Občanský soudní řád stanoví v ustanovení § 50g odst. 1 tyto náležitosti doručenky:

- a) označení soudu, který písemnost předal k doručení,
- b) označení doručujícího orgánu,
- c) označení doručované písemnosti,²⁹⁰
- d) označení adresáta a adresy, na niž má být písemnost doručena,
- e) prohlášení doručujícího orgánu o tom, v který den nebyl adresát zastižen, v který den byla písemnost odevzdána adresátu či příjemci, v který den byla písemnost připravena k vyzvednutí, v který den bylo přijetí písemnosti odepřeno nebo nebyla poskytnuta součinnost nezbytná k řádnému doručení písemnosti,
- f) hodinu a minutu doručení, byla-li vyznačena poznámka "přesný čas doručení",
- g) jméno a příjmení doručovatele, jeho podpis a otisk úředního razítka doručujícího orgánu,
- h) jméno a příjmení osoby, která písemnost převzala nebo která převzetí písemnosti odepřela nebo která neposkytla součinnost potřebnou k řádnému doručení písemnosti, jsou-li tyto údaje doručujícímu orgánu známy, údaj o jejím vztahu k adresátu, jestliže písemnost přijala za adresáta, a její podpis,
- i) údaj, zda je vyloučeno vhození písemnosti do schránky.

Občanský soudní řád dále v závislosti na typu doručování a okolnostech nastalých v jeho průběhu uvádí v ustanovení § 50g odst. 2 až 6 některé další údaje, které je nutné v doručence uvést.

V případě uložení písemnosti je potřeba uvést na doručence údaj o tom, zdali byla adresátu zanechána výzva, aby si písemnost vyzvedl. Došlo-li následně k jejímu

²⁸⁹ Viz § 172 odst. 1 Instrukce Ministerstva spravedlnosti č.j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy.

²⁹⁰ Pro řádné označení doručované písemnosti postačí uvést na doručence číslo jednací dané písemnosti. K tomu srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17.4.2008, sp. zn. 32 Odo 1577/2006.

vyzvednutí, musí doručka v souladu s ustanovením § 50g odst. 3 o.s.ř. obsahovat také:

- a) jméno a příjmení toho, kdo písemnost předal, jeho podpis a otisk úředního razítka doručujícího orgánu,
- b) prohlášení doručujícího orgánu, v který den byla písemnost vyzvednuta,
- c) hodinu a minutu doručení, byla-li vyznačena poznámka "přesný čas doručení",
- d) jméno a příjmení osoby, která uloženu písemnost vyzvedla, a její podpis.

Dále je důležité, aby v situaci, kdy adresát, popřípadě příjemce, odepře přijmout písemnost, nebo neposkytne součinnost potřebnou k jejímu řádnému doručení, obsahovala doručka údaj o tom, že bylo poskytnuto řádné poučení o následcích odepření písemnosti, resp. neposkytnutí součinnosti, a také zda, popřípadě čím bylo toto jednání adresáta (příjemce) písemnosti odůvodněno.²⁹¹

V případě doručování podle ustanovení § 50 o.s.ř., tj. při doručování písemností určených nikoliv do vlastních rukou, platí, že nepřevzal-li adresát (příjemce) písemnost osobně, musí doručka obsahovat kromě obecných náležitostí uvedených výše také:

- a) prohlášení doručujícího orgánu o tom, v který den byla písemnost vhozena do domovní nebo jiné adresátem užívané schránky,
- b) hodinu a minutu doručení, byla-li vyznačena poznámka "přesný čas doručení",
- c) jméno a příjmení doručovatele, jeho podpis a otisk úředního razítka doručujícího orgánu.

Všechny shora uvedené náležitosti a údaje mají ve svém souhrnu jeden hlavní účel, a to posloužit k tomu, aby mohl soud dospět k jednoznačnému závěru o tom, zdali může na danou písemnost pohlížet jako na řádně doručenu. Pro tento účel je pak nezbytně nutné, aby konkrétní doručovatel provádějící doručení vždy dodržel předepsaný postup, a soudu se tak doručky vracely řádně vyplněné, obsahující všechny požadované náležitosti. Například nepodepsal-li by doručovatel doručku, nebylo by možné na ni pohlížet jako na veřejnou listinu a na údaje v ní uvedené za pravdivé.²⁹²

²⁹¹ Viz § 50g odst. 4 o.s.ř.

²⁹² DRÁPAL, J., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1-200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 368.

Bohužel v praxi jsem se setkal nejednou s tím, že vrácené obálky (doručenky) ne vždy poskytovaly oprávněné soudní osobě možnost učinit jednoznačný závěr o tom, zda byla písemnost řádně doručena. Problémem je jak nečitelnost některých údajů na obálce, tak jejich absence. Doručovatelé třeba uvedou na obálku určitou poznámku, mnohdy ale není v silách soudu rozluštit, zdali jde o údaj typu: adresát odstěhován, nemá schránku, nebydlí, apod. Přitom právě z obálky (doručenky) může soud zjistit ve vztahu k adresátovi různorodé informace, které mohou být přínosné pro další postup v řízení. Je potom škoda, není-li tak možné učinit jenom proto, že konkrétní doručovatel naškrábal propiskou na zadní stranu obálky jen nečitelný „klikyhák“.

I přes zavedení datových schránek a postupující elektronizaci justice představuje doručování prostřednictvím doručujícího orgánu v praxi stále frekventovaný způsob, kterým se v civilním řízení doručuje. I nadále tak tráví oprávněné soudní osoby určitou část své pracovní doby „převracením“ obálek a zkoumáním údajů na nich uvedených. Není-li z obálky zřejmé například která osoba písemnost převzala, nebo jakého dne se tak stalo, pro soud to představuje komplikaci. Není pak totiž logicky možné učinit jednoznačný závěr o tom, od kdy například počala běžet lhůta pro podání odporu, zdali podal žalovaný vyjádření podle § 114b o.s.ř. včas, apod. Stává se rovněž, že příslušný doručovatel nectí daný typ obálky a soudu se tak třeba vrací písemnosti, které měly skončit ve schránce adresáta, do které je zase naopak jindy vhozen po uplynutí úložní doby např. platební rozkaz, který se měl vrátit odesílajícímu soudu, aby jej tento zrušil.

Příčinou těchto nedostatků bude v mnoha případech nepochybně selhání lidského faktoru, kterému však možná až příliš napomáhá např. barevné sjednocení obálek.²⁹³ Na první pohled se obálky liší minimálně a snad také proto dochází i na straně soudů čas od času k tomu, že administrativa při vypravování vloží písemnost do jiného typu obálky.

Ať už je konkrétní podoba nedostatků spojených s doručováním skrze doručující orgán jakákoliv, pokaždé jde o jev nežádoucí. Soudu totiž ve výsledku nezbývá nic jiného, než doručování zopakovat, což se negativně projeví jak zvýšenými výdaji spojenými s doručováním, tak zejména nežádoucími průtahy v řízení.

²⁹³ Do 30.6.2009 existovalo 9 typů obálek tří různých barev.

6.7. PŘÍJEMCI SOUDNÍCH PÍSEMNOSTÍ

Do nabytí účinnosti souhrnné novely ke dni 1.7.2009 umožňovalo ustanovení § 46 odst. 7 o.s.ř. ponechání jiné (obyčejné) písemnosti i u osoby odlišné od adresáta, která se v místě doručení zdržuje a souhlasí s tím, že adresátu příslušnou zásilku předá.²⁹⁴ Po uvedeném dni se však situace výrazně změnila. Občanský soudní řád v současné době přímo vymezuje okruh osob, které jsou oprávněny za adresáta písemnost přijímat. Zároveň již neodlišuje jiné písemnosti od písemností určených do vlastních rukou a pověřené osoby tak mohou přebírat veškeré písemnosti.

Ve vztahu k fyzické osobě platí, že tato může na základě písemné plné moci udělené před provozovatelem poštovních služeb zmocnit jinou osobu, aby za ní přebírala písemnosti.²⁹⁵ Sám jsem této možnosti využil a v praxi vše vypadá tak, že provozovatel poštovních služeb po předložení plné moci pouze ověří totožnost zmocnitele a zmocněnci následně vystaví speciální průkazku, kterou se potom zmocněnec při přebírání listovních zásilek prokazuje. Zmocnění se pochopitelně vztahuje pouze na přebírání písemností doručovaných prostřednictvím provozovatele poštovních služeb, ostatní doručující orgány mohou písemnost odevzdat pouze adresátu.

Za právnickou osobu je oprávněn písemnost převzít

- a) její statutární orgán; tvoří-li statutární orgán více fyzických osob, jedná za právnickou osobu jeho předseda, popřípadě jeho člen, který tím byl pověřen, nebo
- b) její zaměstnanec (člen), který tím byl statutárním orgánem pověřen, nebo
- c) vedoucí jejího odštěpného závodu nebo vedoucí jiné její organizační složky, o níž zákon stanoví, že se zapisuje do obchodního rejstříku, jde-li o věci týkající se tohoto závodu (složky), nebo
- d) její prokurista, může-li podle udělené prokury jednat samostatně.²⁹⁶

Vedle těchto osob mohou za právnickou osobu přijímat písemnosti jiné osoby, které tím byly pověřeny a osoby, které k tomu byly zmocněny, přičemž není nutné, aby

²⁹⁴ Např. soused v domě, kolega v zaměstnání nebo někdo z rodiny.

²⁹⁵ Viz § 50a odst. 1 o.s.ř.

²⁹⁶ Viz § 50a odst. 2 o.s.ř.

se muselo jednat o zaměstnance nebo členy právnické osoby. Písemnost určenou právnické osobě mohou přijmout také osoby, u nichž je to vzhledem k jejich pracovnímu nebo jinému obdobnému vztahu k adresátu obvyklé (např. zaměstnanci podatelny).

V případě podnikající fyzické osoby jsou oprávněny písemnost přijmout nejen osoby, které k tomu byly zmocněny, ale rovněž osoby, u nichž je to vzhledem k jejich pracovnímu nebo jinému obdobnému vztahu k adresátu obvyklé.²⁹⁷ Uvedené se nevztahuje na advokáty, notáře, soudní exekutory a patentové zástupce, když tyto subjekty mají svou vlastní úpravu vyčleněnou v odstavci čtvrtém § 50a o.s.ř. Pro ně určené písemnosti mohou přijímat jak osoby, které k tomu byly výslovně zmocněny, tak jejich zaměstnanci (např. advokátní koncipient, exekutorský koncipient, atd.). Navíc vykonávají-li uvedené subjekty svou činnost společně s jinými osobami, mohou písemnost přijmout i tyto jiné osoby a jejich zaměstnanci. Ve vztahu k advokátům potom navíc platí, že v případě písemnosti určené advokátovi, který vykonává advokacii jako společník obchodní společnosti, jsou za něj oprávněni písemnost přijmout statutární orgán, ostatní společníci této společnosti nebo její zaměstnanci a osoby, které k tomu byly zmocněny.²⁹⁸ Jestliže vykonává advokát advokacii v pracovním poměru k jinému advokátovi nebo ke společnosti, může za něj písemnost přijmout jeho zaměstnavatel, jeho zaměstnanci a osoby k tomu zmocněné.²⁹⁹

S ohledem na právě uvedené je také důležité podotknout, že na obálce se zeleným pruhem doručované např. advokátovi jako zástupci účastníka řízení by vždy mělo být vedle jeho jména a příjmení uvedeno také označení „advokát“. Díky tomu je zřejmé, že doručovaná písemnost souvisí s advokátní praxí dotyčné osoby a písemnosti tak mohou být předávány i jinému zaměstnanci advokátní kanceláře, který k tomu byl ze strany advokáta pověřen.

²⁹⁷ Viz § 50a odst. 3 o.s.ř.

²⁹⁸ Jak bylo uvedeno výše v této práci, všichni advokáti od 1.7.2012 povinně disponují datovou schránkou, což má v praxi samozřejmě významný dopad i na míru reálného využití těch ustanovení občanského soudního řádu, která jsou věnována osobám oprávněným k přebírání soudních písemností namísto původního adresáta-advokáta.

²⁹⁹ Viz § 50a odst. 5 o.s.ř.

Jestliže se v průběhu soudního řízení zjistí, že příjemce písemnosti nebyl k jejímu převzetí oprávněn, bude se jednat o neúčinné doručení a soud nebude moci pohlížet na danou písemnost jako na řádně doručenou.

6.8. ZÁSTUPCE PRO DORUČOVÁNÍ PÍSEMNOSTÍ

Pro případy, kdy není v rámci civilního řízení možné účastníku nebo jeho zástupci doručovat písemnosti bez obtíží nebo průtahů, upravuje občanský soudní řád institut zástupce pro doručování písemností. Jeho účelem je přispět k urychlení doručování a umožnit soudu reagovat na situace, kdy by účastník řízení nebo jeho zástupce chtěli mařit průběh řízení nepřebíráním doručovaných písemností.

Jestliže není možné doručovat účastníku nebo jeho zástupci písemnosti bez obtíží nebo průtahů, předseda senátu ho bez prodlení vyzve, aby si zvolil pro doručování písemností zástupce.³⁰⁰ Z hierarchie a povahy jednotlivých způsobů doručování vyplývá, že nezbytným předpokladem k tomu je, že nelze doručovat prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky nebo na elektronickou adresu (e-mail), a zároveň že při doručování prostřednictvím některého z doručujících orgánů uvedených v ustanovení § 48 odst. 1 o.s.ř. se vyskytly okolnosti, které měly za následek, že se písemnost nepodařilo vůbec doručit anebo jen s obtížemi nebo s průtahy.³⁰¹ Občanský soudní řád dále v ustanovení § 46c odst. 1 o.s.ř. stanoví, že předseda senátu uvedenou výzvy nemůže učinit, má-li se doručovat prostřednictvím doručujících orgánů uvedených v ustanovení § 48 odst. 2 o.s.ř.

Výzvu ke zvolení zástupce pro doručování ve formě usnesení je nutné účastníkovi řízení nebo jeho zástupci řádně doručit a výzva musí obsahovat poučení o tom, že písemnosti budou jinak doručovány uložením u soudu.³⁰² Odvolání proti tomuto usnesení není přípustné.

Nezvolí-li si účastník nebo jeho zástupce ve stanovené lhůtě zástupce pro doručování písemností nebo není-li možné ani tomuto zástupci bez obtíží a průtahů

³⁰⁰ Viz § 46c odst. 1 o.s.ř.

³⁰¹ DRÁPAL, J., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1-200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 313.

³⁰² Viz § 46c odst. 2 o.s.ř.

doručovat, doručují se písemnosti uložení u soudu, který písemnost doručuje. Za doručenou se pak písemnost považuje dnem uložení.

Troufám si na tomto místě tvrdit, že frekvence použití institutu zástupce pro doručování písemností je v dnešní době naprosto minimální. Stávající koncepce doručování v civilním řízení je postavena na odpovědnosti adresáta za svou adresu pro doručování a umožňuje široké uplatnění fikce doručení. Soudu dnes stačí doručovat adresátovi na jeho zákonnou (evidenční) adresu pro doručování a jak bylo uvedeno výše v této práci, nepřebírání zásilek ze strany adresáta nebrání soudu skončit řízení ve věci. Adresát si dnes musí zajistit řádné přebírání písemností na své adrese pro doručování, jinak nese riziko, že mu soud bude doručovat fikcí a dobere se konečného rozhodnutí ve věci i bez jeho součinnosti. Aspoň z mého pohledu tak je dnes možné vidět výzvu soudu ke zvolení zástupce pro doručování v praxi jen ojediněle.

6.9. DORUČOVÁNÍ ZÁSTUPCI ÚČASTNÍKA ŘÍZENÍ

Občanský soudní řád obsahuje v ustanovení § 50b úpravu doručování písemností v případech, kdy je účastník řízení zastoupen. Může se jednat o zastoupení na základě plné moci (§§ 24 až 28 o.s.ř.), zastoupení na základě rozhodnutí soudu (§§ 29 a 30 o.s.ř.) a zákonné zastoupení (§§ 22 až 23 o.s.ř.). V těchto případech nemusí být písemnost doručována jen prostřednictvím doručujícího orgánu, přesto jsem se rozhodl pro přehlednost a zjednodušení struktury své práce zařadit pojednání o doručování zástupci účastníka řízení záměrně do této kapitoly.

6.9.1. Zastoupení na základě plné moci

Má-li účastník zástupce, doručuje se pouze tomuto zástupci, nestanoví-li zákon jinak.³⁰³ Je-li ale účastník zastoupen zástupcem, kterému udělil plnou moc pouze pro určité úkony, doručuje se tomuto zástupci jen tehdy, pokud ho k tomu plná moc výslovně opravňuje.

Naopak má-li účastník řízení zástupce s procesní plnou mocí, nařídí předseda senátu doručení písemnosti pouze tomuto zástupci, nestanoví-li zákon jinak.³⁰⁴ Těmi

³⁰³ Viz § 50b odst. 1 o.s.ř.

³⁰⁴ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.1.2005, sp. zn. 32 Odo 387/2004.

případy, kdy občanský soudní řád stanoví jinak, jsou situace, kdy se má účastník osobně dostavit k výsledku nebo jinému úkonu soudu nebo má-li něco jiného v řízení osobně vykonat,³⁰⁵ případně rozhodne-li soud o tom, že se má doručit rovněž účastníkovi řízení.³⁰⁶ Ve všech jiných případech bude soud doručovat jenom zástupci s procesní plnou mocí a doručil-li by současně i účastníkovi řízení, nemělo by doručení ve vztahu k němu žádné procesní účinky.³⁰⁷

6.9.2. Zastoupení na základě rozhodnutí soudu

Účastník řízení může být dále zastoupen na základě rozhodnutí soudu, přičemž tuto situaci představuje v první řadě zastoupení opatrovníkem ustanoveným podle ustanovení § 29 o.s.ř. Je-li účastník řízení zastoupen opatrovníkem, písemnosti se doručují pouze tomuto opatrovníku.³⁰⁸ Výjimku z pravidla, že se doručuje jen opatrovníkovi, stanoví ustanovení § 50b odst. 4 písm. c), d), a e) o.s.ř., kde jsou uvedeny případy, kdy je soud povinen doručovat rovněž účastníkovi řízení.

Jiným případem, kdy může být účastník řízení zastoupen na základě rozhodnutí soudu, je situace předvídaná v ustanovení § 30 o.s.ř. Účastníkovi, u něhož jsou předpoklady, aby byl soudem osvobozen od soudních poplatků, předseda senátu ustanoví na jeho žádost zástupce, jestliže je to nezbytně třeba k ochraně jeho zájmů. Pokud to vyžaduje ochrana zájmů účastníka řízení nebo jde-li o ustanovení zástupce pro řízení, v němž je povinné zastoupení advokátem (notářem), ustanoví mu předseda senátu takového zástupce z řad advokátů. Podle ustanovení § 31 odst. 1 o.s.ř. má takto ustanovený zástupce stejné postavení jako zástupce na základě procesní plné moci a proto se ve vztahu k němu plně uplatní shora rozebrané pravidlo, že soud doručuje pouze tomuto zástupci, nestanoví-li zákon jinak.

³⁰⁵ Například dostavit se ke znalci nebo dostavit se na jednání, kde bude proveden výslech účastníka řízení.

³⁰⁶ Viz § 50b odst. 4 písm. a) a e) o.s.ř.

³⁰⁷ Např. běh lhůty pro odvolání proti doručovanému rozsudku by bylo nutné počítat od okamžiku doručení zástupci.

³⁰⁸ Podle ustanovení § 31 odst. 1 o.s.ř. má ustanovený opatrovník stejné postavení jako zástupce na základě procesní plné moci.

6.9.3. Zákonné zastoupení

Další a zároveň poslední případ, kdy je doručováno zástupci účastníka, představuje zákonné zastoupení. Podle ustanovení § 22 o.s.ř. platí, že nemůže-li fyzická osoba před soudem jednat samostatně, musí být zastoupena svým zákonným zástupcem. Jde o případy, kdy účastník řízení nemá pro nedostatek způsobilosti k právním úkonům procesní způsobilost a v takovém případě je nutné doručovat pouze zástupci, nestanoví-li zákon jinak.³⁰⁹

V těch případech, kdy je účastník řízení zastoupen zákonným zástupcem podle ustanovení § 23 o.s.ř.,³¹⁰ doručují se písemnosti v souladu s ustanovením § 50b odst. 4 písm. b) o.s.ř. rovněž účastníku řízení. Jedná se o situaci, kdy účastník řízení sice má procesní způsobilost, ovšem okolnosti případu přesto vyžadují, aby procesní úkony za něho činil jeho zákonný zástupce. Písemnosti se tedy v takovém případě doručují jak zákonnému zástupci, tak samotnému účastníku řízení.³¹¹

6.10. DORUČOVÁNÍ PROSTŘEDNICTVÍM ÚČASTNÍKA ŘÍZENÍ

Od 1. července 2009, tj. od nabytí účinnosti souhrnné novely, může účastník řízení nebo jeho zástupce požádat soud, aby jej pověřil doručením písemnosti. Může jít jak o písemnost určenou do vlastních rukou tak jinou (obyčejnou) písemnost.³¹²

Z hierarchie jednotlivých způsobů doručování vyplývá, že soud možnost nechat doručit písemnost účastníkem řízení nebo jeho zástupcem nemůže využít tehdy, je-li možné doručit písemnost adresátovi při jednání nebo jiném soudním úkonu nebo do datové schránky anebo na elektronickou adresu (e-mail) adresáta. V úvahu tak tento způsob připadá tehdy, přistoupil-li by soud jinak k doručení písemnosti prostřednictvím doručujícího orgánu. I v tomto případě však soud není výslovně žádosti účastníka řízení nebo jeho zástupce o pověření doručením písemnosti povinen vyhovět, pokud by takové

³⁰⁹ Viz § 50b odst. 1 o.s.ř.

³¹⁰ Ustanovení § 23 o.s.ř. stanoví: „vyžadují-li to okolnosti případu, může předseda senátu rozhodnout, že fyzická osoba, která nemá způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu, musí být v řízení zastoupena svým zákonným zástupcem, i když jde o věc, v níž by jinak mohla jednat samostatně“.

³¹¹ DRÁPAL, J., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1-200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 343.

³¹² Viz § 50e odst. 1 o.s.ř.

doručení neodpovídalo požadavkům na hospodárnost a rychlost řízení, zejména existovala-li by v souvislosti s volbou tohoto způsobu doručení písemnosti např. obava ze vzniku průtahů v doručování (řízení).

Pověření doručením písemnosti není soudním rozhodnutím. Ať už soud žádosti vyhoví či nikoliv, žádné rozhodnutí o tom nevydává, ale učiní o tom pouze záznam ve spise. Osobě pověřené doručením soud sdělí adresu pro doručování dotyčného adresáta, avšak tato může doručit předmětnou písemnosti kdekoliv adresáta zastihne.

Aby mohl soud pohlížet na písemnost jako na účinně doručenou, je potřeba, aby adresát převzetí písemnosti písemně potvrdil. Toto písemné potvrzení slouží jako průkaz o doručení (§ 50f odst. 4 o.s.ř.) a musí obsahovat označení doručované písemnosti, která byla soudem vložena do obálky, dále den doručení a podpis adresáta. Písemnost se považuje za doručenou dnem uvedeným v tomto potvrzení o doručení.³¹³

Při doručování účastníkem řízení nebo jeho zástupcem nepřichází v úvahu fikce doručení uvedená v ustanovení § 50c o.s.ř. Jakmile adresát odmítne přijmout písemnost nebo se účastníkovi řízení anebo jeho zástupci nepodaří písemnost doručit, jsou povinni vrátit neprodleně písemnost soudu.³¹⁴ K žádnému náhradnímu doručení písemnosti nedochází a soud musí přistoupit k doručení písemnosti prostřednictvím doručujícího orgánu.

Účastník řízení nebo jeho zástupce nemají vůči státu ani adresátu písemnosti automaticky nárok na náhradu nákladů spojených s doručením. Pouze přizná-li soud později účastníkovi řízení náhradu nákladů řízení, je možné do nich zahrnout účelně vynaložené výdaje vzniklé v souvislosti s doručením.³¹⁵

³¹³ Viz § 50e odst. 2 o.s.ř.

³¹⁴ Viz § 50e odst. 3 o.s.ř.

³¹⁵ DRÁPAL, J., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1-200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 358.

7. NEÚČINNOST DORUČENÍ

Jak již bylo zmíněno výše v textu této rigorózní práce, jednou z nevýhod právní úpravy doručování v civilním řízení účinné do 30. června 2009, byla možnost adresáta písemnosti dosáhnout poměrně snadno neúčinnosti jejího doručení. Účastník řízení, kterému bylo doručeno náhradním způsobem, mohl dodatečně namítat, že se na uvedené adrese ve skutečnosti nezdržoval.³¹⁶ Nemusel přitom uvádět žádný kvalifikovaný důvod, a co hůř, tehdejší právní úprava ani nijak neomezovala dobu, během které mohl dotyčný účastník řízení fikci doručení popřít.³¹⁷ Do účinnosti souhrnné novely totiž ve vztahu k fyzickým osobám existovala vyvratitelná právní domněnka, že se osoba, jíž bylo doručováno, v době doručení a následné úložní době v místě doručování zdržovala. Prokázal-li však adresát písemnosti (i po několika letech), že se na adrese svého trvalého pobytu nezdržoval, resp. že se zdržoval jinde, vedlo to ke zpochybnění právní moci a vykonatelnosti rozhodnutí, v důsledku čehož došlo např. k zastavení výkonu rozhodnutí ze strany exekučního soudu.

Ohledně právnických osob byla situace jiná, když u nich byla již od novely občanského soudního řádu provedené zákonem č. 555/2004 Sb. možnost dosáhnout vyslovení neúčinnosti doručení výrazně omezenější.³¹⁸

Protože stávající právní úprava stanoví narozdíl od té předchozí přísnější režim doručování, založený na mnohem širší aplikaci fikce doručení, obsahuje občanský soudní řád v ustanovení § 50d procesní institut neúčinného doručení. Dle důvodové zprávy k souhrnné novele bylo důvodem jeho zakotvení především zamezení zjevným nespravedlnostem, k jejichž vzniku může za aplikace současných striktních doručovacích pravidel docházet.

³¹⁶ Viz § 46 odst. 6 o.s.ř. ve znění účinném do 30.6.2009.

³¹⁷ K tomu také v praxi samozřejmě docházelo a to zejména ve fázi výkonu rozhodnutí nebo exekuce.

³¹⁸ Viz § 47 odst. 4 a 5 o.s.ř. ve znění účinném do 30.6.2009. K tomu srovnej např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6.11.2008, sp. zn. 2 Afs 89/2008.

7.1. PŘEDPOKLADY VYSLOVENÍ NEÚČINNOSTI DORUČENÍ

Podle současné právní úpravy má adresát, vůči němuž byla uplatněna fikce doručení, možnost soudu navrhnout, aby rozhodl o neúčinnosti doručení. Návrh se podává u odesílajícího soudu, který o něm rozhoduje usnesením. V návrhu na vyslovení neúčinnosti doručení musí být kromě obecných náležitostí podání (§ 42 odst. 4 o.s.ř.) uveden den, kdy se účastník s doručovanou písemností seznámil nebo mohl seznámit, a označení důkazů, kterými má být prokázána včasnost a důvodnost návrhu.³¹⁹

Mezi podmínky, které musí být pro vyslovení neúčinnosti doručení splněny, tak patří:

- omluvitelný důvod, proč se adresát nebo jeho zástupce nemohl s písemností seznámit; a
- podání návrhu na vyslovení neúčinnosti doručení v patnáctidenní lhůtě běžící ode dne, kdy se adresát s písemností seznámil nebo mohl seznámit.

Stávající právní úprava vychází z principu, že každý je odpovědný za svou adresu pro doručování. Nezdržoval-li se adresát písemnosti v okamžiku doručení a následné úložní době na této adrese, je možné k tomu přihlédnout pouze tehdy, měl-li k tomu dotýčný subjekt omluvitelný důvod.

Občanský soudní řád kasuisticky neřeší, co je tímto vážným důvodem míněno, ale lze za něj považovat např. nečekanou hospitalizaci účastníka řízení, služební cestu či dovolenou v délce přesahující dobu uložení písemnosti. Omluvitelným důvodem však nemůže být skutečnost, že se fyzická osoba na adrese pro doručování trvale nezdržuje, a v případě podnikající fyzické osoby a právnické osoby skutečnost, že se na adrese pro doručování nezdržuje nikdo.³²⁰

Dle současné právní úpravy tak není způsobilým důvodem pro vyslovení neúčinnosti doručení, jako tomu bylo do přijetí souhrnné novely, pouhé tvrzení účastníka, že se na adrese trvalého bydliště nezdržoval. V odůvodnění návrhu na vyslovení neúčinnosti doručení je nutné soudu dostatečně osvětlit dodatečný (omluvitelný) důvod, pro který se dotýčný adresát nemohl s písemností seznámit.

³¹⁹ Viz § 50d odst. 1 o.s.ř.

³²⁰ Viz § 50d odst. 4 o.s.ř.

Právní úprava neúčinnosti doručení je zároveň plně aplikovatelná i ve vztahu k doručování prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky. Omluvitelný při náhradním doručení do datové schránky je důvod, jenž spočívá v povaze překážky, pro niž se osoba, která má s ohledem na rozsah svého oprávnění přístup k dodané listině, nemohla včas přihlásit do datové schránky.³²¹

Narozdíl od sporných řízení, kde musí účastník řízení vždy podat návrh na vyslovení neúčinnosti doručení, ohledně nesporných řízení (§ 120 odst. 2 o.s.ř.) občanský soudní řád stanoví, že se návrh účastníka řízení nevyžaduje, je-li z obsahu spisu zřejmé, že se účastník řízení nebo jeho zástupce z omluvitelných důvodů nemohl seznámit nebo neseznámil s písemností, přičemž soud zde tak může vyslovit neúčinnost doručení z vlastní iniciativy i bez návrhu, navíc aniž by v tom byl omezen jakoukoli lhůtou.³²²

Návrh, že doručení je neúčinné, je nutné podat do 15 dnů ode dne, kdy se adresát s doručovanou písemností seznámil nebo mohl seznámit. Návrh na vyslovení neúčinnosti doručení však nelze podat tehdy, co již nabyl právní moci rozsudek, kterým bylo vysloveno, že se manželství rozvádí, že je neplatné nebo že zde není a rozsudek, kterým bylo vysloveno zrušení, neplatnost nebo neexistence registrovaného partnerství.³²³ U těchto rozsudků je tak stanovena objektivní lhůta k podání návrhu a v případě jejího uplynutí je úplně lhostejné, že se s nimi adresát nemohl seznámit byť i z omluvitelného důvodu.

Co se jeví při pohledu na ustanovení upravující institut vyslovení neúčinnosti doručení jako problematické, je skutečnost, že zde není, kromě rozhodnutí uvedených ve třetím odstavci § 50d o.s.ř., vymezen okruh rozhodnutí, které by nebylo možné postupem dle § 50d o.s.ř. napadnout. Dané ustanovení nijak nerozlišuje např. rozsudek od obyčejného přípisu či výzvy účastníkům řízení. Skrze domáhání se neúčinnosti

³²¹ DRÁPAL, J., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1-200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 354.

³²² Viz § 50d odst. 2 o.s.ř.

³²³ Viz § 50d odst. 3 o.s.ř.

doručení tak lze úmyslně protahovat řízení, když např. žalovaný bude napadat účinnost doručení u jakéhokoli usnesení, které mu bylo doručeno náhradním způsobem.³²⁴

7.2. ROZHODNUTÍ O NÁVRHU NA VYSLOVENÍ NEÚČINNOSTI DORUČENÍ

Opožděně podaný návrh odesílající soud zamítne bez ohledu na skutečnost, že na straně adresáta skutečně existoval omluvitelný důvod, pro nějž se s danou písemností nemohl seznámit. V případě zamítnutí návrhu na určení neúčinnosti doručení je pak odvolání přípustné pouze tehdy, rozhodoval-li o návrhu soud prvního stupně. Proti rozhodnutí odvolacích soudů a dovolacího soudu o zamítnutí návrhu na určení neúčinnosti doručení občanský soudní řád odvolání, resp. dovolání, nepřipouští.

Pokud soud vyhověl návrhu na vyslovení neúčinnosti doručení, není proti tomuto usnesení přípustný opravný prostředek.³²⁵

Za situace, kdy je navrhovatel úspěšný a soud tak rozhodne o neúčinnosti doručení, považuje se písemnost za doručenou dnem právní moci rozhodnutí o neúčinnosti. Avšak k opětovnému doručování příslušné písemnosti nedochází, nýbrž okamžikem právní moci rozhodnutí o neúčinnosti doručení vzniká fikce, že písemnost byla adresátu účinně doručena a adresátu od této chvíle počíná běžet např. lhůta k podání opravného prostředku proti rozhodnutí, které mu bylo původně neúčinně a nyní řádně doručeno.³²⁶ Vzniká tak ovšem paradoxní situace, kdy účastník řízení předmětnou písemnost v rukou třeba nikdy neměl, ale z pohledu zákona se má za to, že mu byla řádně doručena. I když o tom tedy občanský soudní řád výslovně nehovoří, v praxi je žádoucí, aby soud přesto zaslal účastníkovi řízení spolu s rozhodnutím o neúčinnosti doručení i rozhodnutí, jehož neúčinnosti doručení se dotýčný účastník řízení úspěšně domáhal.³²⁷

³²⁴ SVOBODA K., SUK M., ZEMAN P., Doručování v soudním řízení, Linde Praha, akciová společnost, 2009, str. 150.

³²⁵ Viz § 202 odst. 1 písm. m) o.s.ř.

³²⁶ DRÁPAL, J., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1-200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 356.

³²⁷ SVOBODA K., SUK M., ZEMAN P., Doručování v soudním řízení, Linde Praha, akciová společnost, 2009, str. 155.

Ze všeho shora uvedeného je zřejmé, že zásadní nedostatky úpravy účinné do přijetí souhrnné novely, spočívající zejména v jednoduché možnosti popření fikce doručení konkrétní písemnosti, jsou za stávající právní úpravy odstraněny. Koncepce prohlášení neúčinnosti doručení je přizpůsobena současnému přísnému doručovacímu režimu a jde ruku v ruce s odpovědností adresátů za přebírání soudních písemností, která dnes patří mezi jeden ze stěžejních principů celé koncepce doručování v civilním řízení. Protože by však dnešní přísná úprava režimu doručování soudních písemností mohla být v některých případech nepřiměřeně tvrdá, pamatuje občanský soudní řád právě i na institut neúčinnosti doručení.

8. DORUČOVÁNÍ DO CIZINY

Ve vztahu k doručování do ciziny občanský soudní řád stanoví, že se postupuje podle mezinárodní smlouvy nebo podle přímo použitelného předpisu Evropských společenství upravujícího doručování soudních a mimosoudních písemností anebo podle zvláštního právního předpisu.³²⁸

Vstup České republiky do Evropské unie znamenal pro naši zemi v mnoha ohledech významný předěl, a nejinak tomu bylo i v případě postupu při doručování. S ohledem na zásadu aplikační přednosti je totiž od 1.5.2004 při doručování písemností do kteréhokoliv z členských států Evropské unie nutné postupovat podle právních předpisů Společenství. Z toho je zřejmé, že od uvedeného dne je tak postup při doručování do cizího státu odlišný v závislosti na tom, zda stát, do něhož je třeba písemnost doručit, je členským státem Evropské unie či nikoliv.

S ohledem na tuto skutečnost se následující část práce od tohoto určujícího hlediska odvíjí a text kapitoly je tak podle toho pro přehlednost uspořádán.

8.1. DORUČOVÁNÍ V RÁMCI EVROPSKÉ UNIE

V současné době je základním právním předpisem upravujícím doručování v rámci Evropské unie nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1393/2007 ze dne 13.11.2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech (dále jen „**Nařízení**“). Nařízení je účinné od 13.11.2008 a nahradilo předchozí nařízení Rady (ES) č. 1348/2000 ze dne 29.5.2000.³²⁹

Nařízení přináší především zjednodušení celého postupu při doručování a v konečném důsledku tedy celkové zrychlení procesu doručení konkrétní písemnosti. Samo Nařízení výslovně uvádí, že je aplikovatelné ve všech členských státech, přičemž

³²⁸ Viz § 50j odst. 1 o.s.ř.

³²⁹ Dle bodu 5 úvodních ustanovení Nařízení se přijetím předcházejícího nařízení Rady (ES) č. 1348/2000, o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních, sice obecně zlepšilo a urychlilo do té doby neuspokojivé předávání a doručování písemností mezi členskými státy, ale provádění určitých ustanovení nicméně nadále nebylo úplně ideální a proto bylo nutné přistoupit k aktualizaci dané právní úpravy.

za členský stát považuje všechny členské státy Evropské unie s výjimkou Dánska.³³⁰ Ve skutečnosti však Dánsko potvrdilo svůj záměr provádět obsah Nařízení na základě paralelní dohody uzavřené s Evropským společenstvím a tak se Nařízení v současnosti uplatní i ve vztahu k Dánsku.³³¹

Před vstupem České republiky do Evropské unie se postupovalo při doručování zejména podle mnohostranných a dvoustranných mezinárodních úmluv o právní pomoci. Nejdůležitější takovou mnohostrannou úmluvu představuje haagská Úmluva o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních ze dne 15.11.1965.³³²

Příkladem dvoustranných úmluv, které měly před aplikací mnohostranných úmluv přednost a zohledňovaly některá specifika mezi konkrétními státy, je pak nutné uvést na prvním místě zejména dvoustranné smlouvy České republiky se Slovenskem, Maďarskem a Polskem, které umožňovaly přímý styk justičních orgánů mezi sebou.

Po 1. květnu 2004 však s ohledem na princip aplikační přednosti představuje Nařízení primárně použitelnou normu, aplikovatelnou před mnohostrannými a dvoustrannými smlouvami o právní pomoci. Nařízení sice nebrání členským státům, aby zachovávaly nebo uzavíraly dohody týkající se urychlení nebo zjednodušení zasílání písemností za předpokladu, že jsou s tímto nařízením slučitelné,³³³ ale to nic nemění na tom, že doručování dle dvoustranných smluv je v současnosti již jen postupem subsidiárním a orgány České republiky by měly při doručování v rámci zemí Evropské unie postupovat výlučně podle Nařízení.

8.1.1. Působnost Nařízení

Ve vztahu k Nařízení je na prvním místě nutné podrobit bližšímu zkoumání samotnou oblast jeho působnosti, aby bylo zřejmé, v jakých situacích jej lze a v jakých nelze použít.

³³⁰ Článek 1 odst. 3 Nařízení.

³³¹ Dohoda mezi Evropským společenstvím a Dánským královstvím o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních publikována v Úředním věstníku Evropské unie L 331, ze dne 10.12.2008, s. 21.

³³² Haagská úmluva byla uveřejněna pod č. 85/1982 Sb.

³³³ Bod 23 úvodních ustanovení Nařízení.

Nařízení se použije na občanské a obchodní věci, kdy musí být soudní nebo mimosoudní písemnost zaslána z jednoho členského státu do druhého za účelem doručení v druhém členském státě.³³⁴

Pojem občanská a obchodní věc

K určení toho, co podřadit, resp. nepodřadit pod pojem občanské a obchodní věci, nám do jisté míry napomáhá samotné Nařízení, které výslovně v článku 1 odst. 1 uvádí, že Nařízení se nevztahuje na daňové, celní a správní věci ani na odpovědnost státu za jednání nebo opomenutí při výkonu státní moci.

K vymezení pojmu občanské a obchodní věci však výrazně přispívá zejména judikatura Soudního dvora Evropské Unie³³⁵ (dále jen „**Soudní dvůr**“) týkající se nařízení Brusel I.³³⁶ Podle ní by těmto dvěma pojmům měl být dán samostatný (autonomní) význam, jenž má být odvozen z cílů a systému dotčených právních předpisů Společenství a obecných zásad, které jsou základem vnitrostátních právních systémů jako celku.

Soudní dvůr vymežil hranici mezi věcmi občanskými a obchodními na jedné straně, a ostatními věcmi na straně druhé, po stejné linii, která od sebe odděluje věci veřejnoprávní a soukromoprávní. Rozsah pojmu občanská a obchodní věc je určen především v závislosti na skutečnostech, které charakterizují povahu právních vztahů mezi stranami sporu, anebo předmět tohoto sporu.³³⁷

Za veřejnoprávní, nikoliv občanskou a obchodní, je nutné považovat takovou věc, v níž veřejný orgán jednal při výkonu svých veřejnoprávních pravomocí.³³⁸ Pokud byla povinnost žalovaného stanovena veřejným právem a orgán veřejné moci jako žalobce jedná v rámci svých veřejnoprávních pravomocí, není v takovém případě dána

³³⁴ Článek 1 odst. 1 Nařízení.

³³⁵ Dříve Evropský soudní dvůr (ESD) do nabytí účinnosti Lisabonské smlouvy ke dni 1.12.2009.

³³⁶ Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22.12.2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

³³⁷ Viz rozsudek Soudního dvora ze dne 28.4.2009 ve věci C-420/07, Meletis Apostolides proti David Charles Orams a Linda Elizabeth Orams.

³³⁸ Viz rozsudek Soudního dvora ze dne 14.10.1976 ve věci C-29/76, LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG proti Eurocontrol.

věcná působnost Nařízení.³³⁹ Například žaloba na náhradu škody způsobené jednotlivci následkem trestného činu spadá pod oblast působnosti pojmu občanské nebo obchodní věci, ovšem nikoliv v případech, kdy je škůdce považován za orgán veřejné moci, resp. kdy jednal při výkonu veřejné moci.³⁴⁰

Ve věci *Freistaat Bayern*³⁴¹ Soudní dvůr dovedl, že pokud se bude žaloba řídit soukromým právem, bude do věcné působnosti Nařízení spadat, i když ji podá osoba veřejného práva, přičemž Soudní dvůr dospěl v tomtéž rozhodnutí dále k závěru, že může-li podat žalobu pouze osoba veřejného práva, která jediná je k tomu ustanovením veřejného práva oprávněna, může být přesto dána působnost Nařízení, je-li povaha žalovaného závazku soukromoprávní. Pro určení, zda je věc občanské a obchodní povahy, jsou tak důležitá dvě hlediska, za prvé předmět sporu a za druhé povaha konkrétního právního vztahu mezi zúčastněnými stranami.³⁴²

Spory vyplývající z odpovědnosti státu za jednání nebo opominutí způsobená při výkonu státní moci (tzv. *acta iure imperii*) jsou svou povahou nárokem vyplývajícím z nesprávného výkonu veřejnoprávní pravomoci na straně státu (jeho orgánů) a Nařízení je samo explicitně prohlašuje v čl. 1 odst. 1 za věci nespádající do jeho působnosti.

Jedním z rozhodnutí, kde se Soudní dvůr rovněž zabýval výkladem pojmu občanská a obchodní věc, byl rozsudek Soudního dvora ve věci *Realchemie Nederland*.³⁴³ Soudní dvůr zde přijal závěr, že pokuta uložená usnesením okresního soudu za porušení povinnosti stanovené v rozhodnutí o předběžném opatření spadá pod pojem občanská a obchodní věc, když dovedl, že rozhodující je nikoliv povaha samotného rozhodnutí o předběžném opatření, ale povaha práv, jejichž ochranu zajišťuje. I přestože pokuta uložená v dané věci ze strany německého okresního soudu

³³⁹ Viz rozsudek Soudního dvora ze dne 16.12.1980 ve věci C-814/79, *Nizozemsko proti Rüffer*.

³⁴⁰ Viz rozsudek Soudního dvora ze dne 21.4.1993 ve věci C-172/91, *Volker Sonntag proti Hansi Waidmannovi, Elisabeth Waidmann a Stefanu Waidmannovi*

³⁴¹ Viz rozsudek Soudního dvora ze dne 12.5.1998 ve věci C-85/96, *María Martínez Sala proti Freistaat Bayern*.

³⁴² Soudní dvůr se k vymezení pojmu občanská a obchodní věc vyjádřil například také v rozhodnutí ve věci C-266/01, *Préservatrice fonciere TIARD SA proti Staat der Nederlanden* ze dne 15.5.2003, nebo například v rozhodnutí ve věci C-271/00, *Gemeente Steenbergem proti Luc Baten* ze dne 14.11.2002.

³⁴³ Rozsudek Soudního dvora ze dne 18.10.2011 ve věci C-406/09, *Realchemie Nederland BV proti Bayer CropScience AG*.

měla sankční charakter, a odůvodnění usnesení, v němž byla uložena, výslovně hovořilo o trestním charakteru této pokuty, nic to nemění na tom, že v dané věci šlo o spor mezi dvěma soukromými subjekty. Cílem podané žaloby byla ochrana soukromých práv, a stejně tak právní vztah existující mezi dotčenými účastníky představoval právní vztah soukromého práva, načež věc je tak třeba podřadit pod pojem věci občanské a obchodní.

Pojem soudní a mimosoudní písemnost

Vedle pojmu občanská a obchodní věc dále článek 1 odst. 1 Nařízení ve vztahu k působnosti tohoto právního předpisu stanoví, že Nařízení se použije na doručování soudních a mimosoudních písemností. Samo Nařízení, stejně jako jemu předcházející nařízení Rady ES č. 1348/2000, však vlastní definici soudní a mimosoudní písemnosti neobsahuje.

V případě písemnosti soudní je obsah tohoto pojmu vcelku zřejmý. Půjde o písemnost vzniklou v rámci konkrétního soudního řízení, představující procesní úkon účastníka nebo soudu. Společně těmto dokumentům je to, že jsou výsledkem dříve zahájeného soudního řízení anebo mají za cíl k zahájení takového řízení sloužit. Bude se tak jednat například o žalobu, rozsudek, předvolání účastníků, apod.

Vymezení obsahu pojmu mimosoudní písemnost by se však mohlo jevit složitější, a to zejména v tom smyslu, zda musí tato doručovaná písemnost (nespadající pod pojem soudní písemnost)³⁴⁴ nějakým způsobem souviset s probíhajícím soudním řízením, anebo se může jednat o písemnosti s probíhajícím ani zamýšleným soudním řízením nijak nesouvisející, doručované úplně mimo jeho kontext.

Odpověď na položenou otázku poskytl Soudní dvůr ve svém rozhodnutí ve věci Roda Golf,³⁴⁵ kde dovedl, že doručení notářského zápisu, vzniklého bez vazby na konkrétní soudní řízení, soudem, spadá pod působnost nařízení č. 1348/2000.³⁴⁶

Dle odůvodnění tohoto rozhodnutí směřují článek 65 Smlouvy o založení Evropského společenství a nařízení Rady ES č. 1348/2000 k zavedení režimu

³⁴⁴ Může se jednat například o námitku započtení účastníka řízení.

³⁴⁵ Viz rozsudek Soudního dvora ze dne 25.6.2009 ve věci C-14/08, Roda Golf & Beach Resort SL.

³⁴⁶ Dnes tedy pod režim nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1393/2007 ze dne 13.11.2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech, které nařízení č. 1348/2000 ze dne 29.5.2000 nahradilo.

doručování v rámci Společenství, jehož účelem je řádné fungování vnitřního trhu, a s ohledem na daný cíl není možné spolupráci stanovenou v uvedeném článku a uvedeném nařízení omezit jen na soudní řízení, neboť taková spolupráce se může projevit jak v rámci soudního řízení, tak mimo něj, neboť uvedená spolupráce má přeshraniční dopad a je nezbytná pro řádné fungování vnitřního trhu.

Ze závěrů uvedených v tomto rozhodnutí tak lze dovozovat, že doručovaná mimosoudní písemnost nemusí nijak souviset s probíhajícím nebo zamýšleným soudním řízením a podmínkou použití Nařízení pro doručení mimosoudní písemnosti tak je potřeba takového doručení z důvodu zajištění řádného fungování vnitřního trhu.³⁴⁷ Minimálně se uvedený závěr uplatní ve vztahu k listině vyhotovené notářem ve formě notářského zápisu, jejíž doručení na požádání jedné soukromé osoby jiné soukromé osobě prostřednictvím soudu bylo předmětem zkoumání uvedeného rozhodnutí ze strany Soudního dvora. V souvislosti se závěrem přijatým v tomto rozhodnutí tak lze poukázat ještě na jeden jeho rozměr, a totiž ten, že v podstatě umožňuje, aby jakákoliv listina, sepsaná ve formě notářského zápisu, mohla být na požádání kteréhokoliv subjektu doručována v rámci členských států Evropské unie prostřednictvím soudů, a ještě k tomu ve většině případů zdarma.³⁴⁸ Soudy přitom musí takové žádosti o doručení vyhovět a skrze uvedené rozhodnutí Soudního dvora jsou tak v podstatě vázány výkonem určité zprostředkované doručovací služby.³⁴⁹

Vyloučení použití Nařízení v případě neznámé adresy

Stejně jako tomu bylo již za předcházejícího nařízení Rady ES č. 1348/2000, tak i stávající Nařízení obsahuje pravidlo, podle něž se Nařízení nepoužije v těch situacích, kdy není známa adresa osoby, které má být daná písemnost doručena.³⁵⁰ Avšak i v těch případech, kdy je adresa neznámá, resp. dotyčný adresát je neznámý na adrese uvedené v žádosti o doručení, by dožádaný soud měl dle mého názoru přistoupit v rámci svých

³⁴⁷ GRYGAR J., Doručení notářského zápisu mimo rámec soudního řízení v členských státech EU, Soudce, 2010, č. 3, str. 30.

³⁴⁸ Jak bude uvedeno níže, ve většině zemí Evropské unie doručování podle Nařízení nepodléhá zpoplatnění.

³⁴⁹ GRYGAR J., Doručení notářského zápisu mimo rámec soudního řízení v členských státech EU, Soudce, 2010, č. 3, str. 31.

³⁵⁰ Článek 1 odst. 2 Nařízení.

možností k pátrání po pobytu dotyčného adresáta a nikoliv se s poukazem na uvedené pravidlo okamžitě věci zbavovat, resp. se jí vůbec nezabývat.³⁵¹

Z vlastní praxe vím, že např. prostřednictvím samotné databáze soudu (např. ISAS) se nejednou podařilo ve vztahu k určité osobě, jíž bylo třeba doručit příslušnou písemnost, dohledat i jinou její potencionální adresu pobytu, než dožadujícím soudem uváděnou. Proti některým lidem jsou totiž vedena často různá řízení zahájená s různým časovým odstupem, a v nejednom případě bývá adresa uváděná v jednom řízení, byť i třeba několik let skončeném, rozdílná od té, kterou má dožádaný soud k dispozici ve vztahu k hledané osobě dnes, v souvislosti s jiným probíhajícím řízením. Pořád by se nemělo zapomínat na vlastní účel doručování, kterým je nepochybně seznámení dotyčné osoby s příslušnou informací, ať už předávanou ústně při jednání nebo zprostředkovaně skrze doručovanou písemnost.³⁵² Putovala-li určitá písemnost od dožadujícího soudu k dožádanému přes polovinu Evropy, představuje pak úkon dožádaného soudu spočívající např. v několika sekundové lustraci hledané osoby v informačním systému soudu pouhou maličkost, která ale může mít z pohledu dožadujícího soudu a jednotlivých účastníků cizozemského soudního řízení veliký přínos, např. pro další bezprůtahový postup ve věci. Takový přístup, oproštěný od čirého formalismu, považuji za žádoucí, přesně v duchu hodnot zakotvených nejen v Nařízení, ale i ve vztahu k proklamovanému postulátu jednoty a vzájemné spolupráce zemí Evropské unie.³⁵³

Pokud místo pobytu adresáta známo nebude, což se samozřejmě v praxi také stává, bude potřeba zaujmout procesní postup, jenž příslušné vnitrostátní procesní právo

³⁵¹ Shodně např. SVOBODA K., SUK M., ZEMAN P., *Doručování v soudním řízení*, Linde Praha, akciová společnost, 2009, str. 199.

³⁵² O podtržení významu reálného předání doručované informace svědčí ustanovení § 50j odst. 2 o.s.ř., v němž se uvádí, že je-li doručováno do ciziny, a nelze-li zjistit datum doručení písemnosti, avšak z obsahu listiny nebo jiného úkonu adresáta jednoznačně vyplývá, že mu písemnost byla doručena, platí, že písemnost byla doručena dnem, kdy byla odesílajícímu soudu předložena taková listina nebo kdy byl u soudu učiněn takový úkon.

³⁵³ Význam činnosti spočívající v pátrání po pobytu adresáta podtrhl například rozsudek Soudního dvora ze dne 15.3.2012 ve věci C-292/10, G proti Cornelius de Visser. Podle závěrů zde přijatých je provedení veškerých možných pátrání po pobytu žalovaného, která ukládají zásady řádné péče a dobré víry, podmínkou, aby proti žalovanému, kterému byla žaloba při nemožnosti zjistit místo jeho pobytu doručena zveřejněním podle vnitrostátního práva, mohl být vynesena rozsudek pro zmeškání.

té které země předvídá a při němž bude možné v řízení dál pokračovat. V podmínkách České republiky přichází v úvahu v případě, kdy nebylo možné doručit fyzické osobě písemnost v cizině, ustanovit dotyčnému adresátu opatrovníka jako osobě, jíž se nepodařilo doručit na známou adresu v cizině.³⁵⁴

8.2. ZPŮSOBY DORUČOVÁNÍ DLE NAŘÍZENÍ

Nařízení stanoví několik způsobů doručování soudních a mimosoudních písemností v občanských a obchodních věcech. Patří mezi ně:

- doručování prostřednictvím odesílajících a přijímacích subjektů;
- zaslání konzulární nebo diplomatickou cestou;
- doručování diplomatickými nebo konzulárními zástupci;
- prostřednictvím poštovních služeb; a
- přímým doručením.

K výčtu jednotlivých způsobů doručování zakotvených v Nařízení je nutné hned zkraje učinit důležitou poznámku, a totiž že Nařízení mezi nimi nevytváří žádnou hierarchii. Předmětnou písemnost lze doručit jedním nebo druhým z těchto způsobů nebo souběžně několika způsoby. Není tak nutné, aby např. určitá písemnost musela být doručována přednostně jedním z těchto způsobů a až v případě neúspěšného pokusu o doručení by šlo přistoupit k nějakému jinému způsobu. Tento závěr dovodil Soudní dvůr ve známém rozhodnutí ve věci Plumex proti Young Sports,³⁵⁵ kde zároveň poznamenal, že v případě souběhu způsobů doručování stanovených v Nařízení, je pro určení počátku procesní lhůty spojené s realizací doručení ve vztahu k adresátovi třeba vycházet z data prvního platně uskutečněného doručení.

³⁵⁴ Podle ustanovení § 29 odst. 3 o.s.ř. platí, že „pokud neučiní jiná opatření, může předseda senátu ustanovit opatrovníka také neznámým dědicům zůstavitele, nebyl-li dosud v řízení o dědictví stanoven okruh jeho dědiců, účastníků, jehož pobyt není znám, jemuž se nepodařilo doručit na známou adresu v cizině, který byl stížen duševní poruchou nebo z jiných zdravotních důvodů se nemůže nikoliv jen po přechodnou dobu účastnit řízení nebo který není schopen srozumitelně se vyjadřovat“.

³⁵⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 9.2.2006 v věci C-473/04, Plumex proti Young Sports NV.

Další podkapitola analyzuje v praxi nejpoužívanější způsob doručování, který by se pro širší svého uplatnění dal označit způsobem základním, a jehož podstatou je spolupráce tzv. odesílajících a přijímajících subjektů.

8.2.1. Doručování prostřednictvím odesílajících a přijímajících subjektů

Nadepsanému způsobu doručování, tj. zasílání písemností skrze odesílající a přijímající subjekty, je v Nařízení věnována pozornost největší a právě tento způsob má v praxi představovat nejvýznamnější zjednodušení a urychlení celého procesu doručování jednotlivých písemností. Sám jsem musel k doručování prostřednictvím tohoto formulářového systému také několikrát přistoupit a na základě vlastních poznatků tak mohu říci, že ač mu nepochybně nelze pro jeho relativní jednoduchost odepřít přínos pro soudní praxi, má rovněž některá svá úskalí.

Celá koncepce tohoto způsobu doručování je postavena na spolupráci tzv. odesílajících a přijímajících subjektů. Podle článku 2 odst. 1 a 2 Nařízení má každý členský stát Evropské unie povinnost určit si jednak subjekty příslušné pro přijímání soudních a mimosoudních písemností z ostatních zemí Evropské unie (tzv. přijímající subjekty), jednak subjekty příslušné pro zasílání soudních a mimosoudních písemností, které mají být doručeny na území jiného členského státu Evropské unie (tzv. odesílající subjekty). Zvolené subjekty a jejich případné pozdější změny je nutné nahlásit Evropské komisi, která zajišťuje jejich zveřejnění v úředním věstníku.³⁵⁶

V České republice jsou přijímajícími subjekty všechny okresní soudy. Odesílajícími subjekty jsou pak okresní soudy, krajské soudy, vrchní soudy, Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, soudní exekutoři, okresní státní zastupitelství, krajská státní zastupitelství, vrchní státní zastupitelství a Nejvyšší státní zastupitelství.³⁵⁷ Každý členský stát je zároveň povinen určit jeden³⁵⁸ ústřední orgán pověřený poskytováním podpory a pomoci, například při hledání řešení jednotlivých obtíží vzniklých

³⁵⁶ Článek 2 odst. 4 a 5 Nařízení.

³⁵⁷ Z uvedeného výčtu je zřejmé, že se zde nenachází notář, který je tak například v rámci působnosti soudního komisaře povinen požádat o doručení písemnosti příslušný okresní soud.

³⁵⁸ Podle čl. 3 Nařízení však mohou federativní státy, státy, ve kterých se používá více právních systémů, nebo státy s autonomními územními celky určit více než jeden ústřední orgán.

v souvislosti doručováním podle Nařízení, přičemž v České republice je tímto orgánem Ministerstvo spravedlnosti ČR.

Samotný způsob doručení konkrétní písemnosti je založen na kooperaci takto určených orgánů jednotlivých členských států. Zjednodušeně řečeno vše funguje tak, že odesílající subjekt (např. český soudní exekutor) zašle příslušnou písemnost přijímajícímu subjektu v jiném členském státě Evropské unie (např. okresnímu soudu v Nitře) a ten zajistí její doručení adresátovi.³⁵⁹

Odesílající subjekt musí primárně zjistit příslušný přijímající orgán státu, v němž má být konkrétní písemnost doručena. Pro účely vyhledávání nejen odesílajících a přijímajících subjektů, ale i mnoha dalších užitečných informací, slouží Evropský soudní atlas ve věcech občanských (dále jen „**Justiční atlas**“).³⁶⁰ Po zadání požadovaných kritérií do příslušných kolonek, jako je název státu apod., vyhledá aplikace Justičního atlasu žadateli všechny dostupné justiční orgány, které dotyčný členský stát nahlásil Evropské komisi jako přijímající subjekty příslušné k doručování písemností podle Nařízení v dané geografické oblasti.

Po zvolení příslušného orgánu si odesílající subjekt otevře elektronický formulář žádosti o doručení písemnosti.³⁶¹ Jedná se o jakýsi průvodní formulář, jehož obsah je dán přílohou č. 1 Nařízení, a který není zdaleka jediným, se kterým přijde příslušná soudní osoba v rámci tohoto způsobu doručování do styku. Justiční atlas obsahuje v souladu s Nařízením celkem sedm níže uvedených formulářů, jejichž využití a význam v průběhu procesu doručování bude objasněn dále v této práci. Jedná se o tyto formuláře:

- Žádost o doručení písemností
- Potvrzení o přijetí
- Oznámení o vrácení žádosti a písemnosti

³⁵⁹ Celý proces by se v podstatě dal připodobnit civilnímu dožádání prováděnému soudy běžně v rámci České republiky podle ustanovení § 39 o.s.ř.

³⁶⁰ Viz http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/index_cs.htm

³⁶¹ Usnadnění představuje například to, že Justiční atlas sám automaticky „překlopí“ identifikační údaje vztahující se k (v předchozím kroku) navolenému přijímajícímu orgánu přímo do formuláře, čímž se zamezí např. potencionálním chybám vzniklým při zdoluhavém přepisování identifikačních údajů přijímajících orgánů (např. adresa, tel. číslo, fax, e-mail, apod.).

- Oznámení o předání žádosti a písemnosti příslušnému přijímajícímu subjektu
- Oznámení o přijetí místně příslušným přijímajícím subjektem odesílajícímu subjektu
- Potvrzení o doručení nebo nedoručení písemností
- Informování adresáta o právu odmítnout přijetí písemnosti

Formulář žádosti o doručení písemnosti je nutné vyplnit v úředním jazyce přijímajícího členského státu, případně v jazyce, jenž členský stát místa doručení označil za jazyk, ve kterém žádosti přijímá (dále jen „**úřední jazyk**“).³⁶² Nařízení stanoví členským státům povinnost oznámit, které úřední jazyky jsou pro něho přijatelné pro účely vyplňování formulářů.³⁶³ Například Česká republika přijímá formuláře vyplněné vedle českého jazyka také v jazyce slovenském, anglickém a německém.

Praktické je, že formulář ve své spodní části sám nabízí ve vztahu ke každé zemi konkrétní jazyky, které daný stát pro účely doručování podle Nařízení připustil, přičemž aplikace na konci formuláře navíc umožňuje uskutečnit automatizovaný překlad formuláře do vybraného jazyka.³⁶⁴

Samotný postup při vyplňování formuláře je jednoduchý a intuitivní, když program sám navádí dotyčnou osobu krok za krokem až po finální možnost vytisknutí formuláře. Proto si zde pro účely této práce vystačíme ve vztahu k vyplňování formuláře s výše uvedeným, a zaměříme se dále na některé jiné otázky vztahující se k tomuto způsobu doručování.

Výhodou systému doručování prostřednictvím odesílajících a přijímajících subjektů je mimo jiné to, že formuláře ani doručované písemnosti nemusí být úředně ověřeny.³⁶⁵ Odesílající orgán jen vytiskne průvodní žádost o doručení písemnosti

³⁶² Článek 4 odst. 3 Nařízení.

³⁶³ Článek 10 odst. 2 věta druhá Nařízení.

³⁶⁴ Jazyk formuláře nemusí být totožný s jazykem, do něhož jsou přeloženy doručované písemnosti.

³⁶⁵ Viz článek 4 odst. 4 Nařízení.

a připojí k ní odpovídající počet³⁶⁶ vyhotovení písemnosti, která má být na území jiného členského státu doručena.

Je na každém státu, aby určil formu, v níž bude žádosti o doručení přijímat. Z informací uvedených v Justičním atlasu vyplývá, že Česká republika akceptuje žádosti doručené prostřednictvím faxu, elektronické pošty a provozovatele poštovních služeb.³⁶⁷

Z vlastních poznatků vím, že většina této mezistátní komunikace ve vztahu k žádostem o doručení dnes probíhá skrze provozovatele poštovních služeb. Vytištěnou průvodní žádost a příslušnou doručovanou písemnost je vhodné zkontrolovat, aby neobsahovala např. překlepy, a poté se vše jen vloží do obálky a zašle na mezinárodní (tzv. růžovou) doručenkou přijímajícímu subjektu.

Příslušnou průvodní žádost, stejně jako doručovanou písemnost, je pochopitelně potřeba dát před zalepením a odesláním příslušné soudní osobě podepsat. Jen u zasílání mimosoudních písemností, třeba v případě žádosti insolvenčního správce o doručení věřitelům žijícím v cizině, jimž se nedaří doručovat klasickou poštou, se samozřejmě podpis soudce nebo otisk kulatého razítka nepřipojuje. Ačkoliv je to soud, který doručování zajišťuje, nemění to nic na charakteru písemnosti jako mimosoudní.

Samotné Nařízení apeluje na přijímající orgány, aby doručovaly předmětné písemnosti v co možná nejkratší době, nejpozději však ve lhůtě jednoho měsíce od přijetí žádosti o doručení,³⁶⁸ přičemž zároveň stanoví, že přijímající orgán je povinen ve lhůtě sedmi dnů od obdržení žádosti zaslat odesílajícímu orgánu sdělení o tom, že žádost o doručení skutečně obdržel (formulář Potvrzení o přijetí).³⁶⁹

I když jsem ve své praxi nemusel přistoupit k doručování do zahraničí prostřednictvím tohoto formulářového systému tak často, na základě zkušeností, které mám, musím bohužel konstatovat, že uvedené lhůty stanovené Nařízením zůstávají

³⁶⁶ Obvykle se zasílá jedno vyhotovení, avšak přeje-li si odesílající subjekt, aby mu byla spolu s potvrzením o doručení vrácena rovněž kopie dané písemnosti, odešle písemnost ve dvojitým vyhotovení – viz článek 4 odst. 5 Nařízení.

³⁶⁷ Informaci o tom, jakou formu přijetí žádosti o doručení označily jednotlivé členské státy za akceptovatelnou, lze dohledat na webových stránkách Justičního atlasu pod záložkou dokumenty (sekce „sdělení členských států Komisi“).

³⁶⁸ Viz článek 7 odst. 2 Nařízení.

³⁶⁹ Viz článek 6 odst. 1 Nařízení.

v praxi nenaplněny. Nevím, jakou mají zkušenost třeba kolegové působící např. na státním zastupitelství, jejichž instituce rovněž představuje odesílající subjekt oprávněný k využití tohoto způsobu doručování,³⁷⁰ ale minimálně v rámci soudů mám poznatky takové, že dodržení ať už sedmidenní lhůty pro vyrozumění o obdržení žádosti, anebo měsíční lhůty na provedení doručení, je spíše výjimkou než pravidlem.

Nařízení sice stanoví, že není-li možné provést doručení do jednoho měsíce od přijetí žádosti o doručení, má přijímající subjekt o této skutečnosti neprodleně uvědomit odesílající subjekt, avšak povětšinou jsem to byl já jako odesílající subjekt, kdo se dalším přípisem dotazoval subjektu přijímajícího na důvody průtahů s vyřízením žádosti o doručení. Většinou až po takovýchto urgencích se daly věci do pohybu, a já tak po nějaké další době nakonec obdržel finální oznámení přijímajícího orgánu. Zpravidla bohužel o tom, že adresát je na uvedeném místě neznámý a doručení se nezdařilo.

Ještě než vůbec přijímající orgán přistoupí k samotnému doručování, neměla by příslušná oprávněná soudní osoba, pověřená vyřízením dožádání, opomenout přezkoumat, zda věc vůbec spadá do působnosti nařízení.³⁷¹ Pokud tomu tak není, vrátí přijímající subjekt žádost a zaslané písemnosti nazpět odesílajícímu orgánu.

Stejně bude postupovat i v případě, když žádost neobsahující všechny potřebné náležitosti, nebude odesílajícím soudem v co nejkratší možné lhůtě přes výzvu přijímajícího orgánu doplněna.³⁷² Tuto výzvu k doplnění je možné učinit zcela neformálně. Sám jsem vždy preferoval řešit případné nedostatky (nesrozumitelnost údajů v žádosti apod.) telefonicky, a tento postup mohu z důvodu výrazného urychlení věci jedině doporučit, samozřejmě umožňuje-li to jazyková vybavenost dotyčné soudní osoby.

Pro účely vrácení nevyhovující žádosti, která i přes učiněnou výzvu nadále vykazuje formální nedostatky nebo nespadá do působnosti Nařízení, využije přijímající orgán jednotný formulář nazvaný Oznámení o vrácení žádosti a písemnosti, jehož náležitosti jsou upraveny v příloze I Nařízení.³⁷³

³⁷⁰ Otázkou je, do jaké míry vůbec státní zastupitelství, zařazené mezi odesílající subjekty, nařízení o doručování písemností v občanských a obchodních věcech v praxi využije.

³⁷¹ Blížeji k působnosti Nařízení viz kapitola 8.1.1. této práce.

³⁷² Viz článek 6 odst. 2 Nařízení.

³⁷³ Viz článek 6 odst. 3 Nařízení.

Dojde-li přijímající subjekt k závěru, že je k vyřízení žádosti o doručení písemnosti místně nepřislušný, ale formulář jinak obsahuje všechny požadované náležitosti, zašle předmětnou žádost přijímajícímu orgánu, který je podle něj místně příslušný, a uvědomí o tom odesílající orgán prostřednictvím formuláře s názvem Oznámení o předání žádosti a písemnosti příslušnému přijímajícímu subjektu. Místně příslušný přijímající subjekt o obdržení takto přeposílané žádosti o doručení písemnosti vyrozumí odesílající subjekt, a to opět prostřednictvím formuláře, který nese v tomto případě označení Oznámení o přijetí místně příslušným přijímajícím subjektem odesílajícímu subjektu.³⁷⁴

Nebude-li žádost vykazovat formální nedostatky, přijímající subjekt bude k jejímu vyřízení místně příslušný a nepůjde o věc vyloučenou z působnosti Nařízení, potvrdí přijímající subjekt ve lhůtě sedmi dnů od obdržení žádosti odesílajícímu subjektu její přijetí prostřednictvím formuláře Potvrzení o přijetí, a následně zabezpečí požadované doručení písemnosti.

Přijímající subjekt může provést doručení písemnosti buď sám, nebo ji nechat doručit v souladu se svými vnitrostátními předpisy, anebo zvláštním způsobem vyžádaným odesílajícím subjektem, pokud tento způsob není v rozporu s procesními předpisy přijímajícího státu.³⁷⁵ V podmínkách České republiky tak lze dovodit, že okresní soud (jako přijímající subjekt) může doručit písemnost sám při svém vlastním úkonu, anebo také prostřednictvím jednoho z doručujících orgánů, např. pomocí provozovatele poštovních služeb.³⁷⁶ Rovněž je důležité podotknout, že s ohledem na zavedení informačního systému datových schránek, doručování prostřednictvím nichž představuje v naší právní úpravě dnes způsob prioritní, musí český přijímající orgán doručit předmětnou písemnost adresátovi právě prostřednictvím datové schránky, a nikoliv poštou.³⁷⁷

³⁷⁴ Viz článek 6 odst. 4 Nařízení.

³⁷⁵ Viz článek 7 odst. 1 Nařízení.

³⁷⁶ Dále připadá v úvahu v souladu s ustanovením § 48 odst. 1 o.s.ř. ještě doručení prostřednictvím soudního doručovatele, orgánů justiční stráže nebo soudního exekutora.

³⁷⁷ SVOBODA K., SUK M., ZEMAN P., Doručování v soudním řízení, Linde Praha, akciová společnost, 2009, str. 197.

Připomínám na tomto místě, že přijímající subjekt by se měl pokusit doručit příslušnou písemnost co možná nejrychleji, nejdéle do jednoho měsíce od jejího přijetí. Zjistí-li, že to s největší pravděpodobností nebude možné, měl by o tom neprodleně uvědomit odesílající subjekt a i nadále činit kroky nezbytné k co nejrychlejší realizaci doručení.³⁷⁸

Čemu je v této fázi doručování nutné věnovat zvýšenou pozornost, je právo adresáta odmítnout převzít ze zahraničí doručovanou písemnost v případě, kdy není vyhotovena v jazyce, kterému adresát rozumí, nebo v úředním jazyce státu, ve kterém přijímající orgán doručování provádí, anebo k ní není přiložen překlad do jednoho z těchto jazyků.³⁷⁹ Nařízení nastoluje nevyvratitelnou právní domněnku, že adresát rozumí kterékoliv řeči, která je úředním jazykem místa doručení, přičemž v případě jakéhokoliv jiného jazyka je na odesílajícím soudu, aby postavil najisto, že mu adresát rozumí (např. pro adresátovu národnost).³⁸⁰

O právu odmítnout převzetí písemnosti musí být adresát poučen, k čemuž slouží jednotný formulář, který je v příloze II Nařízení. Adresát může odmítnout přijetí doručované písemnosti v okamžiku jejího doručení, anebo ji může vrátit přijímajícímu subjektu ve lhůtě jednoho týdne od doručení, není-li vyhotovena v jednom z příslušných jazyků, tj. pro absenci jejího překladu.

Je-li přijímající subjekt informován o tom, že adresát odmítá písemnost přijmout, musí o tom neprodleně uvědomit odesílající subjekt a vrátit mu žádost a písemnosti, jejichž překlad se vyžaduje.³⁸¹

Nařízení umožňuje v případech, kdy adresát odmítl přijmout písemnost z důvodu, že nebyla vyhotovena v jednom z příslušných jazyků, uskutečnit opravné doručení.³⁸² Formulář pro odmítnutí přijetí písemnosti tak za tímto účelem obsahuje praktickou kolonku, kde je adresát povinen zaškrtnout, kterému jazyku rozumí. Předchází se tak neodůvodněnému a opakovanému odmítání přijetí písemnosti ze strany

³⁷⁸ Viz článek 7 odst. 2 Nařízení.

³⁷⁹ Viz článek 8 odst. 1 Nařízení.

³⁸⁰ SVOBODA K., SUK M., ZEMAN P., Doručování v soudním řízení, Linde Praha, akciová společnost, 2009, str. 198.

³⁸¹ Viz článek 8 odst. 2 Nařízení.

³⁸² Viz článek 8 odst. 3 Nařízení.

adresáta, který by tak chtěl činit pod záminkou neznalosti jazyka doručované písemnosti.

Ve vztahu k právu adresáta odmítnout převzít doručovanou písemnost je zde vhodné poukázat na rozhodnutí Soudního dvora ve věci Weiss und Partner.³⁸³ V této věci dospěl Soudní dvůr k závěru, že adresát návrhu na zahájení řízení, určeného k doručení, nemá právo odmítnout přijetí této písemnosti, pokud mu tato písemnost umožňuje uplatnit svá práva v rámci soudního řízení v odesílajícím členském státě, dále jsou-li k této písemnosti v přílohách připojeny listinné důkazy, které nejsou vyhotoveny v jazyce přijímajícího členského státu nebo v jazyce odesílajícího členského státu, který adresát zná, ale které mají pouze důkazní funkci a nejsou nepostradatelné k tomu, aby bylo možno porozumět předmětu a důvodu návrhu. Je tedy také na odesílajícím subjektu, aby racionálně posoudil, zda je obsah doručované písemnosti natolik zřejmý, že umožňuje sám o sobě adresátu písemnosti uplatnit svá práva, anebo nikoliv a tento deficit je nutné odstranit skrze překlad i příkládaných příloh.

Soudní dvůr v této věci zároveň dovodil, že domněnku znalosti jazyka nezakládá situace, kdy si strany ve smlouvě dohodly užívání určitého jazyka v jejich písemné komunikaci. Jazykový režim komunikace, resp. korespondence stanovený stranami ve smluvním ujednání neznamena automaticky u nich takovou úroveň znalosti jazyka, která je potřeba pro účely vystupování v rámci soudního řízení.

Podle Nařízení představuje datum doručení písemnosti den, který za den doručení pokládají právní předpisy přijímajícího státu.³⁸⁴ Například Slovenský soud požádá o doručení žaloby okresní soud v České republice, který přistoupí k doručení v souladu s českými procesními předpisy a písemnost doručí náhradně uložení na poště v souladu s ustanovením § 49 odst. 4 o.s.ř. Žaloba tak bude doručena fikcí desátým dne ode dne, kdy byla písemnost připravena k vyzvednutí, bez ohledu na to, že slovenský procesní předpis stanoví jinou úložní dobu.³⁸⁵

³⁸³ Rozsudek Soudního dvora ze dne 8.5.2008 ve věci C-14/07, Ingenieurbüro Michael Weiss und Partner GbR proti Industrie- und Handelskammer Berlin.

³⁸⁴ Viz článek 9 odst. 1 Nařízení.

³⁸⁵ Na Slovensku je podle ustanovení § 47 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občiansky súdny poriadok, úložní doba v případě nevyzvednutí zásilky třídní.

V případě opravného doručení představuje datum doručení den, kdy je v souladu s právními předpisy přijímajícího členského státu doručena písemnost spolu s dodaným překladem.³⁸⁶

Jedinou výjimku z pravidla, že je pro stanovení okamžiku doručení rozhodující právo státu, v němž k doručení došlo, představuje situace, kdy je podle právních předpisů členského státu nutno doručit písemnost v určité lhůtě. Potom je datum doručení, které je třeba vzít ve vztahu k žadateli v úvahu, stanoveno právními předpisy tohoto členského státu.³⁸⁷

O provedeném doručení vyplní přijímající subjekt formulář „Potvrzení o doručení nebo nedoručení písemností“, a to v jednom z jazyků, který odesílající členský stát připouští. Tento formulář pak představuje jakési přehledné finální potvrzení obsahující zprávu o průběhu a výsledku doručování. Odesílající subjekt se z něj po jeho obdržení dozví, zdali předmětná písemnost byla doručena, kdy se tak stalo, zda nebyla odmítnuta, případně z jakého důvodu, apod. Na základě těchto údajů pak zvolí další procesní postup, který bude odvislý od povahy doručované písemnosti a výsledku jejího doručování.

Pro úplnost jen dodávám, že pro posouzení výsledku doručování jsou rozhodující údaje v tomto potvrzení, zaslaném přijímajícím subjektem, nikoliv vrácená mezinárodní růžová doručenka, údaje na níž jen prokazují přijetí doručovaných písemností přijímajícím subjektem, a ne jejich doručení samotnému adresátu těchto písemností.

Doručení soudních písemností pocházejících z jiného členského státu přijímajícím subjektem zásadně nepodléhá žádnému poplatku. To neplatí pouze v případě, pokud podle právních předpisů přijímajícího členského státu vznikne soudnímu úředníkovi nebo jiné osobě, jež učinila úkony při doručování, právo na náhradu nákladů vzniklých jejich činnostmi. Těmto nákladům vzniklým při činnosti soudního úředníka nebo osoby příslušné podle právních předpisů přijímajícího členského státu odpovídá jediný poplatek stanovený pevnou částkou každým členským státem

³⁸⁶ Viz článek 8 odst. 3 Nařízení.

³⁸⁷ Viz článek 9 odst. 2 Nařízení.

v souladu se zásadou proporcionality a nediskriminace. Výši takto určeného poplatku jsou potom jednotlivé členské státy povinny sdělit Komisi.³⁸⁸

Ve vztahu k rozebranému způsobu doručování lze uzavřít, že jeho uvedení do praxe bezpochyby přineslo určitá usnadnění na poli doručování soudních a mimosoudních písemností do zemí Evropské unie. Kdo jednou absolvuje celý shora popsaný proces, vyhledáním přijímajícího subjektu počínaje, provedením úhrady poplatku za vyřízení žádosti o doručení konče, zjistí, že na celém systému není nic složitějšího. Především intuitivní navádění při vyplňování jednotlivých formulářů je velmi praktické a přináší značnou úsporu času. V dalších a dalších případech totiž zůstává celý postup neustále obdobný a lišit se mohou jen některé maličkosti představující specifika toho kterého členského státu. Zažije-li si příslušná soudní osoba jednou pro vždy celý tento postup, vyřízení dožádání ze zahraničí anebo naopak vyhotovení žádosti o doručení písemnosti v cizině se potom pro ni do budoucna stane poměrně jednoduchým úkonem, realizovatelným ve velmi krátkém časovém úseku.

Stále vyšší rozvoj mezinárodního obchodu a turistiky sebou pro soudy nese čím dál vyšší nápad věcí s evropským, resp. cizím prvkem, a v rámci těchto sporů vyvstane pochopitelně dříve či později také potřeba doručovat do zahraničí. Při dnešním rostoucím objemu nových věcí, se kterým se musí soudy (nejen) v rámci České republiky vypořádat, představuje tento unijní systém doručování vhodný mechanismus, jak zvládnout o něco snadněji v rámci celého soudního řízení alespoň tu jeho část nazvanou doručování.

Výše bylo uvedeno, že Nařízení nenuť vyřizující orgány přistupovat k provádění doručení v co možná nejkratších lhůtách, což vede v praxi k prodlevám. Je ale pravdou, že příčiny těchto prodlev s vyřízením žádosti o doručení tkví velmi často v něčem jiném, a nebylo by spravedlivé dávat je za vinu právní úpravě zakotvené v Nařízení. Spíše přetíženost soudů nebo liknavost jednotlivých soudních osob při vyřizování dožádání jsou důvodem, na kterém povětšinou doručení konkrétní písemnosti ve skutečnosti vázne. Tyto problémy mají ale původ někde jinde a iniciativa k jejich odstranění musí přijít odjinud, to už není v možnostech právního předpisu o doručování.

³⁸⁸ V České republice, ale také třeba v Rakousku či Švédsku se dokumenty ze zahraničí doručují bezplatně. Ne ve všech zemích ale doručování zpoplatnění nepodléhá a tak je dobré si výši poplatku dopředu vždy ověřit na webových stránkách Justičního atlasu v sekci „sdělení členských států“.

Nařízení, resp. v něm zakotvený systém doručování prostřednictvím odesílajících a přijímajících subjektů, přispěl dle mého názoru pozitivně k tomu, aby z pohledu každodenní práce soudce byl čas strávený s vyřízením doručení kratší, a efektivita doručování jednotlivých písemností ve výsledku vyšší.

8.2.2. Ostatní způsoby doručování písemností podle Nařízení

Jak bylo již uvedeno výše, kromě v předchozí podkapitole analyzovaného způsobu doručování upravuje Nařízení ještě některé další:

- doručování konzulární nebo diplomatickou cestou, popř. doručování diplomatickými nebo konzulárními zástupci;
- doručování prostřednictvím poštovních služeb; a
- přímé doručení.

Co se týče těchto způsobů doručování, v porovnání se systémem fungujícím na bázi spolupráce odesílajících a přijímajících subjektů, rozebraným výše, jsou tyto u nás využívány spíše okrajově, resp. ve vztahu k přímému doručení dokonce vůbec. Nařízení sice jejich použití umožňuje, ale protože je jejich reálné uplatnění v rámci České republiky v praxi minimální, není jim potřeba věnovat takovou pozornost jako formulářovému systému doručování, prostřednictvím něhož je v dnešní době doručováno v absolutní většině případů.

Nařízení v článku 12 stanoví, že ústředním orgánům a odesílajícím a přijímajícím subjektům je možné doručovat písemnosti konzulární nebo diplomatickou cestou. Ale s ohledem na to, že jednotlivé subjekty dnes mohou mezi sebou komunikovat navzájem sami, podle v předchozí podkapitole rozebraného způsobu doručování, bude v praxi míra využitelnosti tohoto doručování konzulární nebo diplomatickou cestou minimální.

Podle článku 13 odst. 1 Nařízení může dále každý členský stát Evropské unie doručovat osobám s bydlištěm v jiném členském státě prostřednictvím svých diplomatických nebo konzulárních zástupců. Důležité je však zmínit, že bez omezení to platí pouze na doručování písemností státním příslušníkům odesílajícího státu. Ve vztahu k doručování osobám jiné státní příslušnosti mohou jednotlivé státy tento způsob

doručování vyloučit.³⁸⁹ Česká republika neprohlásila, že je proti takovému doručování a tento způsob doručování tedy na svém území umožňuje.³⁹⁰ Využití tohoto způsobu je dnes ale naprosto výjimečné a osobně nevím o jediném případě ze svého okolí, kdyby někdo na soudě k doručování touto cestou přistoupil.

Nařízení dále umožňuje jednotlivým soudům členských států Evropské unie doručovat do zahraničí přímo prostřednictvím provozovatele poštovních služeb, přičemž tento způsob doručování podmiňuje Nařízení pouze tím, že předmětná písemnost musí být zaslána formou doporučeného dopisu s potvrzením o přijetí nebo jiným rovnocenným dokladem. Nařízení neumožňuje členským státům vznést ohledně tohoto způsobu doručování výhradu. Míra jeho úspěšnosti však v praxi bude kolísat a výrazně se odvíjí například od vůle adresáta doručovanou písemnost přijmout. V civilním řízení je to povětšinou právě žalovaný, komu je nutné do zahraničí doručit. Žalovaný však pochopitelně z titulu svého „nelichotivého“ postavení v řízení, a možných následků pro něj z pohledu výsledku tohoto řízení plynoucích, zrovna neoplývá touhou po řádném přebírání soudních obsílek. Z tohoto důvodu se tak v praxi většina písemností doručovaných „na růžovou“ vrací zpět s poznámkou poštovního doručovatele o tom, že adresát je neznámý, adresát nezastižen, adresát nemá schránku, apod.

Poslední ze způsobů doručování, který Nařízení upravuje, je tzv. přímé doručení. Rozumí se jím doručování přímo prostřednictvím soudních úředníků, úředníků nebo jiných příslušných osob přijímajícího členského státu. Takové přímé doručení je však podmíněno tím, aby ho umožňovalo právo státu, v němž má k doručení dojít. Česká republika sdělila, že na jejím území je přímé doručení nepřípustné.³⁹¹

³⁸⁹ Viz článek 13 odst. 2 Nařízení.

³⁹⁰ Zjistit, který členský stát uplatnil výhradu proti doručování jiným osobám než státním příslušníkům odesílající země, lze na webových stránkách Justičního atlasu v sekci „sdělení členských států“.

³⁹¹ Zjistit, který členský stát připouští možnost přímého doručení, je možné na webových stránkách justičního atlasu v sekci „sdělení členských států“.

8.3. DORUČOVÁNÍ DO OSTATNÍCH ZEMÍ

Po analýze úpravy doručování zakotvené v komunitárním právu se nyní zaměřím na postup soudu v případě, kdy v průběhu civilního řízení vyvstane potřeba doručovat do jiného než členského státu Evropské unie.

V těchto případech postupuje soud primárně podle dvoustranné nebo vícestranné mezinárodní smlouvy, a nebyla-li s daným státem žádná uzavřena, postupuje se podle zvláštního právního předpisu, kterým je zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů.

8.3.1. Dvoustranné mezinárodní smlouvy o právní pomoci

Česká republika je v současnosti vázána řadou bilaterálních smluv o právní pomoci, jejichž aktualizovaný přehled je možné nalézt na stránkách ministerstva spravedlnosti.³⁹² Je však třeba nezapomínat, že ne všechny takové dvoustranné smlouvy obsahují ustanovení týkající se doručování. Výhodou bilaterálních smluv je, že zohledňují některá specifika mezi smluvními státy, která promítají do praktických ustanovení těchto smluv.

Jak bylo již výše uvedeno, každá oprávněná soudní osoba, která je nucena doručovat do zahraničí, by primárně měla pamatovat na to, že použití dvoustranných mezinárodních smluv je dnes limitováno principem aplikační přednosti Nařízení a nepřipadá tak v úvahu v případě doručování v rámci Evropské unie. Platí to ovšem jen v rozsahu, v němž není konkrétní mezinárodní smlouva tímto unijním předpisem nahrazena.³⁹³ Nařízení nebrání členským státům v zachování nebo uzavírání dohod nebo ujednání týkajících se urychlení nebo zjednodušení zasílání písemností za předpokladu, že jsou s tímto Nařízením slučitelné.³⁹⁴

8.3.2. Vícestranné smlouvy

Jestliže v konkrétní věci nepůjde o doručení do některé ze zemí Evropské unie a Česká republika nebude se státem místa doručení předmětné písemnosti vázána ani

³⁹² Viz <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=386&d=11319>

³⁹³ Článek 20 odst. 1 Nařízení.

³⁹⁴ Článek 20 odst. 2 Nařízení.

dvoustrannou smlouvou o právní pomoci, bude soud postupovat podle vícestranné úmluvy, jíž je Česká republika smluvní stranou.

Nejvýznamnější takovou mnohostrannou úmluvu představuje haagská Úmluva o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních ze dne 15.11.1965 (dále jen „**Haagská úmluva**“).³⁹⁵

Haagská úmluva byla sjednána v rámci Haagské konference mezinárodního práva soukromého³⁹⁶ dne 15.11.1965 a ve vztahu k České republice nabyla účinnosti dne 1.6.1982. Momentálně má 67 smluvních států a zatím posledním zemí, pro níž vstoupila ke dni 1.9.2012 Haagská úmluva v účinnost, je Černá hora.

Podle ustanovení Haagské úmluvy je nutné postupovat při doručování do těch smluvních zemí, které nejsou členskými státy Evropské unie, neboť v jejich případě má před Haagskou úmluvou přednost Nařízení.³⁹⁷

Rovněž má před použitím Haagské úmluvy aplikační přednost případná dvoustranná smlouva o právní pomoci, přičemž z pohledu oprávněné soudní osoby je tak důležité si před tím, než přistoupí k přeshraničnímu doručování podle Haagské úmluvy, ověřit, zdali nemá Česká republika se státem místa doručení uzavřenu nějakou bilaterální smlouvu, jejíž ustanovení by mohla mít dopad na postup při doručování.

Co se týče porovnání Nařízení a Haagské úmluvy, je na první pohled zřejmé, že Nařízení z Haagské úmluvy vychází, když kopíruje její strukturu, doplňuje některá její ustanovení a činí úpravu doručování přílehavější pro potřeby jednotné unie.

Haagská úmluva se stejně jako Nařízení použije ve všech občanských a obchodních věcech, kdy má být soudní nebo mimosoudní písemnost zaslána do ciziny, aby tam byla doručena.³⁹⁸

Mezi jednotlivými způsoby doručování, které Haagská úmluva upravuje, zaujímá hlavní místo doručování prostřednictvím ústředních orgánů. Další způsoby pak představuje doručování prostřednictvím (i) diplomatických zástupců nebo konzulárních úředníků (čl. 8), (ii) konzulární nebo diplomatickou cestou orgánům druhého smluvního

³⁹⁵ Haagská úmluva byla uveřejněna pod č. 85/1982 Sb.

³⁹⁶ Veškeré informace o haagské úmluvě je možné nalézt zde:

http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=17

³⁹⁷ Viz článek 20 odst. 1 Nařízení.

³⁹⁸ Viz článek 1 Haagské úmluvy.

státu, které tento stát pověřil doručováním (čl. 9), (iii) poštou (čl. 10), (iv) prostřednictvím oprávněných úředních osob (čl. 10).³⁹⁹

Haagská úmluva zároveň nebrání smluvním státům dohodnout se na jiných způsobech zasílání písemností, než těch, které jsou v ní uvedeny, zvláště na přímém styku mezi jejich příslušnými orgány.⁴⁰⁰

V případě uvažované volby jednoho z výše uvedených způsobů doručování je potřeba si ohlídat, zdali stát, do něž je třeba písemnost doručit, neuplatnil proti zamýšlenému způsobu doručování výhradu,⁴⁰¹ kterou žádný smluvní stát nemůže vznést pouze ve vztahu ke způsobu doručování prostřednictvím ústředních orgánů, o němž bych se dále rád zmínil detailněji.

Doručování prostřednictvím ústředních orgánů vypadá v praxi tak, že soud, v řízení před nímž vyvstala potřeba doručit písemnosti do zahraničí, musí předně vyhotovit žádost o doručení písemnosti, přičemž obsah žádosti je uveden v příloze k Haagské úmluvě. Žádost se skládá ze tří částí: (i) žádost, (ii) osvědčení, (iii) základní údaje o písemnosti. Na rozdíl od první a třetí části, kterou vyplňuje dožadující orgán, osvědčení vyplňuje orgán dožádaný. Právě do této druhé části žádosti má povinnost uvést informace o průběhu a výsledku doručování, z nichž dožadující orgán následně zjistí, podařilo-li se doručovanou písemnosti adresátu doručit či nikoliv.

Ve vztahu k jazyku žádosti je potřeba upozornit, že Haagská úmluva stanoví povinné použití formulářů v anglickém nebo francouzském jazyce, když z dikce druhé věty čl. 7 Haagské úmluvy lze dovozovat, že tiskopis žádosti v úředním jazyce dožadujícího státu může být sice využit také, ale při odeslání žádosti do zahraničí musí pak být vždy doprovázen jeho anglickou nebo francouzskou jazykovou verzí.⁴⁰² Co se týče samotných údajů, které dožadující soud vyplňuje v tiskopisu žádosti, ty mohou být

³⁹⁹ Z uvedených způsobů doručování je na první pohled patrná podobnost s úpravou obsaženou v Nařízení.

⁴⁰⁰ Viz článek 11 Haagské úmluvy.

⁴⁰¹ Viz článek 21 Haagské úmluvy.

⁴⁰² Článek 7 Haagské úmluvy stanoví: „*tiskopisy podle vzorů připojených k této úmluvě musí být vždy vyhotoveny v jazyku francouzském nebo anglickém. Vedle toho mohou být také vyhotoveny v úředním jazyku nebo v jednom z úředních jazyků státu, kde byla písemnost vyhotovena*“.

vyplněny buď v jazyce dožádaného státu, nebo v jazyku francouzském nebo anglickém, nikoli však v jazyce dožadujícího státu.

Vyplněnou žádost o doručení⁴⁰³ není potřeba nijak ověřovat a dožadující soud pouze nesmí opomenout přiložit k ní zasílanou soudní písemnost. Jak žádost, tak její přílohy je nutné v souladu s článkem 3 Haagské úmluvy zasílat ve dvojitým vyhotovení.

Samotnou žádost s příloženými dokumenty je potom nutné odeslat ústřednímu orgánu dožádaného státu. Každý smluvní stát má pro účely tohoto způsobu doručování povinnost určit ústřední orgán, který je pověřen přijímat žádosti o doručení došlé z jiných smluvních států a vyřizovat je.⁴⁰⁴

Zjistí-li ústřední orgán dožádaného státu po přezkoumání obdržené žádosti, že žádost vyhovuje všem požadavkům kladeným Haagskou úmluvou, v souladu s článkem 5 Haagské úmluvy doručí písemnost nebo zařídí její doručení.⁴⁰⁵

- a) buď způsobem stanoveným právním řádem dožádaného státu pro doručování písemností vyhotovených v tomto státě a určených osobám nacházejícím se na jeho území,
- b) nebo zvláštní formou požadovanou žadatelem, pokud není v rozporu s právním řádem dožádaného státu.

Jak již bylo zmíněno výše, po provedení doručení vyplní dožádaný orgán druhou část obdržené žádosti, tj. osvědčení o doručení, kde uvede formu, místo a den doručení, jakož i osobu, které byla písemnost předána. Nebyla-li písemnost doručena, musí uvést v osvědčení důvody, které doručení zabránily.

Závěrem lze k tomuto způsobu doručování už jen doplnit, že odhadnout, jak dlouhý bude časový interval, který si celý proces doručení písemnosti prováděný na

⁴⁰³ Formulář žádosti lze vyplnit ručně, ale z praktických důvodů osobně doporučuji jeho vyplnění online na internetových stránkách Haagské konference mezinárodního práva soukromého:

http://www.hcch.net/index_en.php?act=text.display&tid=47

⁴⁰⁴ V České republice je tímto ústředním orgánem Ministerstvo spravedlnosti ČR, přičemž přehled jednotlivých ústředních orgánů ostatních smluvních států haagské úmluvy o doručování je k dispozici na internetových stránkách Haagské konference mezinárodního práva soukromého:

http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.authorities&cid=17

⁴⁰⁵ V České republice je došlá žádost o doručení písemnosti přidělena k vyřízení vždy místně příslušnému okresnímu soudu.

základě Haagské úmluvy vyžádá, není prakticky možné. Obecně by průběh vyřízení žádosti měl být vždy co nejrychlejší a objeví-li se v něm nějaká překážka, dožadovaný orgán by o tom měl žadatele neprodleně vyrozumět. V praxi však přesto panují značné rozdíly a celková doba vyřízení žádosti je odlišná stát od státu, přičemž se většinou pohybuje v řádech měsíců. Vždy lze doporučit, má-li dožadující orgán pochybnosti o řádném průběhu doručování písemností, nebo neobdržel-li žádnou odezvu v přiměřené době, aby se žadatel spojil s ústředním orgánem dožadovaného státu a dotázal se, v jakém stádiu se vyřizování jeho žádosti o doručení nachází.

Co se týče jiných způsobů doručování podle Haagské úmluvy, Česká republika na základě svého prohlášení neumožňuje doručovat písemnosti (i) prostřednictvím konzulárních a diplomatických zástupců (s výjimkou doručování vlastním státním občanům), (ii) přímo poštou, ani (iii) přímo prostřednictvím soudních úředníků či jiných osob pověřených doručováním.⁴⁰⁶ Shora rozebraný způsob doručování prostřednictvím ústředních orgánů je tak v praxi jednoznačně nejfrekventovanějším způsobem doručování soudních a mimosoudních písemností podle Haagské úmluvy.

⁴⁰⁶ Viz prohlášení České republiky dostupná zde:
http://www.hcch.net/index_en.php?act=authorities.details&aid=249

Závěr

Cílem této rigorózní práce bylo poskytnout ucelený obraz o právní úpravě doručování v civilním řízení a zejména poukázat na některá její slabší místa. Dnešní koncepce doručování vychází ze souhrnné novely, avšak pro její objektivní posouzení a zhodnocení bylo na úvod nutné věnovat pozornost také vývoji právní úpravy doručování do okamžiku nabytí její účinnosti ke dni 1.7.2009. Z mnou provedeného popisu předcházející právní úpravy doručování a jejích tehdejších nedostatků jednoznačně vyplývá, že dnešní úprava doručování vykazuje oproti té dřívější mnohá zlepšení. Neuspokojivý stav, způsobený především přílišnou kasuistikou a také možností adresáta písemnosti poměrně snadno vyloučit účinky jejího doručení, dokázala souhrnná novela do značné míry napravit. Tím, že změnila odpovědnost za doručení písemnosti – přesunula ji ze státu na adresáta – výrazně omezila rozsah pátrací činnosti soudů po pobytu účastníků řízení a v tomto směru tedy nepochybně přispěla k proklamovanému odbřemenění soudů a urychlení postupu v řízení.

Podle mého názoru však v souvislosti s přijetím stávající koncepce doručování představovala určitý problém osvěta, když některé změny v doručování, způsobené přijetím souhrnné novely, nebyly podle mého názoru veřejnosti dostatečně představeny. Informace týkající se doručování, jako by se zejména z počátku smrskly do pouhého konstatování, že počínaje 1.7.2009 už ve schránce lidé nenajdou obálky s modrým či červeným pruhem, ale s pruhem zeleným. Nedostatečné představení důležitých změn veřejnosti, problémy poštovních doručovatelů při doručování zásilek nebo třeba nepřipravenost orgánů státní správy na doručování prostřednictvím datových schránek, to vše pak spolu s některými dalšími faktory výrazně přispělo k tomu, že byla dnešní podoba doručování ze začátku přijímána se značnými rozpaky. Pravdou ovšem je, že postupem času se jednotlivé změny v doručování v každodenním životě celé společnosti stále více a více etablovaly, a dnes tak zůstaly spíše jen dílčí problémy, k jejichž odstranění postupně přispívá tvořící se judikatura.

Současná právní úprava upřednostňuje elektronické doručování. Jeho starší formou je zasílání písemností na elektronickou adresu účastníka řízení (jeho zástupce), novější potom doručování skrze datové schránky. Co se týče první varianty, tj. doručování prostřednictvím e-mailu, v souladu se vším v této práci uvedeným lze uzavřít, že význam tohoto způsobu doručování je dnes v rámci civilního řízení

významně oslaben. Přispěla k tomu výrazně skutečnost, že s účinností ke dni 1.7.2012 se rozšířil okruh subjektů, kterým se zřizuje datová schránka povinně ze zákona, o advokáty a daňové poradce. Vedle toho pak četnost využití e-mailu při doručování také limituje fakt, že výsledek doručování je do značné míry ovlivněn jednak ochotou jednotlivých osob k pořízení kvalifikovaných certifikátů umožňujících podepsat datovou zprávu uznávaným elektronickým podpisem, jednak ochotou těchto osob odeslat soudu konfirmační zprávu o doručení zásilky poté, co se po přečtení dané písemnosti dozvedí, že jsou pro ně s jejím doručením spojené nepříznivé následky.

Naproti tomu doručování prostřednictvím datových schránek nabývá postupem času na stále větším významu. Zatímco se však zasílání písemností prostřednictvím ostatních způsobů doručování za dobu své existence již dostatečně vykristalizovalo, z kapitoly věnované datovým schránkám je zřejmé, že v případě tohoto způsobu doručování zůstávají některé otázky dosud nevyjasněné.

Datové schránky představují institut, který to od počátku své existence neměl jednoduché. U jednotlivých osob byly přijímány s rozdílnou mírou nadšení a lze vypožorovat, že v očích mnoha jedinců jakoby to měly prohrané daleko před svým spuštěním. Bohužel ne vždy byla (je) kritika podložená, vedené snahou o konstruktivní dialog nad možným zlepšením této formy komunikace pro blaho nás všech. Avšak neochota učit se novým věcem, nebo nízká počítačová gramotnost na straně těchto kritiků, pro mě nepředstavuje argument způsobilý odmítat celý tento v porovnání s dalšími zeměmi nadčasový institut.

Osobně patřím mezi ty, pro které je technický pokrok a jeho promítnutí nejen do profesního života vítaným způsobem, jak si usnadnit řadu rozličných aktivit a každodenních povinností. Poté, co jsem se seznámil s fungováním datových schránek na soudě, přistoupil jsem ke zřízení vlastní datové schránky fyzické osoby a na základě osobní zkušenosti s jejím ovládnutím musím konstatovat, že obavy z tohoto institutu se mi zdají poněkud liché.

Pravda, nebylo by objektivní zde nezmínit, že ne všechno ohledně fungování informačního systému datových schránek bylo od začátku domyšlené. Ze samotné kapitoly věnované datovým schránkám je zřejmé, že mnohé aspekty jejich fungování byly regulovány jen velmi vágně či jejich právní regulace zcela chyběla. Některé problémy, jako třeba okamžik doručení datové zprávy orgánu veřejné moci, pomohla již

odstranit tvořící se judikatura, jiné otázky na své vyřešení teprve čekají. Příkladem může být možná novelizace právní úpravy, která nově stanoví jako okamžik doručení datové zprávy orgánu veřejné moci okamžik jejího odeslání, namísto stávajícího okamžiku jejího dodání do datové schránky. V dohledné době se také určitě dostane do popředí zájmu odborné veřejnosti zvažované rozšíření možné aplikace fikce doručení i na ty dokumenty dodané do datové schránky, u nichž byla fikce doručení ze zákona dlouhou dobu vyloučena (např. výzva dle § 114b o.s.ř.).

Z pohledu doručování v civilním řízení pomohly datové schránky ulehčit od administrativní zátěže, když např. odpadla časově náročná manipulace s listinnými zásilkami. Zaměstnanci soudů, stejně jako širší veřejnost, postupně přicházejí na jednotlivá pozitiva související s jejich užíváním a objevují komfort, který mohou datové schránky svému uživateli poskytnout. Vše lze z mého pohledu uzavřít konstatováním, že datové schránky dnes máme, změnit se na tom už nic nedá, a tak bychom se měli snažit skrze plné využití jejich potenciálu vytěžit z nich maximum.

Úplným závěrem je možné konstatovat, že současná právní úprava doručování v civilním řízení se z pohledu každodenní praxe vydala správným směrem. Jsem si sice vědom některých jejích nedostatků, jimiž se v rámci jednotlivých kapitol této práce zabírám, avšak přínos současné právní úpravy doručování je třeba hodnotit v širším měřítku. Nedostatky, spočívající např. v technickém provedení určitého způsobu doručování (např. datové schránky), představují průvodní jev u změn takového rozsahu, jako tomu bylo v případě souhrnné novely. Rozhodující však je, že oproti dobám minulým, opustila dnešní koncepce doručování v civilním řízení dřívější přílišnou kasuistiku a odstranila mnohé překážky bránící průchodu spravedlnosti. Důkazní břemeno, zda se adresát - fyzická osoba, zdržuje v místě svého trvalého pobytu, dnes neleží na soudu a jeho přesunutí na adresáta písemnosti tak značně přispělo k odstranění jednoho z dřívějších nejpalcivějších problémů, který soudu znemožňoval efektivně rozhodovat. Přísné podmínky pro vyvrácené účinků doručení přispěly spolu s rozšířenou aplikací fikce doručení jak ke zkrácení délky trvání soudního řízení, tak k oslabení významu funkce opatrovníka. Ke zmírnění tvrdosti stávajícího systému doručování pak slouží institut neúčinnosti doručení, jehož analýze byla rovněž věnována samostatná kapitola.

Mám za to, že se mi podařilo prostřednictvím výkladu provedeného v této práci postihnout význam, který pro všechny zúčastněné strany doručování v civilním řízení má. Mnoho procesních institutů civilního řízení se od doručování odvíjí a pro jejich efektivní uplatnění v každodenní praxi je kvalitní právní úprava doručování naprosto zásadní. Přičteme-li k tomu, že řádné doručení soudních písemností je jedním ze základních práv účastníka řízení na spravedlivý soudní proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, dopad institutu doručování na průběh civilního řízení je zcela evidentní. Nejen z těchto důvodů, ale ze všeho v této práci uvedeného je potom zřejmé, že jednotlivé postupy v doručování je záhodno si co možná nejlépe osvojit, i když nikdy nelze samozřejmě pominout fakt, že to vždy bude nakonec především soudce spolu s účastníky řízení, a nikoliv právní předpis, kdo primárně ovlivní délku a kvalitu soudního řízení.

Resumé

In this thesis I deal with the legal regulation of service of documents in civil proceedings, which has undergone numerous changes in recent years. The former imperfect regulation of service caused delays in proceedings, in that courts had to complicatedly search for the actual residence of the parties to the respective legal proceedings. In an attempt to change this unsatisfactory situation, the lawmaker adopted act No. 7/2009 Coll., known as summary amendment, which primarily transferred the responsibility for correctness of the address of service from the state to the parties to the proceedings. The present thesis assesses this conceptual change of the rules for service, by comparing the situation before and after the passage of the summary amendment.

Above all, the thesis provides a comprehensive overview of the current legislation regulating the procedure for serving documents, both in the direction from parties to the proceedings to the court and in the opposite direction. In this respect, I describe various methods of service of documents, compare their advantages and disadvantages, and evaluate their impact on civil proceedings.

This thesis shows how significant the impact may be of parties' attempts to avoid acceptance of court documents sent to them, especially in connection with today's broadly applicable fiction of service. In particular, I point out the potential consequences of one's failure to appreciate the weight of service rules in practice.

Great attention is paid to the role of data-boxes in the process of serving documents. Act No. 7/2009 Coll., which introduced the obligatory use of data-boxes in civil proceedings, and act No. 300/2008 Coll., on Electronic Acts and Authorized Document Conversion, as amended, which incorporated data-boxes in the Czech legal system, have both contributed to the electronization of the legal institution of service of documents. In the present thesis, I analyze the role of data-boxes for service, pointing out their main weaknesses and downsides.

Finally I also deal with the issue of service of documents to foreign countries, in a two-part chapter, the first of which addresses service of documents among the member states of the European Union. In this respect, I analyze Regulation No. 1393/2007 of the European Parliament and of the Council of 13 November 2007 on the service in the Member States of judicial and extrajudicial documents in civil or

commercial matters. The second part of this chapter focuses on the service of documents to addressees living in other countries outside the European Union.

Seznam použité literatury

Monografie, odborné publikace, učebnice, komentáře:

BUDIŠ P., HŘEBÍKOVÁ I., *Datové schránky*. 1. vydání. Nakladatelství ANAG, 2010.

DAVID L., IŠTVÁNEK F., JAVŮRKOVÁ N., KASÍKOVÁ M., LAVICKÝ P., a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl*. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009.

DRÁPAL, J., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 - 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

JIRSA J., VÁVRA L., JANEK K., MEDUNA P., *Klíč k soudní síni, příručka pro začínající soudce a advokáty*. 1. vydání. LexisNexis CZ s.r.o., 2007.

MACKOVÁ A., ŠTĚDRŮŇ B., *Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů s komentářem, včetně souvisejících zákonů a prováděcích předpisů*. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009.

MATES P., SMEJKAL V., *E-government v českém právu*. 1. vydání. Linde Praha, a.s., 2006.

SMEJKAL V., VALÁŠEK M. A., *Jak na datovou schránku: Praktický manuál pro každého*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2012.

SVOBODA K., SUK M., ZEMAN P. *Doručování v soudním řízení*. 1. vydání. Linde Praha, akciová společnost, 2009.

ŠÍNOVÁ R., BARTONÍČKOVÁ K., KŘIVÁČKOVÁ J., KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ I. *Doručování v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges s.r.o., 2009.

ŠTĚDRŮŇ, B., *Občanské soudní řízení sporné a využití informačních technologií a právních informačních systémů (E-Justice)*. 1. vydání. Linde Praha, a.s., 2008.

WINTEROVÁ, A. a kolektiv, *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Linde Praha, a. s., 2011.

Odborné články:

GRYGAR J., *Doručení notářského zápisu mimo rámec soudního řízení v členských státech EU*. Soudce, 2010, č. 3, str. 30-31.

HAMPL. P., *Proč milovat časová razítka*. Právo a byznys, 2011, č. 8-9, s. 24-25.

HRDLIČKA M., *Okamžik doručení do datové schránky soudu, skutečnosti známé soudu z jeho činnosti*. Revue pro právo a technologie, 2012, č. 5, str. 21-23.

JIRSA J., *Civilní proces po účinnosti souhrnné novely občanského soudního řádu a několik dalších úvah nad jeho perspektivami*. Právní rozhledy, 2011, č. 5, str. 153-163.

JIRSA J., *Datové schránky, advokáti a soudy*. Právní fórum, 2012, č. 4, str. 25-31.

JIRSA J., *Historie, současnost a perspektivy elektronické justice*. Soudce, 2012, č. 1, str. 4-7.

JIRSA J., *Proč bychom se souhrnné novely báli (aneb- existuje řada dobrých důvodů, abychom se na ni těšili)*. Bulletin advokacie, 2009, č. 6, str. 21-27.

JUREČKOVÁ J., *Projekt efektivity elektronického platebního rozkazu*. Soudce, 2012, č. 2, str. 7-9.

KOCINA J., *Vykonatelnost a doručování rozhodčích nálezů*. Bulletin advokacie, 2012, č. 4, str. 30-31.

KORBEL F., *Doručování v českém právním řádu po zavedení datových schránek*. Právní rádce, 2011, č. 8, str. 4-6.

KORBEL F., *Elektronická justice (3)*. Právo a byznys, 2012, č. 4, str. 22-25.

KORBEL F., *Elektronická spravedlnost (2)*. Právo a byznys, 2012, č. 1, str. 34-36.

KORBEL F., PRUDÍKOVÁ D., *Nové instituty a postupy při doručování listinných zásilek*. Bulletin advokacie, 2010, č. 4, str. 15-22.

KOTASOVÁ E., *Práce soudů s datovými schránkami*. Právní fórum, 2012, č. 4, str. 31-35.

KRYM L., *Několik poznámek k ustanovování advokátů soudem jako „opatrovníků pro doručování“ v civilním řízení*. Bulletin advokacie, 2009, č. 7-8, str. 25-27.

MACKOVÁ A., *Datové schránky v právním životě*, Ad Notam, 2010, č. 2, str. 3-5.

MATĚJKOVÁ A., *Další pohled na občanský soudní řád po novele*, Právní rádce, 2009, č. 8, str. 12-16.

- ODBOR VNĚJŠÍCH VZTAHŮ ČAK, *Datové schránky pro advokáty – jak na to*. Bulletin advokacie, 2011, č. 10, str. 10-12.
- OPLETAL P., *Soudem doručovaným písemností neuniknete*. Daně a právo v praxi, 2009, č. 9, str. 52.
- PAJKO D., *Historické posuny v sprístupnení elektronickej justície občanom podávajúcim žaloby*. Soudce, 2012, č. 7-8, str. 42-44.
- PAJKO D., *Povaha ustanovenia § 18 odst. 2 zákona č. 300/2008 Sb. o elektronických úkonoch*. Soudce, 2012, č. 1, str. 8-9.
- PAJKO D., *Poznámky k fenoménu elektronizácie*. Soudce, 2011, č. 9, str. 24-28.
- PETERKA J., PODANÝ J., *Problematika elektronického podpisu v soudní praxi*. Právní rozhledy, 2010, č. 19, str. 689-698.
- PETROVÁ V., *Datové schránky pohledem advokátní koncipientky*. Bulletin advokacie, 2012, č. 11, str. 26-29.
- PODANÝ J., *Polemika k fenoménu elektronizace*. Soudce, 2011, č. 10-11, str. 62-65.
- POLČÁK R., *Praxe elektronických dokumentů*. Bulletin advokacie, 2011, č. 7-8, str. 53-61.
- POMAHAČ R., *Evropský soudní dvůr: Soudní spolupráce při doručování mimosoudních písemností*. Právní rozhledy, 2009, č. 24, str. 895-896.
- POREMSKÁ M., *Datové schránky a veřejné zakázky*. Právní fórum, 2012, č. 6, str. 49.
- POSPÍŠIL M., *Novela občanského soudního řádu je účinná*. Právní rádce, 2009, č. 7, str. 15-17.
- PRUDÍKOVÁ D., KORBEL F., *Datové schránky tři roky poté: praktické zkušenosti s jejich používáním*. Bulletin advokacie, 2012, č. 5, str. 22-29.
- SIMON P., *Problematické určení časové působnosti Nařízení Brusel I a rozhodnutí Nejvyššího soudu a Ústavního soudu*. Právní rozhledy, 2007, č. 13, str. 4-13.
- SMEJKAL V., *Další informace k datovým schránkám a konverzi dokumentů*. Bulletin advokacie, 2009, č. 7-8, str. 22-24.
- SMEJKAL V., *Datové schránky po roce*. Právní rádce, 2010, č. 7, str. 4-13.
- SMOLÍK P., *Doručování ve světle posledních změn občanského soudního řádu*. Právní fórum, 2009, č. 10, str. 424-436.

SMOLÍK P., *Nová úprava doručování v občanském soudním řízení od 1.7.2009*, Právní fórum, 2009, č. 6, str. 9.

SOKOL T., *Ještě jednou k datovým schránkám*. Bulletin advokacie, 2012, č. 11, str. 30-31.

SVOBODA J., *Doručování soudních a mimosoudních písemností v členských státech EU*. Ad Notam, 2009, č. 1, str. 21-23.

SVOBODA J., *Novinky v doručování písemností do členských států EU od 1.5.2004*. Ad Notam, 2004, č. 4, str. 99-103.

SVOBODA K., *Datové schránky v aktuální judikatuře českých soudů*. Právní fórum, 2012, č. 4, str. 36-39.

SVOBODA K., *Doručování na rozcestí*. Právní rozhledy, 2010, č. 3, str. 107-108.

SVOBODA K., *Elektronické doručování po 1. červenci 2009*. Právní fórum, 2009, č. 4, str. 160-165.

SVOBODA K., *Chystá se přehodnocení režimu doručování a koncentrací*. Jurisprudence, 2011, č. 6, str. 24-27.

SVOBODA K., *Souhrnná novela občanského soudního řádu - jak funguje v praxi*. Právní fórum, 2009, č. 10, str. 436-439.

ŠÍNOVÁ R., *Právní úprava doručování ve vybraných procesních předpisech České republiky*. Právní fórum, 2011, č. 6, str. 241-250.

ŠPELINA J., *Datové schránky a ukládání plných mocí v elektronické podobě u orgánů veřejné moci*. Bulletin advokacie, 2011, č. 9, str. 27-28.

ŠTĚDROŇ B., PROKEŠ J., *Datové schránky, elektronický podpis a autorizovaná konverze dokumentů*. Bulletin advokacie, 2011, č. 10, s. 30-32.

ŠUSTROVÁ D., *Datové schránky nekoušou aneb k doručování advokáta katastrálnímu úřadu*. Právní fórum, 2012, č. 3, str. 22.

VLK V., *Dva problémy s datovými schránkami*, Bulletin advokacie, 2012, č. 7-8, str. 25-26.

VLK V., *Poznámky k článku „Datové schránky pohledem advokátní koncipientky“*. Bulletin advokacie, 2012, č. 11, str. 29.

Právní předpisy:

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů.

Zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů.

Zákon č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 555/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 167/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů (zákon o elektronickém podpisu), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Vyhláška č. 194/2009 Sb., o stanovení podrobností užívání a provozování informačního systému datových schránek.

Vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.

Instrukce Ministerstva spravedlnosti č.j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy.

Instrukce Ministerstva spravedlnosti č. j. 145/2011–OD–ST, kterou se vydávají vzory obálek pro doručování písemností soudů a státních zastupitelství, potvrzení o přijetí, vzory výzvy a sdělení pro vyvěšení na úřední desce soudu a státního zastupitelství.

Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 ze dne 13. listopadu 2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1348/2000.

Vyhláška č. 85/1982 Sb., o Úmluvě o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních.

Judikatura

Rozhodnutí českých soudů:

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29.3.2012, sp. zn. I. ÚS 3923/11.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28.3.2012, sp. zn. I. ÚS 3158/11.
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 12.1.2012, sp. zn. III. ÚS 3538/11.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10.1.2012, sp. zn. II. ÚS 3518/11.
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 1.12.2011, sp. zn. IV. ÚS 2594/11.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21.11.2011, sp. zn. IV. ÚS 1685/11.
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 21.7.2011, sp. zn. III. ÚS 1513/11.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14.7.2011, sp. zn. IV. ÚS 2492/08.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22.6.2011, sp. zn. IV. ÚS 2687/10.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16.12.2010, sp. zn. I. ÚS 1769/10.
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 30.6.2010, sp. zn. II. ÚS 1308/2010.
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 1.3.2010, sp. zn. IV. ÚS 444/2010.

- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.5.2012, sp. zn. 32 Cdo 80/2012.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.11.2011, sp. zn. 32 Cdo 5208/2009.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.11.2011, sp. zn. 23 Cdo 3689/2011.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.1.2011, sp. zn. 32 Cdo 3459/2010.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.1.2009, sp. zn. 21 Cdo 658/2008.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15.5.2008, sp. zn. 20 Cdo 5197/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17.4.2008, sp. zn. 32 Odo 1577/2006.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.1.2006, sp. zn. 29 Odo 431/2003.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.1.2005, sp. zn. 32 Odo 387/2004.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.9.2003, sp. zn. 29 Odo 181/2002.

- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17.2.2012, sp. zn. 8 As 89/2011.
 - Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 31.10.2011, sp. zn. 2 As 122/2011.
 - Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29.6.2011, sp. zn. 8 As 31/2011.
 - Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16.12.2010, sp. zn. 1 As 90/2010.
 - Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15.7.2010, sp. zn. 7 Afs 46/2010.
 - Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 15.7.2010, sp. zn. 9 Afs 28/2010.
 - Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6.11.2008, sp. zn. 2 Afs 89/2008.
 - Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 16.4.2008, sp. zn. 5 Azs 13/2008.
 - Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18.7.2006, sp. zn. 5 Afs 77/2005.
-
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23.5.2012, sp. zn. 2 VSPH 641/2012.
 - Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30.5.2011, sp. zn. 3 VSPH 605/2010.
 - Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23.4.1998, sp. zn. 5 Cmo 180/98.
-
- Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 29.6.2011, sp. zn. 27 Co 238/2011.
 - Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 28.2.2011, sp. zn. 15 Co 41/2011.
 - Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 28.2.2011, sp. zn. 51 Co 418/2010.
 - Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 16.9.2009, sp. zn. 71 Co 254/2009.
 - Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 18. 7. 2011, sp. zn. 8 Af 51/2011.
 - Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 22.2.2006, sp. zn. 9 Ca 99/2004.

Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie (dříve Evropský soudní dvůr):

- Rozsudek ze dne 28.4.2009 ve věci C-420/07, Meletis Apostolides proti David Charles Orams a Linda Elizabeth Orams.
- Rozsudek ze dne 14.10.1976 ve věci C-29/76, LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG proti Eurocontrol.
- Rozsudek ze dne 16.12.1980 ve věci C-814/79, Nizozemsko proti Rüffer.
- Rozsudek ze dne 21.4.1993 ve věci C-172/91, Volker Sonntag proti Hansi Waidmannovi, Elisabeth Waidmann a Stefanu Waidmannovi.
- Rozsudek ze dne 12.5.1998 ve věci C-85/96, María Martínez Sala proti Freistaat Bayern.
- Rozsudek ze dne 15.5.2003 ve věci C-266/01, Préservatrice fonciere TIARD SA proti Staat der Nederlanden.
- Rozsudek ze dne 14.11.2002 ve věci C-271/00, Gemeente Steenbergen proti Luc Baten.
- Rozsudek ze dne 18.10.2011 ve věci C-406/09, Realchemie Nederland BV proti Bayer CropScience AG.
- Rozsudek ze dne 25.6.2009 ve věci C-14/08, Roda Golf & Beach Resort SL.
- Rozsudek ze dne 15.3.2012 ve věci C-292/10, G proti Cornelius de Visser.
- Rozsudek ze dne 9.2.2006 v věci C-473/04, Plumex proti Young Sports NV.
- Rozsudek ze dne 8.5.2008 ve věci C-14/07, Ingenieurbüro Michael Weiss und Partner GbR proti Industrie- und Handelskammer Berlin.

Další literatura, internetové odkazy a zdroje:

Důvodová zpráva k zákonu č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů.

Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Důvodová zpráva k zákonu č. 167/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů (zákon o elektronickém podpisu), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Důvodová zpráva k zákonu 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Novinky.cz. *Datová schránka přivedla muže až do vězení.* Dostupné na www: <http://www.novinky.cz/domaci/243555-datova-schranka-privedla-muze-az-do-vezeni.html> [ke dni 18.11.2012].

Novinky.cz. *Ani sami úředníci nevědí, jak používat datové schránky.* Dostupné na www: <http://www.novinky.cz/domaci/243556-ani-sami-urednici-nevedi-jak-pouzivat-datove-schranky.html> [ke dni 18.11.2012].

PETERKA J., *Datové schránky: kde ještě po roce zeje díra.* Dostupné na www: <http://www.lupa.cz/clanky/datove-schranky-kde-jeste-po-roce-zeje-dira/> [ke dni 18.11.2012].

EPPINGER A., *Novinky v právní úpravě exekučního řízení.* Dostupné na www: <http://www.konkurs-vyrovnavani.cz/index.php?idac=97&idb=13> [ke dni 18.11.2012].

ŠAFRA J., *Datové schránky a změny občanského soudního řádu v oblasti doručování.* Dostupné na www: [http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d9317v12136-datove-schranky-a-zmeny-obcanskeho-soudniho-radu-v-oblasti/?search_query=\\$issue=34179](http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d9317v12136-datove-schranky-a-zmeny-obcanskeho-soudniho-radu-v-oblasti/?search_query=$issue=34179) [ke dni 18.11.2012].

KOLÁČEK M., TAJBR J., *Doručování dokumentů orgánů veřejné moci prostřednictvím systému datových schránek a případná neúčinnost doručení.* Dostupné na www: <http://www.epravo.cz/top/clanky/dorucovani-dokumentu-organu-verejne-moci-prostrednictvim-systemu-datovych-schranek-a-pripadna-neucinnost-doruceni-74685.html>

Název rigorózní práce v anglickém jazyce:

Legal regulation of service in civil proceedings.

Abstrakt

Tato rigorózní práce se zabývá problematikou doručování písemností v civilním řízení. Základem práce je rozbor současné právní úpravy, kterému v úvodní kapitole pro úplnost předchází historický exkurs do jejího vývoje v minulosti. Kapitoly jsou pro přehlednost členěny podle jednotlivých způsobů doručování. Každý z těchto způsobů je podroben detailní analýze, v rámci níž je v každé kapitole poukázáno zejména na nedostatky, které se k jednotlivým způsobům doručování váží. Cílem práce je nejen komplexně zpracovat problematiku doručování v civilním řízení, ale především poukázat na aplikační potíže, které se dnes v souvislosti s platnou právní úpravou doručování v praxi vyskytují.

Značná pozornost je v této práci věnována datovým schránkám a jejich roli v procesu doručování, a to jak ze směru od soudu k účastníkům řízení, tak ve směru opačném. Vedle elektronické formy doručování prostřednictvím datových schránek a e-mailu se tato práce zabývá rovněž ostatními způsoby doručování, zejména doručování skrze doručující orgán. V sedmé kapitole je pak podroben analýze institut neúčinnosti doručení, jehož účelem je zmírnit následky, které může současný systém, založený na přísné doručovací fikci, účastníkům přivodit. Poslední kapitola této práce je potom věnována doručování písemností do zahraničí.

Abstract

This thesis deals with the process of service of documents in civil proceedings. The thesis is based on an analysis of current legislation, which is in the introductory chapter supplemented for completeness with historical excursus to the development of this area of law in past. The thesis is for clarity divided according to the individual manners of service. Each of these methods of service of documents is subject to detailed analysis, and there is pointed out on shortcomings with respect to every manner of service. The aim is not only to analyze comprehensively the issue of service in civil proceedings, but also to point out the application problems that may arise today in connection with the contemporary legislation in practice.

The author devotes considerable attention to data-boxes and their role in the process of service of documents, both in the direction from parties to the proceedings to the court and in the opposite direction. Besides electronic forms of service represented

by data-boxes and e-mail, the thesis also deals with other methods of service, especially by means of a delivering body. In the seventh chapter is then analyzed institute regarding a declaration of an inefficiency of service, the purpose of which is to mitigate the adverse effects that the current system of service based on a strict fiction of service, may cause to the parties of proceedings. The last chapter is devoted to the process of serving documents to foreign countries.

Seznam klíčových slov v českém a anglickém jazyce

doručování písemností, datové schránky, souhrnná novela

service of documents, data-boxes, summary amendment